

วารสารพิกุล

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม - ธันวาคม 2564 Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

บทความวิจัย

汉泰“心”字成语语义认知 对比研究

SU-ZHAOWEI และ บรรณีย์ พูนไพศาลชัย

แนวทางการแก้ไขปัญหาวรรณคดีในครอบครัวความหลากหลายทางวัฒนธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแก่ง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

พระพรหมจิต ธรรมโชติ (สมณศักดิ์), พระมหาปริญญา วรรณโชติ, พระครูจริยธรรมสังข์ และพระมหาจันทน์ สว่างโสม (สมณศักดิ์)

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

ปาริชาติ สายรัตน์ และ สุเมย์ นิลละม้าย

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการองค์การส่งเสริมการค้าต่างประเทศในจังหวัดปทุมธานี

อนชาลี วิชาวัฒน์ และ เภาวสิน คีตพัฒน์

นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ณัฐชอรุณ เรืองสมบัติ

การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดชัยนาท

จุฑามาศ เพชรรัตน์, ศิริชัย เพชรรัตน์ และ กัญญา บุญนิยม

การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบวิถีวิถี ในเขตตำบลเขาคิน อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดนครสวรรค์

ปริญญ์ นิมาวงศ์

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าในร้านกาแฟร้านหนึ่ง

ณัฐนันท์ สิริจิต และ แสงทอง บุญยัง

สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา กรณีอำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

ณัฐนันท์ ระวีรัตน และ ปัทมพร เปี้ยกนกอม

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของธุรกิจภาคเกษตรในภาคอุตสาหกรรม

นันทิยากร กิรติวิมล, ชัยวุฒิ สิงห์ชัย และ สุรชัยพันธ์ สุระบุญพันธ์

การพัฒนาคุณภาพสินค้าหัตถ์ผ้าไหมมัดหมี่ผลิตภัณฑ์เพื่อการจับมือ (แบบหิ้ว) ผลิตภัณฑ์หัตถ์ผ้าไหมมัดหมี่ จังหวัดกำแพงเพชร

พริมา เพชรรัตน์, อรุณรัตน์ ตรีสุพรรณกุล และ ประพนธ์ อุดมสาคร

การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลคลองใต้ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

วาริติน มงคลสมัย

การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุทางถนนในตำบลบ้านไร่ อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร

สุภาวพงษ์ รุฬามอง และ โอภาส คำตะ

ปัจจัยที่มีผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จังหวัดกำแพงเพชร

ขวัญนิศา บรรณกิจศักดิ์ และ เกียรติศักดิ์ ตรีสุข

การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

รัชฎาภา วิมลกุล

มุมมองของนักศึกษาคณะการออกแบบเน้นกระบวนการและกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพการเขียนภาพประกอบ

วิสุทธิ รุญจวิชัย

Local Fiscal Disparities and Grant Allocation: Evidence from Thailand

Direk Patmasirirawat and Pichit Ratchataphibhunkhob

บทความวิชาการ

การพัฒนาพฤติกรรมความแนวทางพระโพธิสัตว์ ในบทกวีรามเกียรติ์เทศสวด

พระครูนิพนธ์ธีระปัญญ์

แนวทางการนำอัตลักษณ์สู่การสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

เมธาวี จำเนียร, กรรกฎ จำเนียร และ วทันยากร แก้วนิมิต

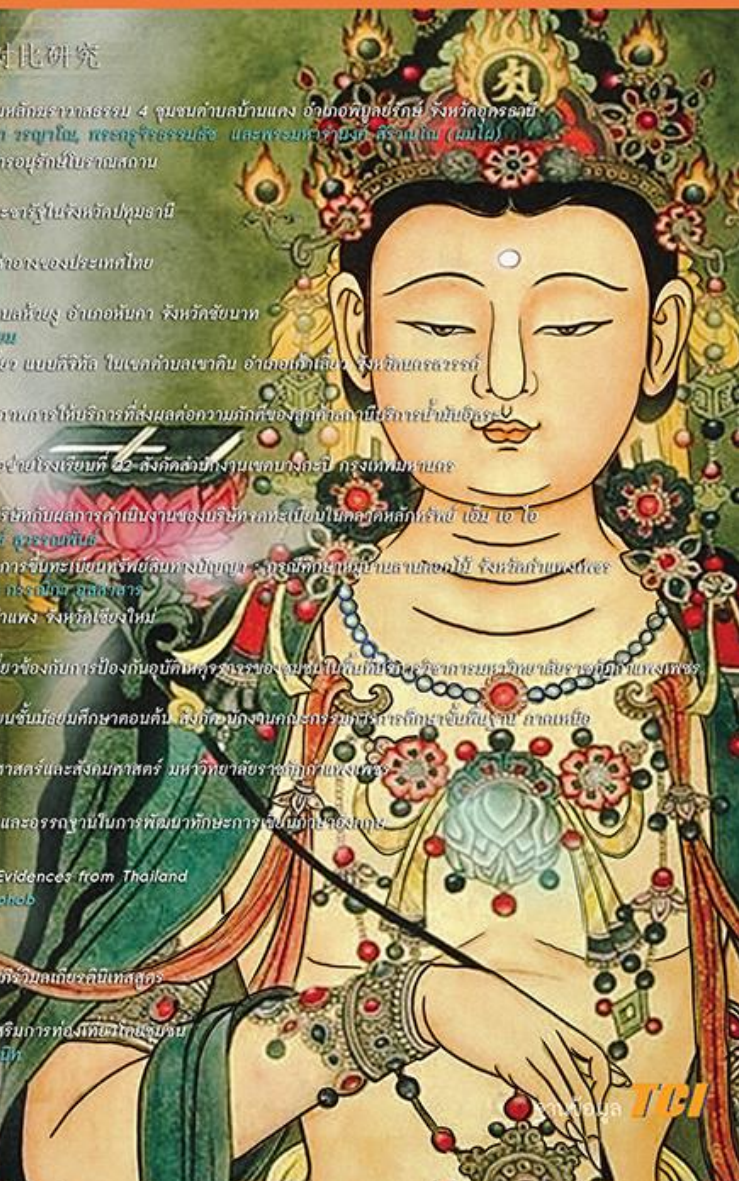
วิกฤติการณ์เมืองไทยกับประชาธิปไตยที่คนไทยคาดหวัง

ศุภฤทธิ อาราดิพนธ์

ศุภฤทธิ อาราดิพนธ์

ศุภฤทธิ อาราดิพนธ์

ศุภฤทธิ อาราดิพนธ์

ปีที่ 19 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม — ธันวาคม 2564 ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

เพื่อส่งเสริมและรองรับการตีพิมพ์ เผยแพร่ ผลงานวิชาการ ในรูปแบบบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ และบทวิจารณ์หนังสือ ที่เป็นองค์ความรู้ทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ของคณาจารย์ภายในมหาวิทยาลัยและภายนอกมหาวิทยาลัย นักวิชาการ บุคลากรทางการศึกษา นิสิต และนักศึกษา

อธิการบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
คณบดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บรรณาธิการวารสารพิบูล

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ผู้ทรงคุณวุฒิอ่านบทความประจำฉบับ (Peer reviewers)

รองศาสตราจารย์ ดร.ธานี เกสทอง
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ
รองศาสตราจารย์ ดร.พยุหะ ชีตาร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปฤถฐา จันทร์บุญเรือง
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง
รองศาสตราจารย์ ดร.วาริรัตน์ แก้วอุไร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวุธ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นงลักษณ์ ใจฉลาด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณรงค์ ทลิธิรักษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัลยรัตน์ เจียมโฆสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรุณ คงรุ่งโชค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อาสนะ เชิดชู
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรเทพ คุ้มแผน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดารัตน์ หวลมุกดา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภูสิทธิ์ ภูคำชนะโนด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศนีย์ ปัทมสนธิ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วศิน เหลี่ยมปรีชา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ว่าที่ร้อยตรี ธนภณ นิธิเชาวกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุษณีย์ เส็งพานิช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศุภฤกษ์ ธราพิทักษ์วงศ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรปรัชญ์ คำพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศห์ เศรษฐกร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธรรมกิตติ ธรรมโม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปัญญา คล้ายเดช
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธาดิри มั่นตรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พัฒน์พันธ์ เขตต์กัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตรกรพร สุขเกษม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมปอง สุวรรณภูมิ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สหทัย สิทธิวิเศษ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศักดิ์ กัลยาณมิตร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมหวัง แก้วสุฟอง
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภมรรัตน์ สุธรรม
อาจารย์ ดร.อภิญา จอมพิจิตร

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยนเรศวร
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
วิทยาลัยสงฆ์นครน่าน
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

บทความทุกเรื่องที่ดีพิมพ์ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกมหาวิทยาลัย ทศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ กองบรรณาธิการไม่สงวนสิทธิ์ในการคัดลอกบทความเพื่อการศึกษา แต่ขอให้มีการอ้างอิงเจ้าของบทความ และแหล่งที่มา อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

บทบรรณาธิการ

วารสารพิบูลฉบับนี้ เป็นวารสารวิชาการของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ตีพิมพ์เป็นปีที่ 19 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม — ธันวาคม 2564) เนื้อหาภายในประกอบด้วยบทความวิจัย 17 เรื่อง บทความวิชาการ 3 เรื่อง ครอบคลุมเนื้อหา ด้านการศึกษา ศาสนา ภูมิศาสตร์ การตลาด และวัฒนธรรม

บทความวิจัย

1. 汉泰“心”字成语语义认知 对比研究
2. แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักทวารวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี
3. กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน
4. ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดปทุมธานี
5. นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย
6. การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท
7. การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบดิจิทัล ในเขตตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์
8. การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ
9. สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
10. ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ
11. การพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา : กรณีศึกษาหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร
12. การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
13. การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
14. ปัจจัยที่มีส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ
15. การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
16. มุมมองของนักศึกษาต่อการสอนแบบเน้นกระบวนการและอรรถฐานในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ
17. Local Fiscal Disparities and Grant Allocation: Evidences from Thailand

บทความวิชาการ

18. การพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางพระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์วิมลเกียรติโศกสูตร
19. แนวทางการนำอัตลักษณ์สู่การสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
20. วิฤติการเมืองไทยกับประชาธิปไตยที่คนไทยคาดหวัง

บรรณานุกรม

สารบัญ

บทความวิจัย

汉泰“心”字成语语义认知 对比研究

A Semantic Cognition comparative study of “Heart” in Chinese-Thai Idioms.

SU ZHAOWEI

นรรรัตน์ พุ่มไพศาลชัย Norrarat Pumpaisanchai.....1

แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

Guidelines for Resolving Family Conflicts According to the Four Gharavasa-dhammas of Din Daeng Sub-district, Phibun Rak District, Udon Thani Province

พระพรวิชิต พรหมโชโต (สมสนุก)

Phra Phromrikrit Phrommachoto (Somsanook)

พระมหาปริยญา วรญาโณ Phramaha Prarinya Warayano

พระครูจิรธรรมธัช Phrakrujiradhammathus

พระมหาจันทน์ สิริวัฒน (ผมไผ)

Phramaha Jumnong Siriwan (Pompai).....23

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์ โบราณสถาน

Model Law for the implement of specific city plan
for the conservation of archaeological sites

ปาริชาติ สายจันดี Parichat Saichandee

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์ Sunee Mallikamarl.....39

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดปทุมธานี Satisfaction of Entrepreneurs Towards The Thong Fah Pracharat Project In Pathum Thani Province ธนาชาติ วีระชาติเมธี Thanachart Veerachatmetee เกวลิน ศीलพิพัฒน์ Kevalin Silphiphat.....	59
นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย Public policy to promote Thailand's cosmetic industry ณัฐรุจริญ เรื่องสมบัติ Natarin Ruengsombat.....	82
การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท An Evaluation of the Curriculum for the Elderly School of Huai Ngu Subdistrict Municipality, Hankha District, Chai Nat Province ชุตินา เพชรรักษ์ Chutima Phechrak ศิริชัย เพชรรักษ์ Sirichai Phechrak พิษณุ บุญนิยม Phitsanu Boonniyom.....	99
การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว แบบดิจิทัล ในเขต ตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ The study of community potential in the development of digital tourism development In Khao Din Subdistrict Kao Liao District Nakhon Sawan Province ณัฐชัย นิ่มนวล Nattachai Nimnual.....	121

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ

Online Customer Relationship Management and Service Quality Influencing Customer Loyalty on Independent Petrol Stations

ณัฐนันท์ ธีระชิต Nathanan Teerachit

แสงทอง บุญยิ่ง Sangthong Boonying 137

สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22

สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

Problem of Personnel Administration in School Network 22 under Bangkok District, Bangkok Metropolis

ณัฐนันท์ ระจิตรณนท์ Nattanan Rajittanon

ปทุมพร เปี้ยถนอม Patumphorn Piatanom..... 157

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

Relationship Between Board Characteristics and Performance of Listed Firms in Market for Alternative Investment (mai).

นิศานาถ กীরติวสิน Nisanart Keeratiwasin

ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย Chaiwuth Tangsomchai

สุจรรักษ์พันธ์ สุวรรณพันธ์ Suchanphin Suwanaphan..... 171

การพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา : กรณีศึกษาหมู่บ้านลานดอกไม้วัดกำแพงเพชร

Quality Development of One Tambon One Product for Intellectual Property Registration: A Case Study of Landokmai Village in Kamphaeng Phet Province

พจนาภา เพชรรัตน์ Phatchanapha Phetcharat

อรัญญรัตน์ ศรีสุพัฒนะกุล Aranyarat Srisuphatthanakul

กรรณิกา อุตสาสาร Kanika Ussasam..... 193

การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

The Accounting for community business in ONTAI, San Kamphaeng District
Chiang Mai Province

วาริพิน มงคลสมัย Varipin Mongkolsamai..... 209

**การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน
อุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร**

Study of Conditions, Problems, Needs and Factors Related to Traffic
Accident Prevention of Community in Academic Service Areas of
Kamphaeng Phet Rajabhat University

สุภาสพงษ์ รุ้งทันอง Suphatphong Ruthamnong

โอภาภา จำเภา Okama Jakae.....221

**ปัจจัยที่มีส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ**

Factors Affecting Life Skills and Work of Junior High School
Students under the OBEC Northern Thailand

ขวัญนิดา บรรดิษฐ์ภักดิ์ Khwannida Banditphak

เกียรติสุดา ศรีสุข Kiatsuda Srisuk..... 237

**การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร**

The Policy Changes: A Case Study of Faculty of Humanities and Social
Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

รัชฎากร วินิจกุล Russadakorn Vinijkul 255

มุมมองของนักศึกษาต่อการสอนแบบเน้นกระบวนการและอรรถฐานในการพัฒนา
ทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ

Students' Perceptions towards a Process-genre Approach to Developing
Writing Competence in English

วิสุทธิ์ จรุงธวัชชัย Wisut Jarunthawatchai 273

Local Fiscal Disparities and Grant Allocation: Evidences from Thailand

Direk Patmasirivat

Pichit Ratchatapibhunphob.....290

บทความวิชาการ

การพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางพระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร

Behavioral development according to the bodhisatta approach in
the Wimonkiet Nithetsutta Scriptures

พระครูมนิที่จริยานุรักษ์ Phrakhrumuninchariyanuruk.....311

แนวทางการนำอัตลักษณ์สู่การสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Guidelines for Bringing Identity to Interpret to Promote Community-based
Tourism

เมธาวี จำเนียร Methawee Chamnian

กรกฎ จำเนียร Korrakot Chamnian

ทัศนาวดี แก้วสนิท Thatsanawadi Kaeosanit.....333

วิกฤติการเมืองไทยกับประชาธิปไตยที่คนไทยคาดหวัง

Political Crisis in Thailand and Expected Democracy by Thais

ศุภฤทธิ์ ธารทิพย์นรา Supharit Tarathipnara.....349

汉泰“心”字成语语义认知 对比研究

A Semantic Cognition comparative study
of “Heart” in Chinese-Thai Idioms.

SU ZHAOWEI¹

นรรัตน์ พุ่มไพศาลชัย²

Norrarat Pumpaisanchai

บทคัดย่อ

成语是语言中一种独特的表达。本文以认知语言学理论为基础，通过对《汉语成语大辞典》和《泰语成语词典》中的含“心”字成语进行收集、整理、分析以及对比，以期发现汉泰语言中“心”字成语的语义异同、背后语言使用者认知方式的异同及其原因。共收集到含“心”汉语成语 568 条、泰语成语 44 条。汉语的“心”字成语数量明显多于泰语。其中汉语的异形“心”字成语达到了总数的 40% 左右，其数量也远超泰语。汉泰异形成语都符合语义

---

¹ SU ZHAOWEI คณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

² นรรัตน์ พุ่มไพศาลชัย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

认知时的体验观和互动观。汉语泰语使用者均通过对“心”的体验来表达与“心”相近的器官或“思想”等功能价值。汉泰语言使用者基于对“心”性质、功能的相同认知，形成了语义相同相近类的成语。同时也由于地理环境、历史文化、风俗传统等的不同使得汉泰语言使用者认知方式与表达方式存在差异，进而造就了汉泰成语中的此有彼无现象。

คำสำคัญ: “心”字成语 语义 认知 汉泰对比

Abstract

This article aims to explore and analyze semantics structure and cultural factors of the meaning of “heart” in Chinese Thai idioms in order to gaining in depth understanding of Chinese and Thai cultural knowledges. “The Unity of Man and Nature” in Chinese Philosophy is shown to have a clear impact in these idioms and heart is the root of physical and mental life. The heart idioms are analyzed in relation to the metaphor-based linguistic account of emotions attitudes and wisdoms. The study reveals heart itself can express in different conceptual metaphor of expressions. And due to both of the social geography history and cultural geography have lead to the differences in cognitive semantics and cultural values.

Keywords: Heart, Chinese idioms, Thai idioms, metaphor

บทนำ

成语是人们长期以来习用的、简洁精辟的定型词组或短句。因其独特的结构形式与意义表达而为各时期以及各国学者所关注。与语言中的一般词汇相比，成语更能反映出该语言使用者的历史文化、民族风俗以及认知方式等方面的内容。

随着汉语教学的发展，汉语与其他语言的对比研究成果也不断丰富。其中大部分集中在汉英对比方面。汉外成语对比研究亦是如此。认知语言学遵循“现实-认知-语言”的基本原理，认为语言与认知有着密切的关系，语言表达是基于人对外界的体验、认知，基于人对客观外界的概念化（李瑛等，2019）。随着认知语言学的兴起，越来越多的专家学者开始从认知角度对汉语与其他语言（特别是英语）进行对比研究。这些认知对比研究成果涉及到很多方面：潘蓉蓉（2014）基于概念隐喻理论，通过对汉英成语中的动物隐喻进行对比研究，揭示了汉英成语中动物隐喻相似性和差异性成因。杨悦（2017）通过隐喻和转喻视角对汉英悲伤类情感成语进行了认知对比分析，认为汉英语言会用相似的源域表达悲伤类情感这一目的域，但又由于民族文化的不同，造成汉英此类成语对源域的选择上有很大不同之处。

与汉英语言对比相比，汉语与其他语种的对比研究成果，特别是成语对比成果相对较少。林那然（2007）对与五官有关的汉语成语和泰语成语着重从同义、近义和反义三方面进行了意义对比，发现其中用相同的五官表示相同或相近的意思的成语占多数。陈素琴(2009)对汉泰成语含有“眼、头、手、口、心”的成语进行了喻体与喻义的异同对比研究。

“心”是人体的重要器官，也是人们思想情感产生的场所。其重要程度造就了语言中数量众多的心字词语和成语。“随着认识外部世界的深入，人类以‘心’这一重要身体器官为参照，与客观世界互动和体验，引申出很多不同的相关义项，不断获得新的涵义，因此‘心’词语的探索为认知理论提供了一个耐人寻味的研究课题”（孙毅, 2012:118）。目前，关于“心”的认知研究成果不断涌现。戴维，俞霞君（2019）以汉语中带有“心”字的词语为研究对象，通过隐喻和转喻认知分析，来揭示汉字“心”的隐喻和转喻的认知内涵。而在汉泰“心”字的认知研究方面，姚思琦（2019）从概念整合理论出发，对泰汉“心”的隐喻进行了认知对比分析，发现泰汉语“心”的隐喻引申义存在异同点，泰汉语“心”都衍生为人类性

及空间位置的隐喻义。同时还认为概念整理论对泰泰“心”的隐喻建构机制具有很强的解释力。苏兆伟(2020)对汉泰“心”字词语的语义进行了认知对比。认为“心”字词语语义的异同反映了汉泰语言使用者认知共通性的同时,也反映了由于自然地理环境、社会风俗文化等不同而造成的认知差异性。汉外“心”字成语的对比研究成果仍然较少。高健(2011)、盘丽川(2017)、张天龙(2017)分别对汉俄、汉越以及汉泰的“心”字成语进行了对比研究,但其研究角度主要集中在语义对比方面。只有盘丽川(2017)对汉越“心”字词语进行了隐喻认知对比。张天龙(2017)关于汉泰“心”字成语的对比研究,首先对汉泰成语的定义、来源、字数、语音结构等进行了概述,之后对汉泰含“心”字成语进行了评述,最后从语义分类与语义功能方面对汉泰成语进行了较为详尽的对比分析。

鉴于目前学术领域中尚无从认知视角出发对汉泰“心”字成语进行对比分析的成果,本文将以认知语言学的相关理论为基础,对汉泰“心”字成语的语义进行系统性地探讨研究,以期发现汉泰心字成语语义上的异同,并揭示其背后的认知规律及成因。

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. 以期发现发现含“心”字的汉泰成语的语义异同
2. 以期发现语言使用者背后的认知方式及其原因。

ขอบเขตของการวิจัย

本文以汉泰“心”字成语为主要研究对象。首先对《中国成语大辞典》（王涛等，2018）和《สำนวนไทย》ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์), 2539) (以下称为《泰语成语辞典》) 中的“心”字成语进行收集整理。在此基础上利用对比分析法对汉泰“心”字成语进行语义认知对比分析。通过对《中国成语大辞典》、《泰语成语辞典》中“心”字成语的查找，共收集到含“心”字的汉语成语 568 条，含“心”字的泰语成语 44 条。

วิธีดำเนินการวิจัย

首先从两种语言对成语的定义出发，探讨两种语言中成语的特点与特征。之后对汉泰“心”字的词典释义进行分析，以总体把握汉泰“心”字成语的语义异同。紧接着从认知隐喻角度对两种语言“心”字成语中的异形成语进行对比分析。然后从语义上的相同相近、此有彼无两个角度对汉泰“心”词成语的认知异同进行对比分析。最后对本文的对比分析进行总结。

ผลการวิจัย

汉泰“心”字成语的认知语义对比

“体验哲学”是认知语言学的哲学基础。它来源于认知语义学中对语言的“体验性”的研究。“体验性假说”是认知语言学的核心内容之一，该学说认为“人的身体的、认知的级社会的体验是形成概念系统及语言系统的基础”（李福印，2012：248）

王寅将狭义认知语言学定义为：“坚持体验哲学观，以身体经验和认知为出发点，以概括结构和意义研究为中心，着力寻求语言事实背后的认知方式，并通过认知方式和知识结构等对语言作出统一解释的、新兴的、跨领域的学科。”（王寅，2007:11）其中“认知方式”主要包括体验、范畴化、概念化、意象图式、认知模式、隐喻转喻、识解、激活、关联等。他同时还指出“人类认知世界的方式反映了心智表征的规律，直接影响了人类的概念结构和语言的表达、运用和理解，语言形成差异的主要原因是认知差异和概念结构差异所致。”（王寅，2007:14）

（一）汉泰的成语定义及特点

关于成语的定义，汉语泰语的权威词典《现代汉语词典》（中国社会科学院语言研究所词典编辑室，2016）、

《泰国皇家学会泰语词典》（พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2556）对其的解释分别如下：

“人们长期以来习用的、简洁精辟的定型词组或短句。汉语的成语大多由四个字组成，一般都有出处。有些成语从字面上不难理解，如“小题大做、后来居上”等。有些成语必须知道来源或典故才能懂得意思，如“朝三暮四、杯弓蛇影”等。”（《现代汉语词典》）（第7版）

สำนวน (๓) น. ถ้อยคำหรือข้อความที่กล่าวสืบต่อกันมาช้านานแล้วมีความหมายไม่ตรงตามตัวหรือมีความหมายอื่นแฝงอยู่ เช่น สอนจะเซให้ว่ายน้ำ รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน, 2556) (“成语 (3) (名) 所谓成语是语言中经过长期使用、锤炼而形成的固定短语。它的意义大概能分成字面义和引申义两种类型，比如“教鳄鱼游泳”、“跳得不好怪笛子怪鼓”。 ”)

通过对两部词典对“成语”释义对比，我们可以发现汉泰成语的异同。虽然汉泰成语的定义存在不同的表达，有异同之处，但其核心是相同的。二者的相同点在于：都是语言使用者长期习用的定型词组或短句。实际意义并不是字面意义的简单相加。而相异点可以分别为字数、出处等方面。就字数方面而言，汉语的成语大多由四个字组成，而泰语的字数则无确定数目。这是因为汉语属于表意文字，受骈文和对偶音韵的影响，汉语形成了以四字格为主的成

语表达。泰语属于表音文字，表音文字的特性使得泰语的成语表达以意义为主，对字数的要求相对较宽松。在出处方面，汉语成语与中国历史文化、风俗传统密切相关，一般都有典故出处，而泰语成语则少有说明。

最后，成语作为某一特定民族在长期的语言使用过程中形成的独特的语言表达，它是该民族历史、文化、思想、习俗以及地理因素等在语言中的反映。它的特殊意义不能通过字面意义直接推导，而需要通过概念隐喻在其字面义与隐喻义之间建立映射关系，搭建桥梁（孙毅，2013）。

（二）汉泰“心”字释义的义项分析

对汉泰“心”字的词典释义进行认知对比有助于我们对“心”字成语有一个整体的把握。我们将《现代汉语词典》和《泰国皇家学会泰语词典》对“心”字的义项总结如下表 1：

表 1 汉泰“心”字义项对比

	汉语	泰语
心脏	+	+
思想的器官和思想感情	+	+
中心	+	+
呼吸、气息	+	-

二十八宿之一	-	+
姓	-	+

汉泰“心”字的义项也由实体性的“心脏”通过转喻与隐喻引申为“思想的器官和思想感情”以及“中心”。泰语“心”字还具有“呼吸、气息”之意。用“心”这一重要事物代替外显的呼吸动作以及气息。而汉语“心”字的“二十八宿之一”义项亦与“心”的本体特征以及中国的五行思想有关。

การอภิปรายผล

根据汉泰“心”字成语字面是否含“心”与语义异同，我们将汉泰“心”字成语大致分为相同相近和此有彼无两大类。相同相近类指汉泰一种语言中含“心”字的成语能在对方语言中找到字面含“心”且语义相同或相近的成语。此有彼无类即汉泰一种语言中含“心”字的成语不能在对方语言中找到字面含“心”且语义相同或相近的成语。

1. 相同相近类汉泰“心”字成语的认知对比分析

成语本身高度凝练、文化特质浓厚等相关特点使得某一语言中的成语很难在另一种语言中找出字面与语义均相同或相近的成语。但通过对比分析我们发现，汉泰语言中的此类“心”字成语并不少见。在所收集的 44 个泰语“心”字成语中有 15 个成语能找到相同或相近的汉语“心”字成语。具体如下：

“ใจดีมีเข้า” (心慈手软)、 “ใจพระ” (菩萨心肠)、 “ใจยังกะดิน
ประสิ่ว” (心急气躁)、 “ติดเนื้อต้องใจ” (称心如意)、 “น้ำลึกหยั่งได้
น้ำใจหยั่งยาก” (人心难测)、 “น้ำใสใจจริง” (真心实意)、 “น้ำหนึ่งใจ
เดียว” (同心同德)、 “ปากปราศรัยใจเชือดคอ” (佛口蛇心)、 “มิตรจิต
มิตรใจ” (真心实意)、 “ลงเรือแปะตามใจแปะ” (低首下心)、 “ว้าวสัน
หลังขาดเห็นกาบินผาดกึกกใจ” (做贼心虚)、 “สองจิตสองใจ” (三心二意)
、“หายใจไม่ทั่วท้อง” (提心吊胆)、 “เอาใจเขามาใส่ใจเรา” (将心比心)

汉泰民族都基于人只有一个心脏的认识，认为“一心”是好的，“多心”是不好的，进而有“น้ำหนึ่งใจเดียว”（同心同德）这种表示褒义的成语，也有“สองจิตสองใจ”（三心二意）这种表示贬义的成语。这些成语反映了汉泰民族相同认知方式与结果。而“น้ำลึกหยั่งได้ น้ำใจหยั่งยาก”（人心难测）、“น้ำใสใจจริง”（真心实意）、“น้ำหนึ่งใจเดียว”（同心同德）等三条成语则反映出了汉泰民族基于地理环境、观察角度不同而造成的认知方式差异。泰国地理处热带地区，气候炎热，所以自古至今水的作用不言而喻。水的深浅、清澈度、有无等这些原因则对市民日常生活产生极大影响。人们将对水相关性质的认识与“心”相结合进而形成了以上成语。汉语则没有与之相类似的“心”的认知，而是基于

对外在事物性质的认知，把人的心看成为可测量、可检验的、可比较的实体，对“心”进行实体隐喻。

2. 此有彼无类“心”字成语的语义认知对比

正如前所述，由于成语本身的特点，使得某一语言中的成语很难在另一语言中找到字与义相同或相近的成语表达。由于各民族语言本身的特点，加之地理环境、历史文化、风俗传统的不同，造成了成语在两种语言中此有彼无的现象。

此类“心”字成语又可简单地分为有对应的非心字成语类与需语言解释类。前者如“ใจจิต”（薄情寡义）、“มีลูกกวนตัว มีผิวกวนใจ”（身不由己）、“เอาจมูกเขามาหายใจ”（仰人鼻息）、“促膝谈心”（จับเข่าคุยกัน）、“胆战心惊”（อกสั่นขวัญแขวน）、“洗心革面”（กลับเนื้อกลับตัว）、“心照不宣”（พอแย้มปากก็เห็นไรฟั้น）等。后者则如“คับที่อยู่ได้ คับใจอยู่ยาก”（屋小可居，郁结难舒）、“ปลูกเรือนตามใจผู้อยู่”（按照住房子人的心盖房子）、“แทงใจดำ”（正中下怀）、“心直口快”（พูดจาขวานผ่าซาก）、“心满意足”（พอใจเป็นอย่างยิ่ง）、“尽心竭力”（พยายามทำอย่างสุดจิตสุดใจ）、“随心所欲”（ทำตามใจชอบ）等。

从以上例子可以看出，该类汉泰“心”字成语均主要涉及“心”字本身的“思想的器官和思想感情”这一义项（เอาจมูกเขามาหายใจ 除外），不同之处在于汉泰语言使用者的一方使用了“心”字表达，另一方使用了与该义项相近

非“心”字表达。该类汉泰“心”字成语主要通过本体性隐喻（包括实体和物质隐喻、容器隐喻、拟人隐喻）的表达。如“แทงใจดำ”，泰语使用者用“正中靶心”这一外显的实体意象来表达“说到对方心里去了”之意。汉语使用者则通过实体隐喻，将“清洗”这一实体动作及其效果作用于“心”进而形成了“洗心革面”这一成语，来表达“彻底悔改”之意。泰语使用者则通过对“กลับตัว”（回身）这一常见实体动作进行隐喻来表达相近的意义。大部分汉语“心”字成语都属于此类，需要使用解释性语言才能理解其意义。这与中国文化历史传统以及汉泰民族的认知方式密切相关。

3. 汉泰“心”字的异形成语认知对比

语言的丰富性使得语言在使用和记录过程中产生异形词。汉语、泰语同属汉藏语系，但由于记录语言的汉字和泰字分属表意与表音文字，所以我们这里所谓的“异形成语”仅指意义相同或相近，而书写或语音形式不同的成语。反映在词典方面就是成语条目释义时的重复释义或互相释义。如汉语心字成语中的“心高气傲”与“心高气硬”。《中国成语大辞典》对“心高气傲”的释义为：“心气高傲，谓自视高人一等而傲气溢于言表”；对“心高气硬”的释义则为“见‘心高气傲’”。我们将“心高气硬”视为异形成语。

经过统计，我们在所收集的 568 条和 44 条泰语成语中，汉语异形成语多达 227 条比如，而泰语的异形成语仅有

“เอาจุมกคนอื่นมาหายใจ”、“ยืมจุมกเขามาหายใจ” 两条成语，เอาจุมกเขามาหายใจ：เป็นส่วนนหมายควมว่า อาศัยผู้อื่นให้ทำงานให้ตน ฟังผู้อื่นวานผู้อื่นให้เขาทำอะไร ๆ ให้ มุ่งถึงว่าย่อมจะไม่สะดวก ไม่ได้รับผลดี ส่วนนนี้บางทีก็พูดว่า เอาจุมกคนอื่นมาหายใจ หรือว่า ยืมจุมกเขามาหายใจ，其意义与“仰人鼻息”相等。

汉语“心”字的异形成语占到所有“心”字成语的近40%。总体可分为两大类：含“心”字类异形成语和无“心”字类异形成语。其中前者多达208条，后者仅19条。

3.1 含“心”字类异形成语

“由于汉语的基本单位（字）在语法功能上具有很大的弹性，在语义上具有宽泛的理解空间，因此，当字与字按中国人习惯的双音形式组合起来时，其组合顺序也就有一定程度的弹性”（申小龙，2013:320）。这种弹性建构促使了以上异形成语的产生。张鑫（2014）在其《汉语异形成语研究》中认为，异形成语产生的原因除异体字、异形词、假借字、古今字、通用字、同音替换或附会理据外还有方言影响、趋简避繁、以明换晦以及字形感染等。

含“心”字类异形成语情况较为复杂且异形成语数量不等。如“包藏祸心”的异形成语仅有“苞藏祸心”；而“胆战心惊”的异形成语则有“胆惊心战”、“胆惊心

颤”、“胆战心寒”、“胆颤心寒”、“胆颤心惊”、“心惊胆战”、“心惊胆颤”七条。

含“心”字类异形成语按其意义与内部结构，我们大致将其分为三类：同构异素类、同素互换类和字近音似类。同构异素类指该异形成语与主条成语几近相同，只是将主条中的部分字词用意义相近的字词代替。例如：“心惊胆慑”的异形成语“心惊胆寒”、“心惊胆落”、“心惊胆怕”、“心惊胆丧”。同素互换类指该异形成语与主条成语所用字词相同，只是内部结构上的位置互换。例如：

“心高气傲”与“气傲心高”、“琴心剑胆”与“剑胆琴心”、“丧心病狂”与“病狂丧心”等。字近音似类较为特殊，指异形成语在字形、字音上与主条成语相近似。例如：“包藏祸心”与“苞藏祸心”、“推心置腹”与“推心致腹”、“人心惶惶”与“人心皇皇”等。

由于人们认知方式的不同，概念结构也有差异，所形成的语言表达也就有了差异。同构异素类异形成语就是认知侧重点不同而造成的语言表达方式不同。以“心惊胆慑”的异形成语“心惊胆寒”、“心惊胆落”、“心惊胆怕”、“心惊胆丧”为例。其四个成语均表达“内心惊吓害怕”之意。其不同仅在于对“胆”性状的认知不同。“心惊胆

落”与“心惊胆丧”更着重“胆”的动作意象，强调因受到惊吓而造成“胆”坠落或丧失的瞬间动作状态；“心惊胆怕”与“心惊胆寒”则着重“胆”的状态意象，强调因受到惊吓后“胆”的性质状态和温度状态的变化与体验。作为主成语条目的“心惊胆慑”，“慑”的意义为“害怕；使害怕”（现代汉语词典第7版），也包含了状态意象与动作意象两方面。

同素互换类“心”字成语也是认知语义学体验观的体现。此类异形成语其内部结构多属并列结构。前后两部分结构上的并列以及意义上的关联使得人们的认知关注点几乎均衡地分布在其上，并通过前后意义的补充扩展或对比来理解其整体意义。即认知语义学所说的“整合观”：词语的意义是通过其组成部分的互相作用，激活相关认知域，进行整合而获得的。例如：“兽心人面”与“人面兽心”。均通过“人面”与“兽心”的互相对比，同时激活人们关于“人”与“兽”、“面”与“心”的认知域，进而获得其意义。其中“人面兽心”为主成语条目，而“兽心人面”是异形条目。其原因也与人们的认知顺序有关：先被人认知注意到的事物在前，后意识到的在后；外显的在前，内隐的在后。人们一般会先注意到一个人的外表特征，然后

在后来的长期相处中才能发现其内心的好坏善恶，所以“人面”在前，“兽心”在后。这种词序符合人们的一般认知顺序，因而成为主成语条目。

字近音似类异形成语的形成与汉语的同音字和异体字有很大关系。读音和字体上的高度相似无形中增加了人们辨析的难度，在意义相同的情况下，人们对此进行了认知上的泛化，在使用过程中不特意加以区分。

3.2 无“心”字类异形成语

这类的成语共 19 条，分别是“贪心不足”（犹“贪得无厌”）、“百计千心”（犹“千方百计”）、“殚心竭虑”（见“殚思极虑”）、“甘心如荠”（见“甘之如荠”）、“感人心脾”（见“感人肺腑”）、“耿耿于心”（见“耿耿于怀”）、“牵肚挂心”（犹“牵肠挂肚”）、恨入心髓（见“恨入骨髓”）、觊觎之心（见“觊觎之志”）、“抠心挖胆”（犹“披肝沥胆”）、“略迹原心”（见“略迹原情”）、“目眩心花”（犹“目眩神摇”）、“誓无二心”（见“誓无二志”）、“心中无数”（见“胸中无数”）、“心中有数”（见“胸中有数”）、“志同道合”（见“志同道合”）、“忠心贯日”（见“忠贯白日”）、“众心成城”（见“众志成城”）、

“众心如城”（见“众志成城”）。

综合观察以上无“心”字类异形成语的隐喻范式，我们发现其均与“心”实体性特征中的“与其他器官的关系”意象和“心”功能价值特征的“思想、感情”意象有关。其中绝大多数属于“与其他器官的关系”意象。用“心”本身来代替“心”周围的身体部位。如以“心”代“怀”、“肚”、“骨”、“肝”、“胸”，以“心脾”代“肺腑”等。另外一大部分用“心”来隐喻某种具体的“思想、感情”。如用“心”的功能价值来代替“计谋”、“思虑”、“志向”、“情理”等。

就泰语而言，异形成语仅有两条即泰语的“เอาจมูกคนอื่นมาหายใจ”、“ยืมจมูกเขามาหายใจ”。这两条泰语异形成语两条成语都是通过容器隐喻方式形成的。将本体（不是容器的事物、大地、视野、事件、行动、活动、状态、心境等）视为一种容器，使其有边界、可量化、能进、可出（王寅，2007:410）。通过“取用”或“借用”他人鼻子进行呼吸这一外显动作来表达“อาศัยผู้อื่นให้ทำงานให้ตน ฟังผู้อื่นว่าผู้อื่นให้เขาทำอะไร ๆ ให้ มุ่งถึงว่ายอมจะไม่สะดวก ไม่ได้รับผลดี”之意。

通过对汉泰“心”字异形成语的分析我们可以发现：虽然汉语异形成语的数量明显多于泰语，同时情况也比泰

语复杂。但这些异形成语都符合了在语义认知时的体验观和互动观。汉语泰语使用者通过对“心”的体验来表达与“心”相近的器官或“思想”等功能价值，进而形成了这些成语的异形成语。因泰国地理出于热带地区，有许多流域，被全世界称为东方的威尼斯。从古至今就泽水而居，“水”对泰国人的生活息息相关。泰国人通过观察“水”的清澈、作用等就难免出现借助“水”来构筑泰语成语的一部分，如“น้ำหนึ่งใจเดียว”（同心同德）“น้ำใสใจจริง”（真心实意）等

ข้อเสนอแนะ

在外语词汇教学中，成语具有举足轻重的地位。传统教学中主要受到结构影响，少有涉及到词汇内部的深入探讨。身为外语教师，我们应该尝试运用隐喻式词汇教学，引导学生意识到隐喻式一种人类的思维方式，使学生对词汇有更深一层的词义理解。

成语是每个民族的文化精华。隐喻作为语言中的重要的一部分，它自然会包含着每种语言的文化蕴。隐喻这种特殊语言表达方式被运用来传承不同民族的思维方式，同时也传承每个民族的文化习俗。但二语习得者的目的语文化知识较弱。对他们而言，文化是一个抽象的，难以理解的知识。

身为教师，我们可以把本就有趣的知识，借助隐喻认知教学的手段，让学生意识到掌握了目的语隐喻概念也是学习文化的一种渠道。之后，进行不同语言的隐喻之间的比较，使学生更加了解不同民族的文化，减少不同文化交际问题，使交流更为顺畅。

บทสรุป

综合考察分析汉泰“心”字成语之后可以发现汉泰语言使用者对“心”字本身意义的认知影响了“心”字成语的意义建构。汉泰语言使用者基于对“心”的相同认知，形成了语义相同相近类成语，而基于地理环境、历史文化、风俗传统的不同而形成的认知方式则造就了汉泰“心”字成语的相异之处。对“心”字本身语义的认知将有助于我们更好地掌握两种语言中的“心”字成语。

บรรณานุกรม

ขุนวิจิตรมาตรา (สง่า กาญจนาคพันธุ์). (2539). **สำนวนไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ : สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี(ไทย-ญี่ปุ่น).

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

G,Lakoff.& M,Johnson. (2003). **Metaphors we live by**. Chicago:University of Chicago Press.

Lakoff, G. & Johnson,M. (2015). **我们赖以生存的隐喻**.(何文忠译).杭州：浙江大学出版社.

陈建生，夏晓燕，姚尧. (2011). **认知词汇学**. 北京：光明日报出版社.

- 戴维, 俞霞君. (2019). 汉字“心”的隐喻和转喻认知分析. 海外英语, 03, 73-74, 85
- 李瑛、王莲、田召见. (2019). 认知语言学理论与应用. 北京: 中国经济出版社.
- 林那然. (2007). 与五官有关的汉语成语和泰成语比较. 南京师范大学.
- 潘蓉蓉. (2014). 汉英成语中动物隐喻对比研究. 云南师范大学.
- 李福印. (2012). 语义学概论. 北京: 北京大学出版社, 商务印书馆辞书研究中心. (2013). 新华成语大. 商务印书馆.
- 申小龙. (2013). 汉语与中国文化. 上海: 复旦大学出版社.
- 束定芳. (2008). 认知语义学. 上海: 上海外语教育出版社.
- 苏兆伟. (2020). 汉泰“心”字词语义认知对比研究. วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 13(1), 123-156.
- 王涛等. (2018). 中国成语大辞典(新一版). 上海: 上海辞书出版社.
- 王寅. (2007). 认知语言学. 上海: 上海外语教育出版社.
- 杨悦. (2017). 隐喻和转喻视角下汉英悲伤类情感成语的认知对比分析. 湖南师范大学.
- 姚思琦. (2019). 基于概念整合理论的泰汉“心”隐喻的认知对比分析. วารสารจีนศึกษามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 12 (1), 163-197.
- 张天龙. (2017). 汉泰含“心”的成语意义对比研究. 浙江大学.
- 张鑫. (2014). 汉语异形成语研究. 青岛: 中国海洋大学.
- 孙毅. (2013). 认知隐喻学多维跨域研究. 北京: 北京大学出版社.

中国社会科学院语言研究所词典编辑室. (2016). 现代汉语词典 (第 7 版). 北京: 商务印书馆.

แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตาม
หลักฆราวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอด
พิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

Guidelines for Resolving Family Conflicts
According to the Four Gharavasa-dhammas of
Din Daeng Sub-district, Phibun Rak District,
Udon Thani Province

พระพรวิชิต พรหมโชโต (สมสนุก)¹

พระมหาปริยญา วรญาณ²

พระครูจิรธรรมธัช³

พระมหาจันทน์ สิริวงโณ (ผมไผ)⁴

Phra Phromriket Phrommachoto (Somsanook)¹

Phramaha Prarinya Warayano²

Phrakrujiradhammathus³

Phramaha Jumnong Siriwanno (Pompai)⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาหลักฆราวาสธรรม 4 ที่ใช้
แก้ปัญหาคความขัดแย้ง 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของครอบครัว 3) เพื่อเสนอ
แนวทางการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม 4
เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
จำนวน 30 รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยเนื้อหาประกอบบริบท

¹ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย

² อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

³ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

ผลการวิจัยพบว่า

1) หลักฆราวาสธรรม 4 ที่ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้ง ประกอบด้วย หลักสี่จะ คือ ความจริง, ทมะ คือ การฝึกฝน, ขันติ คือ ความอดทน, และจาคะ คือ ความเสียสละ

2) สภาพปัจจุบันของครอบครัว พบว่า มีความขัดแย้งในครอบครัวในหลายประเด็น ต้องหาที่พึ่งชั่วคราว กลุ่มที่เข้าใจภาพการเปลี่ยนแปลง จะเปิดโอกาสให้ตัวเองได้เรียนรู้สิ่งใหม่เพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้ทันดำเนินชีวิตตามหลักประเพณีประจำชุมชนและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ส่วนประชาชนที่ไม่สามารถปรับตัวไม่ทันก็จะหาที่พึ่งหรือความสุขชั่วคราว เช่น การติดสุรา ยาเสพติดต่างๆ จะเป็นปัญหาให้เกิดความขัดแย้งภายใน

3) แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม พบว่า หากทุกคนมีความซื่อสัตย์ มีการฝึกอบรมตนเองตน มีความอดทน และเสียสละ จำทำให้อยู่ร่วมกันกับคนอื่นในสังคมอย่างสันติและมีความสุข

คำสำคัญ: ความขัดแย้ง ครอบครัว หลักฆราวาสธรรม 4

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the four Gharavasa-dhammas used to solve conflicts 2) to study the current of the family 3) to propose ways to solve family conflicts according to the four Gharavasa-dhammas. Is a qualitative research, document storage and indept-interview 30 key informants/person. Data was content analysis techniques.

The research found that

1) four Gharavasa-dhammas used to solve conflicts consist of 1. truth and honesty 2. taming and training oneself 3. tolerance; forbearance; perseverance 4. liberality; generosity.

2) The current state of the family there are family conflicts on many issues. Must find a temporary shelter the group that understands the picture of change will give yourself the opportunity to learn new things in order to cope with change in time, live according to community traditions and Buddhist principles As for the people who are unable to adjust, they will find temporary happiness or happiness such as alcohol and drugs. Will be a problem for internal conflicts.

3) The ways to solve family conflicts according to the four Gharavasa-dhammas found that if everyone is honest Self-training, patience and self-sacrifice make it possible to coexist with others in society in a peaceful and happy way.

Keywords: Conflicts Family Four Gharavasa-dhammas

บทนำ

มนุษย์ทุกคนย่อมต้องการชีวิตที่ดีที่พร้อมสมบูรณ์ ปราศจากความทุกข์ ความสลาย ความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ทุกชีวิตที่เกิดมาในโลกนี้จึงแสวงหาความสุขด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็เชื่อว่าทุกคนจะได้ตั้งใจตัวเองปราศณา เพราะการมีชีวิตที่มีความสุขนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายด้าน ต้องผสมกลมกลืนกันหลายอย่าง การแสวงหาความสุขนั้นขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละคน เพราะว่าคนเรานั้นมีความแตกต่างกันเช่นความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ เป็นต้น แต่ความสุขที่มนุษย์ได้รับมักเน้นทางด้านวัตถุมากกว่า เป็นความสุขที่อิงอาศัยวัตถุสิ่งของที่สนองความต้องการเท่านั้น ธรรมชาติของมนุษย์ที่เป็นเช่นนี้ เพราะถูกอำนาจของกิเลสครอบงำทำให้มีความปราศณาไม่สิ้นสุด ถูกอวิชชา ปิดบังทั้งตนเองและผู้อื่น จึงเกิดปัญหาทางสังคมปัญหาทุจริตเพื่อการแข่งขัน การแก่งแย่งทำทุกวิถีทางที่จะได้ครอบครองเป็นเจ้าของสิ่งเหล่านั้น มนุษย์จำนวนมากในโลกเป็นอย่างนี้ คือเมื่ออยู่ไปๆ ชีวิตและความสุขของตนก็ไป

ขึ้นกับวัตถุภายนอกหมด ถ้าขาดวัตถุที่จะเสพอแล้วอยู่ไม่ได้ กระวนกระวายทุรนทุรายหาความสุขไม่ได้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2551, หน้า 99)

ในภาวะที่สังคมมีการเปลี่ยนแปลงหรือกระแสโลกาภิวัตน์ การบริโภควัตถุนิยมในยุคปัจจุบัน วิถีชีวิตของสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เนื่องด้วยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น ระบบเศรษฐกิจ การบริโภค ระบบของสังคมที่มีการหลั่งไหลทางวัฒนธรรมของต่างประเทศ เทคโนโลยีสมัยใหม่ และการเมืองการปกครอง เป็นต้น ล้วนแต่เป็นเหตุนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวการเปลี่ยนแปลงทางสังคม มีผลกระทบต่อครอบครัวทำให้มีการปรับเปลี่ยนตามภาวะทางสังคมทำให้วิถีชีวิตไทยที่เคยเรียบง่ายมาเป็นวิถีชีวิตที่เร่งรีบ ที่เคยดำเนินไปควบคู่กับพระพุทธศาสนา อันเป็นกลจักรวงล้อแห่งธรรมขับเคลื่อนสรรพสิ่งในหลากหลายมิติ (เกษญา ผาทอง และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, 2561, หน้า 195) โดยการนำเอาหลักธรรมมาเป็นแนวปฏิบัติการที่บุคคลสองคนจะมาใช้ชีวิตร่วมกันได้อย่างมีความสุขและนำครอบครัวให้มีความเจริญงอกงามไม่เกิดความทะเลาะวิวาทและขัดแย้งกันนั้น จำต้องมีหลักธรรมในศาสนาโดยเฉพาะพระพุทธศาสนา ประกอบด้วยธรรมที่เรียกว่า สมชีวิตรธรรม 4 หลักธรรมของคู่ชีวิต อันเป็นหลักธรรมธรรมที่จะทำให้คู่สมรสชีวิตสมรสมีความสมดุลอยู่ด้วยกันได้อย่างเหมาะสมหรือสม่ำเสมอกลมกลืนกัน อยู่ครองเรือนด้วยกันอย่างยืดยาว ประกอบด้วยหลักธรรมที่สำคัญ 4 ข้อ คือ 1. สมสัทธา มีศรัทธาเสมอกัน 2. สมสีลา มีศีลเสมอกัน 3. สมจาคา มีจาคะเสมอกัน 4. สมปัญญา มีปัญญาเสมอกัน (อง. จตุกก. (ไทย) 21/55/94.) นอกจากนี้ การบริหารงานตามหลักขราวาสธรรมในพระพุทธศาสนา ผู้ที่อยู่ครองเรือนต้องบริหารกิจการในครอบครัวให้เป็นไปอย่างราบรื่นเรียบร้อย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549, หน้า 3) ต้องประกอบด้วยหลักขราวาสธรรม 4 ประการ ประกอบด้วย 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง พุดจริง ทำจริง จริงใจต่อกัน 2) ทมะ การฝึกฝน การข่มใจ ฝึกนิสัย ปรับตัว ฝึกหัดตนนิสัย ปรับปรุงตนให้ เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา การรู้จักบังคับควบคุมอารมณ์ 3) ขันติ ความอดทน อดกลั้น ต่อความหนักและความร้ายแรงทั้งหลาย ตั้งหน้าทำหน้าที่การทำงานด้วยความขยันหมั่นเพียร เข้มแข็ง 4) จาคะ ความเสียสละ สละกิเลส

สละความสุขสบายและผลประโยชน์ส่วนตนให้ใจ กว้างพร้อมที่จะรับฟังความ
ทุกข์ ความคิดเห็น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2546, หน้า 113-114)

ในอดีตในนั้นสถานบันครอบครัวไทยมีเอกลักษณ์โดดเด่นในเรื่องความเป็น
ครอบครัวที่อบอุ่น เข้มแข็ง มีระบบเครือญาติ และสายใย ความผูกพันที่เหนียวแน่น
มั่นคง ยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมไทยที่ดีงาม ซึ่งเป็นต้นทุนทางสังคมที่
สำคัญ ต่อการพัฒนาประเทศ แต่ในปัจจุบันความเป็นครอบครัวไทยได้เปลี่ยนแปลง
ไป กรณีในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี มีปัญหาต่างๆ
เหมือนกับสังคมส่วนใหญ่ของประเทศไทย ซึ่งจากเดิมที่เป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรม
ประเพณีและความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาที่เข้มแข็ง สังเกตจากการสร้างวัดที่มี
ความยิ่งใหญ่ในชุมชน เห็นได้ว่าในอดีตที่ผ่านมามีความสามัคคี การช่วยเหลือการ
เสียสละ เป็นอย่างมากและดีมาก ยุคสมัยมีการเปลี่ยนแปลงเดิมที่ทุนทางสังคมนี้มี
ความเชื่อเรื่องพญานาค และความเชื่อเรื่องปู่ตามีสร้างความเป็นหนึ่งเดียว แต่การ
ทำงานที่เร่งรีบต่อเวลาและความต้องการของสังคมทำให้ประชาชนห่างหายการเข้าวัด
ฟังธรรม ปฏิบัติธรรม ทำตามคำสอนของพระพุทธเจ้า หรือความศรัทธามีความ
เปลี่ยนแปลงไป สังคมปัจจุบันในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัด
อุดรธานีมีปัญหาตามมามาก และความสามัคคีการขอความร่วมมือของคนในชุมชน
น้อยลง อาจจะเป็นเพราะการที่พระสงฆ์ตั้งศรัทธาไม่ได้ หรือพระสงฆ์ไม่นำศรัทธา
หรือประชาชนขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต ก็เป็นไปได้หลายทางหลายแง่คิด

จากปัญหาดังกล่าว เป็นผลให้ครอบครัวขาดความสมดุล และนำไปสู่การ
เผชิญปัญหาที่สลับซับซ้อนหลากหลายยิ่งขึ้น จึงทำให้ผู้ศึกษามีความสนใจที่จะศึกษา
เรื่อง การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมในคัมภีร์
พระพุทธศาสนาเถรวาทนี้ เพื่อให้ได้องค์ความรู้อย่างชัดเจนมาช่วยในการแก้ไขปัญหา
ที่เกิดขึ้นในครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวมีความสุข มีความอบอุ่น เกิดความรักความ
เข้าใจ และร่วมมือกันปฏิบัติหน้าที่ของตนให้สมบูรณ์ซึ่งจะเป็นการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของสมาชิกในครอบครัวของตนโดยตรง และเพื่อให้ได้คนที่มีความดีมีคุณธรรมจริยธรรม
และมีคุณค่าต่อสังคมและประเทศชาติตามที่คาดหวังไว้อย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักขรรวาสธรรม 4 ที่ใช้แก้ปัญหาความขัดแย้งในพระพุทธศาสนาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของครอบครัวในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และบริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักขรรวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

คำถามการวิจัย

1. หลักขรรวาสธรรม 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาทจะใช้แก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ได้อย่างไร
2. สภาพปัจจุบันของครอบครัวในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และบริบทครอบครัวไทยในปัจจุบันเป็นอย่างไร
3. แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี ควรทำอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

หากครอบครัวมีการนำหลักขรรวาสธรรม 4 มาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตในท่ามกลางโลกาภิวัตน์ จะทำให้ครอบครัวมีความมั่นคง และมีความสุข

ขอบเขตด้านเอกสาร

1. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช 2539
2. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ เอกสาร หนังสือ ตำรา บทความทางวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในส่วนที่เกี่ยวข้อง

รวมทั้งเอกสารจากสื่ออินเทอร์เน็ต ที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ด้านเนื้อหา

เนื้อหาประกอบไปด้วยการศึกษาแนวคิดที่ได้จากการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนานำมาแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งของครอบครัว ในชุมชนบ้านแดง วิธีการแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในครอบครัวของชุมชนบ้านแดง และการบูรณาการการแก้ไขปัญหาคือความขัดแย้งในครอบครัวโดยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ให้เกิดการพัฒนาชุมชนที่มีความสันติสุขของครอบครัวอย่างยั่งยืน โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนรวมทั้งประชาชนทั่วไป มาอธิบายโดยการพรรณนาสรุปผลการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอฟิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

การศึกษาครั้งนี้การลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์ ผู้นำชุมชน นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอฟิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และพระสงฆ์ที่เป็นผู้นำทางศาสนาในพื้นที่ รวมทั้งประชาชนในชุมชนหลายกลุ่มอาชีพในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอฟิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี เพื่อให้ได้ความคิดที่หลากหลายที่เป็นองค์ความรู้เพื่อที่จะได้มาทำการวิเคราะห์ให้เป็นแนวทางการแก้ปัญหา การหาหลักธรรมที่เข้ากับปัญหาและเข้าใจง่ายและสามารถนำไปปรับใช้กับประชาชนได้จริง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการ ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 10 คน กลุ่มประชาชนทั่วไปภายในชุมชนบ้านแดง จำนวน 10 คน พระสงฆ์ที่มีบทบาทในการจัดการปัญหาความขัดแย้ง จำนวน 5 รูป นักวิชาการ จำนวน 5 รูป/คน

เครื่องมือวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสัมภาษณ์เป็นแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) ซึ่งเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ด้วยวิธีการจัดเตรียมร่างโครงสร้างคำสัมภาษณ์ และกำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย โดยการปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษางานวิจัย และหรือให้ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นและตรวจสอบ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง มีข้อมูลหลายส่วนที่ต้องทำการรวบรวมข้อมูลมาประกอบกันให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์การวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ผลการวิจัยด้วยกระบวนการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) ที่อยู่ภายใต้กระบวนการวิเคราะหเชิงตีความ หรือ (Interpretive Social Science)

ผลการวิจัย

1. หลักขรรวาวาธรรม 4 ที่ใช้แก้ปัญหาคความขัดแย้งในพระพุทธศาสนาเถรวาท

หลักขรรวาวาธรรม 4 ที่ใช้แก้ปัญหาคความขัดแย้งในพระพุทธศาสนาเถรวาท หลักศีลธรรมสำหรับชาวพุทธที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงประทานสั่งสอนไว้มีมากมายหลายระดับ ทั้งที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตประจำวัน และระดับที่สูงขึ้นไป หากพุทธศาสนิกชนทุกคนล้วนแต่ตั้งมั่นอยู่ในคำสั่งสอนของท่าน ย่อมบังเกิดความสงบสุขในการดำเนินชีวิต และในสังคมที่เราอาศัยอยู่อย่างแน่นอน

หลักฆราวาสธรรม 4 นี้ จะสอนให้คนเรารู้จักการดำเนินชีวิตทางโลก อย่างผู้ประสบความสำเร็จ ซึ่ง ฆราวาสธรรม ประกอบด้วย 2 คำ “ฆราวาส” แปลว่า ผู้ดำเนินชีวิตในทางโลก ผู้ครองเรือน และ “ธรรม” แปลว่า ความถูกต้อง ความดีงาม นิสัยที่ดีงาม ฆราวาสธรรม ประกอบด้วยธรรมะ 4 ประการ คือ สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ โดยหลักธรรม 4 ประการนี้ มีความสำคัญต่อการสร้างตัวของฆราวาสมากในพระไตรปิฎกบันทึกว่า พระพุทธองค์ทรงให้เหล่าสาวกของพระองค์ไปถามผู้รู้ท่านอื่นๆ ว่า มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างเกียรติยศให้คนเราได้เท่ากับการมี “สัจจะ” หรือไม่ มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างปัญญาให้คนเราได้เท่ากับการมี “ทมะ” หรือไม่ มีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างทรัพย์สมบัติให้คนเราได้เท่ากับการมี “ขันติ” หรือไม่ และมีสิ่งใดในโลกนี้ที่สร้างหมู่มิตรให้คนเราได้เท่ากับการมี “จาคะ” หรือไม่ ซึ่งการที่พระพุทธองค์ทรงให้สาวกของพระองค์ไปถามผู้รู้อื่นๆ อย่างนี้ ก็เป็นเครื่องยืนยันอย่างยิ่งยวดว่า ไม่มีธรรมะใดๆ ที่จะใช้สร้างตัวให้ประสบความสำเร็จได้ยิ่งกว่าธรรมะอันประเสริฐ 4 ประการนี้ ดังนั้นแล้ว หากบุคคลต้องการที่จะประสบความสำเร็จทั้งในชีวิต การงานตำแหน่ง ฐานะ และความรัก เขาผู้นั้นต้องสร้าง สัจจะ ทมะ ขันติ และ จาคะให้เกิดขึ้นกับตน ตามหลักฆราวาสธรรม 4 ยิ่งถ้าสร้างและพัฒนาตัวเองจนเป็นคุณสมบัติขั้นพื้นฐานประจำตนได้นั้น ก็จะทำให้สามารถสร้างเกียรติยศ สร้างปัญญา สร้างทรัพย์สมบัติ และสร้างหมู่มิตรให้เกิดขึ้นได้สำเร็จด้วยกำลังความเพียรของตน

2. สภาพปัจจุบันของครอบครัวในชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี และบริบทครอบครัวไทยในปัจจุบัน

ประชาชนในพื้นที่ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธมีการเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรมเป็นบางกลุ่มส่วนมากจะเป็นกลุ่มผู้เฒ่ามากก็จะปฏิบัติตามกรอบวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของพื้นที่คือ ในวันพระ 15 ค่ำนั้นจะเข้าวัดฟังธรรม ปฏิบัติธรรมไม่ทำงานที่เป็นงานหนัก เช่น การทำไร่ การทำนา เป็นต้น ทำให้บริบทพื้นที่นั้นมีความมั่นคงในทางพระพุทธศาสนาอยู่ระดับหนึ่ง ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพ ทำไร่ ทำนาส่วนมาก สภาพปัจจุบันของแต่ละ

ครอบครัวนั้นกลุ่มเยาวชนกลุ่มหนึ่งจะเข้าไปทำงานในเมือง ส่วนมากที่อยู่ในพื้นที่จะเป็นผู้สูงอายุที่อยู่บ้านคอยดูแลหลานๆ

จากการที่ผู้ศึกษาได้ลงพื้นที่เพื่อทำการสัมภาษณ์ หลักๆก็จะเป็นเรื่องของ การติดสุรา ซึ่งทำให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวในหลายประเด็น เพราะการที่ประชาชนในพื้นที่นั้นต้องการความสุข ต้องการที่จะไม่คิดมาก ก็เลยต้องหาที่พึ่งชั่วคราว คือ การดื่มสุรา ของประชาชนหลายกลุ่มก็จะมีปัญหาตามมา

3. แนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวตามหลัก ธรรมวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี

แนวทางของการจัดการความขัดแย้งในครอบครัว 3 ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ โดยอาศัยหลักธรรมวาสธรรม 4 ซึ่งประกอบไปด้วย

1. สัจจะ เป็นการถือความซื่อสัตย์สุจริต วิธีการนี้จะนำไปสู่จะทำให้ผู้อื่นให้มีความเคารพเชื่อถือ เพราะเป็นผู้มีความจริงใจ รักษาคำพูด ไม่โลเล เพราะผู้ยึดมั่นในสัจจะย่อมสามารถจะปฏิบัติหน้าที่อย่างได้ผลทันเวลา และประสบความสำเร็จได้

2. ทมะ เป็นการฝึกตนเอง วิธีการนี้จะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันกับคนอื่นในครอบครัวและสังคมอย่างมีความสุข ไม่ทะเลาะเบาะแว้งกันโดยง่าย

3. ขันติ เป็นการอดทน อดกลั้น วิธีการนี้จะนำไปสู่การหลีกเลี่ยงจากความเสื่อมจากเหตุต่างๆ เพราะมีจิตใจเข้มแข็ง มั่นคงอดทน อดกลั้น ไม่มัวเมา กับสิ่งเย้ายวนต่างๆ เป็นหลักประกันในการสร้างฐานะและชีวิตตนเองการอดทนดังกล่าวเป็นความอดทนเพราะเกิดจากสิ่งเย้ายวนใจที่ได้พบเห็น ได้ยิน ได้กลิ่น ได้ลิ้มรสและได้สัมผัส

4. จาคะ เป็นความเสียสละ วิธีการนี้จะนำไปสู่การเป็นผู้ให้ ไม่มีการเอารัดเอาเปรียบผู้อื่น นั้นหมายความว่า เกิดความสามัคคีกัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน เพราะทุกคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ครอบครัวและสังคมจะมีความสุขธรรมะ

หลักธรรมวาสธรรม 4 มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งต่อการสร้างความสงบสุขในสังคม หากคนในสังคมทุกคนปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ย่อมอำนวยความสะดวกประโยชน์ให้แก่ผู้ปฏิบัติตามทั้งในชาตินี้และในชาติหน้า ก่อให้เกิด

ความสุขสวัสดิ มี ความราบรื่นในการดำเนินชีวิต และยังทำให้องค์กรต่างๆ ตลอดจนสังคมเกิดความสงบเรียบร้อย และยังพบว่าหลักพุทธธรรมในข้อนี้ยังสามารถช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายทำงานได้สำเร็จลุล่วงตามเป้าประสงค์ที่วางไว้ได้อย่างมีประสิทธิภาพอีกด้วย

การอภิปรายผล

การศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาคัดแย้งในครอบครัวตามหลักฆราวาสธรรม 4 ชุมชนตำบลบ้านแดง อำเภอบึงลือรักษ์ จังหวัดอุดรธานี เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพภาคสนามโดยใช้หลักฆราวาสธรรม 4 เป็นการศึกษาแนวคิดทฤษฎี โครงสร้างของการวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อที่จะลงภาคสนามในการเก็บประเด็นสภาพบริบททางสังคมพื้นที่ของการศึกษา ว่าเกิดปัญหาในแต่ละด้านของการสร้างความขัดแย้งในครอบครัวนั้นมีสาเหตุที่แท้จริงเกิดจากอะไร ซึ่งผลของความขัดแย้งต่างๆ นั้น ล้วนแต่แสดงออกมาเป็นความทุกข์ทรมาน ความสงบสุขในชีวิต และความไร้ระเบียบของสังคมมนุษย์ (สำนักราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ซึ่งจากการศึกษาพบว่าครอบครัวที่มีปัญหานั้น มักจะขาดในเรื่องของความอดทน เมื่อมีการเรียนรู้เข้าไปถึงวิธีการจัดการปัญหานั้นจะมีความสอดคล้องกับ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (2539, หน้า 486-488) ที่ได้อธิบายถึงวิธีการว่า ขันติ สามารถจำแนกออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ 1. ตติกาขันติ (ขันตืออด) หมายถึง ความอดทน หักห้ามจิตใจไม่ให้ไหลไปตามกระแสแห่งอำนาจฝ่ายต่ำ ซึ่งมีความทะยานอยากเพราะอำนาจของความโลภเป็นตัวยั่ว ล่อลวงจิตใจให้ตกลงไปสู่หลุมพรางแห่งความชั่ว อดทนต่อความโกรธ ในขณะที่เกิดอารมณ์ร้อนรุ่ม และอดทนต่อความหลง 2. อิติขันติ หรือตปขันติ (ขันติทนหรือมั่นคง) หมายถึง ความอดทนต่อความตรากตรำในการทำงานทั่วไป เช่น ทนต่อความหิวกระหาย เหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า ความหนาว ความร้อน อดทนต่อความลำบากอันเกิดจากเวทนา คือ อาการเจ็บปวด ความไม่สบายกาย เมื่อประสบกับสถานการณ์ที่ไม่เอื้อประโยชน์แก่ความสุขเหล่านี้ สามารถดำรงมั่นอยู่ในภาวะปกติได้เรียกว่า เป็นความอดทนมั่นคง ดังตั้งแผ่นดินและ 3. อธิวาสนขันติ (ขันติยับยั้ง) หมายถึง รู้จักยับยั้งชั่งใจ ไม่

ทอดอวย อดทนต่อพฤติกรรมล่วงเกินถากถางหรือคำกล่าวดูหมิ่นของบุคคลหลายระดับ เช่น ผู้ที่กล่าวลบหลู่ดูแคลนผู้ที่เสมอกันโดยแสดงกิริยาวาจาสບประมาณให้คำพูดให้เกิดความเสียหายก็สามารถอดทน โดยไม่มีการโต้ตอบบุคคลเหล่านั้น เพื่อรักษามิตรภาพอันดีไว้

ทั้งนี้ การส่งเสริมหลักขรรวาสธรรม 4 ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ต้องประกอบด้วย 1. **สัจจะ** คือ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ด้วยกายจริง คือ ประพฤติด้วยความสุจริต ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง วาจาจริง คือ พูดความจริง และใจจริง คือ มีความจริงใจ ความสอดคล้องกับ พระมหาปรีชา ปริญญาจารี (2545, หน้า 48-65) ได้ทำการศึกษาเรื่อง “ความรักในพุทธปรัชญา” ผลการวิจัยพบว่า ความรักมีอยู่หลายระดับ คือ 1) ความรักต่อตนเอง 2) ความรักต่อคนใกล้ชิด 3) ความรักต่อสังคม และ 4) ความรักที่บริสุทธิ์ ในความรักต่อคนใกล้ชิดนั้น จัดเป็นความรักของบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงทางสายเลือด เป็นความรักระดับที่ 2 แยกเป็น 3 ประเภทได้แก่ (1) ความรักระหว่างพ่อแม่และลูก (2) ความรักระหว่างสามีภรรยาหรือความรักเชิงชู้สาวและ (3) ความรักระหว่างเพื่อน โดยมีหลักธรรมต่างๆ ในการปฏิบัติต่อความรักระดับนั้นๆ ที่โยงมาหลักธรรมข้อที่ 2. **ทมะ** คือ เป็นธรรมที่มุ่งเน้นให้ใช้สติใคร่ครวญ และไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนที่จะกระทำการใดๆ โดยต้องคำนึงอยู่เสมอว่า มีประโยชน์มากกว่าโทษหรือมีดีมากกว่าชั่วจึงจะกระทำ โดยเฉพาะการเอาชนะความโกรธ เพราะเมื่อความโกรธเกิดขึ้นย่อมส่งผลให้จิตใจขุ่นมัว ผิวพรรณเศร้าหมอง เป็นเหตุให้เกิดผลเสียแก่ตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้ เพราะผู้โกรธย่อมไม่รู้ อรรถไม่รู้ธรรม ไม่รู้จักผิดชอบชั่วดี สามารถฆ่าได้แม้กระทั่งบิดามารดาของตน ผู้ที่ถูกความโกรธเข้าครอบงำย่อมเสียทรัพย์ เสื่อมลาภยศ หาที่พึ่งพิงได้ยาก ไร้ญาติขาดมิตรสู่การดำเนินชีวิตแห่งการทำบุญรู้จักให้คือ 3. **ขันติ** คือ ความอดทนการอดกลั้น สะกดข่มใจ ไม่ลุแก่อำนาจของความโลภ ความโกรธ ความหลง ปิดกั้นไม่ให้กิเลสชนิดหยาบปรากฏผลออกมาทางกายและทางใจ โดยข่มอดกลั้นเอาไว้อย่างเต็มที่ด้วยอำนาจแห่งศีล อิทธิขันธ์ หรือ ตบขันติ คือ ความอดทนที่เป็นเดชเผาะลาภกิเลสอย่างหยาบ ป้องปรามกิเลสระดับกลางด้วยอำนาจแห่งสมาธิ ซึ่งเกิดจากการเจริญสมถกรรมฐานตั้งแต่ต้นจนกระทั่งได้ฌาน

และอริวาสสนขันติ คือ ความอดทนจนข่มกิเลส และสามารถหยุดยั้งกระบวนการเคลื่อนไหวของกิเลสให้ขาดลง และสูญสลายไปด้วยอำนาจแห่งวิปัสสนาปัญญา คือ สามารถถอนอนุสัยกิเลสออกจากขันธสันดานได้ **4. จาคะ** การบริจาคหรือการเสียสละ จาคะมีความหมายกว้างกว่าทาน เนื่องจากจาคะ คือ การสละทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม โดยไม่สนใจว่าจะมีผู้รับหรือไม่ และมีความหมายโดยนัยทั้งในระดับโลกียะ และโลกุตระ ในระดับโลกียะเป็นการเสียสละ การให้ทาน การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น ทั้งในแง่วัตถุและสิ่งที่เป็นนามธรรม ส่วนในระดับโลกุตระเป็นการสละในความยึดมั่นถือมั่น ความไม่ดีต่างๆ ที่อยู่ໃนจิตใจ

นอกจากนี้ ในสังคมปัจจุบัน คนโดยทั่วไปไม่ว่าจะอยู่ระดับไหนของสังคม ในส่วนลึกแห่งจิตใจจะรู้สึกถูกกดดันเอง รู้สึกขาดความมั่นใจ รู้สึกมีปมด้อย แม้อยู่ในระดับเดียวกันก็ถูกเหยียดหยามกันเอง อันเนื่องมาจากความขัดแย้งกันเองระหว่างการยกย่องพร่ำสอนกันตามหลักศีลธรรมและจรรยาในด้านหนึ่ง (พระมหาภาสิต สุภาสิโต (สุขวรรณดี), 2542, หน้า 25) สิ่งที่มาตามคือการกระทำที่จะกระทบกระทั่งกัน ความไม่เสมอภาพทางด้านการประพฤติดี (ศีลสามัญญตา) และมีความเห็นไม่ตรงกัน (ทวิญญูสามัญญตา) ซึ่งสองประการหมายรวมเอาความขัดกันในด้านอื่นๆ รวมทั้งวาทะด้วย (พระมหาวิพจน์ สุภจาร์ (วันคำ), 2547, หน้า 97)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีกิจกรรมที่เป็นการรวมกลุ่มระหว่าง รัฐ ชุมชน วัด เพื่อการพัฒนาทักษะการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อที่จะเป็นการเรียนรู้ในสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนสู่การเพิ่มมูลค่าของสิ่งต่างๆ ให้เกิดความมั่งคั่งของการดำเนินชีวิตรอบด้าน ครอบคลุมด้าน ด้านเศรษฐกิจของชุมชนส่วนรวม และส่วนบุคคล คุณภาพฝีมือ แรงงาน คุณภาพของความคิดสร้างสรรค์ คุณภาพของจิตใจที่แข็งแกร่ง เป็นต้น เพื่อที่จะเป็นการพัฒนาคุณภาพของชีวิตในชุมชนให้สามารถพึ่งพาสิ่งที่ดี หรือความสุขที่แท้จริงได้

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

จากการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ผู้วิจัยได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา คือ หลักขรรวาสธรรม 4 มาสร้างเป็นหลักสูตรการเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจ ระหว่างความเข้าใจในหลักธรรม ประเพณีของชุมชน สู่การศึกษาเพื่อสร้างฐาน การเรียนรู้แนวทางการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยหลักธรรมที่จะเป็นการ ช่วยเหลือส่งเสริมให้การดำเนินชีวิตของประชาชนในพื้นที่นั้นมีความเข้าใจแต่ ละข้อธรรมแบบง่าย รู้จักข้อดีแต่ละระดับของหลักธรรม เพื่อที่จะช่วยในการ ดำเนินชีวิตบนหลักขรรวาสธรรม 4 ของแต่ละสาขาอาชีพเพื่อการพัฒนาหน้าที่ การงาน หน้าที่ทางสังคม หน้าที่ต่อครอบครัวบนความสุขที่ยั่งยืนได้อย่างเป็นรู้ ธรรม เพราะจากการที่ได้ลงพื้นที่ภาคสนามนั้นประชาชนที่ขาดการเข้าใจในแต่ ละเรื่องที่ลงมือทำนั้นงานของเขาจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ถ้าวันนี้มี การศึกษาเรียนรู้เพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นระบบโดยอาศัยความเชื่อ และ หลักธรรมที่มีรากฐานเดิมจะเป็นการสร้างความสุขของการทำสิ่งต่างๆ ให้ ประสบความสำเร็จได้ทุกเรื่อง

การใช้ประโยชน์และโทษของหลักขรรวาสธรรม 4 นั้นในแต่ละข้อจะมี ข้อดีเมื่อปฏิบัติตามและในอีกด้านก็จะได้รับผลเช่น ในเรื่องของจาคะในด้าน อาณิสสของการมีจาคะ 1. เป็นผู้มั่งคั่งมั่งคั่ง รู้จักการให้ การเสียสละ 2. ได้รับ สิ่งตอบแทนจากผู้อื่นได้ง่าย 3. เป็นผู้ที่คนอื่นให้ความเคารพ นับถือ 4. ปกครองบริหารได้ง่าย 5. คนรอบข้าง คนในครอบครัวมีความสุข และโทษของ การขาดจาคะ 1. เป็นคนมีความตระหนี่ 2. ผู้อื่นดิ้นรนินทา 3. ไม่มีผู้คบหา 4. การงานหรืออาชีพไม่เจริญก้าวหน้า 5. ไม่มีผู้ช่วยเหลือในยามตกทุกข์ได้ยาก เป็นต้น ในแต่ละข้อธรรมนั้นมีทั้งประโยชน์และอีกด้านเสนอ เพื่อการเรียนรู้สู่ การปฏิบัติที่ขึ้นอยู่กับ การปลูกศรัทธาในตัวบุคคล

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยที่สร้างความขัดแย้งในสังคมปัจจุบันพร้อมวิธีการ จักการปัญหาด้วยศาสตร์ร่วมสมัย

2. ปัจจัยหรือเหตุผลเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน
3. การพัฒนาหลักธรรมสู่การปฏิบัติเพื่อสร้างสันติสุขในสังคมปัจจุบัน
4. บทบาทพระสงฆ์กับการจัดการปัญหาชุมชนเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียว

บรรณานุกรม

- เกษภา ผาทอง และ ชีรภัทร์ เสรีรังสรรค์. (2561). พระพุทธศาสนากับการเมืองในสังคมไทย. วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 8(1), 195.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2551). พัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยจิตวิทยาแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- พระมหาปรีชา ปริญาณจารี (หลักโคตร). (2545). ความรักในพุทธปรัชญา. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาภาสิต สุภาสโร (สุขวรรณดี). (2542). ชีวิตในอุดมคติตามทรรศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิพจน์ สุภาจารี (วันคำ). (2547). การศึกษาแนวความคิดเรื่องเสรีภาพในพระพุทธศาสนาเถรวาท. วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย

ฉบับมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. กรุงเทพฯ:

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.

สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (พิมพ์ ธรรมธโร). (2539). มงคลยถาชีวิตฉบับ

สมบูรณ์. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน.

กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

Model Law for the implement of specific city plan
for the conservation of archaeological sites

ปาริชาติ สายจันต์¹

Parichat Saichandee

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์²

Sunee Mallikamarl

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ในการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานของวัดมหาธาตุ จังหวัดอยุธยาโดยการจัดทำเป็นผังเมืองเฉพาะ การวิจัยใช้วิธีทวิวิสัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเอกสาร สัมภาษณ์เชิงลึก และการมีส่วนร่วมออกแบบ-ร่วมออกแบบ และการรับฟังความคิดเห็นในการหาคำตอบ

ข้อค้นพบของการวิจัย คือการจัดทำผังเมืองเฉพาะ มีปัจจัย 5 ประการคือ หลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่เพื่อจัดทำผังเมืองเฉพาะ โครงสร้างผังเมืองเฉพาะ คณะกรรมการดำเนินการ การมีส่วนร่วมของประชาชน และ ลำดับศักดิ์ของกฎหมายให้ใช้ผังเมืองเฉพาะ คำตอบที่ได้มาจากการวิจัยนำไปสู่การจัดทำเป็นกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยมีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย บทบัญญัติ 30 มาตรา แบ่งเป็น 5 หมวด คือ หมวด 1 บททั่วไป หมวด 2 คณะกรรมการ หมวด 3 การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการเฉพาะ หมวด 4 มาตรการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองเฉพาะ หมวด 5 การกำหนดโทษ และบทเฉพาะกาล

---

¹ นักศึกษาปริญญาเอก หลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

² ศาสตราจารย์ ดร. สุนีย์ มัลลิกะมาลย์, ผู้อำนวยการหลักสูตรนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม

การวิจัยมีข้อเสนอแนะ ให้รัฐบาลผลักดันให้มีการเสนอกฎหมายฉบับนี้เพื่อให้มีการใช้บังคับได้ และมีควรมีการกำหนดมาตรการส่งเสริม เช่น การลดหย่อนภาษี เพื่อให้ผู้ประกอบการ ผู้อาศัย ส่วนราชการในเขตผังเมืองเฉพาะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในเขตผังเมืองเฉพาะ อีกทั้งให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกำหนดรูปแบบและวิธีการในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เข้าถึงกระบวนการแสดงความคิดเห็นและร่วมกำกับติดตาม นอกจากนี้ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ประการแรก ควรมีการศึกษาขอบเขตอำนาจของพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 ในการกำหนดเขตแนวของโบราณสถาน เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแล อนุรักษ์ โบราณสถาน ประการที่สอง ควรมีการวิจัยเพื่อกำหนดรูปแบบและกฎหมายที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการโบราณสถาน เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ และประการสุดท้าย ควรมีการขยายการทำผังเมืองเฉพาะไปสู่พื้นที่อื่น ๆ ที่มีความเสี่ยงอันจะทำให้โบราณสถานได้รับความเสียหาย

คำสำคัญ: กฎหมายต้นแบบ, การอนุรักษ์โบราณสถาน, ผังเมือง, ผังเมืองเฉพาะ, การใช้ประโยชน์ที่ดิน

Abstract

This research aimed to organize the area utilization to conserve the ancient sites of Wat Mahathat, Ayutthaya province by creating of specific city plan. The research applied qualitative methodology and its instruments were a documentary study, In-depth interview, participation design - co-designing, and hearing. The findings revealed that there are five element of principles for a specific town plan; (1) the area selection criteria for developing a specific town plan Specific town planning, (2) structural executive,

(3) operational committee (4) citizen's participation, and (5) law hierarchy to use a specific town plan. The answers from this research led to formulate a model law on urban planning specific for the conservation of ancient sites. The draft act structure consists of 30 sections, divided into 5 categories: Chapter 1 General, Chapter 2 Committee, Chapter 3 Utilization of specific land, Chapter 4 Measures to implement a specific town planning, Chapter 5 Stipulated penalties and transitory provisions

The resulting from this research, the government ought to induce this draft law for implementation, and also stimulate a denizen and entrepreneurs reside in specific town planning area and comply with the requirement of the law such as tax reduction. The local government, another hand, to determine a form and participatory approach for citizen to obtain information, consulting, involving, collaboration and monitoring. There are three suggestions for further research; consist of (1) to study the authority and function of the Archaeological, Antiques, Objects and National Museum Act B.E. 2504 to determine the boundary of the archaeological site, (2) to researches about Local government authority and function for archaeological management especially legal dimension, and (3) the specific town planning should be expanded to other archaeological site are risk to damage.

Keyword: Model Law, Archaeological Conservation, City Plan, Specific City Plan, Land Use.

บทนำ

ประเทศไทยมีโบราณสถานหลายแห่งกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งมีโบราณสถานที่ได้ขึ้นทะเบียนมรดกโลกจำนวน 2 แห่ง ได้แก่ นครประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร และนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา โดยเฉพาะนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยานี้ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวอย่างมาก เพราะในอดีตนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาเป็นเมืองโบราณอาณาจักรที่มีความเจริญรุ่งเรืองทั้งทางด้านศาสนา วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี และเศรษฐกิจการค้ากับต่างประเทศ นอกจากนี้ ในปัจจุบันนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานคร การเดินทางสะดวกสบาย จึงเป็นสถานที่ที่มีความเหมาะสมไปท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เป็นอย่างมาก

นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ในการประชุมคณะกรรมการมรดกโลก สมัยสามัญครั้งที่ 15 ที่เมืองคาร์เทจ ประเทศตูนิเซีย โดยมีคุณสมบัติการเป็นมรดกโลกตามเกณฑ์การพิจารณา คือ “...เป็นสิ่งที่ยืนยันถึงหลักฐานของวัฒนธรรมหรืออารยธรรมที่ปรากฏให้เห็นอยู่ในปัจจุบันหรือว่าที่สาบสูญไปแล้ว” ตามอนุสัญญาว่าด้วยการคุ้มครองมรดกโลกทางวัฒนธรรมและทางธรรมชาติ หรือที่รู้จักกันในนามของ “อนุสัญญาคุ้มครองมรดกโลก” (World Heritage Convention) ได้รับการรับรองจากที่ประชุมองค์การยูเนสโก (UNESCO) เมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน ค.ศ. 1972 ซึ่งในอนุสัญญานี้ได้แบ่งลักษณะมรดกทางวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ โบราณสถาน (Monuments) กลุ่มอาคาร (Groups of Building) และแหล่ง (Sites) ซึ่งนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาและ เมืองบริวารที่ได้ขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกคือโบราณสถานที่เป็นวัดมงคลปิตร วัดพระศรีสรรเพชญ์ วัดราชบูรณะ วัดมหาธาตุ และพระราชวังต่างๆ ซึ่งพระราชวังในพระนครศรีอยุธยามีอยู่ 3 แห่ง คือ พระราชวังหลวง วังจันทร์เกษมหรือวังหน้าและวังหลัง (ชาติ ริมหันตรัตน์, 2559, หน้า 2)

ถึงแม้ว่านครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกแล้วก็ตาม แต่ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2553-2557 เป็นช่วงที่มีข่าวปรากฏออกมาตามสื่อต่างๆ ทั้งทางโทรทัศน์ ทางเว็บไซต์ หรือสื่อสิ่งพิมพ์มากมาย เกี่ยวการรณรงค์ให้มีความตื่นตัวเกี่ยวกับการอนุรักษ์มรดกโลกในประเทศไทย เนื่องจากอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาได้รับคำเตือนจากยูเนสโก เรื่องการถอนถอนนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาออกจากการเป็นมรดกโลก เพราะการบริหารจัดการมรดกโลกไม่สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลก ทั้งนี้ รวมทั้งปัญหาสภาพแวดล้อมต่างๆ ที่เกิดขึ้นโดยรอบโบราณสถาน เช่น ปัญหาการบุกรุกพื้นที่โบราณสถาน ในกรณีเขตวิหารพระมงคลบพิตรและวัดพระศรีสรรเพชญ์ (ชาติชาย มหาคีตะ, 2558, หน้า 3) ปัญหาการจัดระบบการบริหารจัดการพื้นที่ไม่คล้องสอดคล้องกับแผนแม่บทการพัฒนาเมืองและหลักเกณฑ์ เช่น การรื้อแนวกำแพงโบราณแล้วสร้างถนน ปลูกสร้างเสาไฟฟ้าจนบดบังโบราณสถาน ปัญหาการขุด ทำลายโบราณสถาน ปัญหาความสะอาด ปัญหาการจัดการขยะ ทำให้รอบๆ บริเวณมรดกโลกมีทัศนะดูจืด (ธাত্রี มหันตรัตน์, 2559) ซึ่งปัญหาดังที่กล่าวมาจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นโบราณสถานที่เหมาะสมในการเป็นมรดกโลกได้ ถ้าหากนครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยาไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลกได้นั้น มีความเสี่ยงอย่างมากที่จะถูกพิจารณาขึ้นทะเบียนมรดกโลกที่มีสถานะอันตราย และถูกถอนทะเบียนการเป็นมรดกโลกในที่สุดและจะส่งผลกระทบต่อคุณค่าของความเป็นโบราณสถาน ซึ่งเป็นต้นทุนทางวัฒนธรรม เป็นทรัพย์สินของแผ่นดินที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของประเทศชาติเป็นอย่างมาก นอกจากนั้น ยังส่งผลต่อสถานะเศรษฐกิจและการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับพื้นที่นครประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา ได้รับการแจ้งเตือนว่าจะถูกถอนทะเบียนมรดกโลกนั้น มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้เกิดความตื่นตัวเป็นอย่างมากที่จะพยายามแก้ปัญหาพื้นที่ทั้งในและภายนอกเขตโบราณสถานที่เป็นมรดกโลก ทั้งการใช้มาตรการทางกฎหมาย เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ

ศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 หรือ พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วยังมีการจัดทำแผนแม่บทพัฒนาเมืองโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนพื้นที่และมีการปรับปรุงพื้นที่ให้มีความสอดคล้องกับอนุสัญญาการคุ้มครองมรดกโลกแล้ว แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ในขณะนี้สถานการณ์ของการเป็นเมืองเก่าของพระนครศรีอยุธยา กำลังประสบปัญหาในการอนุรักษ์โบราณสถานให้ยังทรงคุณค่า เหตุเพราะการพัฒนาเมืองที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง มีธุรกิจการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้ประชาชนเข้าใช้พื้นที่ในเขตโบราณสถานเพิ่มทำการค้าขาย ตั้งร้านค้าต่างๆ รวมถึงการก่อสร้างอาคารไปบดบังภูมิทัศน์ที่สวยงามของโบราณสถาน มีการถม คูคลอง โบราณเพื่อสร้างถนน เป็นต้น การกระทำเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความขาดการตระหนักที่จะดูแลรักษาโบราณสถานให้มีความสวยงามอันทรงคุณค่ายิ่ง จากปัญหาดังกล่าว สาเหตุสำคัญประการหนึ่งเกิดจากการใช้ประโยชน์ในที่ดินของพื้นที่นั้นไม่มีการควบคุม ไม่มีการจัดระเบียบอย่างเหมาะสม จนก่อให้เกิดปัญหาการลุกล้ำพื้นที่ของโบราณสถาน ปัญหาการเข้าไปขุด ทำลาย โบราณสถาน ดังนั้น หากจะต้องจัดระเบียบการใช้พื้นที่ การควบคุมการก่อสร้างบริเวณรอบๆ พื้นที่ให้เรียบร้อยมีความสวยงาม จำเป็นที่จะต้องมีการกำหนดการใช้ประโยชน์พื้นที่ให้มีความเหมาะสมกับสภาพของพื้นที่จึงเป็นที่มาของการจัดระเบียบการใช้พื้นที่ ที่เรียกว่า “การผังเมือง” เพื่อกำหนดทิศทางการใช้ประโยชน์ที่ดินให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่

สำหรับประเทศไทยมีการนำเอาหลักการผังเมืองมาใช้ในการจัดระเบียบการใช้พื้นที่โดยมีพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 กำหนดกระบวนการวิธีดำเนินการ โดยให้ความหมายของ “การผังเมือง” หมายความว่า “การวาง จัดทำ และดำเนินการให้เป็นไปตามผังเมืองรวมและผังเมืองเฉพาะในบริเวณเมือง และบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบท เพื่อสร้างหรือพัฒนาเมืองหรือส่วนของเมืองขึ้นใหม่ หรือแทนเมืองหรือส่วนของเมืองที่ได้รับเสียหายเพื่อให้มีหรือทำให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสุลักษณะความ สะดวกสบาย ความเป็นระเบียบความสวยงามการใช้ประโยชน์ในทรัพย์สิน

ความปลอดภัยของประชาชน และสวัสดิภาพของสังคมเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่และวัตถุที่มี ประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ หรือ โบราณคดี ..." (อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ, 2562, หน้า 10) ซึ่งในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีการจัดทำผังเมืองเฉพาะ ทั้งๆ ที่พื้นที่บางแห่งสมควรที่จะต้องมีการ ดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะ ยกตัวอย่างเช่น ย่านประวัติศาสตร์ หรือย่าน เมืองเก่าที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์เหมาะที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยว เช่น นคร ประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา นครประวัติศาสตร์สุโขทัยและเมืองบริวาร ซึ่งเป็นมรดกโลก ย่านเมืองเก่าจังหวัดเชียงใหม่ ย่านเมืองเก่าภูเก็ต เป็นต้น

การวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงได้มีแนวคิดในการนำเอาหลักการจัดทำผังเมือง เฉพาะมาใช้เพื่อจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อสร้างความเป็น ระเบียบเรียบร้อยในเชิงการคุ้มครองอนุรักษ์โบราณสถาน โดยกำหนดพื้นที่ บริเวณรอบวัดมหาธาตุเป็นพื้นที่เพื่อศึกษาและวิจัย เพราะวัดมหาธาตุนั้น ตั้งอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา เป็นโบราณสถานที่ ได้รับการขึ้นทะเบียนมรดกโลก อีกทั้งยังตั้งอยู่กลางเมืองพระนครศรีอยุธยา มีชุมชนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัย หน่วยงานราชการ ย่านธุรกิจการท่องเที่ยว จึงเป็น พื้นที่ที่มีศักยภาพในการจัดทำผังเมืองอย่างยิ่ง

ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะนั้น กฎหมายว่าด้วยผังเมืองกำหนดไว้ว่า หากจะให้มีการจัดทำผังเมืองเฉพาะแล้วจะต้องจัดทำเป็นกฎหมายผังเมือง เฉพาะในรูปแบบของพระราชบัญญัติ ดังนั้น การวิจัยนี้จึงกำหนดเป้าหมาย การจัดการโบราณสถานเป็นการจัดทำผังเมืองเฉพาะซึ่งจำเป็นที่จะต้อง ทำการศึกษาและวิจัยเพื่อให้ได้คำตอบที่จะนำไปสู่การจัดทำเป็นร่าง พระราชบัญญัติการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน เพื่อให้ เป็นกฎหมายต้นแบบสำหรับองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปปรับ ใช้ได้จริงต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อจัดทำกฎหมายต้นแบบ (Model Law) ว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

คำถามการวิจัย

กฎหมายว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานเป็นอย่างไร

สมมติฐานการวิจัย

ปัญหาการใช้ประโยชน์พื้นที่รอบโบราณสถานส่งผลกระทบต่อคุณค่าทางประวัติศาสตร์และความเป็นโบราณสถานที่ต้องคุ้มครอง การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยการจัดทำเป็นผังเมืองเฉพาะที่มีโครงสร้างกฎหมายประกอบด้วย หลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ รายละเอียดในโครงสร้างผังเมืองเฉพาะ องค์กรในการกำกับดูแลการจัดทำผังเมืองเฉพาะ และการมีส่วนร่วมของประชาชน จะทำให้พื้นที่รอบโบราณสถานมีความเป็นระเบียบ โดดเด่น และคงความเป็นโบราณสถานที่สามารถใช้เพื่อการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยวที่จัดเป็นมรดกโลกได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

กฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน จะเป็นประโยชน์ต่อ

1. การจัดระเบียบการใช้ประโยชน์พื้นที่รอบบริเวณโบราณสถานเพื่อการคุ้มครองโบราณสถาน
2. สร้างความโดดเด่นให้แก่โบราณสถาน ที่เหมาะสำหรับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และการท่องเที่ยว
3. ลดความเสี่ยงต่อการถูกพิจารณาถอนทะเบียนมรดกโลก
4. สร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญเศรษฐกิจของประเทศ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาและวิจัยกำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** เป็นการศึกษาเพื่อการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

2. **ขอบเขตด้านประชากร** ประชากรในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ดังนี้

(1) ผู้อำนวยการสำนักศิลปากรที่ 3 จำนวน 1 ท่าน

(2) ผู้อำนวยการฝ่ายช่างโยธา จำนวน 1 ท่าน
เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

(3) ผู้อำนวยการสำนักงานโยธาธิการและผังเมือง จำนวน 1 ท่าน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

(4) นายช่างอาวุโส ธารักษ์จังหวัดจำนวน 1 ท่าน

(5) นักโบราณคดี จำนวน 3 ท่าน

(6) นักผังเมืองจังหวัด จำนวน 2 ท่าน

(7) นายช่างโยธาและผังเมือง จำนวน 2 ท่าน
เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา

3. **ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา** ขอบเขตพื้นที่ศึกษาในครั้งนี้ คือ วัดมหาธาตุ อำเภอเมืองพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และพื้นที่โดยรอบระยะไม่เกิน 200 เมตร ซึ่งวัดจากเขตแนวของวัดมหาธาตุออกไป

วิธีวิทยาการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary data) ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) ได้แก่ เอกสารชั้นต้นทั้งหลาย ตลอดจนการสัมภาษณ์ การมีส่วนร่วมออกแบบ (Participatory design, Co-design) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary research)
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informant) จำนวน 11 คน
3. การมีส่วนร่วมออกแบบ (Participatory design, Co-design)
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. ทำร่างกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน
6. การรับฟังความคิดเห็น (Hearing)
7. ร่างพระราชบัญญัติว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน

แนวคิด หลักการและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน ประกอบด้วย แนวคิดเกี่ยวกับโบราณสถาน แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถาน แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์โบราณสถานในประเทศไทย แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการมรดกโลก แนวคิดการบริหารจัดการมรดกโลกของประเทศไทย และแนวคิดด้านมาตรการทางกฎหมาย

2. หลักการและทฤษฎีเกี่ยวกับผังเมืองเฉพาะ ได้แก่ หลักการการวางแผนการใช้ประโยชน์ที่ดิน แนวคิดชุมชนละแวกบ้าน แนวคิดเมืองแบบกระชับ แนวคิดการพัฒนาเมืองด้วยการฟื้นฟูเมือง แนวคิดเกี่ยวกับผังเมืองเฉพาะ ทฤษฎีแบบหลายศูนย์กลาง (Multiple Nuclei) และทฤษฎีอุทยานนคร (Garden Cities) ทฤษฎีการบริหารจัดการ หลักการมีส่วนร่วม หลักกรรมสิทธิ์ หลักการเวนคืน

3. ทฤษฎีลำดับศักดิ์ของกฎหมาย (Hierarchy of Law) ประกอบด้วย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ประกาศกระทรวง ข้อบัญญัติท้องถิ่น ในกรณีของการจัดทำกฎหมายต้นแบบว่าด้วยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ได้จัดทำเป็น

พระราชบัญญัติ โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติ
ผังเมือง พ.ศ. 2562

4. ทฤษฎีการมีส่วนร่วม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนตามทฤษฎี
การมีส่วนร่วมนี้มาจากแนวคิดคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) ระบุ
การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ (1) การให้ข้อมูลข่าวสาร เป็นการให้
ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน (2) การปรึกษาหารือ เปิดโอกาสให้ประชาชนมี
ส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
(3) การเข้ามาจับมือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ
ตัดสินใจ (4) ความร่วมมือ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ
ในทุกขั้นตอน และ (5) เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจและรัฐดำเนินการ
ตามการตัดสินใจของประชาชน

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า จากสภาพปัญหาและศักยภาพของพื้นที่
บริเวณรอบวัดมหาธาตุที่มีความเหมาะสมจะทำการวิจัยเลือกเป็นพื้นที่ที่จะทำ
การจัดทำผังเมืองเฉพาะ ซึ่งเป็นผลดีต่อการพัฒนาพื้นที่ เนื่องจากพื้นที่บริเวณ
โดยรอบวัดมหาธาตุมีปัญหาเชิงพื้นที่ด้านอาคารที่เกิดจากการก่อสร้างที่ไม่เป็น
ระเบียบ ปัญหาการจัดการขยะและน้ำเสียจากผู้ประกอบการ ปัญหาการจัด
ระเบียบที่จอดรถ ซึ่งจะทำลายความสวยงามอันทรงคุณค่าของความเป็น
โบราณสถานที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกและหากความสวยงามนั้นถูก
ทำลายลง อาจส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวที่ต้องพึ่งพาความสวยงามเพื่อเป็น
สิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว รวมถึงอาจถูกพิจารณาขึ้นบัญชีมรดกโลกที่มีความเสี่ยง
ถูกถอดจากการเป็นมรดกโลกได้ในที่สุด

ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะพื้นที่บริเวณรอบวัดมหาธาตุกำหนด
เป้าหมายการวิเคราะห์ 3 ด้าน คือ เพื่อการอนุรักษ์ (Conservation) เพื่อการ
คุ้มครอง (Pre -Conservation) และเพื่อการฟื้นฟู (Rehabilitation) ซึ่งผล
จากการศึกษาในพื้นที่ พบว่า หากพื้นที่บริเวณโดยรอบวัดมหาธาตุมีความ
งดงาม ทำอาคารโบราณสถานมีความโดดเด่น แสดงให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของ

วัดมหาธาตุเมื่อครั้งอดีต ก็จะสามารถรักษาความทรงคุณค่าในความเป็นมรดกโลกให้คงไว้ อีกทั้งยังสร้างรายได้ทางเศรษฐกิจให้ประเทศ อีกทั้งหากปล่อยไว้ อาจเกิดการทำลายจนไม่อาจจะฟื้นฟูได้อีกต่อไป

จากข้อค้นพบงานวิจัยสรุปได้ว่า ในการวิเคราะห์องค์ประกอบในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ ให้มีประเด็น 4 ด้าน ดังนี้

1. หลักเกณฑ์การเลือกพื้นที่เพื่อจัดทำผังเฉพาะ

โดยหลักการของผังเมืองเฉพาะ เพื่อพัฒนาหรือดำรงรักษาบริเวณเฉพาะแห่งหรือกิจการที่เกี่ยวข้องในเมืองและบริเวณที่เกี่ยวข้องหรือชนบทเพื่อประโยชน์แก่การผังเมืองโดยมีเป้าหมายหลักเพื่อความสะดวกสบาย ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของชุมชน ซึ่งมีแนวทางในการเลือกพื้นที่ที่จะจัดทำผังเมืองเฉพาะจากปัจจัยการพิจารณา 4 หลักเกณฑ์ ซึ่งได้มาจากการทบทวนวรรณกรรม คือ

1) เป็นพื้นที่มีทรงคุณค่าทางธรรมชาติทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นพื้นที่มีศักยภาพควรส่งเสริมการพัฒนา เพราะมีความคุณค่าในความเป็นโบราณสถานในตัวเองอยู่แล้ว อีกทั้งยังได้รับการพิจารณาขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ด้วยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานโดยบริเวณรอบวัดให้มีความเหมาะสมและทำให้โบราณสถานมีความโดดเด่นสวยงาม คือ การปรับปรุงภูมิทัศน์ต้นไม้ที่บดบังโบราณสถาน ไฟส่องสว่างในตอนกลางคืน มีเส้นทางการปั่นจักรยานชมบริเวณวัดได้โดยรอบ มีสถานที่จอดรถบัสและรถยนต์ส่วนตัว โดยการจอดนั้นจะต้องไปกระพริบกระพือกับโบราณสถาน เป็นต้น

2) มีพื้นที่ที่ตั้งอยู่ในเขตชุมชนกลางเมือง และมีพื้นที่บางส่วนอยู่ในเขตอุทยานประวัติศาสตร์ อีกส่วนบริเวณรอบวัดอยู่ในเขตเทศบาลเป็นชุมชนเมือง

3) เป็นพื้นที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว วัดมหาธาตุเป็นสถานที่ท่องเที่ยวในเชิงประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมโดยตรง มีพื้นที่เป็นพื้นที่ประวัติศาสตร์ที่ได้รับขึ้นทะเบียนมรดกโลก ซึ่งมีการกำหนดให้เป็นพื้นที่ห้ามก่อสร้างอาคารที่มีรูปปลั๊กซอกูจาด หรืออาคารสูงที่บดบังทัศนียภาพ

4) เป็นพื้นที่ที่รัฐมีนโยบายแห่งรัฐเพื่อการใดการหนึ่ง กล่าวคือ วัดมหาธาตุเป็นพื้นที่ที่เป็นพื้นที่ซึ่งเป็นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรัฐได้มีนโยบายที่ต้องคุ้มครองและอนุรักษ์โบราณสถาน และพื้นที่โดยรอบให้ยังคงคุณค่าทางประวัติศาสตร์ไว้ และยังมีนโยบายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แก่ชาวต่างชาติและชาวไทย จึงจะต้องมีการดำรงรักษาพื้นที่โดยรอบบริเวณโบราณสถานหรือสงวนพื้นที่เฉพาะกิจไว้ใช้เป็นสาธารณประโยชน์

จากหลักเกณฑ์การพิจารณา 4 หลักเกณฑ์นี้ทำให้การวิจัยเลือกพื้นที่บริเวณรอบวัดมหาธาตุเป็นพื้นที่จัดทำผังเมืองเฉพาะ แต่โดยเหตุที่อุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่กว้างขวาง 1,810 ไร่ ดังนั้น การกำหนดพื้นที่ที่จะนำมาจัดทำผังเมืองเฉพาะจึงจำเป็นต้องจัดทำพื้นที่ที่เฉพาะ ซึ่งเป็นพื้นที่นอกเหนือจากบริเวณที่มีกฎหมายกำหนดการใช้ประโยชน์เป็นการเฉพาะ อาทิ เป็นพื้นที่นอกเขตอุทยานประวัติศาสตร์ เขตพื้นที่ธนารักษ์ เขตพื้นที่เทศบาลพระนครศรีอยุธยา เป็นต้น

2. โครงสร้างของผังเมืองเฉพาะ

โครงสร้างของผังเมืองเฉพาะของไทยกำหนดไว้ในมาตรา 39 พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 บัญญัติให้เมืองประกอบหลักหรือข้อมูลรายละเอียดทางวิชาการหรือรายการประกอบผังเมืองเฉพาะ จะเน้นการควบคุมอาคาร การควบคุมการใช้ที่ดินในลักษณะการห้ามหรือให้ประกอบกิจการต่างๆ กล่าวโดยสรุป ความตามมาตรา 39 สามารถกำหนดโครงสร้างผังเมืองเฉพาะ ที่จะนำมาใช้ในผังเมืองเฉพาะเกาะช้าง ดังนี้

1) ส่วนทั่วไป ประกอบด้วยเอกสารแสดงวัตถุประสงค์ของการจัดทำผังเมืองเฉพาะ

2) ส่วนของแผนที่แผนผัง

3) รายการประกอบแผนผังพร้อมรายละเอียดอาคารที่อนุญาตหรือไม่ อนุญาตพร้อมทั้งข้อกำหนดเกี่ยวกับที่อุปกรณ์ อาคารที่ชำรุดทรุดโทรม อาคารที่มีสภาพที่น่ารังเกียจ อาคารที่น่าเป็นอันตราย ซึ่งถูกสั่งให้รื้อ ย้าย ขนาดและแปลงที่ดิน จะอนุญาตให้เป็นที่ยี่สร้างอาคาร บริเวณของที่ดินที่กำหนดให้เป็น

โล่ง บริเวณส่งเสริมดำรงรักษาหรือบูรณะสถานที่หรือวัตถุที่มีประโยชน์หรือคุณค่าในทางศิลปกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี การส่งเสริมหรือบำรุงรักษาต้นไม้และรายละเอียดของการเวนคืนเพื่อก่อสร้างทางหลวงหรือเพื่อประโยชน์แก่การผังเมือง รวมทั้งรายละเอียดและแผนที่สาธารณสมบัติแผ่นดินที่จะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ของการผังเมือง

สำหรับในส่วนของการจัดทำผังเมืองเฉพาะบริเวณรอบวัดมหาธาตุ ได้กำหนดให้มีโครงสร้างที่ปรากฏตามมาตรา 40 ทั้งนี้ ในส่วนที่เป็นรายละเอียดจะให้ออกเป็นกฎกระทรวง ตามมาตรา 40 (8) พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ที่ให้อำนาจรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงกำหนดรายละเอียดแห่งข้อกำหนดต่าง ๆ

3. องค์กรจัดทำ

เมื่อพิจารณาเกี่ยวกับการกำหนดให้มีหน่วยดำเนินงานจัดทำผังเมืองเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2562 ของประเทศไทย ได้กำหนดองค์กรที่สามารถจัดทำผังเมืองเฉพาะ คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยแสดงรายละเอียด ดังนี้

1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้ง

2) หน่วยงานของราชการส่วนกลาง คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง

3) กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นผู้ดำเนินการหลัก ภายใต้ความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (สนับสนุนงบประมาณและร่วมดำเนินการ)

แม้ว่ากฎหมายผังเมืองจะกำหนดหน่วยงานที่มีอำนาจจัดทำผังเมืองเฉพาะ คือ กรมโยธาธิการและผังเมืองหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่จากการศึกษาพบว่า สำหรับการจัดทำผังเมืองเฉพาะในบริเวณพื้นที่โดยรอบวัดมหาธาตุมีหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบด้านผังเมืองโดยตรงอยู่แล้ว ซึ่งมีบุคลากรที่มีความชำนาญทั้งด้านผังเมือง วิศวกรรม สถาปัตยกรรม ทั้งมีเครื่องมือในการสำรวจ มีข้อมูลแผนที่ ทั้งมีสำนักงานในระดับภูมิภาคในจังหวัด

พระนครศรีอยุธยา คือ สำนักงานโยธาธิการและผังเมืองจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีหน่วยงานในส่วนกลางที่สามารถสนับสนุน แต่พบว่าพื้นที่ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะกลับอยู่ภายใต้อำนาจการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการใดๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีความใกล้ชิดกับประชาชน โดยเหตุที่จัดทำผังเมืองเฉพาะเป็นการดำเนินการที่มุ่งหวังควบคุมเพื่อให้บ้านเมืองมีระเบียบย่อมส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน จึงทำให้มีผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนพื้นที่นั้น หากมีการดำเนินการใดๆ ที่กระทบหรือขัดแย้งกับภาคประชาคมผู้บริหารจะดเว้นการกระทำดังกล่าว แต่ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้ โดยรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทย จะมีพื้นที่และประชาชนที่จะต้องให้บริการ สำหรับองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่มีพื้นที่หรือประชากรที่ต้องรับผิดชอบโดยตรง ทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ประสานงานหรือดำเนินการโครงการพัฒนาขนาดใหญ่ ดังนั้น หากให้มีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานด้านผังเมืองสังกัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือเทศบาลเป็นผู้จัดทำผังเมืองเฉพาะแล้ว และให้กรมโยธาธิการและผังเมืองสนับสนุนด้านวิชาการ เพื่อให้ผังที่ออกมาเป็นไปตามหลักวิชาการ อาจจะอีกวิธีการหนึ่งที่จะแก้ปัญหาคือความขัดแย้งในพื้นที่ได้

ทั้งด้านหน่วยงานระดับกองที่ปฏิบัติงานด้านผังเมืองขององค์การบริหารส่วนจังหวัดจะต้องทำหน้าที่ในการยกร่างกฎหมายเพื่อการตรากฎหมายระดับพระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาแล้วแต่กรณี รวมทั้งเป็นหน่วยงานประสานงานกับเทศบาลที่มีอำนาจในการกำกับดูแลการใช้กฎหมายควบคุมอาคาร จากเหตุผลดังกล่าวในเบื้องต้นจึงได้กำหนดให้หน่วยงานที่มีศักยภาพ คือ กรมโยธาธิการและผังเมือง เป็นหน่วยดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะในพื้นที่บริเวณวัดมหาธาตุ จนกว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะมีศักยภาพในการดำเนินการได้ด้วยตนเอง

4. การมีส่วนร่วมของประชาชน

ปัญหาที่ชุมชนเมืองจะต้องเผชิญในทุกครั้งที่จะมีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นที่หรือมีการจัดทำโครงการพัฒนามักจะได้รับการ

ต่อต้านจากประชาชนอยู่เสมอ ซึ่งหากจะมีการจัดทำผังเมืองเฉพาะที่ในพื้นที่บริเวณวัดมหาธาตุ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์พื้นที่ในพื้นที่บริเวณวัดมหาธาตุ ย่อมส่งผลกระทบต่อประชาชนที่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่จึงน่าจะมีปัญหาการต่อต้านเกิดขึ้น ปัญหาในลักษณะเช่นนี้มีเกิดขึ้นในหลายพื้นที่ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาลงจึงกำหนดเป็นแนวทางว่าในการจัดทำผังเมืองเฉพาะต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากประเด็นวิเคราะห์ทั้ง 4 ประเด็นดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำประเด็นทั้ง 4 ประเด็น ไปออกแบบร่างกฎหมายต้นแบบด้วยวิธีการมีส่วนร่วมออกแบบ (Participatory design, Co-design) จนได้ร่างพระราชบัญญัติการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน โดยมีโครงสร้างของพระราชบัญญัติการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน ดังนี้ ร่างพระราชบัญญัติผังเมืองเฉพาะเพื่อการอนุรักษ์โบราณสถาน พ.ศ. .... ประกอบด้วยบทบัญญัติจำนวน 30 มาตรา แบ่งออกเป็น 5 หมวด และบทเฉพาะกาล ดังนี้

หมวด 1	บททั่วไป	(มาตรา 6-7)
หมวด 2	กรรมการ	(มาตรา 8-11)
หมวด 3	การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นการเฉพาะ	(มาตรา 12-21)
หมวด 4	มาตรการเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของผังเมืองเฉพาะ	
	ส่วนที่ 1 มาตรการทั่วไป	(มาตรา 22-24)
	ส่วนที่ 2 มาตรการควบคุมอาคาร	(มาตรา 25-27)
หมวด 5	บทกำหนดโทษ	(มาตรา 28-29)
	บทเฉพาะกาล	(มาตรา 30)

แนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ หากมีการนำไปใช้ประโยชน์ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชน เนื่องจากการจัดทำผังเมืองเฉพาะเกี่ยวข้องกับกระบวนทัศน์ของประชาชน ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจึง

มีความสำคัญอย่างมาก ซึ่งกฎหมายกำหนดให้การจัดทำผังเมืองเฉพาะจะต้องให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำด้วย ดังนั้นเพื่อให้เกิดการยอมรับและไม่คัดค้านการจัดทำผังเมืองเฉพาะจึงเสนอแนะให้ภาครัฐ ภาคเอกชนและประชาชนในพื้นที่ได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมจัดทำผังเมืองเฉพาะด้วย เพื่อที่จะให้ประชาชนในพื้นที่ได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และความต้องการในรูปแบบการพัฒนาเพื่อใช้ประโยชน์พื้นที่ที่มีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและบริบทของสังคมเศรษฐกิจของประชาชนรวมทั้งการให้ข้อมูลเชิงลึกแก่ผู้ดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะ

2. หน่วยงานที่รับผิดชอบ เพื่อให้มีการบูรณาการด้านผังเมืองให้เป็นระบบและสามารถนำไปสู่การจัดทำผังเมืองเฉพาะได้ การวิจัยจึงเสนอให้นำกฎหมายผังเมืองที่บัญญัติให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจที่จะจัดทำผังเมืองเฉพาะได้ซึ่งเป็นไปตามทิศทางและหลักการสากลที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำผังเมือง เพื่อทำให้ระบบการจัดทำผังเมืองของไทยมีลักษณะกระจายไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ด้วยเหตุที่ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของไทยยังคงมีปัญหาด้านความพร้อมของบุคลากรและองค์ความรู้ในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ ทั้งนี้อาจเป็นการสร้างปัญหาและผลกระทบต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหากจะให้เข้ามารับผิดชอบในการจัดทำผังเมืองเฉพาะ พร้อมทั้งเป็นผู้ปฏิบัติตามผังเมืองเฉพาะโดยตรง ซึ่งอาจจะกระทบต่อหลายภาคส่วนและอาจจะก่อให้เกิดความขัดแย้งในพื้นที่ในเชิงการเมืองได้ เนื่องจากผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งของประชาชนในพื้นที่และการจัดทำผังเมืองเฉพาะย่อมทำให้มีทั้งผู้ที่ได้ผลประโยชน์กับผู้ที่จะต้องสูญเสียผลประโยชน์ ดังนั้น การวิจัยจึงมีข้อเสนอแนะให้มีการจัดตั้งหน่วยงานระดับกองเพื่อรับผิดชอบงานผังเมืองในองค์การบริหารส่วนจังหวัด คือกองผังเมืองในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและดำเนินการร่วมกับกรมโยธาธิการและผังเมืองที่จะทำหน้าที่ช่วยเหลือทางวิชาการผังเมือง โดยมีองค์กรกลางที่เรียกว่า คณะกรรมการผังเมืองเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบต่อการจัดทำผังเมืองเฉพาะของพื้นที่นั้น

บรรณานุกรม

- ชาติชาย มหาคีตะ และชาตรี มหันตรัตน์. (2559). มรดกโลก: อำนาจ ความขัดแย้งและการเปลี่ยนแปลง นครประวัติศาสตร์ พระนครศรีอยุธยา. **บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต**, 11(1), 3.
- ชาตรี มหันตรัตน์ และคณะ. (2559). บุรณาการองค์รวม: แนวทาง คัมภีร์มรดกโลก กรณีอุทยานประวัติศาสตร์พระนครศรีอยุธยา และเมืองบริวาร. **วารสารวิจัยราชภัฏกรุงเทพฯ**, 3(2), 77-88.
- นิพันธ์ วิเชียรน้อย. (2552). การผังเมืองและการใช้ประโยชน์ที่ดินใน **ประเทศไทย**. วารสารกรมโยธาธิการและผังเมือง.
- พระมหาบุญไทย ปุณณมโน (ดั่งวงศ์). (2560). รูปแบบการจัดการ โบราณสถานตามหลักธรรมาภิบาลของชุมชนท้องถิ่นในเขต ก ข ค กลางตอนล่าง. **วารสารบัณฑิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหา มกุฏราชวิทยาลัย**, 16(1), 1-13.
- วินัย หนัณคิตธรรม. (2555). การศึกษาแนวทางการออกแบบและการ **บูรณะโบราณสถาน เพื่อนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่** กรณีศึกษา: อาคารศศิพงศ์ประไพ อาคารจุฑารัตนาภรณ์ อาคารอาหารทิพย์นิवास และอาคารเอื้อนอาชวแถมถวัลย์. คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
- สมคิด เลิศไพฑูรย์. (2539). **รวบบทความกฎหมายปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- สมจิตต์ ลัมสวัสดิ์ผล. (2538). การประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ **เพื่อวางแผนการใช้ที่ดินจังหวัดตราด**. วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมชาติ จิงสิริอารักษ์. (2555). **ความเชื่อและแนวความคิดในการอนุรักษ์ โบราณสถานของไทยจากอดีตสู่ปัจจุบัน**. หน้าจั่วว่าด้วย ประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรมและสถาปัตยกรรมไทย. ฉบับที่ 8.

- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2557). **สาระสังเขปประเด็นการปฏิรูปประเทศไทยด้านการปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ : สำนักงานการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2556). **การอนุรักษ์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อดิศักดิ์ น้อยสุวรรณ. (2562). **กฎหมายต้นแบบการจัดทำผังเมืองเฉพาะเกาะช้าง**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรดุษฎีบัณฑิต คณะนิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- อภิชาติ อวจำปา. (2556). **มาตรการทางกฎหมายในการอนุรักษ์โบราณสถานของไทย**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- อภิชาติ สกิตนिरามย์. (2555). **รัฐธรรมนูญ การกระจายอำนาจ และการมีส่วนร่วมของประชาชน**. เชียงใหม่: แผนงานสร้างเสริมนโยบายสาธารณะที่ดีสถาบันศึกษานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดปทุมธานี

Satisfaction of Entrepreneurs Towards
The Thong Fah Pracharat Project
In Pathum Thani Province

ธนาชาติ วีระชาติเมธี¹

Thanachart Veerachatmetee

เกวลิน ศิลปพัฒน์²

Kevalin Silphiphat

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐ 2) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ และ 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ การวิจัยในครั้งนี้ใช้วิธีดำเนินการวิจัยในเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ประกอบการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี จำนวน 255 ร้าน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยโดยวิธีของ LSD ซึ่งกำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติไว้ที่ระดับ 0.05

¹ นิสิตหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

² อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ดร.

สาขาวิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ผลการศึกษาพบว่า ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ และกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ และกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ, ผู้ประกอบการ, โครงการธงฟ้าประชารัฐ

Abstract

The objectives of the study were 1) to determine the level of satisfaction of entrepreneurs towards the Thong Fah Pracharat Project 2) to compare the satisfaction of the preparation process before joining Thong Fah Pracharat Project and 3) to compare the satisfaction of the process of Thong Fah Pracharat Project. This research used a quantitative research method. The sample were 255 entrepreneurs of Thong Fah Pracharat stores in the promotion of Office of Commercial Affairs Pathum Thani Province. This study used a questionnaire as a tool in collecting data from the sample. The statistics used to analyze data were percentage, mean, standard deviation, One - Way ANOVA and LSD, at 0.05 level of statistical significance.

The result of the study showed that samples were satisfied with the preparation process and the process of Thong Fah Pracharat Project at the high level. Hypothesis testing results showed that

entrepreneurs with different initial investment of Thong Fah Pracharat store, sales per month, duration of business operation hours and the number of employees had different level of satisfaction, at the level of significance 0.05.

Keywords: Satisfaction, Entrepreneurs, The Thong Fah Pracharat Project

บทนำ

ด้วยค่าครองชีพที่สูงขึ้นเป็นผลมาจากสถานการณ์เมืองในประเทศที่ไม่แน่นอน และภาวะเศรษฐกิจที่อยู่ในช่วงซบเซา ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เพิ่มมากยิ่งขึ้นในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา ทำให้ประชาชนที่ประกอบอาชีพต่างๆ ประสบปัญหาในเรื่องของรายได้ และขาดช่องทางในการเพิ่มรายได้ ประกอบกับในปัจจุบันสินค้าอุปโภคบริโภคมีการปรับราคาที่สูงขึ้น ทำให้ประชาชนมีค่าใช้จ่ายในการครองชีพที่สูงขึ้นตามมา ทำให้เกิดปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาที่อยู่คู่กับสังคมไทยมาช้านาน เป็นเรื่องที่ทุกรัฐบาลให้ความสำคัญ และต้องเร่งแก้ไขโดยเร็ว รัฐบาลชุดปัจจุบันนำโดย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาในเรื่องดังกล่าว และได้ดำเนินการผ่านมาตรการต่างๆ เพื่อช่วยเหลือแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของประชาชน โครงการธงฟ้าประชารัฐ ก็เป็นหนึ่งในนโยบายแก้ไขปัญหาค่าครองชีพของทางภาครัฐ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการจัดหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อการครองชีพจากผู้ผลิตโดยตรงไปจำหน่ายให้กับประชาชนเพื่อมุ่งช่วยเหลือลดภาระค่าครองชีพ เพิ่มทางเลือกในการซื้อสินค้า กระตุ้นให้มีการแข่งขันในตลาด และเพื่อให้ประชาชนมีอำนาจต่อรองในการซื้อสินค้ามากยิ่งขึ้น โดยมีกระทรวงพาณิชย์เป็นหน่วยดำเนินงานร่วมมือกับภาครัฐ และภาคเอกชน ในการจัดจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพราคาพิเศษ ในร้านค้าปลีกในราคาต่ำกว่าท้องตลาด จึงปฏิเสธไม่ได้ว่าโครงการธงฟ้าประชารัฐ เป็นโครงการที่เข้าถึงผู้ประกอบการค้าปลีกรายย่อยทำให้มีช่องทางจำหน่ายสินค้า และสร้างรายได้เพิ่มขึ้นจากการจับจ่ายของผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ผู้ประกอบการก็ได้รับประโยชน์จากการมียอดขายเพิ่มขึ้นส่งผลทำให้มีรายได้มากขึ้นตามไปด้วย

แต่ก็มีเสียงสะท้อนปัญหาบางมุมมองของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสอบถามปัญหาของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐจากเจ้าหน้าที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี พบว่า ปัญหาที่ตามมาหลังจากเข้าร่วมโครงการดังกล่าว คือ

ประเด็นที่ 1 ความล่าช้าของหน่วยงานรัฐในการคืนเงินที่ได้จากการขายสินค้าผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ เนื่องจากเงินที่ได้จากการขายสินค้าผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐต้องนำไปซื้อสินค้าเพื่อนำมาขาย ซึ่งหมายถึงเงินทุนหมุนเวียนของร้าน

ประเด็นที่ 2 เครื่องรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDC) ชัดข้อง

ประเด็นที่ 3 ความวิตกกังวลเรื่องภาษีที่ได้จากการขายสินค้า

ประเด็นที่ 4 โปรโมชันของร้านสะดวกซื้อ เนื่องจากการอนุมัติให้ร้านสะดวกซื้อรายหนึ่งเข้าร่วมโครงการ รวมไปถึงประชาชนที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐสามารถกดเงินสดนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันได้ ทำให้ประชาชนเลือกที่จะนำเงินสดมาใช้จ่ายมากกว่าที่จะนำมาซื้อสินค้าที่ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

โดยปัญหาของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐดังกล่าวข้างต้น สอดคล้องกับปัญหาที่ปรากฏตามสื่อออนไลน์ เห็นได้จาก

ประเด็นที่ 1 กรมบัญชีกลางได้ส่งจ่ายเงินจากระบบบริหารการเงินการคลังภาครัฐแบบอิเล็กทรอนิกส์ให้กับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่เข้าร่วมโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปแล้ว โดยเริ่มงวดแรกเมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 2560 ที่ผ่านมา ซึ่งเป็นการส่งจ่ายเงินให้กับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่มีประชาชนมาซื้อของ ในวันที่ 1 ตุลาคม 2560 เป็นจำนวนเงิน 108 ล้านบาท และหลังจากนี้กรมบัญชีกลางจะจ่ายเงินให้กับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐทุกวันทำการ โดยร้านค้าจะได้รับเงินนับถัดจากวันที่ประชาชนมาซื้อของเป็นเวลา 3 วันทำการ ซึ่งจะทำให้ร้านค้ามีเงินไปหมุนเวียนดำเนินธุรกิจนำไปใช้ซื้อสินค้ามาเติมเพื่อขายใหม่ ส่งผลดีกับเศรษฐกิจฐานราก ทำให้มีเงินหมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจมากขึ้น (เดลินิวส์, 2560)

ประเด็นที่ 2 กรรมการติดตามโครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐรายงาน คณะรัฐมนตรี พบปัญหาเครื่องรับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDC) ไม่เพียงพอ และสัญญาณอินเทอร์เน็ตไม่เสถียร (ไทยรัฐ, 2561)

ประเด็นที่ 3 ร้านค้าประชารัฐบางรายหยุดรับบัตรเพราะกลัวรายได้เกิน 1.8 ล้านบาท ที่ต้องเข้าเกณฑ์เสียภาษี (ไทยรัฐ, 2561)

ประเด็นที่ 4 ผู้ประกอบการร้านค้ารายหนึ่งรายงานถึงปัญหาเรื่องยอดขายลดลง ภายหลังจากกระทรวงการคลังได้ปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ให้ประชาชนที่ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ สามารถกดเงินสดแทนการรูดซื้อสินค้า เช่น หากถือบัตร 300 บาท ให้กดเงินสด 200 บาท และรูดซื้อสินค้า 100 บาท ซึ่งส่งผลให้ยอดขายลดลง (ประชาชาติธุรกิจ, 2562)

ข้อมูลจากแหล่งข่าวต่างๆ แสดงให้เห็นว่า โครงการธงฟ้าประชารัฐเป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่มีหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินโครงการที่ชัดเจน โดยมีกระทรวงพาณิชย์ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐเป็นหน่วยดำเนินงาน ดังนั้น ก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐผู้ประกอบการจึงมีความคาดหวังถึงความสมบูรณ์ของโครงการที่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ขั้นตอนการดำเนินโครงการและความสะดวกรวดเร็ว ในการให้บริการ รวมไปถึงการส่งเสริมให้ความรู้ในการประกอบธุรกิจแก่ผู้ประกอบการหลังจากเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ แต่เมื่อได้รับอนุมัติให้เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐแล้ว ผู้ประกอบการต้องประสบกับปัญหาการส่งมอบอุปกรณ์รับชำระเงินทางอิเล็กทรอนิกส์ (EDC) ล่าช้า การกระจายเครื่องรูดบัตรยังไม่ทั่วถึงทำให้ไม่สามารถขายสินค้าได้ รวมไปถึงความล่าช้าของหน่วยงานรัฐในการคืนเงินที่ได้จากการขายสินค้า ทำให้ขาดสภาพคล่องเพราะเงินสดได้รับน้อยลง ส่งผลทำให้มีภาระหนี้สินเนื่องจากสินค้าค้างสต็อกประกอบกับห้างใหญ่ก็ลดราคาสินค้าของตัวเองให้กับผู้ถือบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งมีสินค้าให้เลือกมากกว่าและราคาถูกกว่าร้านค้าปลีกในชุมชน ดังนั้น เพื่อไม่ให้ขาดทุนไปมากกว่านี้ร้านค้าปลีกในชุมชนอาจจะหยุดการเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐหรือไม่ก็ต้องปิดกิจการ อีกทั้งผู้ประกอบการยังมีความกังวลว่าอาจจะถูกเรียกเก็บภาษีจากการประกอบธุรกิจ และนับตั้งแต่กระทรวงการคลังได้ปรับเงื่อนไขให้ประชาชนสามารถกดเงินสด ในบัตรสวัสดิการแห่งรัฐได้แทนการรูดซื้อสินค้าทั้งหมด 300

บาท ต่อเดือน ส่งผลให้ยอดขายลดลงเป็นอย่างมาก ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า เมื่อผู้ประกอบการเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐแล้วต้องประสบกับปัญหาต่างๆ ของการดำเนินโครงการ ความสมบูรณ์ของโครงการ และความล่าช้าของขั้นตอนการดำเนินงาน รวมไปถึงการปรับเปลี่ยนหลักเกณฑ์ของบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่มีต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐ โดยทำการศึกษาผู้ประกอบการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี เนื่องจากจังหวัดปทุมธานีเป็นจังหวัดปริมณฑลที่มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นอย่างมากมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือน จำนวน 41,484 บาทต่อครัวเรือน นับว่าเป็นจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือนของทั้งประเทศเป็นอันดับ 2 รองจากกรุงเทพมหานครที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือน 45,707 บาทต่อครัวเรือน โดยจังหวัดที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนครัวเรือนสูงที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร 45,707 บาทต่อครัวเรือน จังหวัดปทุมธานี 41,484 บาทต่อครัวเรือน จังหวัดนนทบุรี 40,861 บาทต่อครัวเรือน จังหวัดภูเก็ต 39,594 บาทต่อครัวเรือน และจังหวัดสุราษฎร์ธานี 38,026 บาทต่อครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560, หน้า 4-12) นอกจากนี้ จังหวัดปทุมธานียังเป็นแหล่งรวมและกระจายสินค้าจากจังหวัดต่างๆ มีตลาดกลางสินค้าขนาดใหญ่ และห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่หลายแห่ง แต่ในทางกลับกันท่ามกลางความเจริญเหล่านี้ จังหวัดปทุมธานีก็มีบรรยากาศของความเป็นชนบทดำเนินวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม มีการจับจ่ายใช้สอยในชีวิตประจำวันตามร้านค้าปลีกของชุมชน สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่มีกำลังซื้อสูงมาก ส่งผลต่อธุรกิจค้าปลีกในภาพรวมของจังหวัดปทุมธานี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐ

2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

3. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 ผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตมุ่งศึกษาถึงความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานีต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐ จำนวน 255 ร้าน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี ซึ่งข้อมูล ณ วันที่ 1 ตุลาคม 2562 มีจำนวนทั้งสิ้น 702 ร้าน แบ่งออกเป็น

ลำดับ	อำเภอ	จำนวน (ร้าน)
1	เมืองปทุมธานี	192
2	คลองหลวง	131
3	ธัญบุรี	159
4	หนองเสือ	28
5	ลาดหลุมแก้ว	32
6	ลำลูกกา	119
7	สามโคก	41
รวม		702

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยและวิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ทำการวิจัยในครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี จำนวนทั้งสิ้น 702 ร้าน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และทำการคำนวณ หาขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะใช้เป็นตัวแทนของประชากรตามหลักการคำนวณ ของ Taro Yamane (ศรีรัฐ โกวังค์, 2554, หน้า 69) จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้ประกอบการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเท่ากับ 255 ร้าน

เครื่องมือวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ซึ่งเป็นตัวแปรอิสระ ได้แก่ ประเภทของการรับชำระเงินของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขาย

ต่อเนื่อง ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ลักษณะของคำถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – list)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ มีทั้งหมด 2 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการรับสมัครคัดเลือก และด้านความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ โดยระดับการวัดจะเป็น Likert Scale แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด มีความพึงพอใจมาก มีความพึงพอใจปานกลาง มีความพึงพอใจน้อย และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้วจะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง และระดับมาก

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐมีทั้งหมด 3 ด้าน ได้แก่ ด้านกระบวนการดำเนินงาน ด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่รัฐ และด้านนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยระดับการวัดจะเป็น Likert Scale แบ่งออกเป็น 5 ระดับ คือ มีความพึงพอใจมากที่สุด มีความพึงพอใจมาก มีความพึงพอใจปานกลาง มีความพึงพอใจน้อย และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด เมื่อรวบรวมข้อมูลและแจกแจงความถี่แล้วจะใช้คะแนนเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างแบ่งระดับความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ ออกเป็น 3 ระดับ คือ ระดับน้อย ระดับปานกลาง และระดับมาก

การทดสอบเครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเครื่องมือวิจัย โดยการหาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยใช้ดัชนีแสดงค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index: IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ได้นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาค่า IOC ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงก่อนเก็บข้อมูลจริง (Try - out) คือ

ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดนนทบุรี จำนวน 30 ร้าน จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดสอบค่าความเชื่อมั่น โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) เพื่อตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยมีผลการทดสอบดังนี้

1. ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) = 0.928

2. ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) = 0.939

3. ผลการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามในภาพรวมทั้งหมดได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha coefficient) = 0.960

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลโดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ไปสอบถามกลุ่มตัวอย่างที่จะวิจัย คือ ผู้ประกอบการที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี จำนวน 255 ร้าน โดยใช้ระยะเวลาเก็บข้อมูลแบบสอบถามในเดือนพฤษภาคม - มิถุนายน 2563

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อนำเสนอ ค่าทางสถิติตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐานการวิจัย

สถิติที่ใช้ในการวิจัย

1. ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ใช้อธิบายข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ ประเภทของการรับชำระเงินของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวน ชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงาน ในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

2. ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) ใช้ อธิบายความพึงพอใจของผู้ประกอบการที่อยู่ในการส่งเสริมของสำนักงานพาณิชย์ จังหวัดปทุมธานีต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐ

3. ทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 3 กลุ่ม ใช้ วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One – Way ANOVA) และทดสอบความแตกต่าง รายคู่ด้วยวิธีของ Least Significant Differences (LSD) การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดค่านัยสำคัญทางสถิติที่ใช้วิเคราะห์ไว้ที่ระดับ 0.05

ผลการวิจัย

ปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

ผู้ประกอบการส่วนใหญ่รับชำระเงินจากการซื้อสินค้าภายในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐด้วยเงินสด จำนวน 228 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 35.4 ใช้เงินลงทุน เริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ 150,001 – 200,000 บาท จำนวน 129 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 50.6 มียอดขายต่อเดือน 50,001 – 100,000 บาท จำนวน 129 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 50.6 ดำเนินธุรกิจมาแล้ว 1 ปี – 2 ปี จำนวน 136 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 53.3 เวลาในการเปิดร้าน 9 – 12 ชั่วโมง จำนวน 133 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 52.2 โดยจะไม่มีพนักงานในร้าน มีเพียงเจ้าของร้านที่ ขายสินค้าเอง จำนวน 82 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 32.2

ความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ

ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการรับสมัครคัดเลือก ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.15$, S.D. = 0.61) และด้านความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่ ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจน้อยที่สุด

($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.72) อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการมีการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในชุมชนอยู่แล้ว และเมื่อหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมการดำเนินธุรกิจทำให้ผู้ประกอบการมองเห็นโอกาสที่จะเกิดประโยชน์แก่ธุรกิจของตนเองมากยิ่งขึ้น

ความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ

ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านกระบวนการดำเนินงานผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.68) รองลงมาคือ ด้านนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.71) และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.72) อาจเป็นเพราะหน่วยงานรัฐมีแนวทางการช่วยเหลือผู้ประกอบการในด้านต่างๆ เช่น การให้สินเชื่อร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ สำหรับผู้ประกอบการ SME ที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ และการฝึกอบรมเพื่อยกระดับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะส่งผลกับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐโดยตรง

ผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 1 ผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 2 คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ 2 จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อที่ 3 คือ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐตามปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

ดังนั้น จากผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้นจึงสรุปได้ว่าผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ได้แก่ เงินลงทุนเริ่มต้นของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ยอดขายต่อเดือน ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ จำนวนชั่วโมงที่เปิดร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ/ระยะเวลาที่เปิดทำการ และจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ และกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การพัฒนาความเป็นผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของผู้ประกอบการกิจการผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ภายใต้สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่ได้มาตรฐานของประเทศไทยที่ระบุว่า ปัจจัยการประกอบธุรกิจ ด้านประเภทกิจการ ลักษณะการดำเนินกิจการ ระยะเวลาในการดำเนินกิจการปัจจุบัน เงินลงทุนเมื่อเริ่มกิจการ ประเภทลูกค้า พื้นที่ทำการผลิตปัจจุบัน และการเคยถ่ายทอดเทคนิคการตลาดและการจัดจำหน่ายให้กับผู้ประกอบการรายอื่นมีความเป็นผู้ประกอบการในภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (จันทร์เพ็ญ ฤทธิรงค์ และวุฒิชชาติ สุนทรสมัย, 2559, หน้า 79)

ข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ

จากการรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 255 ร้าน พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 13 ร้าน คิดเป็นร้อยละ 5.09 สรุปได้ว่า การดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ โดยภาพรวมผู้ประกอบการมองว่าเป็นโครงการที่ดี อยากให้มีการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งจัดให้มีโครงการที่เกี่ยวข้องรองรับในอนาคต เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ของผู้ประกอบการ และได้มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการดำเนินโครงการ คือ ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบดูแลโครงการโดยเฉพาะอย่างเพียงพอ ทั้งในด้านการควบคุมราคา และคุณภาพสินค้า เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ และราคาตามท้องตลาด รวมทั้งสนับสนุนช่วยเหลือพัฒนาร้านค้าธงฟ้าให้เป็นที่รู้จัก และยอมรับให้มากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

จากผลการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของผู้ประกอบการต่อโครงการธงฟ้าประชารัฐในจังหวัดปทุมธานี ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นของผู้ประกอบการเกี่ยวกับความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ และความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการศึกษาได้ดังนี้

1. ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อม ก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะโครงการธงฟ้าประชารัฐเป็นโครงการตามนโยบายของรัฐบาลที่มีความชัดเจน ในด้านนโยบายหลักเกณฑ์และขั้นตอนการดำเนินโครงการ ประกอบกับผู้ประกอบการมีการดำเนินธุรกิจค้าปลีกในชุมชนอยู่แล้ว ส่งผลให้ผู้ประกอบการมีความพร้อมก่อนที่จะเข้าร่วมโครงการอยู่ในระดับหนึ่ง และเมื่อหน่วยงานภาครัฐเข้ามาส่งเสริมให้เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐจึงทำให้ไม่จำเป็นต้องมีการปรับตัวมากนัก และการที่ได้เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐทำให้ผู้ประกอบการมองเห็นโอกาสที่จะเกิดประโยชน์แก่ธุรกิจของตนเองมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในเขตเทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ได้ระบุว่า ผู้ประกอบการไม่มีปัญหาในการสร้างแรงจูงใจให้เข้า

ร่วมบัตรสวัสดิการแห่งรัฐเพราะผู้ประกอบการส่วนใหญ่ ได้กำไรจากนโยบายนี้ (วิษณุ ปัญญายงค์ และคนอื่นๆ, 2561, หน้า 9) และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: เครือข่ายนโยบายและการเมืองนครในจังหวัดพิษณุโลก ที่ได้ระบุว่า การแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ระหว่างร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ และภาครัฐ ผู้ประกอบกิจการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐจะได้รับผลประโยชน์จากการซื้อสินค้าของ บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ (ทศพล ชื่นจ่อหอ และวัชรพล พุทธรักษา, 2562, หน้า 8)

2. ผู้ประกอบการมีความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐในภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะกระบวนการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐมีหน่วยงานภาครัฐเข้ามากำกับดูแลรวมทั้งจัดให้มีโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ เช่น โครงการค้าประกันสินเชื่อกรุงไทย sSME ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ (บริษัทประกันสินเชื่ออุตสาหกรรมขนาดย่อม, 2561) โครงการยกระดับและเชื่อมโยงเครือข่ายร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ (กรมประชาสัมพันธ์, 2562) และโครงการฝึกอบรมยกระดับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐสู่การเป็นโซ่ห่วงมืออาชีพ (กรมพัฒนาธุรกิจการค้า, ม.ป.ป.) เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลต่อความเจริญเติบโตของธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐโดยตรง โดยสอดคล้องกับรายงานผลการดำเนินงานตลาดประชารัฐที่ได้ทำการติดตามประเมินผลของโครงการที่ได้ระบุว่า ความพึงพอใจโดยรวมของผู้ประกอบการโดยเฉลี่ยตลอดทั้งโครงการอยู่ในเกณฑ์พึงพอใจมาก (กระทรวงมหาดไทย, 2561, หน้า 68-69) และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาเขตลาดกระบัง ที่ระบุว่า ร้านค้าในชุมชนได้รับประโยชน์จากนโยบายนี้ (สุวรรณี แยมพราย และปรีชญาณ นึกพ่อน, 2562, หน้า 8)

3. ผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่มีจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ 4-6 คน มีความพึงพอใจด้านความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่มากที่สุด อาจเป็นเพราะร้านดังกล่าวเป็นร้านค้าปลีกที่มีขนาดใหญ่มีความมั่นคงทางธุรกิจเห็นได้จากจำนวนพนักงานในร้าน ดังนั้น เมื่อเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ผู้ประกอบการย่อมแสวงหาโอกาสในการประกอบธุรกิจ ซึ่งการเข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐ

จึงเป็นโอกาสที่จะทำให้ธุรกิจเจริญเติบโตได้มากกว่าเดิม สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังการมุ่งประกอบการและเครือข่ายทางสังคมต่อความสำเร็จทางธุรกิจของผู้ประกอบการจังหวัดราชบุรี ที่ได้รับว่า กิจกรรมขนาดใหญ่มีพนักงานที่ฝากชีวิตไว้กับกิจการเป็นจำนวนมาก จำเป็นที่จะต้องหาแนวทางในการเพิ่มรายได้ในแต่ละปีให้มากขึ้น ทำให้ต้องแสวงหาสินค้าและบริการใหม่ๆ และแสวงหาตลาดใหม่ๆ เพิ่มขึ้น (ขวัญปภัสสร จานทอง, 2557, หน้า 130) แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐน้อยกว่า 1 ปี มีความพึงพอใจในด้านความพร้อมของหน่วยงานภาครัฐ และเจ้าหน้าที่น้อยที่สุด อาจเป็นเพราะอยู่ในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินธุรกิจ จึงยังไม่มีความพร้อมในด้านต่างๆ และประสบการณ์ในการประกอบกิจการ โดยเฉพาะในเรื่องของการให้ความรู้ในการเริ่มต้นทำธุรกิจ เช่น การจัดทำบัญชี และความรู้ด้านภาษี ซึ่งอาจเป็นผลมาจากผู้ประกอบการมีความวิตกกังวลว่า หากไม่มีความรู้อะไรเลยในเรื่องดังกล่าว อาจก่อให้เกิดปัญหาและเกิดข้อเสียเปรียบที่จะตามมาในการดำเนินธุรกิจ โดยเฉพาะการบันทึกการขายสินค้า เข้า - ออก ยอดขายในแต่ละวัน และการจัดทำบัญชีที่จะทำให้ทราบถึงกำไร - ขาดทุน และการเสียภาษี ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการร้าน และสามารถวางแผนอนาคตของธุรกิจได้ ดังนั้น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานีควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่เข้ามาดูแลผู้ประกอบการกลุ่มนี้ให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการเสริมสร้างความรู้พื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำเนินธุรกิจ เช่น การจัดทำบัญชี การบริหารการเงิน การตลาด เป็นต้น ซึ่งมีความสำคัญอย่างมากต่อความอยู่รอดของธุรกิจในระยะเริ่มต้น เพื่ออย่างน้อยผู้ประกอบการกลุ่มนี้สามารถเริ่มต้นดำเนินธุรกิจได้โดยไม่เกิดอุปสรรคมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง อิทธิพลของพฤติกรรมผู้ประกอบการความสามารถในการปรับตัว และความสามารถทางนวัตกรรมที่มีผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ : ข้อมูลเชิงประจักษ์จากโครงการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่ได้รับว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาศักยภาพของผู้ประกอบการร้านค้าชุมชน เช่น กำหนดนโยบายภาครัฐที่มีหน่วยงานรัฐที่ดูแลโดยตรง หรือหน่วยงานสนับสนุนงบประมาณโดยตรงสู่ประชาชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มความสามารถผู้ประกอบการควบคู่กัน เช่น พาณิชย์จังหวัด มหาวิทยาลัย เป็นต้น ควรให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถด้านผู้ประกอบการ

(เจน จันทรสุภาแสน และคนอื่นๆ, 2563, หน้า 14) และสอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่ได้ระบุว่า ความสม่ำเสมอและใส่ใจในการเรียนรู้มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลาง เนื่องจากผู้ประกอบการส่วนใหญ่จะเฝ้าหาความรู้เพิ่มเติมในทุกด้านของการดำเนินธุรกิจ ถึงแม้จะเชี่ยวชาญก็ต้องหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ โดยเฉพาะความรู้ข้อมูลทางการตลาด เศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย (วิมพ์วิภา เกตุเทียน, 2556, หน้า 74 -75) ประกอบกับแนวคิด (Simon, 1960 อ้างใน วัลลภ รัตนตรานนท์, หน้า 2561, หน้า 406) ที่ได้ให้ความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ประสิทธิภาพในการบริหารงานราชการนั้นสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ

4. ผู้ประกอบการที่มีปัจจัยการดำเนินธุรกิจของร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกันมีความพึงพอใจกระบวนการในการดำเนินโครงการธงฟ้าประชารัฐที่แตกต่างกัน โดยผู้ประกอบการที่มีจำนวนพนักงานในร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ 4 - 6 คน มีความพึงพอใจด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่รัฐ อาจเป็นเพราะด้วยประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ เห็นได้จากจำนวนพนักงานในร้านที่ส่งผลถึงขนาดของกิจการในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น ประสบการณ์ในการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบการย่อมส่งผลต่อความรู้ความเข้าใจในการดำเนินธุรกิจตามนโยบายของรัฐซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการให้บริการของเจ้าหน้าที่รัฐ สอดคล้องกับผลการศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของประชาชนหมู่ 2 ต่อการใช้บริการร้านธงฟ้าประชารัฐ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ที่ได้ระบุว่า ประชาชนหมู่ 2 มีความพึงพอใจต่อการใช้บริการร้านธงฟ้าประชารัฐด้านบุคลากรที่ให้บริการอยู่ในระดับมาก (ประพล จิตคติ และคนอื่นๆ, ม.ป.ป., หน้า 769) แต่อย่างไรก็ตามผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐน้อยกว่า 1 ปี มีความพึงพอใจด้านนโยบายการสนับสนุนจากภาครัฐน้อยที่สุด อาจเป็นไปได้ว่าผู้ประกอบการกลุ่มนี้ไม่สามารถเข้าถึงโครงการที่สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานีจัดให้มีขึ้นเพื่อสนับสนุนโครงการธงฟ้าประชารัฐเนื่องจากการประชาสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอ หรือร้านค้าธงฟ้าประชารัฐเป็นกิจการ

เจ้าของคนเดียวไม่มีลูกจ้าง/พนักงานภายในร้าน ทำให้ไม่สามารถปิดร้าน เพื่อไปเข้าร่วมโครงการได้ แต่อีกประเด็นที่สำคัญอาจเป็นเพราะว่า ผู้ประกอบการปฏิเสธที่จะให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการสนับสนุนผู้ประกอบการของสำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี โดยจะรอให้เจ้าหน้าที่ที่ดูแลโครงการ มาให้ความรู้ในการประกอบกิจการที่ร้านเพียงอย่างเดียวซึ่งเป็นไปได้ยาก เนื่องจากจำนวนร้านค้าธงฟ้าประชารัฐที่เข้าร่วมโครงการมีเป็นจำนวนมาก และกระจายอยู่ทั่วทั้งจังหวัด จึงทำให้ดูแลผู้ประกอบการไม่ทั่วถึง โดยในส่วนนี้ผู้ประกอบการต้องช่วยเหลือตัวเองด้วย ดังนั้น สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานีควรจัดให้มีกิจกรรมที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยง เช่น การอบรม สัมมนา เพื่อให้ผู้ประกอบการและผู้ผลิตสินค้ามาพบปะพูดคุยเจรจาแลกเปลี่ยนทางธุรกิจ และต้องมีแนวทางในการสร้างแรงจูงใจที่จะสามารถทำให้ผู้ประกอบการกลุ่มนี้ให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการ เพื่อประโยชน์แก่ธุรกิจของผู้ประกอบการ สอดคล้องกับทฤษฎี ปัจจัยจูงใจ - ปัจจัยสุขวิทยาของ (Herzberg, 1959 อ้างใน พิทยา บวรวัฒนา, 2558, หน้า 85) ที่กล่าวว่า ปัจจัยจูงใจเท่านั้นที่สามารถสร้างความพอใจในงานให้กับบุคคลคนได้ ส่วนปัจจัยสุขวิทยานั้นไม่สามารถทำให้คนพอใจในงานได้ เพียงแต่ว่าบุคคลคนไหนได้รับการตอบสนองในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยสุขวิทยาแล้วสามารถประกันได้แน่นอนว่าบุคคลนั้นจะไม่เกิดความไม่พอใจในงาน ส่วนการจะทำให้บุคคลพอใจในงานนั้น ต้องขึ้นอยู่กับปัจจัยการจูงใจ และสอดคล้องกับแนวคิดของ (Millet, 1954 อ้างใน จิราภรณ์ จินตัม, 2558, หน้า 17) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการของหน่วยงานภาครัฐ จะต้องยึดหลักในความพึงพอใจ 5 ด้าน คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค (Equitable service) การให้บริการอย่างทันเวลา (Timely service) การบริการอย่างเพียงพอ (Ample service) การให้บริการอย่างต่อเนื่อง (Continuous service) และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Progressive service)

ข้อเสนอแนะ

1. สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ควรเปิดช่องทางการรับฟังข้อเสนอแนะ การรับฟังปัญหา และการรับเรื่องร้องเรียนจากผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ ธงฟ้าประชารัฐโดยตรง

2. กรมพัฒนาธุรกิจการค้า ควรจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ 3 ปีขึ้นไป เพื่อให้เข้ามามีความรู้ของผู้ประกอบการที่มีระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจร้านค้าธงฟ้าประชารัฐน้อยกว่า 1 ปี ในลักษณะของพี่เลี้ยง โดยจัดให้มีวิทยากรที่เชี่ยวชาญในแต่ละด้านมาให้ความรู้ เช่น การบริหารจัดการร้าน การบริหารการเงิน การจัดทำบัญชีรับ - จ่าย การวางแผน ด้านภาษี ฯลฯ

3. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี ควรให้การสนับสนุนการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการธงฟ้าประชารัฐให้มีการเชื่อมโยง และขยายเครือข่ายให้มากยิ่งขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายทางธุรกิจ และเพิ่มช่องทางการตลาดให้กับร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ รวมไปถึงเพิ่มศักยภาพในการต่อรองกับผู้ผลิตสินค้ารายใหญ่

4. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ในการประชาสัมพันธ์โครงการที่สนับสนุนการดำเนินธุรกิจของผู้ประกอบการ ตามที่กระทรวงพาณิชย์จัดให้มีขึ้น

5. สำนักงานพาณิชย์จังหวัดปทุมธานี ควรจัดให้มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการธงฟ้าประชารัฐโดยเฉพาะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษาแนวทางการปรับตัวของผู้ประกอบการเข้าร่วมโครงการ ธงฟ้าประชารัฐต่อพฤติกรรมในการเลือกซื้อสินค้าของผู้บริโภคผ่านช่องทางออนไลน์

2. ควรทำการศึกษาถึงความคาดหวังของผู้บริโภคที่มีต่อร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

3. ควรทำการศึกษาผลกระทบจากการขยายตัวของร้านสะดวกซื้อที่มีต่อร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. (2562). กรมการค้าภายในผลักดันผู้ประกอบการ
ทั่วประเทศ สร้างรายได้ผ่านการเชื่อมโยงร้านค้าธงฟ้าประชารัฐกับ
ร้านค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2564,
จาก <https://1th.me/HU4SR>.
- กรมพัฒนาธุรกิจการค้า. (ม.ป.ป). สัมมนาอบรมกับโครงการ ‘ยกระดับร้านค้า
ธงฟ้าประชารัฐสู่การเป็นโชห่วยมืออาชีพ’. เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม
2564 จาก
https://www.dbd.go.th/images/relation_pic/webshowPracharat.pdf
- ขวัญปลั่งสร จานทอง. (2557). อิทธิพลของปัจจัยภูมิหลังการมุ่ง
ประกอบการและเครือข่ายทางสังคม ต่อความสำเร็จทางธุรกิจ
ของผู้ประกอบการจังหวัดราชบุรี. วารสารสมาคมนักวิจัย, ปีที่ 19
ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน 2557, เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2564,
จาก [http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/5/
DL_117.pdf](http://www.ar.or.th/ImageData/Magazine/5/DL_117.pdf)
- จันทร์เพ็ญ ฤทธิรงค์ และจุฑิชาติ สุนทรสมัย. (2559). การพัฒนาความเป็น
ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมของ
ผู้ประกอบการกิจการผู้ผลิตและจัดจำหน่ายเกษตรอินทรีย์ภายใต้
สัญลักษณ์ผลิตภัณฑ์อินทรีย์ที่ได้มาตรฐานของประเทศไทย.
วารสารวิชาการ Veridian E-Journal บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศิลปากร, ปีที่ 9 ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม –
เมษายน 2559, เข้าถึงเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2563,
จาก [https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-
Journal/article/view/52722](https://he02.tci-thaijo.org/index.php/Veridian-E-Journal/article/view/52722).
- จิราภรณ์ จินตัม. (2558). ความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมฝึกในหลักสูตรยกระดับ
ฝีมือแรงงานของสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาค 4 ราชบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขารัฐศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เจน จันทรสุภาเสน, อัมพล ชะโยมชัย, ณัฐวัฒน์ แสงภูเขียว และแก้วตา

- ผิวพรรณ. (2563). อิทธิพลของพฤติกรรมผู้ประกอบการ ความสามารถในการปรับตัวและความสามารถทางนวัตกรรมที่มีผลต่อผลการดำเนินงานทางธุรกิจ: ข้อมูลเชิงประจักษ์จากโครงการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม เมษายน 2563, เข้าถึงเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2563, จาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/neuarj/article/view/219246>.
- เดลินิวส์. (2560). เศรษฐกิจ – โลจิสติกส์. เข้าถึงเมื่อ 6 มกราคม 2563, จาก <https://www.dailynews.co.th/economic/602589>.
- ทศพล ชื่นจอหอ และวัชรพล พุทธรักษา. (2562). บัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: เครือข่ายนโยบายและการเมืองนครในจังหวัดพิษณุโลก. การประชุมวิชาการระดับชาติด้านการบริหารกิจการสาธารณะยุคดิจิทัล ครั้งที่ 5 (The Third National Conference on Public Affairs Management in the Digital Era), เข้าถึงเมื่อ 26 มกราคม 2564, จาก <https://conference.kku.ac.th/colaimg/files/articles/afd6e-o-12-.pdf>
- ไทยรัฐ. (2561). รัฐอึ้ง! สารพัดปัญหาบัตรคนจน. เข้าถึงเมื่อ 2 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.thairath.co.th/news/business/1234089>.
- บริษัทประกันสินเชื่อบุคคลขนาดย่อม. (2561). ร้านค้าธงฟ้า เฮ! มีเงินทุนหมุนเวียนแล้ว กู้ต่ำไม่ถึง 1 ล้าน บสย. จัดให้...ค้าเต็มวงเงิน. เข้าถึงเมื่อ 25 มกราคม 2564, จาก https://www.tcg.or.th/article_inside.php?article_id=301.
- ประชาชาติธุรกิจ. (2562). ร้านค้าธงฟ้าประชารัฐระล่า บัตรกดเงินสดทำยอดร่วง. เข้าถึงเมื่อ 2 สิงหาคม 2562, จาก <https://www.prachachat.net/economy/news-305750>.
- ประพล จิตตติ และคนอื่นๆ. (ม.ป.ป.). ความพึงพอใจของประชาชน หมู่ 2 ต่อการใช้บริการร้านค้าธงฟ้าประชารัฐ ตำบลอ่างทอง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร. รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ

ระดับชาติ ครั้งที่ 5 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, กำแพงเพชร.
เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2564,

จาก <https://research.kpru.ac.th/research2/pages/file/6472019-03-15.pdf>

พิทยา บวรวัฒนา. (2558). **รัฐประศาสนศาสตร์ ทฤษฎีและแนวการศึกษา (ค.ศ. 1887 – 1970).** (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: ศักดิโสภณการพิมพ์. รายงานผลการดำเนินงานตลาดประชารัฐ, มหาไไทย. กระทรวง.

วัลลภ รัฐนัตรานนท์. (2561). **แนวคิดรัฐศาสตร์และเครื่องมือวัด.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วิมลวิภา เกตุเทียน. (2556). **คุณลักษณะของผู้ประกอบการที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง.** การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน.

วิชญ์ ปัญญาญาค์ และคนอื่นๆ. (2561). **การนำนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐไปปฏิบัติในเขตเทศบาลตำบลบ้านด่าน อำเภอบ้านด่าน จังหวัดบุรีรัมย์.** งานประชุมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 7/2561 “รัฐประศาสนศาสตร์ไทย 4.0 : ประชาธิปไตย นวัตกรรม และความท้าทาย”, เข้าถึงเมื่อ 23 มกราคม 2564, จาก <https://1th.me/hldvn>.

ศรีรัฐ โกววงศ์. (2554). **ระเบียบวิธีวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์.** สมุทรสาคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). **สถิติรายได้และรายจ่ายของครัวเรือน.** เข้าถึงเมื่อ 27 กุมภาพันธ์ 2562,

จาก <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/08.a>

สุวรรณณี แยมพราย และปรีชญาณ์ นักฟ้อน. (2562). **การประเมินผลนโยบายบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ: กรณีศึกษาเขตลพบุรี.** วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง, ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 มกราคม - เมษายน 2562, เข้าถึงเมื่อ 24 มกราคม 2564, จาก <http://www.ojs.mcu.ac.th/index.php/lampang/article/view/5765/3528>.

นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

Public policy to promote Thailand's cosmetic industry

ณัฐธริณี เรืองสมบัติ¹

Natarin Ruengsombat

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษานโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางให้มีมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ 2) เพื่อศึกษาการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย และ 3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ดำเนินการวิจัยโดยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง และผู้บริหารระดับสูงขององค์กรในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความสรุป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบการนำไปเสนอเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า 1) นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรม

---

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาเอก หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรังสิต

เครื่องสำอาง พบว่า หน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดและดำเนินการนโยบายส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางโดยตรงคือ สำนักคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งเป็นในรูปแบบการพัฒนากฎหมายระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ 2) การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยผ่านการจัดประชุมสื่อสารกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและแนวทางในการสนับสนุนการดำเนินการต่างๆ 3) แนวทางในการส่งเสริมนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยพบว่า มีข้อเสนอการร่วมมือกันในรูปแบบของกลุ่มคลัสเตอร์ จัดการประชุมร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน จัดโครงการส่งเสริมแบรนด์สินค้าและธุรกิจสร้างสรรค์สู่สากล โครงการพาณิชย์ดิจิทัลเพื่อพัฒนาและส่งเสริม SMEs สู่สากล การพัฒนาส่งเสริมการตลาด สร้างภาพลักษณ์สินค้าไทย ควรวางมาตรฐานของเครื่องสำอางของไทยให้ชัดเจน ควรให้ทุนในการศึกษาวิจัย สร้างแบรนด์ประเทศไทยในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ บริการแบบ One Stop Service และ 4) ข้อเสนอแนะ ให้พัฒนาสร้างแบรนด์ให้สามารถจำหน่ายได้อย่างยั่งยืน มีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับรัฐ มีนโยบายที่ส่งเสริมอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเครื่องสำอาง ปรับเปลี่ยนโฉมการทำงานให้มีความรวดเร็ว คล่องตัว เข้าถึงได้ง่าย แบบ One Stop Service ศึกษาแนวโน้มของตลาดโลก พัฒนาการสร้างแบรนด์ของตนเอง

คำสำคัญ: นโยบายของรัฐ, อุตสาหกรรมเครื่องสำอาง

Abstract

The purpose of this research are 1. To study government policies in promoting the potential of the cosmetics industry to have

higher value added 2. To study the integration of cooperation between the government sector and the cosmetic industry of Thailand 3. To propose policy related guidelines for the promotion of the cosmetic industry in Thailand by conducting Documentary Research, In-depth Interview, Purposive Selection with experts from government agencies, academics who are involved with the cosmetic industry including senior management of the organization in the cosmetics industry of Thailand. The tools used for data collection includes questionnaire forms, analysis of data from documentary research and data obtained from in-depth interviews. The data then is verified for completeness, analyzed, synthesized, interpreted, summed up and presented as the results of this study to formulate public policies in promoting the cosmetic industry of Thailand. The research findings were as follows: 1) Government policy for promoting potential of the cosmetic industry, it was found that the agencies directly involved in the formulation and implementation of the policy promoting potential of the cosmetics industry were Food and Drug Administration Ministry of Public Health And the Department of International Trade Promotion Ministry of Commerce Which is in the form of developing law Regulations and requirements 2) The integration of cooperation between the government and the cosmetic industry of Thailand found that the integration of the cooperation between the government and the cosmetic industry of Thailand through a meeting to communicate the law. Relevant regulations and guidelines to support various actions 3) The guidelines for promoting the policy of the cosmetic industry in Thailand were

found that Collaboration is offered in the form of cluster clusters. Organize meetings with ASEAN member countries Organize a project to promote brands, products and creative businesses to the world Digital commerce project to develop and promote SMEs to the world. Marketing promotion development Create an image of Thai products The standard of Thai cosmetics should be clearly established. Should fund research studies Build a Thai brand in quality products and services, One Stop Service And 4) suggestions for building brands to be able to sell sustainably. There is an integrated cooperation between government agencies and the state. There is a policy to promote all-round and continuously. Educating people about cosmetics Change the look of the work to be fast, flexible, easy to access with One Stop Service, study the trends of the world market. Development Own brand.

Keywords: State policy, cosmetic industry

บทนำ

สถานการณ์ปัจจุบันในอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง พบว่า มีปัญหาที่สำคัญหลายประการ เช่น ปัญหาด้านวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตหรือสารสกัดต่างๆ อาทิเช่น เปปไทน์ วิตามิน น้ำมันสกัด เป็นต้น ส่วนใหญ่ยังมีการนำเข้าจากต่างประเทศ เนื่องจากวัตถุดิบในประเทศไม่เพียงพอต่อความต้องการ อีกทั้งค่าแรงงานในประเทศที่สูงกว่าประเทศคู่แข่ง ทำให้ต้นทุนในการผลิตมีราคาสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน เวียดนาม โดยคู่แข่งที่สำคัญในการส่งออกเครื่องสำอาง คือ ฝรั่งเศส เยอรมนี สหรัฐฯ จีน และตลาดหลักในการส่งออกของประเทศไทย คือ ญี่ปุ่น จีน ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย และเวียดนาม คิดเป็นสัดส่วนการส่งออกรวมกันร้อยละ 47.76 นอกจากนี้ยังพบว่าตลาดอุตสาหกรรม

เครื่องสำอางของประเทศไทยยังประสบปัญหาอุปสรรคหลายประการ คือ 1) บรรจุกฎยังมียูรูปแบบและคุณภาพให้เลือกน้อยและต้นทุนสูงกว่าประเทศคู่แข่ง เช่น จีน เกาหลีใต้ และ มาเลเซีย 2) การนำเข้าวัตถุดิบในผลิตภัณฑ์ทั้งหมด เช่น หัวน้ำหอม น้ำมันบำรุงผิว และสารสกัดต่างๆ จากต่างประเทศ โดยเฉพาะจากประเทศในยุโรป ทำให้ต้นทุนการผลิตค่อนข้างสูง 3) การลอกเลียนแบบสินค้าแบรนด์ไทยจากทั้งภายในและภายนอกประเทศ 4) กฎระเบียบการนำเข้าในหลายประเทศต้องผ่านการตรวจสอบในประเทศผู้นำเข้าก่อนจึงจะอนุญาตให้นำเข้า เช่น จีน มาเลเซีย เป็นต้น ซึ่งสร้างต้นทุนเพิ่มต่อทั้งผู้นำเข้าและผู้ส่งออกไทย 5) การสนับสนุนจากภาครัฐทั้งด้านการผลิต การจัดจำหน่าย และการส่งเสริมด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ 6) ข้อจำกัดด้านการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมด้านการผลิตเครื่องสำอาง 7) งานวิจัยเพื่อรับรองคุณภาพสินค้า ประเทศไทยถึงแม้จะมีอัตราการเติบโตในอุตสาหกรรมที่สูง แต่ก็ยังเป็นการเติบโตที่ขาดความมั่นคง เพราะแบรนด์ถูกสร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก พาดพิงกันด้วยการทำโฆษณาประชาสัมพันธ์ และการโปรโมทผ่านกลุ่มคนที่มีความเสี่ยง สินค้าที่ไม่ได้มีนวัตกรรม ไม่มีคุณภาพ เมื่อขาดการทำการตลาดอย่างต่อเนื่องก็ทำให้ผู้บริโภคหมดความสนใจ และทำให้วงจรชีวิตผลิตภัณฑ์สั้นสุดไปอย่างรวดเร็ว การพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่มีผลงานวิจัยรองรับจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้แบรนด์เครื่องสำอางมีความน่าเชื่อถือ มีผลการทดสอบที่เชื่อถือได้ และส่งผลทางตรงต่อคุณภาพของสินค้าที่เกิดขึ้นในการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทยในภาพรวมนั้น จะให้ความสำคัญกับการสร้างโครงสร้างพื้นฐานและโครงสร้างสนับสนุนสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางเพื่อให้เกิดรากฐานที่มั่นคงในการต่อยอดสำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางบนบริบทความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกที่จะเกิดขึ้นนี้ ภาครัฐได้มีการส่งเสริมและสนับสนุน บูรณาการความร่วมมือในทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางมีความสมดุลมั่นคงและยั่งยืน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นถึงความสำคัญที่จะใช้นโยบายในการขับเคลื่อนเพื่อสร้างรูปแบบในการส่งเสริมภาคอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง โดยใช้หลักการศึกษารอบนโยบายที่มีอยู่ในปัจจุบันและหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพโดยใช้

การบูรณาการของทุกภาคส่วน นำมาสู่การเกิดนโยบายของภาคอุตสาหกรรม ส่งผลต่อศักยภาพสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเป็นต้นแบบให้กับการสร้างนโยบายของภาครัฐที่จะนำมาใช้กำหนดกรอบในการขับเคลื่อนภาคอุตสาหกรรมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษานโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางให้มีมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้น และสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้
2. เพื่อศึกษาการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารตำรา วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย เอกสารเผยแพร่ของภาครัฐ รวมทั้งข้อมูลเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางทั้งในและต่างประเทศ
2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) กับผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง และผู้บริหารระดับสูงขององค์กรในอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย
3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสัมภาษณ์ซึ่งโครงสร้างคำถามในการสัมภาษณ์มาจากกรอบการวิจัยที่ได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) เพื่อให้ประเด็นคำถาม และข้อคำถามเกิดความถูกต้อง ครบถ้วน ครอบคลุมวัตถุประสงค์ โดยผู้เชี่ยวชาญและปรับแก้ตามคำแนะนำ

4. การวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล นำข้อมูลมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ ตีความ สรุป และนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ประกอบการนำไปเสนอเพื่อกำหนดนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย

ตารางที่ 1 แสดงเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาในประเด็นการวิจัย

ประเด็นการวิจัย	เป้าหมาย	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก
1. เพื่อศึกษานโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางให้มูลค่าเพิ่มสูงขึ้นและแข่งขันได้	- นโยบายภาครัฐตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางไทย	- ค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร - การสัมภาษณ์เจาะลึก	1. ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง 2. ผู้บริหารของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง
2. เพื่อศึกษาการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการ	- แนวทางดำเนินนโยบายภาครัฐในการบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐภาคเอกชนและ	- การสัมภาษณ์เจาะลึก	1. ผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยงานของรัฐ และนักวิชาการที่เกี่ยวข้อง 2. ผู้บริหารของบริษัทในกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง

	ผู้ประกอบการ ในการนำ นโยบายไป ปฏิบัติให้ ประสบ ความสำเร็จ		
3. เพื่อเสนอแนะ แนวทางในการ ส่งเสริมนโยบาย ทางด้าน อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง	ได้แนวทางใน การส่งเสริม นโยบาย ทางด้าน อุตสาหกรรม เครื่องสำอาง ของประเทศ ไทย	- การสัมภาษณ์ เจาะลึก - การสังเกต แบบมีส่วนร่วม	1. ผู้ทรงคุณวุฒิจาก หน่วยงานรัฐ และ นักวิชาการที่เกี่ยวข้อง 2. ผู้บริหารบริษัทใน กลุ่มอุตสาหกรรม เครื่องสำอาง

ผลการวิจัย

1. นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง พบว่า หน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดและดำเนินการนโยบายส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางโดยตรงคือ สำนักคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ซึ่งเป็นในรูปแบบการพัฒนากฎหมายระเบียบและข้อกำหนดต่างๆ ในการปฏิบัติ ประกอบด้วยนโยบายการควบคุมและกำกับดูแลผลิตภัณฑ์สุขภาพให้มีคุณภาพ ปลอดภัยและมีประสิทธิภาพ และมีการประกอบการเป็นไปตามกฎหมาย และการส่งเสริมให้ผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจ และมีพฤติกรรมบริโภคผลิตภัณฑ์สุขภาพที่ถูกต้องและเหมาะสมและมีการดำเนินงานด้านการส่งเสริมผู้ประกอบการ นโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์พื้นบ้านที่ผลิตจากพืชสมุนไพรภายในประเทศ การพัฒนาระบบการพิจารณาอนุญาตให้บริการแบบ One Stop Service หลักเกณฑ์ วิธีการ และ

เงื่อนไขในการผลิตหรือนำเข้าเครื่องสำอาง การเร่งรัดขยายตลาดส่งออกและธุรกิจ在不同ประเทศเชิงรุก ทั้ง Physical และ Digital Marketing การส่งเสริมอุตสาหกรรมรายค้าปลีก พัฒนาระบบส่งเสริมสินค้าและบริการที่มีศักยภาพ ขยายช่องทางการตลาดและสร้างภาพลักษณ์สินค้าและบริการให้เป็นที่ยอมรับและยอมรับในตลาดต่างประเทศ การพัฒนาผู้ประกอบการและการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม การพัฒนาผู้ประกอบการและการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยมุ่งเน้นการขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovation-Driven) และการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมส่งออก และหน่วยงานที่พบว่ามีส่วนสนับสนุนโดยอ้อมคือ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) และสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ในการส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ

2. การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการ อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่า การบูรณาการความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ผ่านการจัดประชุมสื่อสารกฎหมาย กฎระเบียบที่เกี่ยวข้องและแนวทางในการสนับสนุนการค้าในต่างประเทศ ทั้งนี้ ภาครัฐได้มีการส่งเสริม สนับสนุน และบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนเพื่อผลักดันให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางให้มีการเจริญเติบโต โดยมีความร่วมมือในการวางแผนการกำหนดนโยบายต่างๆ ของภาครัฐ การที่ภาครัฐจะออกกฎหมาย ข้อกำหนด หรือกฎหมายต่างๆ ออกมาได้ นั้น จะต้องมีการถ่วงดุลและร่วมกันวางแผนการดำเนินการต่างๆ ซึ่งต้องรับฟังความคิดเห็นจากหลายๆ ภาคส่วนอย่างรอบด้าน ซึ่งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการใช้นโยบายต่างๆ นั้น คือ ผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ภาครัฐต้องรับฟังความคิดเห็นมากที่สุด ดังนั้นภาครัฐและภาคเอกชนจึงมีความร่วมมือในการวางแผนนโยบายต่างๆ เป็นการสร้างความร่วมมือของภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องด้านเครื่องสำอางของประเทศไทย ซึ่งผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางควรให้ความสำคัญและให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมซึ่งข้อสรุปที่ได้จากการประชุมจะถูกนำมาใช้ในการปรับกฎหมายของประเทศเพื่อลดอุปสรรคต่อการประกอบการของผู้ประกอบการธุรกิจ อีกทั้งยังสามารถ

คุ้มครองผู้บริโภคภายในประเทศ และช่วยส่งเสริมให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของไทยมีศักยภาพในการแข่งขันในระดับสากลต่อไป การประเมินความร่วมมือระหว่างภาครัฐและผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ในการขับเคลื่อนอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง ต้องมีทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน การธนาคาร มหาวิทยาลัย และสถาบันวิจัยต่างๆ โดยเน้นตามความถนัด และจุดเด่นของแต่ละองค์กร ซึ่งภาครัฐเป็นผู้สนับสนุนให้การขับเคลื่อนเกิดผลที่เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการความร่วมมือเป็นความร่วมมือของภาครัฐกับฝ่ายวิชาการเช่น มหาวิทยาลัย สถาบันการวิจัย โดยหน่วยงานของรัฐจะให้ทุนในการศึกษาวิจัย แต่มีข้อแม้ว่าในการวิจัยนั้นจะต้องมีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงแนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในทางที่ดีขึ้น มีการพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แต่พบว่าความร่วมมือของหน่วยงานของรัฐและเอกชนยังไม่สามารถดำเนินการไปถึงขั้นตอนที่ส่งเสริมให้ผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดได้ โดยพบว่าหน่วยงานภาครัฐจะเน้นการสนับสนุนในเชิงของขั้นตอนแต่การจะทำให้ผลิตภัณฑ์ได้รับการยอมรับที่ยั่งยืนได้นั้น รัฐของชาติประสบการณ์ทางด้านนี้ จากการวิจัยโดยการสัมภาษณ์ผู้ประกอบการได้ให้ความคิดเห็นหลายประการ พบว่า ภาครัฐของไทยมีความชำนาญและสามารถสนับสนุนผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางได้ คือ การหาช่องทางจัดจำหน่าย หรือหาลูกค้าให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง แต่สิ่งที่ภาครัฐขาดไป คือ การศึกษาวิจัยหรือหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตลาดการค้าเครื่องสำอางของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละประเทศ และการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าในแต่ละประเทศ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอย่างมาก และหน่วยงานภาครัฐต้องให้การสนับสนุนการสร้างแบรนด์ให้สามารถจำหน่ายได้อย่างยั่งยืนอย่างเต็มที่และต่อเนื่อง ดังนั้นนโยบายของรัฐจึงมีความสำคัญที่จะทำให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของไทยมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น

3. แนวทางในการส่งเสริมนโยบายทางด้านอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย พบว่า มีข้อเสนอในการดำเนินการส่งเสริมนโยบายทางด้าน

อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ด้วยการร่วมมือกันในรูปแบบของกลุ่มคลัสเตอร์ จัดการประชุมร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน จัดโครงการส่งเสริมแบรนด์สินค้าและธุรกิจสร้างสรรค์สู่สากล โครงการพาณิชย์ดิจิทัลเพื่อพัฒนาและส่งเสริม SMEs สู่สากล การพัฒนาส่งเสริมการตลาด สร้างภาพลักษณ์สินค้าไทย ครอบวางมาตรฐานของเครื่องสำอางของไทยให้ชัดเจน มหาวิทยาลัย สถาบันการวิจัยโดยหน่วยงานของรัฐควรจะให้ทุนในการศึกษาวิจัย ต้องมีภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วย ภาครัฐควรมีนโยบายที่ส่งเสริมผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอาง จัดช่องทางจำหน่ายอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง ภาครัฐควรมีนโยบายในการให้ความรู้แก่ประชาชนในการเลือกซื้อสินค้า โดยคำนึงถึงคุณสมบัติและคุณภาพของสินค้าเป็นสำคัญ การศึกษาวิจัยหรือหาข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับตลาดการค้าเครื่องสำอางของแต่ละพื้นที่หรือแต่ละประเทศ และการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าในแต่ละประเทศ ควรมีการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนขั้นตอนการจดสิทธิบัตรต่างๆ ให้มีเหมาะสม สร้างแบรนด์ประเทศไทยในด้านสินค้าและบริการที่มีคุณภาพ ผ่านตรา Thailand Trust Mark (T-Mark) หน่วยงานภาครัฐควรปรับเปลี่ยนโมเดลการทำงานให้มีความรวดเร็ว คล่องตัว เข้าถึงได้ง่าย และสามารถให้บริการแบบ One Stop Service ที่ผู้ประกอบการสามารถติดต่องานเบ็ดเสร็จในจุดเดียว

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผลในประเด็นดังต่อไปนี้

นโยบายภาครัฐในการส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางพบว่า หน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดและดำเนินการนโยบายส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางโดยตรงคือ สำนักคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ให้บริการแบบ One Stop Service ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากนโยบายเป็นแนวทางในการดำเนินงานที่จะกระทำหรือไม่กระทำ แต่รัฐบาล

เลือกที่จะกระทำ สอดคล้องกับสูซรินทร์ พิริยานันท์ (2550) จำแนกความหมายคำว่า นโยบายสาธารณะ (public policy) ในหลายมิติที่เป็นกิจกรรมหรือการกระทำของรัฐบาลว่า “นโยบายสาธารณะเป็นเรื่องของการจัดสรรคุณค่าและผลประโยชน์ต่างๆ อย่างเป็นทางการ” (Authoritative allocation of values) การกระทำบางอย่างที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาหรือเกี่ยวข้องกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยจะมีการนำไปปฏิบัติโดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลต่างๆ” (David Easton (1953) ; James Anderson (1970) Easton (1953) ; Ira Sharkansky (1970) นอกจากนี้ นโยบายของรัฐบาล ยังแนวทางเลือกสำหรับตัดสินใจของรัฐบาล เป็นการกำหนดทิศทางในการพัฒนาของรัฐบาลได้อย่างมีเป้าหมาย โดยการมีส่วนร่วมของหน่วยงานที่มีส่วนในการกำหนดและดำเนินการนโยบายส่งเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมเครื่องสำอางโดยตรงคือ สำนักคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุข และกรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดนโยบายที่เป็นแนวทางเลือกสำหรับตัดสินใจของรัฐบาล William Greenwood (1965) กล่าวว่า “นโยบายสาธารณะ หมายถึง การตัดสินใจขั้นต้นที่จะกำหนดแนวทางกว้างๆ เพื่อนำไปเป็นแนวทางของการปฏิบัติงานต่างๆ ให้เป็นไปอย่างถูกต้องและบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และ Lynton Caldwell (1970) กล่าวว่า “นโยบายสาธารณะ หมายถึง บรรดาการตัดสินใจอย่างสัมฤทธิ์ผลเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆ ที่สังคมอนุญาตหรือห้ามมิให้กระทำการ การตัดสินใจดังกล่าวอาจออกมาในรูปคำแถลงการณ์ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ หรือคำพิพากษาเป็นต้น และนโยบายเกี่ยวกับเครื่องสำอางนี้ยังเป็นแนวทางในการกระทำของรัฐบาล สอดคล้องกับ Charles Jacop (1966) กล่าวว่า “นโยบายสาธารณะ หมายถึง หลักการแผนงานหรือแนวทางการกระทำต่างๆ และ Harold lasswell and Abraham Kaplan (1970) กล่าวว่า “นโยบายสาธารณะ หมายถึง แผนงานและโครงการที่กำหนดขึ้น อันประกอบด้วยเป้าหมาย คุณค่าและการปฏิบัติต่างๆ” อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง แนวทางปฏิบัติที่รัฐบาลประกาศหรือตัดสินใจเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำอันจะเป็นเครื่องชี้แนวทางปฏิบัติที่จะทำให้บรรลุผลงาน

ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการสนองตอบความต้องการของประชาชนโดยส่วนรวมเป็นหลัก

พบข้อสังเกตว่า นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย มีปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ คือ (ธนวัฒน์ พิมลจินดา, 2560) 1) แหล่งที่มาของนโยบายอยู่ในรูปของประกาศ แถลงการณ์ หรือมติของรัฐมนตรี ซึ่งผ่านขั้นตอนกระบวนการกำหนดนโยบายมาแล้ว จึงเป็นผลผลิตของระบบการเมืองซึ่งมีผลโดยชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น นโยบายที่ดีต้องมีความชอบธรรม (Legitimacy) และสอดคล้องกับค่านิยมของสังคม (Social Values) 2) ความชัดเจนของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบายจะต้องมีความชัดเจน สามารถวัดได้ (Measurable) และมีความเป็นไปได้ในการนำไปปฏิบัติ (Implementable) การปฏิบัติได้และวัดได้ ถือว่าเป็นมาตรฐานสำคัญสำหรับวัดความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบายและ 3) การสนับสนุนนโยบาย หน่วยปฏิบัติ คือ ระบบราชการ ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งในการนำนโยบายไปปฏิบัติ ถ้าทิศทางของการสนับสนุนเป็นลักษณะการยอมรับและเต็มใจปฏิบัติตาม การนำนโยบายไปปฏิบัติก็ย่อมสำเร็จได้ง่าย

นอกจากนี้ นโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย สอดคล้องกับ วิถีกร พูลภัทรชีวิน (2554) ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับขั้นตอนในการวิเคราะห์นโยบาย 1) มองเห็นปัญหา และนิยามว่าปัญหานั้นคืออะไร ในขั้นตอนนี้ควรที่จะมองไปยังสถานการณ์ที่เกิดขึ้นรอบๆตัวดูว่ามีอะไรที่มันน้อยเกินไป (deficits) มีอะไรที่มีมากเกินไป (excesses) ซึ่งปัญหาที่เราจะบุนั้นจะต้องสามารถประเมินค่าได้ และยิ่งถ้าประเมินเป็นเชิงปริมาณได้จะยิ่งดี 2) การหาข้อมูล (evidence) ที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับปัญหา 3) สร้างทางเลือกของนโยบาย ในขั้นตอนนี้เราจะเริ่มคิดถึงทางเลือกที่เป็นไปได้ทั้งหมดที่จะนำมาใช้แก้ไขปัญหาที่เราจะบุนั้นมา และ 4) การเลือกเกณฑ์ที่จะใช้ในการตัดสินใจที่เหมาะสมกับนโยบายประเภทนั้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1) จากการวิจัยพบข้อเสนอแนะในด้านการพัฒนาสร้างแบรนด์ให้สามารถจำหน่ายได้อย่างยั่งยืน ด้วยการสนับสนุนและส่งเสริมผู้ประกอบการในระดับ SME ที่เป็นธุรกิจขนาดเล็กหรือขนาดกลางที่มีโอกาสที่จะเจริญเติบโตเป็นธุรกิจขนาดใหญ่ในอนาคต โดยการสนับสนุนผู้ประกอบการในช่วงแรกของการประกอบธุรกิจ เพื่อให้ธุรกิจที่เกิดขึ้นในไทยมีการเจริญเติบโต ซึ่งนโยบายของรัฐบาลมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้อุตสาหกรรมเครื่องสำอางของไทยมีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น

2) ภาครัฐควรมีการบูรณาการความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับรัฐให้ประสบผลสำเร็จในแบบที่ประเมิณผลหรือเห็นผลชัดเจนอย่างยั่งยืน ก่อน จึงค่อยมาบูรณาการความร่วมมือกับหน่วยงานภาคเอกชนและร่วมกันผลักดันส่งเสริมให้เกิดการบูรณาการอย่างยั่งยืน

3) ภาครัฐควรมีนโยบายที่ส่งเสริมผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางอย่างรอบด้านและต่อเนื่อง

4) ภาครัฐควรมีนโยบายในการให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับเครื่องสำอางต่างๆ และให้การสนับสนุนในการวิจัยถึงคุณภาพของสินค้าในแต่ละตัวว่าคุณภาพอย่างไร มีหลักฐานต่างๆ ที่ช่วยสนับสนุนและเห็นผลของการใช้อย่างชัดเจน

5) ภาครัฐควรปรับเปลี่ยนโฉมการทำงานให้มีความรวดเร็ว คล่องตัว เข้าถึงได้ง่าย และสามารถให้บริการแบบ One Stop Service ที่ผู้ประกอบการสามารถติดต่องานเบ็ดเสร็จในจุดเดียว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ประกอบการ

1) ภาคธุรกิจควรมีการศึกษาแนวโน้มของตลาดโลก โดยการศึกษาว่ามีแนวทางในการทำการตลาดอย่างไรที่สามารถทำให้ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพและมีความเชื่อถือ เพราะความน่าเชื่อถือคือสิ่งที่ทำให้เกิดการใช้สินค้าอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการศึกษาการตลาดทั้งในและต่างประเทศเพื่อพัฒนานวัตกรรมและ

สร้างการวิจัยใหม่ๆ บนพื้นฐานของมาตรฐานเครื่องสำอางเพื่อผลักดันให้ผลิตภัณฑ์สามารถส่งออกไปขายในต่างประเทศได้

2) ผู้ประกอบการพัฒนาการสร้างแบรนด์ของตนเองให้สามารถจำหน่ายได้อย่างยั่งยืน โดยการสร้างจุดเด่นให้กับผลิตภัณฑ์ของตนเองให้เป็นที่ยอมรับ และได้รับการยอมรับ

3) หน่วยงานภาครัฐมีการกำหนดนโยบายต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมผู้ประกอบการอุตสาหกรรมเครื่องสำอางในหลายๆ ด้าน ทั้งด้านการให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ การจัดกิจกรรม การแสดงสินค้า การส่งเสริมการรวมกลุ่มคลัสเตอร์ เป็นต้น ซึ่งเมื่อหน่วยงานภาครัฐพร้อมที่จะให้การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ประกอบการในทุกเรื่อง ผู้ประกอบการเองก็ต้องมีความตื่นตัว ขวนขวายหาความรู้ และพร้อมที่จะก้าวไปพร้อมกันกับภาครัฐด้วย

3. ข้อเสนอแนะเพื่อทำการวิจัยต่อไป

1) ควรเพิ่มขนาดประชากรในการศึกษามากยิ่งขึ้น โดยศึกษาหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องงานวิจัยนี้หลายๆ หน่วยงาน เพื่อเป็นการศึกษาหาแนวทางอย่างกว้างเพื่อให้หน่วยงานอื่นได้ใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และเพิ่มเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลและความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะในการส่งเสริมอุตสาหกรรมเครื่องสำอางของประเทศไทย ซึ่งผลการวิจัยที่ได้อาจเป็นแนวทางให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปใช้ได้มากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาถึงผลกระทบจากการนำนโยบายของภาครัฐไปปฏิบัติ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ประกอบการอุตสาหกรรมซึ่งเป็นผู้ที่ปฏิบัติตามนโยบายและได้รับผลกระทบโดยตรง ซึ่งสามารถนำผลที่ได้จากการศึกษานั้นจะช่วยในการพัฒนาปรับปรุงและแก้ไขกฎระเบียบข้อบังคับต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันมากขึ้น

บรรณานุกรม

- จิตติกร พูลภัทรชีวิน. (2554). นโยบายสาธารณะ การวางแผน และการจัดการ
เชิงกลยุทธ์. (ออนไลน์). สืบค้นเมื่อวันที่ 4 กรกฎาคม 2562, จาก
[https://sites.google.com/site/
gaiusjustthink/home?authuser=0](https://sites.google.com/site/gaiusjustthink/home?authuser=0).
- ธนวัฒน์ พิมลจินดา. (2560). เอกสารคำสอน วิชา นโยบายสาธารณะ
(Public Policy) รหัสวิชา 353511. ชลบุรี: วิทยาลัยการบริหารรัฐ
กิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุชินทร์ พิทยานันท์. (2550). การกำหนดนโยบายการคุ้มครองข้อมูลส่วน
บุคคล. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต.
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- Charles Jacop. (1966). **Policy and Bureaucracy**. Prince, N.J. :
D. Van Nostrand.
- David Easton. (1953). **The Political System: An Inquiry into the
State of Political Science**. New York: Alfred A. Knopf .
Toronto: McClelland & Stewart Ltd.
- Harold D. Lasswell and Abraham Kaplan. (1970). **Power and
Society**. New Haven : Yale University press.
- Ira Sharkansky. (1970). **The Political Scientist and Policy
Analysis : An. Introduction**, in Policy Analysis in Political
Science, ed. *Ira Sharkansky* .Chicago.
- James E. Anderson. (1970). **Public Policy Making**. Longman
Publication. USA.
- Lynton Caldwell. (1970). **Environment: A challenge for
modern society**. Garden City, NY: Natural History
Press, 1970. Published for the American
Museum of Natural History.

William T. Greenwood. (1965). **Management and Organizational Behavior Theories: An Interdisciplinary Approach**. South-Western: University of Michigan.

การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

An Evaluation of the Curriculum for the Elderly
School of Huai Ngu Subdistrict Municipality,
Hankha District, Chai Nat Province

ชุตินา เพชรรัช¹

ศิริชัย เพชรรัช²

พิษณุ บุญนิยม³

Chutima Phechrak

Sirichai Phechrak

Phitsanu Boonniyom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท โดยประเมินด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 27 คน ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยงู จำนวน 1 คน รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยงู จำนวน 1 คน และผู้สูงอายุที่จบการศึกษาจากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จำนวน 25 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เฉพาะผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมของโรงเรียนผู้สูงอายุที่เข้าร่วมทุกกิจกรรมในหลักสูตร เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการสอบถามตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโรงเรียน

¹ นักศึกษาหลักสูตรปริญญาโท สาขาหลักสูตรและการสอน มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

² อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี

³ อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับด้านที่มีผลการประเมินจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านกระบวนการ 2) ด้านบริบท 3) ด้านปัจจัยนำเข้า และ 4) ด้านผลผลิต ตามลำดับ

คำสำคัญ: การประเมินหลักสูตร, โรงเรียนผู้สูงอายุ, เทศบาลห้วยงู

Abstract

The purpose of this research was to evaluate the curriculum for the elderly school of Huay Ngu Subdistrict in Hankha District, Chai Nat Province. The evaluation was performed in the following aspects: context, input, process and outcome. The research sample, selected by purposive sampling, consisted of 27 people: the mayor of Huai Ngu Subdistrict Municipality, a deputy mayor of Huai Ngu Subdistrict Municipality, and 25 people who participated in all the training activities prescribed by the curriculum for the elderly school. The research instrument was a questionnaire with the index of item – objective congruence between 0.60-1.00. Data were analyzed in terms of mean and standard deviation. Findings revealed that : Overall, the evaluation of curriculum for the elderly school was rated at a moderate level. Each aspect evaluated: context, input, process and outcome, was also rated at a moderate level. Their rankings from highest to lowest were based on the following aspects: 1) process, 2) context, 3) input and 4) output, respectively.

Keywords: Curriculum evaluation, senior school, Huay Ngu Subdistrict

บทนำ

สัดส่วนประชากรของผู้สูงอายุของประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเพิ่มจากร้อยละ 9.4 ในปี พ.ศ. 2545 เป็นร้อยละ 10.7 ในปี พ.ศ. 2550 และคาดว่าจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นถึง 20.5 ล้านคน หรือร้อยละ 25 ของจำนวนประชากรทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2583 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) จากแนวโน้มของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นจึงนำมาซึ่งภาวะเสี่ยงและปัญหาด้านสุขภาพของผู้สูงอายุที่เพิ่มมากขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากผู้สูงอายุเป็นวัยแห่งความเสื่อมถอยในทุกๆ ด้านทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยเจ็บป่วยตามวัย นอกจากการเจ็บป่วยทางร่างกายที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจของผู้สูงอายุด้วย เนื่องจากวัยผู้สูงอายุจะเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงหลายอย่าง ทั้งจากภาวะสุขภาพที่เสื่อมถอยลง การสูญเสียบทบาทหน้าที่ทางสังคมและอาจวิตกกังวลต่อความตายที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ เพราะเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวมากขึ้นทุกวัน สิ่งเหล่านี้ทำให้ผู้สูงอายุรู้สึกไร้คุณค่า ไร้ความหมาย แรงจูงใจ และความกระตือรือร้นลดลง ขาดความเชื่อมั่นและหมดความภาคภูมิใจในตนเอง (สุภาณี จินาสวัสดิ์, 2559) แนวโน้มปัญหาสุขภาพจิตในอนาคตอาจจะมีความรุนแรงขึ้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้ตระหนักถึงเรื่องการจัดสวัสดิการสังคม จึงได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ภายใต้แนวคิด 4 ประการ คือ เป็นสวัสดิการที่ดูแลคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นสวัสดิการที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยในระยะยาวและเป็นระบบสวัสดิการที่นำไปสู่ความเป็นสังคมของระบบสวัสดิการมีการมองเป็นภาพรวมโดยยึดองค์ประกอบของระบบสวัสดิการสังคม หรืออาจเรียกว่า “เสาหลักของระบบสวัสดิการสังคม” (pillars of welfare system) ได้แก่ การให้บริการสังคม ระบบประกันสังคม ระบบการช่วยเหลือสังคม และระบบการส่งเสริมสนับสนุนหุ้นส่วนทางสังคม ประการสุดท้ายคือ ต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ทางการเงินและการบริหารจัดการว่าสังคมไทยต้องรับภาระและพร้อมใจกันในการจัดการ โดยภาคส่วนต่างๆ ต้องเข้ามามีบทบาทไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาคธุรกิจ และองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร (นิขานี อนุฉลาด, 2558) ซึ่งระบบสวัสดิการที่จำเป็นอย่างยิ่ง มีผลต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุเป็นอย่างยิ่ง ในขณะที่กรมสุขภาพจิต (2552) ได้ระบุถึงความหมายของ

คุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ คือการที่ผู้สูงอายุมีสุขภาพร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมที่มีความสุข การกินดีอยู่ดี มีเศรษฐกิจที่มั่นคง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ และมีการดำเนินชีวิตสภาพความเป็นอยู่ที่ดีได้อย่างเหมาะสม มุ่งองค์ประกอบของผู้สูงอายุ 5 ด้าน ดังนี้ คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านสัมพันธภาพทางสังคม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม 5) ด้านความมั่นคงในชีวิต แต่อย่างไรก็ตาม ยังพบว่า ปัญหาของผู้สูงอายุ ที่สำคัญ คือปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ การดูแลอุปการะเลี้ยงดู รายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ อาจจะไม่มีย่อยอาศัย ทำให้ได้รับความลำบาก ปัญหาทางด้านความรู้ผู้สูงอายุไม่มีโอกาสได้รับความรู้เพื่อการพัฒนาตนเองให้เหมาะสมกับวัย ปัญหาทางด้านจิตใจที่ผู้สูงอายุจะได้รับความเอาใจใส่ ทำให้รู้สึกเหงา อ้างว้าง และปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว ซึ่งโรงเรียนผู้สูงอายุ เป็นอีกสถานที่ที่จะพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมขับเคลื่อนควบคู่ไปกับมาตรการอื่นๆ ของรัฐ เพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลอย่างทั่วถึง ซึ่งผู้มีบทบาทสำคัญได้แก่ สมาชิกในครอบครัว ชุมชน โรงพยาบาลสาธารณสุขประจำตำบล วัดและท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล ที่มีการกิจโดยตรงในการดูแลผู้สูงอายุรวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนและแสวงหาความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีพื้นที่ในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา หรือการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ ซึ่งเป็นการยกระดับการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุมองเห็นคุณค่าและความสำคัญของตนเองและชุมชนให้ประจักษ์ในศักยภาพและพลังของผู้สูงอายุส่งผลให้ผู้สูงอายุใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี และมีความสุข มีคุณภาพชีวิตที่ดี

จากการสัมภาษณ์นายเลิศฤทธิ์ พลนิกร (2563) (นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยงู) กล่าวว่า โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ โดยสนับสนุนการจัดกิจกรรมด้านต่างๆ อย่างครอบคลุม โดยพัฒนาจากศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตและส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุตำบลห้วยงูมาเป็นโรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุห้วยงู ประกอบด้วยกิจกรรมการสนับสนุน

การศึกษาและการเรียนรู้สำหรับผู้สูงอายุ การส่งเสริมกิจกรรมด้านอาชีพ การส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถ่ายทอด ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมนันทนาการ ศาสนา การจัดระบบฐานข้อมูลเป็นสถานที่ในการจัดกิจกรรมร่วมกันของผู้สูงอายุใน ตำบล รวมทั้งเป็นศูนย์รวมการปฏิบัติงานของอาสาสมัครดูแลผู้สูงอายุที่บ้าน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล ค้ำครอง และ พักพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุเพื่อเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและ จิตใจ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เพื่อ เสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุให้เป็นที่ประจักษ์และยอมรับ เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบต่อไปและแนวทางการประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเพื่อส่งเสริมหลักสูตรให้มี ประสิทธิภาพและประสิทธิผล และตรงกับความต้องการของสังคมยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัด ชัยนาท

แนวคิดเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

1. ความหมายของผู้สูงอายุ

การให้ความหมาย การนิยาม หรือกำหนดว่าบุคคลใดจะย่างเข้าสู่วัย สูงอายุเมื่อใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น สภาพสังคม ประเพณีและ กฎหมายของแต่ละประเทศ โดยทั่วไปความหมายของผู้สูงอายุจะใช้เรียกบุคคล ที่มีอายุมากที่มีลักษณะผมหงอก หน้าตาเหี่ยวเหี่ยว การเคลื่อนไหวเชื่องช้า เป็นต้น สำหรับประเทศไทยมีการให้ความหมายของคำว่าผู้สูงอายุตามองค์การอนามัย โลกและพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2546 ว่าผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มี อายุ 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไปและได้มีการใช้ความหมายของผู้สูงอายุนี้ในการ กำหนดช่วงที่ผู้สูงอายุที่มีโอกาสเริ่มได้รับสิทธิต่างๆ จากทางราชการด้วย เช่น

การอายุเกษียณของข้าราชการหรืออายุที่เริ่มได้รับเบี้ยยังชีพ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การกำหนดอายุที่ 60 ปี นี้ไม่ได้เป็นเกณฑ์หรือข้อตกลงที่เป็นสากลจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศและประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่กำหนดความหมายของผู้สูงอายุ คือ ผู้ที่มีอายุ 65 ปี ขึ้นไป

พัชรี เชียวสะอาด (2550, หน้า 9) ศึกษาลักษณะของผู้สูงอายุและพบว่า สามารถแบ่งกลุ่มผู้สูงอายุออกได้เป็น 3 กลุ่ม 1) ผู้สูงอายุตอนต้น อายุ 60-69 ปี มีสุขภาพกายและจิตสังคมค่อนข้างดี 2) ผู้สูงอายุตอนกลางอายุ 70-79 ปี เริ่มพบความเสื่อมถอยทางร่างกายและจิตสังคม 3) ผู้สูงอายุตอนกลางอายุ 80 ปี ขึ้นไป พบว่า ภาวะเสื่อมถอยปรากฏชัดเจน ในขณะที่ โสภภาพรรณรัตน์ (2555, หน้า 8) แบ่งผู้สูงอายุออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ วัยเริ่มต้นของการสูงอายุ บุคคลที่มีอายุ 51-65 ปี วัยเกษียณ บุคคลที่มีอายุ 55-70 ปี วัยสูงอายุ บุคคลที่มีอายุ 65-75 ปี และวัยสูงอายุยิ่ง บุคคลที่มีอายุ 71-80 ปี

จากรายงานประจำปีสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556, หน้า 96-97) มีการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้เรื่องความสูงอายุจึงได้จำแนกความหมายของผู้สูงอายุได้เป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) อายุตามปีปฏิทินหรืออายุตามวัย อายุตามปี ปฏิทินหรืออายุตามวัยเป็นตัวชี้วัดอายุของบุคคล ซึ่งแสดงระยะเวลาจำนวนปีที่บุคคลนั้นมีชีวิตมานับตั้งแต่เกิดเนื่องจากอายุตามปี ปฏิทินแสดงเป็นตัวเลขที่เฉพาะเจาะจงสามารถนำมาแสดงเปรียบเทียบระหว่างบุคคลได้ชัดเจน ใช้เป็นเกณฑ์บ่งชี้อายุและการสูงอายุของบุคคลที่แพร่หลายและเป็นที่ยอมรับมากกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเกณฑ์อายุอื่นๆ 2) อายุทางชีววิทยาหรืออายุเชิงฟังก์ชัน หมายถึง อายุที่อธิบายด้วยการเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกาย (physical aging) และการเปลี่ยนแปลงของสภาพจิตใจของบุคคล (psychological aging) ซึ่งสะท้อนผ่านการเปลี่ยนแปลงของลักษณะทางกายภาพเมื่อพิจารณาจากภายนอก (physical appearance) สถานะสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจ (health status) หรือความสามารถในการทำบทบาทหน้าที่ของบุคคล (functioning) 3) อายุทางสังคม หมายถึง อายุของบุคคลที่อธิบายได้ด้วยการเปลี่ยนแปลงของสถานภาพและบทบาททางสังคม (social status and social

role) ของบุคคลนั้นซึ่งจะเปลี่ยนแปลงไปตามลำดับขั้นของช่วงชีวิตคนในแต่ละช่วงวัยเป็นกระบวนการจัดการทางสังคมที่บ่งบอกถึงจุดเปลี่ยนของการดำรงชีวิตว่าเป็นการก้าวเข้าสู่วัยสุดท้ายของชีวิตที่จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตปกติ มีนัยความหมายแห่งการพักผ่อนหรือการเลือกปฏิบัติในสิ่งที่ชอบ เช่น การเปลี่ยนแปลงสถานะ ความสัมพันธ์ในครอบครัวจากความเป็นพ่อเป็นแม่ก้าวเข้าสู่สถานะใหม่เป็นปู่ย่าตายาย 4) อายุทางอัตวิสัย ในที่นี้อาจเป็นได้ทั้งอัตวิสัยในระดับบุคคล ซึ่งหมายถึงอายุที่วัดประเมินหรือบ่งชี้จากประสบการณ์ส่วนบุคคลของบุคคลนั้นๆ หรืออัตวิสัยในระดับชุมชนซึ่ง หมายถึงการสูงอายุของบุคคล ซึ่งตัดสินโดยการรับรู้ค่านิยมและบรรทัดฐานของชุมชนหรือสังคมนั้นๆ ที่บุคคลอาศัยอยู่ 5) ภาวะการณ์สูงอายุในมิติอื่นๆ เป็นการพิจารณาจากมุมมองอื่นๆ ที่แต่ละคนแต่ละสังคมให้ความสนใจ เช่น การเสนอให้ใช้เกณฑ์จำนวนปีที่คาดว่าบุคคลนั้นจะมีชีวิตอยู่ต่อไปข้างหน้า (remaining life expectancy) เป็นเกณฑ์กำหนดอายุเริ่มต้นของความสูงอายุแทนที่ใช้จำนวนปีปฏิทินที่บุคคลมีอยู่มาแล้ว ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้อยู่ในปัจจุบันการใช่มุมมองเชิงนโยบายด้านสิทธิและสวัสดิการ อาจพิจารณาจากระดับของความเปราะบาง (vulnerability) ระดับความยากลำบาก (hardship) และความต้องการความช่วยเหลือหรือความคุ้มครองทางสังคมของบุคคลนั้นๆ ร่วมกับการพิจารณาการสูงอายุตามปี ปฏิทินหรือตามสภาพร่างกายหรือลักษณะภายนอก

2. แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2564)

การกำหนดแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุแห่งชาติ เพื่อให้การดำเนินการเกี่ยวกับผู้สูงอายุอย่างมีเป้าหมายและเป็นระบบ รัฐบาลจึงได้จัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2564) กำหนดให้แผนฉบับนี้เป็นแผนยุทธศาสตร์ 5 หมวด ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ 3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และ 5) ยุทธศาสตร์

การประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านสูงอายและการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

ยุทธศาสตร์ทั้ง 5 หมวดที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุ ปรากฏอยู่ 3 ยุทธศาสตร์ คือ 1) ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อเข้าสู่วัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ และ 3) ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545 - พ.ศ. 2564) ให้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุอยู่ภายใต้ปรัชญาการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุที่เน้นกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคม โดยให้ผู้สูงอายุช่วยตนเอง ครอบครัวเกื้อหนุน ชุมชนช่วยเหลือสังคมรัฐเกื้อหนุน การตระหนักในคุณค่าเห็นความสำคัญและศักยภาพของผู้สูงอายุ การสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชน ดังนั้น แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ไว้ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ผู้สูงอายุมีสถานะดีทั้งสุขภาพกายและจิตอยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่นมีหลักประกันมั่นคง อยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของครอบครัวและชุมชน

3. ความสำคัญของผู้สูงอายุ

องค์การสหประชาชาติ (United Nations, 2007) ระบุเป็นเกณฑ์ไว้ว่าประเทศใดที่มีประชากรอายุ 60 ปี ขึ้นไป คิดเป็นสัดส่วนเกินกว่า ร้อยละ 10 และสัดส่วนของประชากรที่อายุเกินกว่า 65 ปีขึ้นไป สูงกว่าร้อยละ 7 ถือว่าประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) แล้วเมื่อปี ค.ศ. 2007 ประเทศไทยมีประชากรที่มีอายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 7.02 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้คาดคะเนว่าในปี ค.ศ. 2030 หรือในอีก 18 ปี ข้างหน้า ประชากรไทย 1 ใน 4 คนจะเป็นผู้สูงอายุ จากการเพิ่มจำนวนและสัดส่วนของผู้สูงอายุดังกล่าว จึงเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าประเทศไทยก็เป็นหนึ่งในอีกหลายประเทศ ที่ได้ก้าวไปสู่สังคมผู้สูงอายุ (aging society) แล้วจึงได้ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุมาตลอดและมีกฎหมายไทยที่บัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุมีทั้งที่เป็นบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและในพระราชบัญญัติ

ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 ได้บัญญัติเกี่ยวกับผู้สูงอายุมาตรา 81 กำหนดภารกิจให้รัฐพึงช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ผู้สูงอายุอย่างจริงจัง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มีบทบัญญัติตามมาตรา 53 ว่าบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์และรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ มีสิทธิได้รับสวัสดิการ สิ่งอำนวยความสะดวก อันเป็นสาธารณะอย่างสมศักดิ์ศรีและความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐ (สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2557) ดังต่อไปนี้

1. ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมไปด้วยความรู้ และประสบการณ์ เป็นผู้ถึงพร้อมทั้งคุณวุฒิและวัยวุฒิ เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่า แม้ผู้สูงอายุจะเข้าสู่วันที่ร่างกายอ่อนแอเสื่อมถอยแล้วแต่ก็ยังมีความพร้อม และสามารถที่จะช่วยเหลือครอบครัวได้ เช่น ช่วยดูแลบุตรหลาน ขณะที่พ่อแม่ออกไปทำงาน ช่วยดูแลบ้านเรือน ผู้สูงอายุบางท่าน ยังช่วยหุงหาอาหารต่างๆ ช่วยทำงานเล็กๆ น้อยๆ ตามกำลังของท่านได้ นอกจากนั้น ยังช่วยให้คำแนะนำ ปกป้องในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านอาชีพการงาน ด้านการดำเนินชีวิต ด้านครอบครัว ด้านสังคม และอื่นๆ ผู้สูงอายุบางท่านมีทักษะในวิชาชีพทางด้าน

2. ผู้สูงอายุเป็นเสาหลักในครอบครัว ส่งเสริมความรักความผูกพันในครอบครัวในสังคมไทย ถึงแม้บุตรหลานแต่งงานมีเหย้ามีเรือนไปแล้ว ก็ยังนิยมอยู่ในครอบครัวเดียวกันกับพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย ทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น บุตรธิดา นอกจากจะได้รับการอบรมสั่งสอนจากพ่อแม่แล้ว ยังได้รับการดูแลจากปู่ย่า ตายาย ทำให้เกิดความรักความอบอุ่น ภายในครอบครัว โอกาสที่เด็กจะไปเกรหรือประพฤติผิดนอกกลุ่มนอกทางจึงมีน้อยมาก ประสบการณ์ของผู้สูงอายุ สามารถช่วยส่งเสริม อบรมเลี้ยงดูกล่อมเกล่าบุตรหลาน ให้เป็นพลเมืองดี เด็กๆ จะได้เรียนรู้ทั้งจากโรงเรียนและที่บ้าน ที่บ้านเด็กๆ จะได้รับการอบรม โดยเฉพาะในเรื่องความประพฤติ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ 3. ผู้สูงอายุยังสามารถช่วยเหลือครอบครัวได้อยู่เสมอ ผู้สูงอายุมีต้องการเพียงแต่จะเป็นฝ่ายรับ จากบุตรหลานหรือจากสังคมเท่านั้น แท้จริงแล้วผู้สูงอายุพยายามที่จะช่วยตนเองมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ รายได้ ความเป็นอยู่ ผู้สูงอายุยินดีที่จะช่วยเหลือครอบครัว

ช่วยเหลือสังคมตามศักยภาพ ที่จะทำให้ได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านร่างกาย แรงสติปัญญา ทักษะฝีมือคำ แนะนำต่างๆ เท่าที่จะให้ได้

4. ผู้สูงอายุมีความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ผู้สูงอายุหลายคนที่เกี่ยวข้องมาแล้ว อาจจะมีไฟอยู่ มีความรู้ ความสามารถสูง มีประสบการณ์หลากหลายสาขา เช่น ครู อาจารย์ แพทย์ พยาบาล เป็นผู้นำทางกฎหมาย บัญชี การบริหาร หรือการจัดการ แต่เมื่อเกษียณอายุแล้วยังเป็นที่ต้องการทำประโยชน์ให้สังคมอยู่ มีความพอใจในงานที่จะทำคนที่คิดว่าตัวเองยังเป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ สรุปได้ว่า บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ ได้ให้ความสำคัญแก่ผู้สูงอายุโดยยังคำนึงถึงความสำคัญของผู้สูงอายุต่อสังคมไทยจึงมีการจัดสวัสดิการต่างๆ โดยเน้นที่การสนับสนุนให้ผู้สูงอายุ มีอาชีพหรือกิจกรรมที่เหมาะสม การจัดที่พักอาศัย อาหารเครื่องนุ่งห่มให้ตามความจำเป็น และให้ได้รับสวัสดิการจากรัฐที่เพียงพอเพื่อไม่เป็นภาระแก่สังคม

4. บทบาทของผู้สูงอายุ

บทบาทของผู้สูงอายุในสังคมไทยในฐานะที่เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ชีวิตมากหรือกล่าวได้ว่า เป็นผู้ที่มีน้ำร้อมมาก่อนและเป็นผู้ที่สั่งสมสืบทอดภูมิปัญญาจากอดีตมาจนถึงปัจจุบันผู้สูงอายุ เป็นผู้มียุทธศาสตร์ทางการอบรม สั่งสอนบุตร ให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและช่วยเหลือแก้ปัญหา ในครอบครัว รวมทั้งเป็นผู้ถ่ายทอดประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิตแก่บุตรหลาน ในครอบครัว ในส่วนของบทบาทต่อชุมชน ผู้สูงอายุมีบทบาทในการอนุรักษ์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย การจัดการด้านพิธีกรรม และการปฏิบัติธรรมทางศาสนา รวมทั้งการพูดชักจูงเพื่อสร้างความสามัคคีในชุมชน แต่มีบทบาทน้อยในด้านการเป็นผู้นำทางการปกครองและการแก้ไขปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุมีบทบาทในการถ่ายทอดศาสนา การเสียสละกำลังทรัพย์เพื่อช่วยเหลือชุมชน ถึงแม้ผู้สูงอายุเมื่อพ้นวัยทำงานแล้ว บทบาททางสังคมภายนอกจะมีแนวโน้มลดลง แต่บทบาทของผู้สูงอายุต่อสังคมก็ยังสามารถพบเห็นได้ทั่วไปจากแหล่งชุมชนต่างๆ ผู้สูงอายุในชุมชนมีบทบาทที่ค่อนข้างหลากหลายทั้งบทบาททางตรงและทางอ้อม โดยครอบคลุมถึงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง (โสภภาพรณ รัตนัย, 2555, หน้า 24) ดังนี้

1. บทบาททางเศรษฐกิจ บทบาททางด้านนี้ของผู้สูงอายุต่อชุมชนโดยตรงยังมีอยู่น้อยมาก เท่าที่มีอยู่ คือการเป็นเจ้าของที่ดินและบ้าน ซึ่งการมีบทบาทเชิงเศรษฐกิจของผู้สูงอายุนอกจากจะทำให้ผู้สูงอายุมีรายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัวแล้ว ยังสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถของผู้สูงอายุที่ยังสามารถทำประโยชน์ให้กับตนเองและผู้อื่นในวัยบั้นปลายของชีวิตและผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ในทางเศรษฐกิจก็มีโอกาสที่จะมีบทบาททางสังคมในชุมชนมากขึ้น

2. บทบาททางสังคม เนื่องจากสังคมไทยมีประเพณีวัฒนธรรมและหลักคำสอนของศาสนาให้ยึดมั่นในระบบอาวุโสให้ความเคารพเชื่อฟังต่อผู้สูงอายุ เพราะบุคคลเหล่านั้นล้วนเป็นผู้ที่มีประสบการณ์สามารถอบรมสั่งสอนให้ความรู้แก่คนรุ่นหลังได้ ดังนั้นบทบาทต่อสังคมจึง ได้แก่ การอบรมสั่งสอน เป็นที่ปรึกษาและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคม บทบาทของผู้สูงอายุต่อสังคมทางตรง คือ การบำรุงรักษาและถ่ายทอดความรู้ที่มีคุณค่าให้ตกทอดสู่คนรุ่นหลังหรือการถ่ายทอดประสบการณ์ ชีวิตของตนเองให้แก่คนรุ่นปัจจุบัน

3. บทบาททางการเมืองการปกครอง แม้ว่าบทบาทในการเป็นผู้นำทางการเมืองการปกครองของผู้สูงอายุจะลดลง เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้ผู้ที่มีตำแหน่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น กำนัน หรือผู้ใหญ่บ้าน ต้องเกษียณอายุเมื่อมีอายุ 60 ปีขึ้นไป อย่างไรก็ตามถ้าเป็นการเมืองระดับประเทศ เช่น การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิก อบต. (องค์การบริหารส่วนตำบล) อบจ. (องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ซึ่งไม่มีข้อจำกัดเรื่องอายุ พบว่า ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับทางการเมือง โดยได้รับเลือกให้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองเช่นเดียวกับวัยหนุ่มสาว

5. ความหมายคุณภาพชีวิต

คณะทำงานด้านคุณภาพชีวิตองค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group, 1995, p.114) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตไว้ว่า คุณภาพชีวิตเป็นความพึงพอใจและการรับรู้สถานะของบุคคลในการดำรงชีวิต ในสังคมโดยจะสัมพันธ์กับเป้าหมาย และความคาดหวังของตนเอง ภายใต้บริบทของวัฒนธรรม ค่านิยม มาตรฐานของสังคมและสิ่งอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเช่นระบบบริการ สวัสดิการต่างๆ ตลอดจนการเมืองและการปกครองของสังคมที่บุคคลอาศัยอยู่ อีกความหมายหนึ่ง โอเร็ม (Orem, 2001, p.179) กล่าวไว้ว่า คุณภาพชีวิตมีความหมายเช่นเดียวกับ

ความผาสุกซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ ตามประสบการณ์ของความพึงพอใจ ความรู้สึก เป็นสุขกายและจิตใจสรุปคุณภาพชีวิต หมายถึง ระดับการมีชีวิตที่ดี มีความสุข และความพึงพอใจในชีวิตทั้งในด้านร่างกายจิตใจ สังคม อารมณ์ และการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในสังคม เป็นการประสานการรับรู้ของบุคคล ในด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อม ภายใต้วฒฒนธรรมค่านิยม และเป้าหมายในชีวิตของแต่ละคน สรุปได้ว่า “คุณภาพชีวิต” หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ที่ดีของบุคคลที่มีความผูกพันกับขนาดครอบครัว ระดับการศึกษา ถิ่นที่อยู่อาศัย อายุของหัวหน้าครอบครัวและจำนวนแรงงานในครัวเรือน นอกจากนี้มีความผูกพันกับตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ ทรัพย์สินหนี้สิน รายได้ รวมทั้งความสนใจทางด้านจิตใจ

6. องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

คณะกรรมการด้านคุณภาพชีวิตองค์การอนามัยโลก (WHOQOL Group, 1995, pp. 41-60) แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตออกเป็น 6 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ระดับความเป็นอิสระของบุคคล ความสัมพันธ์ทางสังคม สิ่งแวดล้อมและความเชื่อส่วนบุคคล ต่อมาในปี ค.ศ. 1995 ทีมพัฒนาคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก จัดองค์ประกอบใหม่โดยรวมองค์ประกอบบางด้านเข้าด้วยกัน คือ ด้านร่างกายกับด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคลและด้านจิตใจกับด้านความเชื่อส่วนบุคคล จึงเหลือเพียง 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1. ด้านร่างกาย (physical health) คือ การรับรู้ทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน ได้แก่ การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงในร่างกาย การรับรู้ในความรู้สึกสุขสบาย ไม่มีความเจ็บป่วย การรับรู้ความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกาย การรักษาทางการแพทย์การรับรู้ถึงผลกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การพักผ่อนนอนหลับ การปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน การทำงาน การรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ (psychological) คือ การรับรู้สภาพทางจิตใจของตนเอง ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเอง การรับรู้ภาพลักษณ์ของตนเอง ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ความมั่นใจในตนเอง การรับรู้ถึงความคิด ความจำ สมาธิ การตัดสินใจ ความสามารถในการจัดการกับความเศร้า ความกังวล

การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตใจ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิตและความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการชนะอุปสรรค

3. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (social relationship) คือ การรับรู้ด้านความสัมพันธ์ของตนเองกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่นในสังคม การได้ รับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่นในสังคม รวมทั้งการรับรู้ในเรื่องอารมณ์ทางเพศหรือการมีเพศสัมพันธ์

4. ด้านสิ่งแวดล้อม (environment) คือ การรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่นการรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัยและมั่นคงในชีวิต อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี การคมนาคมสะดวก มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการสุขภาพ การบริการทางสังคม การรับรู้ ว่าตนมีโอกาที่จะได้รับข่าวสาร กิจกรรมสันทนาการและมีกิจกรรม ในเวลาว่าง เป็นต้น

เบอร์เกอร์, เชฟเฟอร์, และแอสโซซิเอตส์ (Berghorn, Schafer, & Associates, 1981, p.335) กล่าวว่า องค์ประกอบคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้แก่ สภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพ สภาพแวดล้อม การพึ่งพาตนเอง และการทำกิจกรรม สรุปได้ว่า องค์ประกอบต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตคือ สุขภาพ ที่อยู่อาศัย การบริหารทางการเงินและสาธารณสุข อนามัยแม่และเด็กอาหาร บริการและคุณภาพทางการศึกษา ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม รายได้สภาพจิตใจ ฯลฯ ของบุคคลครอบครัวชุมชนและประเทศ

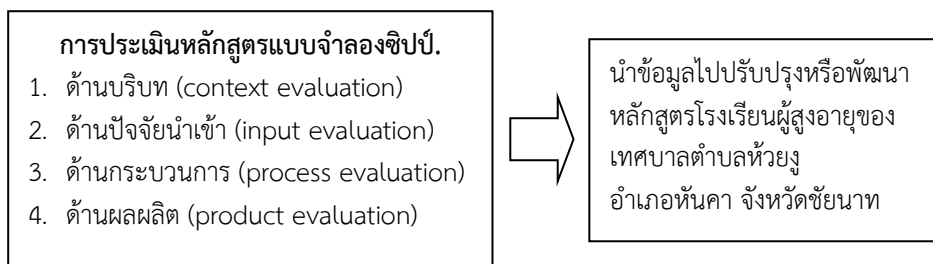
7. ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิต

เครื่องชี้วัดจัดทำเป็นแนวทางขององค์การสหประชาชาติ (United Nation-Guidelines) (United Nations, 1990, p.15) มีดังต่อไปนี้ คือ 1) ประชากร 2) การตั้งครอบครัว 3) การเรียนรู้และการบริการสังคม 4) กิจกรรมเพื่อการมีรายได้และกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง 5) การกระจายรายได้ การบริโภคและการออม 6) ความมั่นคงทางสังคม และการบริการทางด้านสวัสดิการ 7) สุขภาพ บริการด้านสุขภาพ และการใช้บริการสุขภาพ 8) ที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม และ 9) ระเบียบสังคม และความปลอดภัย สรุปได้ว่า ตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง มีหลายตัวแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับนักวิชาการ

หรือหน่วยงานนั้น ได้กำหนดขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์ที่จะให้ครอบคลุมขอบเขตของงานที่รับผิดชอบ เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตของสังคมไทย แบ่งออก 9 ด้าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป (CIPP model)

ภาพ 1 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปี มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านและอาศัยอยู่ในพื้นที่ของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และเป็นผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และผู้บริหารของเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

กลุ่มตัวอย่าง การกำหนดกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการกำหนดแบบเจาะจง โดยคัดเลือกจากผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมในหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท และผู้บริหารเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อันประกอบด้วย นายกเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท รองนายกเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ผู้สูงอายุที่จบการศึกษาจากโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท จำนวน 25 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถาม (questionnaires) แบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับการประเมินผลหลักสูตรโรงเรียนสร้างสุขผู้สูงอายุตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท เป็นแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาปรับปรุง แก๊ไข หลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ เทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท

การหาคุณภาพเครื่องมือ

เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จแล้วก่อนที่จะนำไปใช้สอบถามผู้สูงอายุ ที่ผ่านการอบรมของเทศบาลตำบลห้วยงู ผู้วิจัยได้ทำการหาค่าความตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน หาค่าความเชื่อถือ (Reliability) มีค่าเท่ากับ 0.811

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรีเพื่อเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมจากโครงการผู้สูงอายุของเทศบาลตำบลห้วยงู
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานกับเจ้าหน้าที่ของเทศบาลตำบลห้วยงูเพื่อขอความอนุเคราะห์ข้อมูลและแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่ผ่านการอบรมจากเทศบาลตำบลห้วยงู
3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมา เพื่อนำไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วนสมบูรณ์ของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ก่อนที่จะนำมาประมวลผล
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและความครบถ้วน มาลงรหัสตัวเลข (code) ตามเกณฑ์ของเครื่องมือแต่ละส่วน แล้วจึงนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป
3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาจัดระเบียบข้อมูลเพื่อเตรียมการสำหรับการวิเคราะห์ผลทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และได้เสนอในรูปแบบตาราง แผนภูมิประกอบการอธิบาย

สรุปผลการวิจัย

1. ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการ พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ด้านบริบท โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.30$) เมื่อพิจารณารายการ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การกำหนดเป้าหมายวิธีการดำเนินงานเหมาะสมสามารถปฏิบัติได้จริง ($\bar{X}=4.50$) รองลงมาได้แก่ วัตถุประสงค์ของโรงเรียนผู้สูงอายุสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน ($\bar{X}=3.53$) และรูปแบบในการจัดทำโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพมีความเหมาะสมกับสภาพโรงเรียน ($\bar{X}=3.13$) ตามลำดับ
2. ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการ พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอนาคู จังหวัดชัยนาท ด้านปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.10$) เมื่อพิจารณาเป็นรายการ พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เอกสารสื่อการดูแลสุขภาพและวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินโครงการเพียงพอ ($\bar{X}=4.67$) รองลงมาได้แก่ มีหนังสือคู่มือและข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X}=2.90$) และโรงเรียนผู้สูงอายุมีห้องพยาบาล และเครื่องเวชภัณฑ์ดูแลการเจ็บป่วยเบื้องต้นได้ ($\bar{X}=2.80$) ตามลำดับ

3. ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการ พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ด้านกระบวนการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.40$) เมื่อพิจารณารายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การจัดกิจกรรมมีความเหมาะสมต่อผู้สูงอายุที่เข้าร่วมกิจกรรม ($\bar{X}=4.83$) รองลงมาได้แก่ ผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามโครงการของโรงเรียนผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X}=3.80$) และเทศบาลตำบลห้วยงูมีการสำรวจข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของโรงเรียนผู้สูงอายุให้เป็นปัจจุบัน ($\bar{X}=3.40$) ตามลำดับ

4. ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายการ พบว่า ผลการประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ด้านผลผลิต โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.70$) เมื่อพิจารณารายการ พบว่า รายการที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ สามารถอธิบายข้อดีของการรื้อวงย้อนยุคเพื่อลดข้อเข่าเสื่อมได้ ($\bar{X}=4.47$) รองลงมาได้แก่ สามารถถ่ายทอดการทำพวงหรีด/ดอกไม้จันทน์ให้กับบุคคลอื่นได้ ($\bar{X}=3.90$) และสามารถดูแลตนเองได้เมื่อเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง อาทิเช่น เบาหวาน ไขมัน ความดัน หัวใจ ($\bar{X}=3.70$) ตามลำดับ

การอภิปรายผล

1. ด้านบริบท พบว่า การประเมินหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากกว่าการที่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจด้านกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรก่อให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานในระดับน้อยสาเหตุมากจากการที่เทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาทขาดการกำหนดบทบาทหน้าที่ของบุคลากรที่ชัดเจน ไม่มีการวางแผนการทำงานให้ชัดเจนในโครงการโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ส่งผลให้การทำงานขาดความต่อเนื่อง การทำงานเกิดความล่าช้าไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง ผู้บริหารของเทศบาล

ตำบลห้วยงูจึงต้องลงมาดูปัญหาที่เกิดขึ้นและมีคำสั่งในการทำงานให้ชัดเจน ใครทำอะไร รับผิดชอบส่วนใด เพื่อให้ความคล่องตัวในการทำงานของโรงเรียน ผู้สูงอายุตำบลห้วยงูอำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิราภรณ์ โพธิศิริ, และคนอื่นๆ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาต้นแบบของการบูรณาการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

2. ด้านปัจจัยนำเข้า พบว่า การประเมินผลหลักสูตรโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าการที่ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจการจัดกิจกรรมที่มีความเหมาะสมต่อผู้เข้าร่วมกิจกรรมในระดับน้อยมีสาเหตุมาจากรูปแบบการจัดกิจกรรมของโรงเรียนผู้สูงอายุที่ไม่ได้สำรวจความต้องการ ปัญหาอุปสรรคของผู้สูงอายุก่อน เช่น การลุก การนั่ง การเดิน เป็นต้น ผู้สูงอายุบางคนไม่สามารถเคลื่อนไหวร่างกายได้อย่างสะดวก ทำให้มีปัญหาในการเล่นหรือเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งนี้วิทยากรหรือผู้จัดโครงการควรจะมีการสำรวจปัญหาอุปสรรคหรือความต้องการของผู้เข้าอบรมเสียก่อนที่จะมีการอบรมให้กับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของธันว บัวมี (2560) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

3. ด้านกระบวนการ พบว่า การประเมินผลโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ในภาพโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าการที่ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มองว่าครูผู้สอนมีความรู้ความสามารถเหมาะสมกับการเป็นวิทยากรอยู่ในระดับน้อยส่วนหนึ่งมาจากการที่วิทยากรเป็นบุคคลภายในชุมชน เคยทำงานร่วมกันบ่อยครั้ง ความคุ้นเคยกันอาจทำให้ขาดความน่าเชื่อถือ ข้ำซากจำเจ ขาดความแปลกใหม่ในการนำเสนอ การอบรม เป็นต้น เทศบาลตำบลห้วยงูควรที่จะมีการนำวิทยากรที่มีชื่อเสียงจากภายนอกชุมชนมาอบรมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับผู้เข้าอบรมไม่เบื่อหน่ายและซ้ำซากจำเจ มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวีรวัฒน์ แซ่จิว (2559)

ศึกษาเรื่องกิจกรรมทางและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายในจังหวัดชลบุรี

4. ด้านผลผลิต พบว่า การประเมินโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงู อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องมาจากว่าการที่ผู้สูงอายุเข้าใจในสิทธิและสวัสดิการของผู้สูงอายุที่ได้รับจากรัฐ อยู่ในระดับน้อยเป็นเพราะไม่เข้าใจในสิทธิหน้าที่และสวัสดิการของตนเองที่จะได้รับจากรัฐ ขาดการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ขาดการติดต่อสื่อสาร ไม่มีเจ้าหน้าที่หรือบุคลากรของรัฐมาดูแลให้คำปรึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทำให้เสียสิทธิในการเข้าถึงบริการต่างๆ ที่ควรจะได้รับ เทศบาลตำบลห้วยงูควรที่จะจัดเจ้าหน้าที่คอยบริการหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด เช่น เมื่อมีสวัสดิการใหม่จากรัฐควรจัดให้มีหน่วยบริการเคลื่อนที่ไปบริการให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวราภรณ์ โพธิศิริ และคนอื่นๆ (2559) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาด้านแบบของการบูรณาการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1.1 ด้านบริบท ผู้บริหารของเทศบาลตำบลห้วยงูควรที่จะต้องลงมาดูปัญหาการขาดผู้รับผิดชอบและมีคำสั่งในการทำงานให้ชัดเจนว่า จะให้บุคลากรคนใดใครทำอะไร มีหน้าที่รับผิดชอบส่วนใดบ้าง

1.2 ด้านปัจจัยนำเข้า เทศบาลตำบลห้วยงูควรจะมีการสำรวจปัญหาอุปสรรคหรือความต้องการของผู้เข้าอบรมเสียก่อนที่จะมีการอบรมให้กับผู้สูงอายุ

1.3 ด้านกระบวนการ เทศบาลตำบลห้วยงูควรที่จะมีการนำวิทยากรที่มีชื่อเสียงจากภายนอกชุมชนมาอบรมให้กับผู้สูงอายุ เพื่อสร้างความแปลกใหม่ให้กับผู้เข้าอบรมไม่เบื่อหน่ายและซ้ำซากจำเจ มีเทคนิคการนำเสนอที่น่าสนใจ สามารถนำความรู้ไปพัฒนาต่อยอดได้จริง

1.4 ด้านผลผลิต เทศบาลตำบลห้วยงูควรที่จะจัดเจ้าหน้าที่คอยบริการหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้สูงอายุอย่างใกล้ชิด

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลายฝ่ายทั้งหน่วยงานภายในและหน่วยงานภายนอกมาร่วมประเมิน และการขยายผลการดำเนินงานโรงเรียนผู้สูงอายุตำบลห้วยงูไปปรับใช้ในบริบทของชุมชนหรือหน่วยงานอื่น

บรรณานุกรม

- กรมสุขภาพจิต. (2552). แผนยุทธศาสตร์ กรมสุขภาพจิต ตาม
แผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554).
กรุงเทพฯ: ละมอม.
- ณิชาณี ฉุนฉลาด. (2558). การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย. สืบค้น มีนาคม 10, 2561, จาก
<http://library2.parliament.go.th/wichakarn/content-digest/digest021.pdf>.
- ธันวาท บัวมี. (2560). แนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลหนองน้อย อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- พัชรีย์ เขียวสะอาด. (2550). ปัญหาและความต้องการด้านการส่งเสริมสุขภาพและสังคมของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองศรีราชา จังหวัดชลบุรี.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). รายงานประจำปี
สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2556. นนทบุรี: เอสเอส พลัส มีเดีย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก 6 เมษายน 2560.

- วิราภรณ์ โพธิศิริ, และคนอื่นๆ. (2559). การศึกษาต้นแบบของการบูรณาการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีรวัฒน์ แซ่จิว. (2559). กิจกรรมทางกายและสมรรถภาพทางกายของผู้สูงอายุที่ออกกำลังกายในจังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. (2557). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิง.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555–2559. กรุงเทพฯ: ผู้แต่ง.
- สุภาณี จินาสวัสดิ์. (2559). พฤติกรรมสุขภาพผู้สูงอายุในเขตเทศบาลตำบลวังเหนือ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง. มหาวิทยาลัยพะเยา.
- โสภาพรรณ รัตน์ย. (2555). คู่มือการดูแลผู้สูงอายุ. กรุงเทพฯ: แสงดาว.
- Berghorn, F.S., Schafer, D.E., & Associates. (1981). **The Dynamics of Aging**. Colorado : Wesview Press.
- Orem, D. (2001). **Nursing: Concepts of Practice** (6th ed). New York : Company. St Louis Mosky Year book.
- United Nations. (1990.). **Guidelines on Methodological Approaches to the Conduct of A Regional Survey of the Quality of life and Aspect of Human Resources**. New York : Development.
- _____. (2007). **World Economic and Social Survey 2007, Development in an Aging World**. New York: United Nations Publishing Section. Retrieved March 10, 2019, from <http://www.un.org/esa/policy/wess/wess>

2007files/wess2007.pdf

WHOQOL Group. (1995). The World Health Organization Quality of life assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization. **Social Science and Medicine**, 41, 1403-1409.

การศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยว
แบบดิจิทัล ในเขตตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว
จังหวัดนครสวรรค์

The study of community potential in the
development of digital tourism development In
Khao Din Subdistrict Kao Liao District Nakhon Sawan
Province

นัฐชัย นิ่มนวล¹

Nattachai Nimnual

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการร้านค้าในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวที่มีการดำเนินการมาไม่น้อยกว่าสองปี ประกอบด้วย ตลาดพอเพียง และตลาดเจ้าคะ ในตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 127 กลุ่ม โดยกำหนดขนาดจากตารางสำเร็จรูปของเครชีและมอร์แกน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การอุปนัย

ผลการวิจัยพบว่า ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ของตลาดเจ้าคะ และตลาดพอเพียง มีศักยภาพในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.63$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ มีศักยภาพสูง ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรม มีศักยภาพสูง ($\bar{X} = 3.64$) ด้านการเข้าถึง

---

¹ สาขาวิชารัฐศาสตร์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

มีศักยภาพสูง ($\bar{X} = 3.62$) และด้านการอำนวยความสะดวก มีศักยภาพสูง ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนผลจากการสัมภาษณ์พบว่า การท่องเที่ยวในตำบลเขาดิน อำเภอเก้าเลี้ยว จังหวัดนครสวรรค์ สามารถพัฒนาให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลได้ เนื่องจากมีกระบวนการจัดตั้งที่มีรากฐานมาจากคนในชุมชนที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณี มีความสามัคคีเคารพกฎกติกาของกลุ่ม รวมถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ในลักษณะเดิมไว้ มีกลุ่มและเครือข่ายที่มาจากประชาชน และหน่วยงานภาคีต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล วัด ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน สถาบันการศึกษา และสถาบันทางการเงิน ให้การสนับสนุนพึ่งพาอาศัยเป็นอย่างดี

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวแบบดิจิทัล, ศักยภาพ

Abstract

The purpose of this research was to study the community potential in the development of digital tourism in Khao Din Subdistrict, Kao Liao District, Nakhon Sawan Province. The samples were 127 entrepreneurs in the tourism area that has operated for at least two years in Por Phiang Market and Chao Kha Market in Khao Din Subdistrict, Kao Liao District, Nakhon Sawan Province, The sample size determined by using the Krejcie and Morgan table. The statistics used for analyzing the data were average, percentage, and standard deviation. The qualitative data was analyzed by using the induction. The research found that the community potential in the development of digital tourism in Chao Kha Market and Por Phiang Market had a high level in overall ($\bar{X} = 3.63$). The highest mean was the attractiveness ($\bar{X} = 3.68$), followed by the activities ($\bar{X} = 3.64$), the access ($\bar{X} = 3.62$) and facilities respectively ($\bar{X} = 3.57$). The interview revealed that the tourism in Khao Din Subdistrict, Kao Lieaw District, Nakhon Sawan Province can be developed into a digital tourism due to the

establishment process from local people. They love and cherish culture and tradition with unity and group's rules respect, as well as, preserving the way of life. There were network groups gathered from various actors both inside and outside the area such as the provincial departments, subdistrict administrative organizations, temples, community leaders, media, education and financial institutions. They provided the support and helped each other.

Keyword: Digital Tourism, Potential

บทนำ

ในโลกปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงเข้าสู่ยุคแห่งสารสนเทศ ที่เต็มไปด้วยข้อมูลข่าวสาร โดยการเชื่อมโยงผ่านเครือข่ายหรือระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งเรียกว่าอินเทอร์เน็ตคือทุกสิ่ง (Internet Of Thing :IoT) หมายความว่าสภาพแวดล้อมอันประกอบด้วยสรรพสิ่งที่สามารถสื่อสารและเชื่อมต่อกันได้ผ่านโพรโทคอลการสื่อสารทั้งแบบใช้สายและไร้สาย โดยสรรพสิ่งต่างๆ มีวิธีการระบุตัวตนได้ รับรู้บริบทของสภาพแวดล้อมได้ และมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบและทำงานร่วมกันได้ ความสามารถในการสื่อสารของสรรพสิ่งนี้จะนำไปสู่นวัตกรรมและบริการใหม่อีกมากมาย ผ่านการเชื่อมโยงเข้าด้วยกันเป็นสายใยเทคโนโลยีดิจิทัลจะไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานเฉกเช่นที่ผ่านมาอีกต่อไป หากแต่เป็นการทำให้สังคมและเศรษฐกิจไทยผนวกเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับสังคมเศรษฐกิจโลกอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้นการเข้าใจถึงพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ ของโลกที่มีผลต่อประเทศไทย ได้แก่ กระแสการเปลี่ยนแปลงของระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology)

โดยเฉพาะสื่อดิจิทัลที่เห็นได้ชัดว่ามีอิทธิพลต่อประชาชนในการช่วยให้ได้รับข้อมูลข่าวสารปริมาณมากในแต่ละวัน อีกทั้งยังเพิ่มความสะดวกและรวดเร็วในการติดตามมากกว่าสื่ออื่นๆ ส่งผลให้สื่อดิจิทัลเข้ามามีบทบาทอย่าง

หลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดวิวัฒนาการทางการตลาดที่มุ่งเน้นไปที่การนำเทคโนโลยีมาช่วยให้ผู้บริโภคเข้าถึงได้ง่ายและสนุกขึ้น หากพิจารณาในประเด็นที่คนสนใจและสร้างรายได้โดยใช้พื้นที่เป็นตัวดึงดูดก็คงหนีเรื่องการท่องเที่ยวไปไม่ได้ ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีกลยุทธ์ในการนำเสนอสิ่งดีของตนเอง สร้างความสนใจส่งผ่านออกไปยังสื่อออนไลน์ที่เข้าถึงใจนักท่องเที่ยวเป็นอย่างดี ทำให้เกิดมหรหรรmgrการท่องเที่ยวในช่วงเทศกาล และลักษณะของการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ การท่องเที่ยวจึงเป็นอุตสาหกรรมที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศทั่วโลก รัฐบาลของแต่ละประเทศจึงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อช่วงชิงส่วนแบ่งตลาดท่องเที่ยวโลก โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชียและอาเซียนต่างกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อดึงนักท่องเที่ยวทั่วโลกเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษาการท่องเที่ยวที่โดดเด่นในตำบลเขาหินประกอบด้วย ตลาดพอเพียง หมู่บ้านหาดเสลา และตลาดเจ้าคะ หมู่บ้านเขาดินใต้ ซึ่งมองว่าเป็นตลาดชุมชนที่เกิดขึ้นตามนโยบายรัฐบาลในการแก้ไขปัญหาและกระตุ้นเศรษฐกิจฐานราก เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้เศรษฐกิจท้องถิ่น และกระทรวงพาณิชย์ให้การสนับสนุนเป็นตลาดต้องชม เพื่อสร้างรายได้ และเพิ่มพื้นที่จำหน่ายสินค้าให้กับเกษตรกรและคนในชุมชน โดยมีความโดดเด่นในเรื่องแผนการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อดิจิทัล และดึงดูดนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นเข้ามาได้เป็นจำนวนมากอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่อง ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมเศรษฐกิจภายในชุมชน ให้กับพื้นที่อื่นๆ และสร้างนวัตกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ที่น่าสนใจ ทำให้เกิดการพัฒนาไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของวิจัย

เพื่อศึกษาศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี กล่าวว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ต่างๆ และความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องอยู่ในกิจกรรมหรือกระบวนการในการดึงดูด ด้วยการให้การต้อนรับที่อบอุ่นเปี่ยมด้วยไมตรีจิตแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 2-5)

1.2 ประเภทของการท่องเที่ยว

นิคม จารุมณี ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเภท ดังนี้

1) แหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ หมายถึง สภาพทางกายภาพของธรรมชาติที่มีความสวยงามหรือน่าสนใจ เช่น ภูเขา น้ำตก ลำธาร ทะเลสาบ ทะเลทราย ทะเล เกาะ แก่ง ต่างๆ เป็นต้น

2) แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ โบราณสถาน และศาสนา หมายถึง สิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นตามวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ของมนุษย์ ทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและสร้างขึ้นในปัจจุบันซึ่งมีลักษณะเป็นวัตถุ พื้นที่หรือสิ่งก่อสร้าง แต่มีผลดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น อนุสรณ์สถาน เมืองโบราณ ศาสนสถาน พระราชวังโบราณ วัตถุสถาน พิพิธภัณฑสถาน เป็นต้น

3) แหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม และการประเพณีปฏิบัติที่ยึดถือสืบต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว เช่น สภาพชีวิตริมแม่น้ำลำคลอง เรือนแพ หมู่บ้านชาวเขา ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก งานเทศกาล ประเพณีต่างๆ ศิลปะการแสดงต่างๆ เป็นต้น

การท่องเที่ยวทั้ง 3 ประเภท อาจแบ่งระดับกิจกรรมของการท่องเที่ยวได้ 4 รูปแบบที่ต้องการจัดการแตกต่างกัน คือ

1) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรให้คงไว้นานที่สุด ครอบคลุมทรัพยากรทุกประเภท เช่น ธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณคดี วัฒนธรรม รวมทั้งวิถีชีวิตของมนุษย์ การท่องเที่ยวเหล่านี้จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการศึกษาในแหล่งธรรมชาติ เพื่อการรักษาระบบนิเวศโดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นมากเป็นพิเศษ ทั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่ให้ความสำคัญต่อระบบนิเวศของพื้นที่นั้นๆ จัดเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

3) การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นการนันทนาการ การพักผ่อนหย่อนใจ การทัศนศึกษา การประชุมสัมมนา การติดต่อทางธุรกิจ ที่ให้ความสำคัญในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็นหลัก เป็นการท่องเที่ยว นันทนาการ ประชุม และสัมมนา

4) การท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม จริยธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี ซึ่งยังคงมีการพัฒนาอย่างถูกกฎหมายในบางพื้นที่ เช่น การท่องเที่ยวทางเพศ (Sex Tour) คาสีโน (Casino) และเกมกีฬาบางประเภท เป็นการท่องเที่ยวที่ขัดต่อศีลธรรม (Immorality Tourism) การจัดการการท่องเที่ยวทุกประเภท ต้องคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม การสงวนรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยว และการได้ประโยชน์ตอบแทนอย่างสมดุลและเหมาะสม จึงจะเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน อย่างไรก็ตาม คงมีส่วนหนึ่งที่ยังคงเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่สร้างสรรค์หรือเชิงทำลายอยู่บ้าง เช่นการท่องเที่ยวทางเพศ การท่องเที่ยวเพื่อการพนัน การท่องเที่ยวแบบบันเทิงเรีงรมย์ที่ไร้ศีลธรรมและผิดกฎหมาย เป็นต้น เพื่อตอบสนองนโยบาย แนวทาง และแผนงานที่ชัดเจนในอันที่จะให้การท่องเที่ยวทุกชนิดเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ภายใต้ันนโยบาย แนวทาง และแผนงานที่ชัดเจน

2. แนวคิดเกี่ยวกับภาครัฐกับการท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล

กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา มีพันธกิจที่เกี่ยวข้องกับด้านดิจิทัล คือ พัฒนาระบบเทคโนโลยีและสารสนเทศเพื่อการบริหารและเพื่อให้บริการตลอดจนองค์ความรู้และนวัตกรรมต่างๆ ที่สามารถเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมียุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งสินค้า บริการ การอำนวยความสะดวกและการสร้างความสมดุลให้กับการท่องเที่ยวไทยผ่านการตลาด

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรและภาคีเครือข่ายทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การบูรณาการการบริหาร การจัดการการท่องเที่ยวและกีฬาทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2560)

นางกอบกาญจน์ วัฒนวรางกูร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาในขณะนั้น กล่าวถึงแนวโน้มและความท้าทายของธุรกิจท่องเที่ยวในยุคดิจิทัล สรุปความได้ว่า ประเทศไทยจะต้องเร่งพัฒนาศักยภาพของการท่องเที่ยวให้ขึ้นเป็นผู้นำในภูมิภาคอาเซียนเพื่อแข่งขันในระดับสากล อีกทั้งต้องปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ พัฒนากลยุทธ์เพื่อแข่งขันกับต่างประเทศ โดยเฉพาะศักยภาพของบุคลากรทางด้านธุรกิจการท่องเที่ยวที่จะต้องเพียงพอสำหรับรองรับปริมาณนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่กำลังหลั่งไหลเข้ามา (ธุรกิจท่องเที่ยวยุคดิจิทัล, 2558)

นายพิพัฒน์ รัชกิจประการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวคนปัจจุบันได้กำหนดนโยบายเกี่ยวกับท่องเที่ยวไว้ดังนี้

1. เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้ไทยเป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาคทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการขจัดปัญหาและอุปสรรคในการท่องเที่ยว

2. บริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางการประชุมการสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชีย

3. เร่งพัฒนา บุธนะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรมทั้งในเขตเมืองและนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจับจ่ายซื้อสินค้า

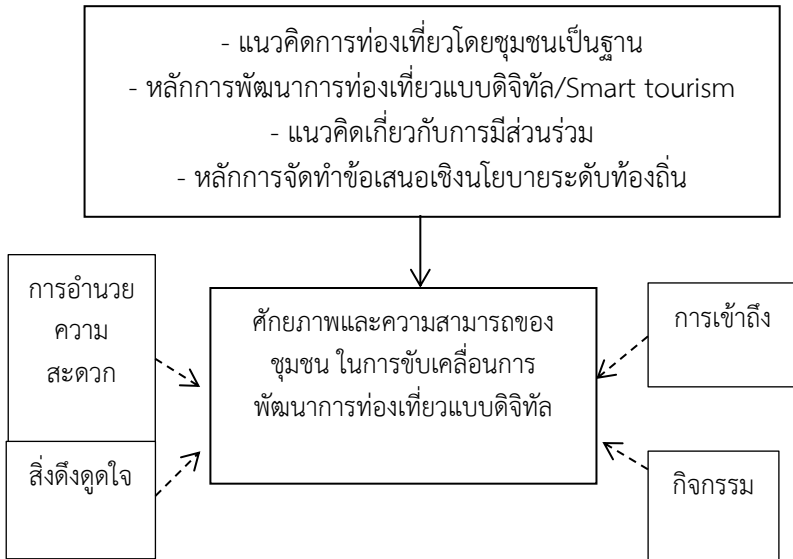
ของนักท่องเที่ยว โดยจะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้ยั่งยืนในสภาพเดิมอย่างต่อเนื่อง

4. เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบการจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

5. เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัยและป้องกันการเอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

จากนโยบายการท่องเที่ยวทั้งในอดีตและปัจจุบัน ต่างมุ่งเสริมสร้างพัฒนาการท่องเที่ยวในทุกมิติ ทุกด้าน โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเมืองรอง เพื่อเศรษฐกิจกระจายไปยังชุมชนทุกภูมิภาค ถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่นำไปสู่การสร้างรายได้ให้กับชุมชนอย่างยั่งยืน

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนแบบดิจิตัลเป็นฐานในการนำไปสู่การค้นหาคำตอบเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิตัลโดยการมีส่วนร่วม จากแนวคิดและทฤษฎีรวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบดิจิตัล โดยกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยมีดังต่อไปนี้

วิธีดำเนินการวิจัย

ศึกษาและสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1.1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

1.2 แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์

2. การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

แบบสอบถามเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล มีขั้นตอนในการสร้างและพัฒนา ดังต่อไปนี้

2.1 ศึกษาค้นคว้า และสังเคราะห์เอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนา

ท่องเที่ยวแบบดิจิทัล และนโยบายที่สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล เพื่อกำหนดแนวทางในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.2 ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2.3 นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และความครอบคลุมของเนื้อหา จำนวน 5 ท่าน โดยแบบสอบถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับจุดประสงค์

2.4 ปรับปรุงแก้ไขเครื่องมือ หลังจากให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบแล้ว โดยปรับปรุงภาษาและข้อความบางตอนของเครื่องมือ

2.5 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try outs) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเพื่อหาคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค

2.6 นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขโดยสมบูรณ์แล้ว ไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในตำบลเขาติน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. สังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประเภทการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

2. ลงพื้นที่สัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในตำบลเขาติน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

3. ลงพื้นที่สำรวจศักยภาพของชุมชนสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ในตำบลเขาติน อำเภอกำแพง จังหวัดนครสวรรค์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และข้อมูลเชิงปริมาณ สถิติ ได้แก่

คำร้อยละ ค่าความถี่ ความเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จากการศึกษาข้อมูลทั่วไป พบว่า ผู้ที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง จำนวน 81 คน และเพศชายจำนวน 46 คน มีอายุในช่วง 31 – 40 มีระดับการศึกษาชั้นปริญญาตรี/ปวส. มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาท เป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ลูกจ้าง และได้รับข้อมูลข่าวสารจากทางอินเทอร์เน็ต ตามลำดับ

2. ศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล

2.1 ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

ศักยภาพหรือความสามารถในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีความเป็นดิจิทัล พบว่า ตลาดเจ้าค้อ และตลาดพอเพียง มีศักยภาพที่จะยกระดับการท่องเที่ยวให้เป็นแบบดิจิทัลได้ เนื่องจากกระบวนการจัดตั้งมีรากฐานมาจากคนในชุมชนที่รักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณี มีความสามัคคีเคารพกฎกติกาของกลุ่ม รวมถึงยังคงอนุรักษ์วิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่คงเดิม มีกลุ่มและเครือข่ายที่มาจากประชาชน และหน่วยงานภาคีเครือข่ายต่างๆ ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานระดับจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล วัด ผู้นำชุมชน สื่อมวลชน และสถาบันทางการเงิน เป็นต้น โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้รับผิดชอบและวางแผนดำเนินการให้ตลาดดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน ซึ่งมีการประชุมวางแผนการทำงาน การปรับปรุงเปลี่ยนแปลง การกำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนาตลาดเป็นประจำทุกเดือน และมีการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ ที่จะยกระดับของการท่องเที่ยวแบบตลาดให้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยคำนึงถึงความสำคัญกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ไม่ว่าจะเป็น องค์การภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชน นักท่องเที่ยว และที่สำคัญทุกคนเกิดการตระหนักและเห็นความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลที่จะเข้ามามีบทบาทมากขึ้น มีการศึกษาเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ และปรับวิธีคิดไปจากเดิมพอสมควร ดูได้จากต่างฝ่ายต่างดำเนินการขับเคลื่อนธุรกิจในรูปแบบของตัวเอง โดยที่ไม่รอคำสั่งจาก

หน่วยงานภาครัฐ มีการป้องกันความเสี่ยงและการจัดการความเสี่ยงที่หลากหลาย ผลงานที่ปรากฏได้จากระยะเวลาการดำเนินการอย่างน้อย 2 ปี มีจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศที่หลังไหลเข้ามาเที่ยวเพิ่มขึ้น ผู้ประกอบการต้องการเข้ามามีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยวโดยต้องทำการจัดลำดับก่อนหลัง สิ่งสำคัญหรือกลยุทธ์หลักเป็นเพราะทางพื้นที่มีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมกระตุ้นการท่องเที่ยวให้แปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา และทำความเข้าใจพฤติกรรมนักท่องเที่ยวโดยมีการใช้สื่อดิจิทัล เป็นเครื่องมือหลักในการบริหารจัดการ โดยมองว่าการที่มีตลาดเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการท่องเที่ยว แต่กลับเห็นเป็นข้อได้เปรียบในการดึงนักท่องเที่ยวเข้ามาในจังหวัดนครสวรรค์ เพราะเข้าใจว่านักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มักจะไปเที่ยวไปซ้ำที่เดิม จะมีลักษณะวนและก็จะทำให้เศรษฐกิจของจังหวัดในภาพรวมเติบโตยิ่งขึ้น

2.2 ข้อมูลจากแบบสอบถาม

1) ศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ใน

ภาพรวม

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของระดับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล ในภาพรวม

ข้อความ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการอำนวยความสะดวก	3.57	0.22	สูง
2. ด้านสิ่งดึงดูดใจ	3.68	0.26	สูง
3. ด้านการเข้าถึง	3.62	0.35	สูง
4. ด้านกิจกรรม	3.64	0.47	สูง
รวม	3.63	0.32	สูง

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาในภาพรวมเกี่ยวกับศักยภาพของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล พบว่า ผู้ประกอบการในตำบลเขาดิน มีศักยภาพใน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสิ่งดึงดูดใจ ($\bar{X} = 3.68$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 3.57$)

สรุปผลและการอภิปรายผล

การท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบตลาดของตำบลเขาหิน อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่เป็นการรวมตัวกันของพ่อค้าแม่ค้าในพื้นที่ ภายใต้กฎกติกาของกลุ่ม มีมาตรฐานการปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเคร่งครัดเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน การรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวส่วนใหญ่ มีการเผยแพร่ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต มีศักยภาพของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในภาพรวม อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.63$) โดยด้านที่มีศักยภาพสูงที่สุดได้แก่ ด้านสิ่งดึงดูดใจ อยู่ในระดับสูง ($\bar{X} = 3.68$)

สำหรับการศึกษาที่ลงลึกในรายละเอียดแต่ละประเด็น จะพบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบันกำลังมุ่งสู่ความสะดวกสบาย และเข้าใจนักท่องเที่ยวมากที่สุด เป็นเพราะกระแสของการท่องเที่ยวเป็นที่นิยมในหมู่มคนทุกกลุ่มวัย และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ผลักดันให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนหรือเมืองรองมากขึ้น ดังนั้นเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัยเข้าถึงได้ง่าย และตรงกับความต้องการของผู้ใช้ จะทำให้การท่องเที่ยวสามารถพัฒนาและเติบโตขึ้นอย่างก้าวกระโดด หากมีการตั้งกลุ่มเป็นเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยว จะเป็นการแบ่งปันความรู้และกระจายเศรษฐกิจออกไปยังพื้นที่รอบข้าง ซึ่งพฤติกรรมนักท่องเที่ยวจะไม่เที่ยวในพื้นที่เดิมติดต่อกัน โดยแหล่งท่องเที่ยวนั้นจะต้องมีการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่รอบข้างพร้อมกันไปด้วย เพราะถึงอย่างไรนักท่องเที่ยวจะกลับมาในพื้นที่เดิมเสมอ ถ้าแหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวมีการพัฒนาแอปพลิเคชันการให้บริการที่สะดวกทันสมัย และคุณภาพสินค้าหรือบริการที่ทำให้นักท่องเที่ยวประทับใจอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ให้หน่วยงานด้านการท่องเที่ยวเป็นที่ปรึกษาและทำงานร่วมกันกับแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จัดให้มีระบบช่วยวางแผนการท่องเที่ยวตามความสนใจให้กับนักท่องเที่ยวอย่างเป็นรูปธรรม

1.2 แหล่งท่องเที่ยวควรจัดหาระบบการประเมินความพึงพอใจและข้อเสนอแนะจากนักท่องเที่ยวทางออนไลน์

1.3 แหล่งท่องเที่ยวควรจัดทำสื่อเกี่ยวกับเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ในพื้นที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจในรูปแบบสื่อออนไลน์เพื่อสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว

1.4 แหล่งท่องเที่ยวควรทำการวางแผนให้หน่วยงานอื่นเข้าร่วมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางสื่อออนไลน์ให้เพิ่มมากขึ้น

1.5 แหล่งท่องเที่ยวควรจัดหาสัญญาณอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว และร้านค้า อาจให้บริษัทเครือข่ายโทรศัพท์มาดำเนินการในลักษณะหุ้นส่วน

1.6 ผู้รับผิดชอบหลักในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่ต้นแบบต่างๆ ให้กับคนในชุมชนเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวตนเอง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 ค้นหาของดีหรือพื้นที่ที่เป็นจุดเด่นของจังหวัดนครสวรรค์ โดยการยกระดับการท่องเที่ยวในชุมชนให้เป็นการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลระดับชาติ

2.2 ควรนำเสนอ อัตลักษณ์ความเป็นท้องถิ่นเพื่อให้พื้นที่อื่นได้เห็นและสนใจเดินทางมาท่องเที่ยวให้มากขึ้น โดยตั้งเป้าหมายให้เป็นเมืองวัฒนธรรมแห่งความหลากหลาย

2.3 นำเสนอของดีผ่านสื่อต่างๆ พร้อมกระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

2.4 กำหนดทิศทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการพัฒนาการพัฒนาการท่องเที่ยวในชุมชนให้สอดคล้องกับการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในระดับประเทศ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 3.1 ควรศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความพร้อมการท่องเที่ยวในชุมชนกับการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัล
- 3.2 ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบดิจิทัลในพื้นที่ข้างเคียงร่วมด้วย

บรรณานุกรม

- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**. กรุงเทพฯ: กองอนุรักษ์การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ฉลองศรี พิมพ์สมพงศ์. (2546). **การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ชัยสิทธิ์ ดำรงวงศ์เจริญ. (2550). **การจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเชิงอนุรักษ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษาภูผายนต์ อำเภอกวน จังหวัดสกลนคร**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ปัญจพล บินกาญจน์. (2557). **ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะนโยบาย Digital Economy**. สืบค้นจาก <http://www.thailandff.org/upload/reports/digital%20economy%20final.pdf>
- สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น). (2562). **ขับเคลื่อน Digital SMEs พร้อมรับ AEC**. (ออนไลน์). แหล่งที่มา: <http://www.tpa.or.th> (5 พฤษภาคม 2562).
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2549). **จุดเปลี่ยนประเทศไทย: ในกระแสโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: การเงินธนาคาร.
- Markusen, A. (2004). Targeting Occupations in Regional and Community Economic Development. **Journal of the American Planning Association**, 70(3), 253-268.
- Raymond L. C. (1996). The entrepreneurial community approach to community economic development. **Economic Development Review**, 14(2), 16-20.

การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และ
คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า
สถานีบริการน้ำมันอิสระ

Online Customer Relationship Management
and Service Quality Influencing Customer
Loyalty on Independent Petrol Stations

ณัฐนันท์ ธีระชิต¹

Nathanan Teerachit

แสงทอง บุญยั้ง²

Sangthong Boonying

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบแนวทางการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน โดยการสุ่มแบบกำหนดสัดส่วนประชากร ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ เทคนิคการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling : SEM)

ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.78 ระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของลูกค้าสถานี

---

¹ นักศึกษาหลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาระบบสารสนเทศและคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

บริการน้ำมันอิสระ ภาพรวมอยู่ระดับมาก ค่าเฉลี่ย 4.03 และระดับความคิดเห็นต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ย 3.98 ผลการทดสอบสมมติฐานจากโมเดลที่ปรับแล้ว โดยการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรงอิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวมระหว่างตัวแปรแฝงต่างๆ ของโมเดลประสิทธิผลของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ และคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ

คำสำคัญ: ลูกค้าสัมพันธ์, คุณภาพการให้บริการ, ความภักดีของลูกค้า

Abstract

This research aimed to study the online customer relationship management and service quality that affect customer loyalty of Independent petrol stations. The sample for studied were in prospective customer who came to use the services of independent petrol stations in Phra Nakhon Si Ayutthaya province. The samples of this research were 400 samples and used the questionnaires to collected data. The research used the structural equation model techniques (Structural Equation Modeling: SEM) for Data analyzed.

The results showed that : the opinions of research samples show that the online customer relationship management of independent petrol stations were high level ($x=3.78$). The service quality of independent petrol stations were high level ($x=4.03$) and the customer loyalty of independent petrol stations included at the high level ($x=3.98$). The results of the hypothesis testing

from the modified model by analyzing direct and combined influences between the online customer relationship management and service quality that affected the customers loyalty of independent petrol stations. The study found that online customer relationship management and the quality of service has a direct positive impact on customers loyalty in independent petrol stations.

Keywords: Online Customer Relationship Management, service quality, customer loyalty

บทนำ

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าตลาดค้าปลีกน้ำมันเชื้อเพลิง มีสภาพการแข่งขันที่มีแนวโน้มดุเดือดขึ้น จากการที่ตลาดมีการแข่งขันสูงแต่กำไรต่ำ และมีผู้ค้าจำนวนมาก ราย อีกทั้งผลิตภัณฑ์ไม่มีความแตกต่างกันมากนักจึงทำให้สามารถทดแทนกันได้ โดยแต่ละบริษัทต่างหากลยุทธ์ เพื่อสร้างความแตกต่างในด้านอื่นๆ ประเทศไทยมีบริษัทรายใหญ่ที่ดำเนินธุรกิจน้ำมันเชื้อเพลิง ได้แก่ บริษัท ปตท.จำกัด (มหาชน) บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด บริษัท เอสโซ่ (ประเทศไทย) จำกัด (มหาชน) บริษัท คาลเท็กซ์ (ไทย) จำกัด และบริษัท บางจากปิโตรเลียม จำกัด (มหาชน) ได้ครองส่วนแบ่งทางการตลาดธุรกิจน้ำมันสำเร็จรูปถึงร้อยละ 78 ซึ่งบริษัท ปตท.น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน) หรือโออาร์ครองส่วนแบ่งการตลาดสูงสุด 36.1 รองลงมาอันดับ 2 ได้แก่ เอสโซ่ 10.9 อันดับ 3 บางจาก 10.8 เชลล์ 8.8 และอันดับ 5 เชฟรอน (ไทย) 6.2 ขณะที่กลุ่มผู้ค้ารายย่อย มีส่วนแบ่งทางการตลาด รวมกันประมาณ 27.2 ซึ่งมูลค่าตลาดมีการเติบโตมากขึ้นจาก 8 เดือนแรก ปี 2562 (ม.ค. - ส.ค. 2562) โดยจะเห็นได้ว่าเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงที่เพิ่มสูงขึ้น ในเดือนสิงหาคม 2562 มีความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในประเทศนั้น มีปริมาณความต้องการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงถึง 4,789 ล้านลิตร เฉลี่ยวันละ

154.5 ล้านลิตร (ศูนย์ข่าวพลังงาน, 2562.) ซึ่งส่งผลให้ตลาดค้าปลีกน้ำมันเชื้อเพลิงมีการแข่งขันกันอย่างรุนแรงโดยบริษัทรายใหญ่ต่างพยายามเพิ่มหรือขยายสาขาของสถานีบริการน้ำมันเพื่อให้เข้าถึงลูกค้าให้มากที่สุดสถานีบริการของตนเองมาก โดยจำนวนสถานีบริการน้ำมันทั่วประเทศ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วจาก 6,780 แห่งในปี 2558 เป็น 7,277 แห่งในปี 2559 อัตราการขยายตัวสูงสุดในช่วงปี 2558-2559 อยู่ในอัตรา 6.8% อย่างไรก็ตาม อัตราการขยายตัวก็เริ่มลดลงเหลือ 6% และ -1.3% ในปี 2560 และปี 2561 ตามลำดับ และ 2.4 ในปี 2562 ทั้งนี้เป็นส่วนของผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่และผู้ค้าน้ำมันรายย่อยลดลง ในขณะที่ผู้ค้าน้ำมันอิสระเพิ่มขึ้น (กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2562)

การแบ่งกลุ่มผู้ค้าน้ำมันตามพระราชบัญญัติน้ำมันเชื้อเพลิง พ.ศ.2521 ออกเป็น 2 กลุ่มหลักๆ ดังนี้ผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 6 : ผู้ค้าน้ำมันที่มีปริมาณการค้าน้ำมันแต่ละชนิดหรือรวมกันทุกชนิดปีละหนึ่งแสนเมตริกตันขึ้นไป แยกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ (Major oil brands) ได้แก่ ปตท. เชลล์ เอสโซ่ คาลเท็กซ์ และ บางจาก ผู้ค้าน้ำมันรายเล็ก (Minor oil brands) ได้แก่ ซีเอสโก คอสโม โมบิล สุโขทัย เอ็มพี คูเวต พีที ทีพีไอ เจที พีซี และพีเอ 2) ผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 6 ทวิ (ผู้ค้าน้ำมันอิสระ: Independent): ผู้ค้าที่ไม่ใช่ผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 6 ซึ่งดำเนินกิจการค้าน้ำมัน โดยจัดตั้งเป็นสถานีบริการจำหน่ายน้ำมันเชื้อเพลิง โดยไม่สังกัดยี่ห้อใดในกลุ่มผู้ค้าน้ำมันตามมาตรา 6 (กิตติ แก้วเขียว, 2557) กลุ่มผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ มีจำนวนสถานีบริการน้ำมันเพิ่มขึ้นจาก 3,854 แห่ง ในปี 2554 เป็น 4,614 แห่ง ในไตรมาส 2 ปี 2562 มีจำนวนสถานีบริการเพิ่มขึ้นถึง 760 แห่ง กลุ่มผู้ค้าน้ำมันรายเล็ก มีจำนวนสถานีบริการน้ำมันเพิ่มขึ้นจาก 805 แห่ง ในปี 2554 เป็น 2,265 แห่ง ในไตรมาส 2 ปี 2562 มีจำนวนสถานีบริการขยายตัวถึง 1,460 แห่ง และในขณะที่กลุ่มผู้ค้าน้ำมันอิสระมีจำนวนสถานีบริการเพิ่มขึ้นจาก 14,720 แห่ง ในปี 2554 เป็น 20,698 แห่ง ในไตรมาส 2 ปี 2562 มีสถานีบริการน้ำมันขยายตัวสูงถึง 5,978 แห่งด้วยกัน เนื่องจากการลดกฎเกณฑ์การตั้งปั้มน้ำมันของกรมโยธาธิการ ทำให้ต้นทุนการก่อสร้างปั้มลดลง ส่งผลให้ปั้มเกิดขึ้นมากในต่างจังหวัด ในลักษณะปั้มอิสระเพิ่มมากขึ้น จากข้อมูลข้างต้นเห็นได้ว่า จำนวนสถานีบริการ

ของผู้ค้ารายใหญ่ และผู้ค้าน้ำมันรายเล็กมีการขยายตัวได้น้อย ในปัจจุบัน สภาวะทางเศรษฐกิจมีการแข่งขันสูง ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมทางสังคม และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและรูปแบบการ ดำรงชีวิตของผู้บริโภคได้เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริโภคส่วนใหญ่ติดต่อสื่อสารกัน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์มากยิ่งขึ้น ประกอบกับการแข่งขันที่รุนแรงใน อุตสาหกรรมและธุรกิจต่างๆ ทำให้ผู้ประกอบการและหน่วยงานภาครัฐ เอกชน ตลอดจนสถานีบริกรน้ำมันต้องปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ทางการตลาดให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น โดยก่อให้เกิดการปรับปรุงการบริหารลูกค้า สัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการ เพื่อให้สามารถแข่งขัน กับคู่แข่งทางธุรกิจรายอื่นๆ ได้ (มนต์ทิพย์ ทำนอง, 2550)

เครือข่ายสังคมออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือทางการตลาดในการแบ่งปัน ประสบการณ์ระหว่างผู้บริโภค เพื่อน คนรู้จัก หรือแม้แต่คนที่ไม่เคยรู้จัก ผ่าน การบอกต่อ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญที่ตอบโจทย์การทำการตลาด เครือข่ายสังคม ออนไลน์ที่ได้รับความนิยมในระดับโลก ได้แก่ Facebook และ Twitter ซึ่งมี จำนวนผู้ใช้บริการที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในทุกปี โดยเฉพาะประเทศไทยที่มี การเติบโตและการติดต่อสื่อสารกับกลุ่มเป้าหมายโดยตรงผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งทำให้หลายธุรกิจทำการสื่อสารการตลาดผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (สมาธิ เรือง สิงห์, 2555)

ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของสถานีบริกรน้ำมันแบรนด์อิสระซึ่งเป็นหนึ่งในธุรกิจที่ก่อตั้งและเติบโตด้วยฝีมือคนไทย ประกอบกับการเติบโตด้านการตลาดของธุรกิจหลายๆ ด้านในปัจจุบันที่อาศัยศักยภาพของเครือข่ายสังคมออนไลน์ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา การบริการลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานีบริกรน้ำมันอิสระ ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางให้เจ้าของกิจการในการพัฒนาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการของสถานีบริกรน้ำมันอิสระ ให้มีคุณภาพและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อสถานีบริกรน้ำมันอิสระในการรักษาลูกค้าเก่าและเพิ่มฐานลูกค้าใหม่ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการและความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ที่ประกอบด้วยการรับข้อมูลพิตแบค การให้บริการลูกค้าเชิงรุก การให้บริการแบบหนึ่งต่อหนึ่ง และโปรแกรมการสร้างลูกค้าที่ซื้อสัตย์ที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ
3. เพื่อศึกษาอิทธิพลของคุณภาพการให้บริการที่ประกอบด้วย ความเป็นรูปธรรมของการบริการ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ การตอบสนองต่อลูกค้า การให้ความมั่นใจต่อลูกค้า และการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้าที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่ใช้บริการสถานบริการน้ำมันอิสระมีจำนวนสถานบริการน้ำมันอิสระ 176 แห่งในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน, 2558) และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ลูกค้าที่มาใช้สถานบริการน้ำมันแบบอิสระ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณขนาดตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ (ธัญดา บุญม้วย, 2561) ซึ่งมีการกำหนดให้มีความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 ด้วยระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เท่ากับ จำนวน 385 คน เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกตัวอย่างแบบสุ่มซึ่งเก็บข้อมูลจากลูกค้าที่มาใช้บริการสถานบริการน้ำมันอิสระในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตามสัดส่วน ผู้วิจัยจึงขอเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 คน

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaires) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาข้อมูลเอกสารหนังสือ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยให้สอดคล้องกับประเด็นเนื้อหาและขอบเขตการวิจัย โดยแบ่งออกเป็น 5 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เพื่อสำรวจข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายปิดแบบคำตอบหลายตัวเลือก (Multiple Choices Question)

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของลูกค้าสถานีสานีสการน้ำมันอิสระ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการของลูกค้าสถานีสานีสการน้ำมันอิสระ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจเกี่ยวกับความภักดีของลูกค้าสถานีสานีสการน้ำมันอิสระจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้มีโอกาสในการแสดงความคิดเห็น

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนดและพิจารณาประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัยแล้วจึงนำมาหาค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) จากคะแนนการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นโดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อหาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดเป็น 3 ระดับ และนำแบบสอบถามแต่ละข้อมาหาค่าดัชนีความ

สอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา แล้วนำมาแทนค่าในสูตร IOC โดยเลือกเฉพาะข้อคำถามที่มีค่ามากกว่า 0.50 ขึ้นไป

2. การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาทดสอบความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) เพื่อแสดงให้เห็นว่าเครื่องมือวิจัยนั้นสามารถวัดสิ่งที่ต้องการได้ตรงตามเกณฑ์ที่ต้องการ คือ ข้อคำถามส่งผลตรงตามเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการวัดด้วยค่าองค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis : CFA) โดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับลูกค้าสถาบันบริการน้ำมันอื่นที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 100 ชุด และนำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์หาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างผลการวิเคราะห์ควรจะได้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มีค่ามากกว่า 0.40 แสดงว่าเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (กัลยา วาณิชยปัญญา, 2553) และได้นำแบบสอบถามไปตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha – Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เพื่ออธิบายข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ในส่วนการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ คุณภาพการให้บริการ และความภักดีของลูกค้าสถาบันบริการน้ำมันอิสระ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การทดสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการหาค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) จากคะแนนการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

2. การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA)

เพื่อตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ สามารถวัดได้สอดคล้องกับโครงสร้างหรือคุณลักษณะตามทฤษฎีของตัวแปรนั้น ๆ

3. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) เพื่อวัดความคงที่ภายในของเครื่องมือที่ใช้

สถิติทดสอบสมมติฐาน

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive) ประกอบด้วย ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis)

ผลการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ สรุปผลการศึกษามีรายละเอียดดังนี้

วิเคราะห์ข้อมูลทางประชากรศาสตร์

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 400 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 21-30 ปี ศึกษาอยู่ระดับปริญญาตรี อาชีพปัจจุบันพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 – 20,000 บาท และมีความถี่ในการใช้บริการ 1-2 ครั้งต่อสัปดาห์

ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการและความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการและความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ อยู่ในระดับมาก รายละเอียดดังต่อไปนี้ ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับความ

คิดเห็นต่อการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของลูกค้า
สถานีบริการน้ำมันอิสระ

การรับข้อมูลป้อนกลับ	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ ความ คิดเห็น
ด้านการรับข้อมูลป้อนกลับของลูกค้าสถานี บริการน้ำมันอิสระ	3.80	0.95	มาก
ด้านการให้บริการลูกค้าเชิงรุกของลูกค้าสถานี บริการน้ำมันอิสระ	3.76	0.95	มาก
ด้านการให้บริการแบบหนึ่งต่อหนึ่งของลูกค้า สถานีบริการน้ำมันอิสระ	3.76	0.94	มาก
ด้านการให้บริการแบบหนึ่งต่อโปรแกรมการ สร้างลูกค้าซื้อสัตย์ของลูกค้าสถานีบริการน้ำมัน อิสระ	3.79	0.93	มาก
ภาพรวม	3.78	0.94	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงผลสำรวจระดับความคิดเห็นต่อการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ พบว่า โดยภาพที่รวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.78$, S.D. = 0.94) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการรับข้อมูลป้อนกลับของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.95) รองลงมา คือ ด้านการให้บริการแบบหนึ่งต่อโปรแกรมการสร้างลูกค้าซื้อสัตย์ของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.93) และน้อยที่สุด คือ ด้านการให้บริการลูกค้าเชิงรุกของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.95) และด้านการให้บริการแบบหนึ่งต่อหนึ่งของลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 3.76$, S.D. = 0.94)

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ

ความเป็นรูปธรรมของการบริการ	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความคิดเห็น
ด้านความเป็นธรรมของรูปแบบการบริการของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ	3.87	0.86	มาก
ด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ	4.09	0.70	มาก
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ	4.06	0.72	มาก
ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ	4.10	0.72	มาก
ด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ	4.01	0.79	มาก
ภาพรวม	4.03	0.76	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงผลสำรวจระดับความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการของลูกค้า สถานีน้ำมันอิสระ พบว่า โดยภาพที่รวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.03$, S.D. = 0.76) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการให้ความเชื่อมั่นต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.72) รองลงมา คือ ด้านความน่าเชื่อถือและไว้วางใจของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 4.09$, S.D. = 0.70) ด้านการตอบสนองต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 4.06$, S.D. = 0.72) ด้านการดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้าของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.79) และน้อยที่สุด คือ ด้านความเป็นธรรมของรูปแบบการบริการของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ ($\bar{X} = 3.87$, S.D. = 0.86)

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และระดับความคิดเห็นต่อความภักดีของลูกค้าสถานีน้ำมันอิสระ

ความภักดีของลูกค้า	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับความ

			คิดเห็น
ด้านความภักดีของลูกค้า	3.98	0.76	มาก
ภาพรวม	3.98	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงผลสำรวจระดับความคิดเห็นความภักดีของลูกค้าสภานีบริการน้ำมันอิสระ พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.79)

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ผลการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับแสดงการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสภานีบริการน้ำมันอิสระ ดังนี้

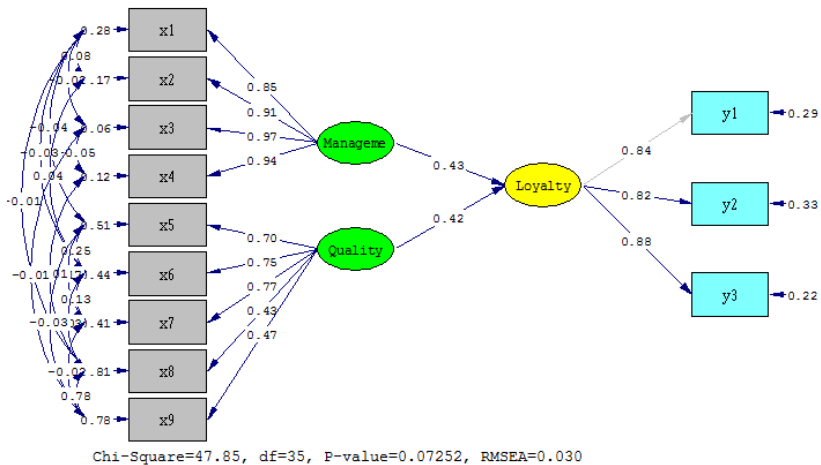
ตารางที่ 4 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางค่าความผิดพลาดมาตรฐาน และค่า t-value ของโมเดลสมการโครงสร้างสำหรับการวิเคราะห์โมเดลเชิงสาเหตุ อิทธิพลของการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสภานีบริการน้ำมันอิสระ (n = 486)

Path Diagram	Path Coefficients	Standard Errors	t-values
GAMMA			
Management → Loyalty	0.43**	0.13	3.44
Quality → Loyalty	0.42**	0.13	3.18

หมายเหตุ: Path Diagram คือแผนภาพที่เส้นทาง, Path Coefficients คือสัมประสิทธิ์เส้นทาง

* หมายถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($1.960 \leq t\text{-value} < 2.576$),

** หมายถึงนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($t\text{-value} \geq 2.576$)

ภาพที่ 1 โมเดลสมการโครงสร้างที่สร้างตามสมมติฐานแสดงอิทธิพลของการบริหาร ลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

จากภาพที่ 1 ผลการวิเคราะห์โมเดลการวัด (Measurement Model) ในโมเดลสมการโครงสร้างหลังการปรับแสดงการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงภายนอกการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Management) พบว่า การให้บริการแบบหนึ่งต่อหนึ่ง (Management3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากที่สุด เท่ากับ 0.97 รองลงมา คือ โปรแกรมการสร้างลูกค้าที่ซื่อสัตย์ (Management4) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ 0.94 การให้บริการลูกค้าเชิงรุก (Management2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.91 และน้อยที่สุด คือ การรับข้อมูลป้อนกลับ (Management1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85

ส่วนคุณภาพการให้บริการ (Quality) พบว่า การตอบสนองต่อลูกค้า (Quality3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.77 รองลงมา คือ ความน่าเชื่อถือและไว้วางใจ (Quality2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากที่สุด เท่ากับ 0.76 ความเป็นรูปธรรมของการบริการ (Quality1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.70 การดูแลเอาใจใส่ต่อลูกค้า (Quality5) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.47 และน้อยที่สุด คือ การให้ความมั่นใจต่อลูกค้า (Quality4) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.43

เมื่อพิจารณาน้ำหนักองค์ประกอบของตัวแปรสังเกตได้ภายในกับตัวแปรแฝงความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ (Loyalty) พบว่า ความตั้งใจบอกต่อ (Loyalty3) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) มากที่สุด เท่ากับ 0.88 รองลงมา คือ ความตั้งใจซื้อ (Loyalty1) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.84 และน้อยที่สุด คือ ความอ่อนไหวต่อปัจจัยราคา (Loyalty2) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.82

ผลการวิเคราะห์เส้นทางอิทธิพลระหว่างตัวแปรสาเหตุกับตัวแปรแฝงภายในการนำเสนอข้อมูลในส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์โครงสร้างระหว่างตัวแปรสาเหตุ และตัวแปรแฝงภายใน พบว่า ตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรแฝงภายในอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ประกอบด้วย การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Management) กับตัวแปรความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ (Loyalty) พบว่า มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางมากที่สุด เท่ากับ 0.43 รองลงมา คุณภาพการให้บริการ (Quality) กับตัวแปรตัวแปรความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ (Loyalty) มีค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางมากที่สุด เท่ากับ 0.42

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์เส้นทางโมเดลสมการโครงสร้างตามสมมติฐานโมเดลรวม

ตัวแปร	Loyalty		
	TE	DE	IE
Management	0.43** (0.13)	0.43** (0.13)	-
Quality	0.42** (0.13)	0.42** (0.13)	-
$\chi^2 = 44.54$, $df = 35$, $\chi^2/2 = 1.27$, $p\text{-value} = 0.13$, $GFI = 0.99$, $AGFI = 0.96$, $NFI = 0.99$, $NNFI = 0.99$, $CFI = 1.00$, $RMSEA = 0.025$, $SRMR = 0.0258$, $CN = 625.61$			

หมายเหตุ $p^* < .05$, $p^{**} < .01$

อิทธิพลรวม (TE) อิทธิพลทางตรง (DE) และอิทธิพลทางอ้อม (IE) จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ (Management) และคุณภาพการให้บริการ (Quality) มีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ (Loyalty)

การอภิปรายผล

สมมติฐานที่ 1 การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

ผลการวิจัยพบว่า การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ ทั้งนี้ลูกค้าที่ใช้บริการสถานบริการน้ำมันอิสระมีความรู้สึกดีต่อการสื่อสาร เนื่องจากการสร้างความสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์เป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่สถานบริการน้ำมันอิสระสามารถตอบกลับกลุ่มลูกค้าได้ทันที และสามารถแบ่งปันข้อมูลข่าวสารกับลูกค้าได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง ลูกค้าสามารถติดต่อกับสถานบริการน้ำมันได้ตลอด 24 ชม. สอดคล้องกับงานวิจัยของ วิลาสินี อินทร์สุวรรณ (2561) ศึกษาเรื่อง การบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของบริษัท แอลจี อิเล็กทรอนิกส์

(ประเทศไทย) จำกัด และความภักดีต่อตราสินค้า ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์มีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีตราสินค้าแอลจี ประกอบกับแนวคิดของสมาธิ เรื่องสิ่ง (2555) ศึกษาเรื่อง การบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์ของกาแฟสตาร์บัคส์ที่มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์อันดีและความภักดีต่อตราสินค้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกาแฟสตาร์บัคส์และลูกค้าสตาร์บัคส์มีความสัมพันธ์กับความภักดีต่อตราสินค้าของลูกค้าในทิศทางเดียวกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธัญาดา บุญมาวัย (2561) ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของการรับรู้คุณภาพการบริการของลูกค้าที่ใช้บริการ เค พลัส ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) ผลการวิจัย พบว่า การจัดการลูกค้าสัมพันธ์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าที่ใช้บริการ เค พลัส ธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน)

สมมติฐานที่ 2 คุณภาพการให้บริการ ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าสถานบริการน้ำมันอิสระ

ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการ ส่งผลทางตรงเชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าบริการสถานีบริการน้ำมันอิสระ ทั้งนี้ลูกค้ารู้สึกว่าการมาใช้บริการที่สถานีบริการน้ำมันอิสระ มีสิ่งอำนวยความสะดวกเวลาไปใช้บริการทำให้สะดวกสบายมากยิ่งขึ้น อุปกรณ์และเครื่องมือในการให้บริการเพียงพอไม่ต้องรอคิวยาว ปลอดภัย พนักงานให้บริการมีความคล่องแคล่วว่องไว ใส่ใจต่อลูกค้าทุกคนเท่าเทียมกัน พนักงานแต่งกายสุภาพเรียบร้อย เป็นกันเอง ทั้งนี้เมื่อลูกค้ารู้สึกว่าการให้บริการของสถานีบริการน้ำมันอิสระมีคุณภาพ ลูกค้าย่อมยินดีที่จะกลับมาใช้บริการอย่างต่อเนื่องนำมาสู่ความภักดีได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ณรงค์ คูนานิช (2560) ศึกษาเรื่อง อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการ การได้รับคุณค่าเชิงประสบการณ์จากพนักงานขาย และการลดความเสี่ยงโดยพนักงานขายที่มีต่อความภักดีของลูกค้าร้านขายยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านความมั่นใจ และด้านการเอาใจใส่ มีผลต่อเชิงบวกต่อความ

ภักดีของลูกค้า ร้านขายยาในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลในเชิงบวก แล้วยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ณัฐกานต์ อติศัยรัตนกุล (2560) ศึกษาเรื่อง ความภักดีของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์และบริการอินเทอร์เน็ต ประเภท FT Tx ของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่ศูนย์บริการลูกค้า ทีโอที สาขาสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์และบริการอินเทอร์เน็ต ประเภท FTTx ของบริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่ศูนย์บริการลูกค้า ทีโอที สาขาสุราษฎร์ธานี อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ หัตถญา คงปรีพันธ์ (2557) ศึกษาเรื่อง คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความภักดีของลูกค้าเปรียบเทียบระหว่างธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยด้านคุณภาพบริการมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อความภักดีของลูกค้ามีต่อธนาคารกรุงไทยและธนาคารกรุงเทพ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา นิกรสังขพินิจ (2561) ศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดีของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง บุรีรัมย์-นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการบริการส่งผลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง บุรีรัมย์-นครราชสีมา และสอดคล้องกับงานวิจัยของ โสรจจะราช เถระพันธ์ (2561) ศึกษาเรื่อง คุณภาพการบริการและการบริหารลูกค้าสัมพันธ์กับผู้รับบริการที่ส่งผลต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ และความภักดีของผู้มาใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า คุณภาพการให้บริการส่งผลเชิงบวกต่อความภักดีของผู้ใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัดปทุมธานี

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

สถานีนีบริกรน้ำมันอิสระควรสำรวจวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการในรูปแบบใหม่ ๆ ของคู่แข่งกันอยู่เสมอ รวมทั้งคอยติดตามลักษณะการให้บริการ

หรือการสื่อสารของคู่แข่งชั้นที่มีต่อลูกค้า เพื่อนำมาเปรียบเทียบและนำมาปรับปรุงพัฒนาคุณภาพบริการของสถานบริการน้ำมันอิสระ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยนี้เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าสถานีบริการน้ำมันอิสระ ในเขตพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเพียงกลุ่มเดียว ควรมีการวิจัยขยายผลในพื้นที่จังหวัดอื่นๆ ที่อยู่ใกล้เคียงเพื่อนำผลการวิจัยมาใช้เป็นแนวทางในการเพิ่มคุณภาพการให้บริการของสถานีบริการน้ำมัน
2. ควรศึกษากลุ่มตัวอย่างที่เป็นลูกค้าสถานีบริการน้ำมันขนาดใหญ่ เพื่อนำผลที่ได้จากการวิจัยมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์และคุณภาพการให้บริการ

บรรณานุกรม

- กรมธุรกิจพลังงาน. (2562). **หลักเกณฑ์การประกอบกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงข**
ตามกฎหมายใหม่. [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก
http://www.doeb.go.th/knowledge/new_oil_law.htm, 15
 กันยายน 2562.
- กรมธุรกิจพลังงาน กระทรวงพลังงาน. (2562). **ข้อมูลสถานีบริการน้ำมัน**
(ตามไตรมาส). [ออนไลน์] เข้าถึงได้จาก :
<http://www.doeb.go.th/2017/acticle/statistic>, 20 ตุลาคม
 2562.
- กัลยา วานิชย์บัญชา. (2553). **การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์**
ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กาญจนา นิกรสังขพิณิจ. (2561). **คุณภาพการบริการที่ส่งผลต่อความภักดี**
ของผู้ใช้บริการรถตู้โดยสารประจำทาง บุรีรัมย์-นครราชสีมา.
รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการ (PROCEEDINGS) การ
ประชุมวิชาการระดับชาติและนานาชาติ. ครั้งที่ 2 (2561) : 23-27.

- กิตติ แก้วเขียว. (2557). กลยุทธ์การตลาดของสถานบริการน้ำมันอิสระใน
ประเทศไทย. ดุษฎีนิพนธ์, สาขาวิชาการตลาด, คณะบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย.
- ณรงค์ คັນวานิช. (2560). อิทธิพลของคุณภาพการให้บริการ การได้รับคุณค่า
เชิงประสบการณ์จากพนักงานขาย และการลดความเสี่ยงโดย
พนักงานขายที่มีต่อความจงรักภักดีของลูกค้าร้านขายยาใน
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารวิชาการบริหารธุรกิจ
สมาคมสถาบันอุดมศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทยในพระ
ราชูปถัมภ์ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,
6(2), 118-120.
- ณัฐกานต์ อติศัยรัตนกุล, และสุพิศ ฤทธิ์แก้ว. (2560). ความจงรักภักดีของ
ลูกค้าต่อผลิตภัณฑ์และบริการอินเทอร์เน็ต ประเภท FTTx ของ
บริษัท ทีโอที จำกัด (มหาชน) ในเขตพื้นที่ศูนย์บริการลูกค้าทีโอที
สาขาสุราษฎร์ธานี. ปรินญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต, สำนัก
วิชาการจัดการ, สำนักวิชาวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.
- ธัญาดา บุญมาวัย. (2561). ปัจจัยที่เป็นเหตุและผลของการรับรู้คุณภาพ
การบริการของลูกค้าที่ใช้บริการ เค พลัส ธนาคารกลีกรไทย
จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, คณะ
บริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- มนต์ทิพย์ ทำนอง. (2550). การวัดความจงรักภักดีต่อตราหือของผู้บริโภค
ในจังหวัดเชียงใหม่ : กรณีศึกษา ตราหือเดอะ พิชซ่า คอมปะนี
และพิชซ่า ฮัท. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย,
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- วิลาสินี อินทร์สุวรรณ. (2561). การบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคม
ออนไลน์ ของบริษัท แอลจี อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย) จำกัด
และความภักดีต่อตราสินค้าในเขตกรุงเทพ. การค้นคว้าอิสระ
ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการสื่อสารเชิงกลยุทธ์,

มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สมาธิ เรื่องสิงห์. (2555). การบริหารงานลูกค้าสัมพันธ์บนสื่อสังคมออนไลน์
ของกาแฟสตาร์บัคส์ที่มีความสัมพันธ์กับความสัมพันธ์อันดีและความ
ภักดีตราสินค้าของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสาร
บริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 3(1), 82-91

โสรัจจะราช เถระพันธ์. (2561). คุณภาพการบริการและการบริหารลูกค้า
สัมพันธ์กับผู้รับบริการที่ส่งผลต่อความไว้วางใจ ความพึงพอใจ
และความภักดีของผู้มาใช้บริการโรงพยาบาลเอกชนในจังหวัด
ปทุมธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต,
มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

หัทธยา คงปรีพันธ์. (2557). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความ
จงรักภักดีของลูกค้าเปรียบเทียบระหว่างธนาคารกรุงเทพ จำกัด
(มหาชน) กับธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน) ในเขตอำเภอ
เมือง จังหวัดปทุมธานี. การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต วิชาเอกการจัดการทั่วไป, คณะบริหารธุรกิจ,
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
เครือข่ายโรงเรียนที่ 22

สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร

Problem of Personnel Administration in School
Network 22 under Bangkapi District, Bangkok
Metropolis

ณัฐนันท์ ระจิตรนนท์¹

Nattanan Rajittaranon

ปทุมพร เปียถนอม²

Patumphorn Piatanom

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน กลุ่มตัวอย่างเป็นครูในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 151 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่า t (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA)

---

¹ นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

² สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง อยู่ในระดับน้อย และ 2) ครูที่มีระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: การบริหารงานบุคคล, สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล

Abstract

This research aimed to study and compare the problem of personnel administration in school network 22 under Bangkapi district, Bangkok Metropolis. The sample of 151 teachers working in school network 22 under Bangkapi district, Bangkok metropolis in 2019 academic year, were categorized according to level of education and work experience. The instrument was a questionnaire, querying about problem of personnel administration in school. Frequency, percentage, arithmetic mean, standard deviation, t-test and One-way ANOVA were employed to analyze data.

The research findings were as follows:

The lowest level of overall problem of personnel administration in school network 22 under Bangkapi district, Bangkok Metropolis, only the manpower planning and position determination were at low level, and no significant differences among teacher with different levels and experiences.

Keywords: Personnel Administrations, Personnel Administration Problems

บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีความรู้ มีคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ เป็นเสมือนเครื่องมือในการพัฒนาคนให้รู้เท่าทันความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านต่างๆ ของโลกยุคโลกาภิวัตน์ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจของทุกประเทศ รวมทั้งประเทศไทยที่ต้องตื่นตัวและเร่งพัฒนาเพื่อให้ทันยุคสมัย จึงเกิดกระแสผลักดันให้มีการปฏิรูปที่สำคัญๆ หลายประการ ทั้งการปฏิรูประบบราชการ ระบบรัฐวิสาหกิจ และการปฏิรูปการศึกษา (โสภณ โสมติ อ่างถึงใน อริสรา มาตคม, 2561, หน้า 35)

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคลและการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่โดยตรง จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะบริหารจัดการงานเหล่านี้ให้มีประสิทธิภาพ โดยที่การบริหารงานบุคคลในโรงเรียนเป็นภารกิจสำคัญที่มุ่งส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถปฏิบัติงานได้คล่องตัวมีอิสระภายใต้กฎหมาย ระเบียบ โดยคำนึงถึงหลักธรรมาภิบาล ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาได้รับการพัฒนา มีความรู้ความสามารถ มีขวัญกำลังใจได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติ มีความมั่นคงและก้าวหน้าในวิชาชีพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักการศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์, 2554, หน้า 14) โดยเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร มีการบริหารงานของโรงเรียนประกอบด้วย 4 ฝ่าย คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานทั่วไป และการบริหารงานบุคคล ซึ่งการบริหารงานในสถานศึกษานั้นย่อมประสบปัญหาในการบริหารจัดการ ดังนั้น การบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาจึงถือเป็นหัวใจสำคัญที่จะส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาสามารถปฏิบัติงานตอบสนองกับความต้องการของสถานศึกษาได้ แต่อีกนัยหนึ่งการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22

สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ก็ยังประสบปัญหาอยู่ทั้งในเรื่องของอัตรากำลังครูที่ไม่เพียงพอ การบรรจุและแต่งตั้งครูไม่ตรงวิชาเอก ครูรับภาระงานมากเกินไปจนส่งผลต่อการปฏิบัติงาน ซึ่งปัญหาเหล่านี้อาจส่งผลกระทบต่อขวัญและกำลังใจ และประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษา

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยมีความตระหนักว่าสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษานั้น เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญและมีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้ไปเป็นข้อมูลสำคัญในการวางแผนพัฒนาและปรับปรุงสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562 จำนวน 235 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ครูที่ปฏิบัติการสอน ในเครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2562

จำนวน 151 คน โดยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตารางของ Cohen (Cohen, Manion and Morrison, 2011, p.147)

เครื่องมือวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วย 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล ในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร เป็นคำถามลักษณะแบบให้เลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ โดยจะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ

2. หาคความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญด้านเนื้อหา ด้านเทคนิคการเขียนวิจัย และด้านภาษา จำนวน 5 คน และประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับเนื้อหาและวัตถุประสงค์ นำค่าคะแนนของผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruency: IOC) พิจารณาข้อคำถามที่มีค่า IOC ≥ 0.6 ซึ่งผลการวิเคราะห์ที่ไม่มีข้อที่ตัดทิ้งหรือปรับปรุง

3. วิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ .973

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยแจกแบบสอบถามและเก็บคืนด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 11-20 มีนาคม 2563 และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เป็นรายข้อ รายด้าน และโดยภาพรวม โดยกำหนดเกณฑ์การแปลคะแนนเฉลี่ยตามแนวคิดของ (Best and Kahn, 1993) ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.50 - 5.00 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.50 - 4.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.50 - 3.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.50 - 2.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 - 1.49 หมายถึง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียน ที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกันต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร วิเคราะห์โดยใช้ค่าความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance)

ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ยกเว้นด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่ง มีปัญหาอยู่ในระดับน้อย (ตาราง 1)

ตาราง 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของสภาพปัญหาการบริหารงาน

บุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงาน
เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน

ปัญหาการบริหารงานบุคคล	ระดับปัญหา		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1 ด้านการวางแผนอัตรากำลังและ การกำหนดตำแหน่ง	1.55	.45	น้อย
2 ด้านการสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง	1.46	.42	น้อยที่สุด
3 ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน	1.42	.43	น้อยที่สุด
4 ด้านการลาและการออกจากราชการ	1.41	.42	น้อยที่สุด
รวม	1.46	.38	น้อยที่สุด

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา
เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร สามารถสรุป
ผลได้ดังนี้

2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการ
บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบาง
กะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน (ตาราง 2)

ตาราง 2 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัญหาการ

บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัด
สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษา

ปัญหาการบริหารงานบุคคล	ระดับการศึกษา					
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี		t	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1 ด้านการวางแผนอัตรากำลัง และการกำหนดตำแหน่ง	1.55	.440	1.55	.473	-.040	.969
2 ด้านการสรรหาและ บรรจุแต่งตั้ง	1.43	.404	1.49	.449	-.823	.412
3 ด้านการส่งเสริมประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงาน	1.40	.398	1.47	.486	-.999	.319
4 ด้านการลาและการออกจาก ราชการ	1.40	.418	1.40	.427	.095	.924
รวม	1.45	.357	1.48	.412	-.500	.618

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็น
ต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22
สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน
ไม่แตกต่างกัน (ตาราง 3)

ตาราง 3 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีต่อสภาพปัญหาการ

บริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัด
สำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามประสบการณ์
ในการปฏิบัติงาน

ปัญหา การบริหารงานบุคคล	ประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5-10 ปี		10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการวางแผน อัตรากำลังและ การกำหนดตำแหน่ง	1.70	.43	1.57	.46	1.47	.44	2.750	.067
2. ด้านการสรรหาและ บรรจุแต่งตั้ง	1.55	.43	1.46	.44	1.41	.40	1.156	.318
3. ด้านการส่งเสริม ประสิทธิภาพใน การปฏิบัติงาน	1.51	.41	1.42	.42	1.39	.46	.757	.471
4. ด้านการลาและการ ออกจากราชการ	1.47	.42	1.46	.43	1.33	.41	1.778	.173
รวม	1.56	.37	1.48	.37	1.40	.38	1.857	.160

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายได้ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวม มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ความสามารถในงานด้านการบริหารบุคคล โดยมีการจัดเก็บข้อมูลของบุคลากรในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการเสนอขออัตรากำลังบุคลากรได้อย่างเหมาะสมตรงตามที่สถานศึกษา

ต้องการ และมีการอบรมปฐมนิเทศให้แก่บุคลากรที่ได้รับการบรรจุแต่งตั้งใหม่ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสนับสนุนและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้พัฒนาตนเอง และการสร้างผลงานทางวิชาการ เพื่อขอมีหรือเลื่อนวิทยฐานะที่สูงขึ้นต่อไป จึงทำให้ครูมีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล อยู่ในระดับน้อยที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปนิตา วรณศิริ (2557, หน้า 83) ที่ศึกษาเรื่องปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเลยพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อยที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ (2560, หน้า 138) ที่ศึกษาเรื่องการศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยภาพรวมมีปัญหอยู่ในระดับน้อย

2. ผลการเปรียบเทียบสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จำแนกตามระดับการศึกษาและประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้

2.1 ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีการดำเนินการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยมีการจัดทำแผนอัตรากำลังของบุคลากรเพื่อคาดคะเนความต้องการอัตรากำลังไว้ล่วงหน้า ทำให้สามารถเสนอขออัตรากำลังได้ตรงตามความต้องการ สอดคล้องกับภาระงานและอัตรากำลังที่มีอยู่ในสถานศึกษา รวมถึงการสนับสนุนให้คำแนะนำแก่บุคลากรที่ขอโอนย้ายไปสังกัดอื่น หรือการพ้นจากตำแหน่งเดิมไปยังตำแหน่งที่สูงขึ้นตามระเบียบที่ถูกต้อง ผลการวิจัยจึงพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ จารุวรรณ นรพรม (2557, หน้า 24) ที่ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพ ปัญหา และ แนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1 ผลการวิจัย พบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พิมลพร พหลยฺหุท (2560, หน้า 151) ที่ศึกษาเรื่อง ศึกษาปัญหา การบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครูในกลุ่ม โรงเรียนอำเภอโคกเจริญ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลพบุรี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความ คิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่าย โรงเรียน ที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและราย ด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึง ความสำคัญของการบริหารงานบุคคล เอาใจใส่ดูแลบุคลากรทุกคนด้วยความ จริงใจและเท่าเทียม จัดให้มีการนิเทศการปฏิบัติงานของบุคลากรภายใน สถานศึกษา เพื่อให้บุคลากรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและ สนับสนุนให้บุคลากรได้พัฒนาตนเองอยู่เสมอ ทั้งการเข้ารับการอบรม และ การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ผลการวิจัยจึงพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการ ปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคล ไม่ แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัทรวดี ตรีโอษฐ์ (2559, หน้า 154) ที่ ศึกษาเรื่องสภาพ ปัญหาและแนวทางการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ครูที่ มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน และ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มุหัมมัดมุฟตี ดือราแม (2560, หน้า 143) ที่ศึกษา

เรื่องสภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดยะลา ผลการวิจัยพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถาน โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1.1 จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลบุคลากรอย่างเป็นระบบ และเป็นปัจจุบัน โดยนำข้อมูลไปใช้ในการจัดทำแผนอัตรากำลังของบุคลากรไว้ล่วงหน้า เพื่อที่จะสามารถเสนอขออัตรากำลังของบุคลากรได้ตรงตามความต้องการของสถานศึกษา จึงจะทำให้การปฏิบัติงานด้านการวางแผนอัตรากำลังและการกำหนดตำแหน่งเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.2 จากผลการศึกษาพบว่า สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ด้านการลาและการออกจากราชการ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดทำคู่มือระเบียบเกี่ยวกับการลา การขอโอนย้ายให้แก่บุคลากรทุกคน และจัดให้มีระบบการดูแลช่วยเหลือสวัสดิการและขวัญกำลังใจแก่บุคลากรตามสมควร จึงจะส่งผลให้การดำเนินงานด้านการลาและการออกจากราชการประสบผลสำเร็จ

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำการศึกษาสภาพปัญหาการบริหารงานของสถานศึกษา เครือข่ายโรงเรียนที่ 22 สังกัดสำนักงานเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ในงานด้านอื่น ๆ ที่มีใช้การบริหารงานบุคคล เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้ข้อค้นพบแล้วว่า มีปัญหาน้อยที่สุด หรือกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าไม่มีปัญหานั่นเอง เช่น ปัญหา

การบริหารงานวิชาการ ปัญหาการบริหารงานทั่วไป และปัญหาการบริหารงานงบประมาณ

2.2 ควรทำการศึกษาและสร้างรูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ เพราะสถานศึกษามีหน้าที่หลักในการขับเคลื่อนการศึกษา ดังนั้นหากมีการสร้างรูปแบบหรือกลยุทธ์การบริหารงานบุคคลของสถานศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การศึกษาก็สามารถขับเคลื่อนไปสู่ความเป็นเลิศได้ด้วยเช่นกัน

บรรณานุกรม

- จารุวรรณ นรพรหม. (2558). การศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางแก้ปัญหาการบริหารงานบุคคลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 1. วารสารชุมชนวิจัย, 9(1), 21-25.
- ปนิดา วรรณศิริ. (2557). ปัญหาการบริหารงานบุคคลโรงเรียนเลยพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 19. สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- พิมลพร พหลยุทธ์. (2560). ทิศทางการพัฒนางานวิจัยในยุค Thailand 4.0 ในการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 9. วันที่ 1 กรกฎาคม 2560 (หน้า 145-156). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ห้างหุ้นส่วนจำกัด มิน เซอร์วิส ซัพพลาย
- ภัทรวดี ตริโษษฐ์. (2559). สภาพ ปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาเขต 21. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- มุหัมมัดมูฟตี ดือราแม. (2560). สภาพและปัญหาการบริหารงานบุคคลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดยะลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

- สุภาภรณ์ หาญณรงค์ชัยกิจ. (2561). การศึกษาปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชุมพร เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- สำนักการศึกษา, หน่วยศึกษานิเทศก์. (2554). แนวทางการบริหารจัดการคุณภาพโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพฯ: สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร
- อริสรา มาตคม. (2561 มิถุนายน). การศึกษาสภาพ ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 29. วารสารราชธานีนวัตกรรมทางสังคมศาสตร์, 2(2), 34-45.
- Best, J. W., & Kahn, J. V. (1993). **Research in education**. Boston : Allyn and Bacon.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2011). **Research methods in education (7th ed.)**. New York: Routledge.

ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับ
ผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
เอ็ม เอ ไอ

Relationship Between Board Characteristics and
Performance of Listed Firms in Market for
Alternative Investment (mai).

นิศานาด กীরติวสิน¹

Nisanart Keeratiwasin

ชัยวุฒิ ตั้งสมชัย²

Chaiwuth Tangsomchai

สุจรรย์พันธ์ สุวรรณพันธ์³

Suchanphin Suwanaphan

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง
คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัท
จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ โดยใช้อัตราส่วนผลตอบแทนต่อ
สินทรัพย์รวม อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น และ Tobin's Q เป็น
ตัวแทนผลการดำเนินงานของบริษัท การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลจากรายงานทาง
การเงินตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึงปี พ.ศ. 2559 และใช้การวิเคราะห์การถดถอยวิธี
กำลังสองน้อยที่สุด ผลการศึกษาพบว่า จำนวนคณะกรรมการบริษัท สัดส่วน
ของคณะกรรมการบริษัทไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัท
ในขณะที่จำนวนครั้งในการประชุมคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ใน

¹ นักศึกษา หลักสูตรวิทยาศาสตรมหาบัณฑิตทางการเงิน คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² อาจารย์, ผศ.ดร. ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

³ อาจารย์, ผศ.ภาควิชาการเงินและการธนาคาร คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัย

ทิศทางตรงกันข้ามกันกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมและอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น อีกทั้งยังพบว่า จำนวนคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ ในทิศทางเดียวกันกับอัตราผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นจำนวนครั้งใน การประชุมคณะกรรมการบริษัท สัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง และสัดส่วนคณะกรรมการบริษัทที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดโดย Tobin's Q

คำสำคัญ: คณะกรรมการบริษัท, คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท ผลการดำเนินงานของบริษัท

Abstract

This study investigates the relationship between board characteristics and performance of listed firms in Market Alternative Investment (mai). The author uses return on assets (ROA), return on equity (ROE) and Tobin's Q as proxies for performance. This study uses the data from annual reports of public listed firms in Market Alternative Investment (mai) since 2009 – 2016 and uses ordinary least squares analysis. The findings of the study show that proportion of independent board members and CEO duality do not affect firm performance, whilst the number of board meeting per year is negatively correlated with firm performance that measured by return on assets (ROA) and return on equity (ROE). The findings of the study also show that board size is positively correlated with return on equity (ROE). Moreover, the board characteristics such as the number of board meeting per year, proportion of women members in the board and proportion of board members with doctoral level of

education are positively correlated with firm performance that measured by Tobin's Q.

Keywords: Board of Directors, Board Characteristics, Firm performance

บทนำ

จากวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจปี พ.ศ. 2540 สะท้อนให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเกิดขึ้นจากความไม่โปร่งใสของการดำเนินงานและการบิดเบือนข้อมูลทางการเงินเพื่อผลประโยชน์ของบุคคลบางกลุ่ม โดยแสดงให้เห็นถึงความล้มเหลวของการกำกับดูแลกิจการของบริษัทและจากเหตุการณ์ดังกล่าว การกำกับดูแลกิจการจึงมีความสำคัญต่อกิจการในการช่วยลดความเสี่ยงต่างๆ ซึ่งจะเป็นสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนและเป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและส่งผลต่อการสร้างมูลค่าให้กับกิจการและผู้ถือหุ้นในระยะยาว (ศูนย์พัฒนาการกำกับดูแลกิจการบริษัทจดทะเบียนตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549)

คณะกรรมการบริษัทถือได้ว่าเป็นหนึ่งในกลไกภายในที่สำคัญของการกำกับดูแลกิจการ ในการควบคุมกำกับการปฏิบัติงานของผู้บริหาร เนื่องจากคณะกรรมการบริษัทสามารถกำกับดูแลผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารได้โดยตรงและสามารถจูงใจและให้ผลตอบแทนแก่ผู้บริหารเพื่อให้ปฏิบัติตามความคาดหวังของผู้ถือหุ้นต้น (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2542) ดังนั้นองค์ประกอบด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการบริษัทที่ดีย่อมจะส่งผลในด้านบวกต่อผลการดำเนินงานและมูลค่าของบริษัท โดยศึกษาบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ซึ่งได้ออกแบบมาเพื่อใช้ในการเพิ่มแหล่งเงินทุนให้แก่บริษัทขนาดกลางและขนาดเล็ก (SME) รวมถึงเป็นการเพิ่มความยืดหยุ่นในการบริหารต้นทุนทางการเงินให้แก่บริษัทมากขึ้น และรองรับความไม่แน่นอนของภาวะเศรษฐกิจและอัตราดอกเบี้ยที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงิน อีกทั้งยังเป็นการเปิดโอกาสให้บริษัท

สามารถระดมทุนจากประชาชนได้โดยตรง และบริษัทจะจ่ายผลตอบแทนให้กับผู้ถือหุ้นในรูปของเงินปันผล และเพื่อเปิดโอกาสให้กิจการขนาดเล็กที่ไม่สามารถเข้าตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้ ได้มีช่องทางในการระดมทุน รวมทั้งสนับสนุนอุตสาหกรรมการร่วมลงทุน (Venture Capital) เพื่อเพิ่มจำนวนบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการศึกษาว่าองค์ประกอบด้านการกำกับดูแลกิจการของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัทหรือไม่ โดยวิเคราะห์ข้อมูลบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ ในปี พ.ศ. 2552 – พ.ศ. 2559

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เอ็ม เอ ไอ

สมมติฐานการวิจัย

การทดสอบแบบจำลองใช้วิธีการถดถอย (Regression Analysis) เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Dependent variable) ซึ่งเป็นผลการดำเนินงานของบริษัทซึ่งวัดโดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) อัตราผลตอบแทนต่อส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) และ Tobin's Q กับตัวแปรอิสระ (Independent variable) จำนวน 6 ตัวแปร คือ จำนวนคณะกรรมการบริษัท, สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระของบริษัท, จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท, การควรวรมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน, สัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงของบริษัท และ สัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก รวมถึงตัวแปรควบคุมจำนวน 4 ตัวแปร คือ อายุบริษัท ขนาดบริษัท อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน และการเติบโตของยอดขาย โดยจะนำไปเปรียบเทียบกับสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

- H_1 : จำนวนคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน
- H_2 : สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน
- H_3 : จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน
- H_4 : การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกันมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน
- H_5 : สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทเพศหญิงมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน
- H_6 : สัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงาน

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้ใช้ข้อมูลรายปีและข้อมูลงบการเงินของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึงปีพ.ศ. 2559 จำนวน 482 ชุดข้อมูล โดยจะไม่รวมถึงบริษัทที่มีลักษณะดังนี้ ได้แก่ บริษัทจดทะเบียนที่ถูกเพิกถอน, บริษัทที่มีการย้ายออกจากตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ และบริษัทจดทะเบียนที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมธุรกิจการเงิน

แนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่มีผลต่อการดำเนินงานของบริษัทมีจำนวน 6 ปัจจัยดังต่อไปนี้

1. จำนวนคณะกรรมการบริษัท (BODSIZE) ขนาดของคณะกรรมการที่เหมาะสมนั้นไม่สามารถกำหนดเป็นตัวเลขที่แน่นอนได้ เนื่องจากแต่ละบริษัทต่างมีลักษณะของธุรกิจที่แตกต่างกัน หากขนาดของคณะกรรมการใหญ่เกินไปจะส่งผลให้การตัดสินใจมีความล่าช้าได้ ส่งผลต่อความสูญเสียทางโอกาสในการลงทุนของบริษัท ส่วนในกรณีที่ขนาดของคณะกรรมการเล็กเกินไป อาจจะทำให้การตัดสินใจนั้นไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร (วรกมล เกษมทรัพย์, 2553)

2. คณะกรรมการอิสระของบริษัท (INDBOD) ถือว่าเป็นผู้มีหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของทีมนิเทศของบริษัท คอยแสดงความคิดเห็นสนับสนุนต่อนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ถือหุ้น หรือพร้อมที่จะคัดค้านเมื่อเห็นว่าบริษัทอาจตัดสินใจผิดพลาด โดยต้องมีความเป็นอิสระจากการควบคุมของผู้บริหาร ผู้ถือหุ้นรายใหญ่ และต้องไม่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้เสียกับการตัดสินใจของทีมนิเทศ มีความโปร่งใส เป็นธรรมและเพื่อเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (Edem & Noor, 2014, pp. 81-89)

3. จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท (BODMEET) ตามพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. 2535 มาตรา 79 กำหนดให้คณะกรรมการต้องมีการประชุมอย่างสม่ำเสมออย่างน้อย 3 เดือนต่อครั้งหรืออย่างน้อยปีละ 4 ครั้ง ดังนั้นการประชุมของคณะกรรมการบริษัททำให้คณะกรรมการบริษัทมีความเข้าใจในตัวบริษัทและปฏิบัติงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นมากขึ้น ทำให้การกำหนดกลยุทธ์ของบริษัทมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (วรกมล เกษมทรัพย์, 2553)

4. การควรวรรณตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (CEODUAL) งานศึกษาในอดีตส่วนใหญ่แล้วพบว่า บริษัทที่มี CEO Duality จะมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานหรือแสดงถึงผลการดำเนินงานที่ไม่ค่อยดี โดยพบว่าบริษัทที่มี CEO Duality นั้นจะให้ความสำคัญกับฝ่ายบริหารมากกว่าที่จะให้ความสำคัญกับส่วนของเจ้าของ (Hanoku Bathula, 2008, p. 41)

5. คณะกรรมการบริษัทเพศหญิง (WOMENBOD) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีหลายประเทศที่ได้ออกข้อกำหนดเกี่ยวกับจำนวนหรือสัดส่วนจำนวนคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง ดังเช่น กลุ่มประเทศสแกนดิเนเวียมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิง รวมถึงประเทศสเปนมีกฎหมายระบุสัดส่วนจำนวนคณะกรรมการที่เป็นเพศหญิงด้วยเช่นกัน โดยระบุว่าความหลากหลายเชิงประชากร (Demographic Diversity) เพิ่มความมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการบริษัท และแนะนำให้บริษัทเพิ่มจำนวนคณะกรรมการบริษัทที่เป็นเพศหญิง (Adams and Ferreira, 2009, pp. 154-171).

เทียบกับเงินที่ลงทุนไปนั้นในอัตราส่วนเท่าไร หากมีค่าสูง แสดงถึงประสิทธิภาพในการทำกำไรสูงด้วย (ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2558)

$$\text{อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น} = \frac{\text{กำไรสุทธิ}}{\text{ส่วนของผู้ถือหุ้น}}$$

(Return on Equity)

3. Tobin's Q เป็นตัววัดผลการดำเนินงานที่สะท้อนถึงข้อมูลทางการเงินซึ่งเป็นข้อมูลในอดีตและมูลค่าทางการตลาดซึ่งเป็นข้อมูลคาดการณ์ในมุมมองของนักลงทุนต่ออนาคตของบริษัท หากค่า Tobin's Q สูง แสดงว่ากลไกการกำกับดูแลกิจการมีประสิทธิภาพ เนื่องจากฝ่ายบริหารสามารถบริหารงานให้มีประสิทธิภาพในการก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มแก่ผู้ถือหุ้น (Adel Azar, et al., 2014, pp. 28-34) โดย

$$\text{Tobin's Q} = \frac{(\text{Market Value of Equity} + \text{Book Value of Debt})}{\text{Book Value of Asset}}$$

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์จากงานวิจัยของ Hanoku Bathula (2008) ศึกษาเรื่อง Board Characteristics and Firm Performance โดยศึกษาข้อมูลในประเทศนิวซีแลนด์ ผู้ศึกษาใช้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) เป็นตัววัดผลตอบแทนของบริษัทที่มีการดำเนินงานในช่วงปี ค.ศ.2004-2007 โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั่วไป (GLS) จากการทดสอบแบบจำลอง พบว่า จำนวนคณะกรรมการบริษัท CEO Duality และจำนวนคณะกรรมการเพศหญิงมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของบริษัทแบบมีนัยสำคัญ ในขณะที่สัดส่วนการถือหุ้นของคณะกรรมการบริษัท จำนวนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก และการประชุมประจำปีของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานของบริษัทแบบมีนัยสำคัญ

ต่อมา Adel Azar, FaribaHabibi Rad, EhsanBotyari (2014, pp. 28-34) ได้ทดสอบความสัมพันธ์ของคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท

กับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทย มาเลเซีย โดยใช้ Tobin's Q เป็นตัววัดผลตอบแทนของบริษัท ผู้ศึกษาใช้ข้อมูล ตั้งแต่ปี ค.ศ.2007 - 2012 ซึ่งทดสอบสมมติฐานโดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุดทั่วไป (GLS) พบว่า จำนวนครั้งในการประชุมประจำปีของคณะกรรมการบริษัท การดำรงตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่ (CEO) และสัดส่วนคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญ มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานของบริษัท แบบมีนัยสำคัญ ในขณะที่ Satirenjit Kaur Johl, Shireenjit Kaur, and Barry J. Cooper (2015, pp. 239-243) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ของ คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ในประเทศไทยเช่นกัน โดยใช้อัตราส่วนผลตอบแทนต่อสินทรัพย์ (ROA) เป็นตัวแทนผลการดำเนินงานของบริษัท โดยใช้วิธีกำลังสองน้อยที่สุด (OLS) และการทดสอบสมมติฐาน พบว่า จำนวน คณะกรรมการบริษัท และคณะกรรมการที่มีความเชี่ยวชาญด้านบัญชีมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันกับผลการดำเนินงานของบริษัทแบบมีนัยสำคัญ ส่วนจำนวนครั้งในการประชุมประจำปีของคณะกรรมการบริษัทมีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับผลการดำเนินงานของบริษัทอย่างมีนัยสำคัญ

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยในครั้งนี้เป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 ถึง พ.ศ. 2559 จำนวน 482 ชุด ข้อมูล

เครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) ดังนี้

ตัวแบบที่ 1

$$ROA_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BODSIZE_{i,t} + \beta_2 INDBOD_{i,t} + \beta_3 BODMEET_{i,t} + \beta_4 CEODUAL_{i,t} + \beta_5 WOMENBOD_{i,t} + \beta_6 PHDBOD_{i,t} + \beta_7 FAGE_{i,t-1} + \beta_8 FSIZE_{i,t} + \beta_9 LEV_{i,t} + \beta_{10} SGROWTH_{i,t}$$

ตัวแบบที่ 2

$$ROE_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BODSIZE_{i,t} + \beta_2 INDBOD_{i,t} + \beta_3 BODMEET_{i,t} + \beta_4 CEODUAL_{i,t} + \beta_5 WOMENBOD_{i,t} + \beta_6 PHDBOD_{i,t} + \beta_7 FAGE_{i,t-1} + \beta_8 FSIZE_{i,t} + \beta_9 LEV_{i,t} + \beta_{10} SGROWTH_{i,t}$$

ตัวแบบที่ 3

$$\text{Tobin's } Q_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 BODSIZE_{i,t} + \beta_2 INDBOD_{i,t} + \beta_3 BODMEET_{i,t} + \beta_4 CEODUAL_{i,t} + \beta_5 WOMENBOD_{i,t} + \beta_6 PHDBOD_{i,t} + \beta_7 FAGE_{i,t-1} + \beta_8 FSIZE_{i,t} + \beta_9 LEV_{i,t} + \beta_{10} SGROWTH_{i,t}$$

โดยที่

$ROA_{i,t}$	=	อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวมของบริษัท
$ROE_{i,t}$	=	อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัท
$Tobin's\ Q_{i,t}$	=	อัตราส่วนที่วัดมูลค่าตลาดของหุ้นสามัญของบริษัท
$BODSIZE_{i,t}$	=	จำนวนคณะกรรมการบริษัท
$INDBOD_{i,t}$	=	สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระของบริษัท
$BODMEET_{i,t}$	=	จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท
$CEODUAL_{i,t}$	=	การควบคุมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธาน คณะกรรมการในคนเดียวกัน (ตัวแปรหุ่น)
$WOMENBOD_{i,t}$	=	สัดส่วนของคณะกรรมการเพศหญิงของบริษัท
$PHDBOD_{i,t}$	=	สัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก ของบริษัท
$FAGE_{i,t}$	=	อายุของบริษัท
$FSIZE_{i,t}$	=	ขนาดของบริษัท
$LEV_{i,t}$	=	อัตราส่วนหนี้สินต่อทุนของบริษัท
$SGROWTH_{i,t}$	=	อัตราการเติบโตของบริษัท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาประกอบไปด้วยข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากบริการระบบข้อมูลตลาดหลักทรัพย์ฉบับออนไลน์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SETSMART: SET Marketing Analysis and Report Tool) และข้อมูลงบการเงินจากฐานข้อมูลของ Bloomberg

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาค้นคว้ามีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยได้แบ่งส่วนของการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วนหลักๆ ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลรวมทั้งหมดเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละปี

สถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเป็นการอธิบายถึงลักษณะเบื้องต้นของตัวแปร ประกอบด้วย ค่าสูงสุด (Maximum), ค่าต่ำสุด (Minimum), ค่าเฉลี่ย (Mean), มัธยฐาน (Median), ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ตามลำดับ จำนวน 482 ชุดข้อมูล สามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ตัวแปร	N	Max	Min	Mean	Median	Std. Deviation
คุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท						
จำนวนคณะกรรมการบริษัท	482	15.0000	5.0000	8.8900	9.0000	1.7080
สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ	482	0.7143	0.1250	0.4112	0.3875	0.0890
จำนวนครั้งในการประชุม	482	16.0000	3.0000	6.3154	5.0000	2.7630
CEO Duality	482	1.0000	0.0000	0.1992	0.0000	0.3400
สัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิง	482	0.7000	0.0000	0.1862	0.1667	0.1537
สัดส่วนคณะกรรมการปริญญาดอก	482	0.5000	0.0000	0.1093	0.1111	0.1146
ตัวแปรควบคุม						
อายุของบริษัท	482	58.0000	5.0000	21.9295	21.0000	9.9623
ขนาดของบริษัท	482	7.9055	2.6507	6.1769	6.5944	1.5117
อัตราส่วนหนี้สินต่อทุน	482	2.3217	0.0000	0.5785	0.3673	0.6590
ผลการดำเนินงานของบริษัท						
Return on Assets (ROA)	482	1.0615	-1.0751	0.0273	0.0429	0.1548
Return on Equity (ROE)	482	3.8837	-3.6861	0.0409	0.0898	0.4070
Tobin's Q	482	17.4984	0.1728	1.8871	1.3236	1.8956

เมื่อพิจารณาตัวแปรด้านคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัท พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ มีจำนวนคณะกรรมการบริษัทโดยเฉลี่ยแต่ละปีเท่ากับ 9 คน โดยคณะกรรมการบริษัทส่วนใหญ่ประกอบด้วยกรรมการอิสระเป็นจำนวนร้อยละ 41.11 อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ไม่มีการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการ

ใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน เมื่อพิจารณาสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงของบริษัทพบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทประกอบด้วยคณะกรรมการเพศหญิงเป็นจำนวนร้อยละ 18.62 รวมถึงเมื่อพิจารณาสัดส่วนของคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกพบว่า คณะกรรมการส่วนใหญ่ของบริษัทประกอบด้วยกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกเป็นจำนวนร้อยละ 10.93

ส่วนที่ 2 การทดสอบสมมติฐาน (Hypothesis Testing) ประกอบด้วย

2.1 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปร (Correlation Analysis) พบว่าตัวแปรอิสระไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ในการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

2.2 การทดสอบปัญหาที่เกิดจากความแปรปรวนไม่คงที่ (Heteroscedasticity) ในการศึกษาครั้งนี้จะทำการทดสอบแบบ White Test

2.3 การทดสอบความสัมพันธ์เชิงเส้นระหว่างค่าความคลาดเคลื่อน (Autocorrelation) โดยการศึกษาครั้งนี้จะทำการทดสอบแบบ Breusch-Godfrey Serial Correlation LM Test

2.4 การทดสอบแบบจำลองโดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอย (Regression Analysis) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) ด้วยวิธีกำลังสองน้อยที่สุด (Ordinary Least Square : OLS) เพื่อทดสอบสมมติฐานต่างๆที่ได้กำหนดไว้

ผลการวิจัย

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล ผลวิจัยปรากฏ ดังนี้

ตัวแบบที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

Dependent Variable : ROA

Variables	Coefficient	t-Statistic	Prob.
BODMEET	-0.0156	-4.0937	0.0000***
PHDBOD	0.0954	1.6981	0.0901*
FAGE	0.0012	1.8313	0.0677*
SGROWTH	-0.0018	-1.8494	0.0650*
R-Square	0.1318 N = 482		
Adjusted R-Squared	0.1134		
Durbin-Watson stat	1.9632		
F-Statistic	7.1504***		

หมายเหตุ : 1. ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงค่า t-Statistic

2. ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

จากตัวแบบที่ 1 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ พบว่าค่า F-statistic ของแบบจำลองนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 โดยค่า Adjust R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1134 หมายความว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ได้ร้อยละ 11.34 โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมได้ดังนี้

จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆมีจำนวนครั้งในการประชุมประจำปีมากส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีค่าลดลง และสัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก (PHDBOD) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 90 ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆมี

สัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมากจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีค่าเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้พบว่ามีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันระหว่าง อายุบริษัท (FAGE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) ในขณะที่อัตราการเติบโตของบริษัท (SGROWTH) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับผลการดำเนินงานของบริษัทที่วัดโดยอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA)

ตัวแบบที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

Dependent Variable : ROE

Variables	Coefficient	t-Statistic	Prob.
BODSIZE	0.0261	2.1506	0.0320**
BODMEET	-0.0246	-2.2502	0.0249**
CEODUAL = 1	-0.1276	-2.8589	0.0044**
FAGE	0.0050	2.4707	0.0138**
FSIZE	-0.0321	-1.9089	0.0569*
R-Square	0.0993 N = 482		
Adjusted R-Squared	0.0801		
Durbin-Watson stat	2.0446		
F-Statistic	5.1906***		

หมายเหตุ : 1. ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงค่า t-Statistic

2. ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.1

จากตัวแบบที่ 2 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณพบว่า ค่า F-statistic ของแบบจำลองนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 โดยค่า Adjust R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.0801 หมายความว่า ตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทน

จากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ได้ร้อยละ 8.01 โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมได้ดังนี้

จำนวนคณะกรรมการบริษัท มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีจำนวนคณะกรรมการบริษัทมาก จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีค่าเพิ่มขึ้น ในขณะที่จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทและการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกันมีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 ตามลำดับ ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมากและมีการควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกันจะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีค่าลดลง

นอกจากนี้พบว่าตัวแปรควบคุมซึ่งได้แก่ อายุบริษัท (FAGE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ในขณะที่ขนาดของบริษัท (FSIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE)

ตัวแบบที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับ Tobin's Q

Dependent Variable : Tobin's Q

Variables	Coefficient	t-Statistic	Prob.
C	2.4818	3.4019	0.0007***
BODMEET	0.1169	2.7550	0.0061***
WOMENBOD	1.4220	2.9777	0.0031***
PHDBOD	3.5090	3.5378	0.0004***
FAGE	-0.0392	-4.7517	0.0000***
FSIZE	-0.1490	-2.8635	0.0044***
LEV	-0.7592	-6.2767	0.0000***
R-Square	0.1784 N = 482		
Adjusted R-Squared	0.1610		
Durbin-Watson stat	1.8384		
F-Statistic	10.2268***		

หมายเหตุ : 1. ตัวเลขในวงเล็บ หมายถึงค่า t-Statistic

2. ระดับนัยสำคัญทางสถิติ

*** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.01

** ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.10

จากตัวแบบที่ 3 ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ พบว่าค่า F-statistic ของแบบจำลองนี้มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 โดยค่า Adjust R-Squared มีค่าเท่ากับ 0.1610 หมายความว่าตัวแปรอิสระสามารถอธิบายความสัมพันธ์กับ Tobin's Q ได้ร้อยละ 16.10 โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรควบคุมได้ดังนี้

จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท, สัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงของบริษัท และสัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ Tobin's Q ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 99 ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมาก มีสัดส่วนคณะกรรมการเพศหญิงของบริษัทมาก และมีสัดส่วนคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมาก จะส่งผลให้ผลการดำเนินงานของบริษัทมีค่าเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ปัจจัยด้านคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทแล้ว ได้พบว่ามีตัวแปรควบคุมซึ่งได้แก่ อายุบริษัท (FAGE) และขนาดของบริษัท (FSIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ Tobin's

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทกับผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ ผู้วิจัยค้นพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปราย โดยสามารถสรุปโดยนำไปเปรียบเทียบกับสมมติฐาน ดังต่อไปนี้

สมมติฐานที่ 1 พบว่า จำนวนคณะกรรมการบริษัท (BODSIZE) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีโปรแกรมการบริษัทจำนวนมาก จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าลดลง

สมมติฐานที่ 2 พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการอิสระ (INDBOD) ไม่มีความสัมพันธ์กับผลการดำเนินงานของบริษัท

สมมติฐานที่ 3 พบว่า จำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัท (BODMEET) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ Tobin's Q ในขณะที่จำนวนการประชุมของคณะกรรมการบริษัท (BODMEET) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมาก จะส่งผลให้ Tobin's Q มีค่าเพิ่มขึ้น ในขณะที่ถ้าบริษัทนั้นๆ มีจำนวนครั้งในการประชุมของคณะกรรมการบริษัทมากจะส่งผลอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าลดลง

สมมติฐานที่ 4 พบว่า การควมรวมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน (CEODUAL) มีความสัมพันธ์ในทิศทางตรงกันข้ามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น

(ROE) ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีการควรวรมตำแหน่งของผู้จัดการใหญ่และประธานคณะกรรมการในคนเดียวกัน จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนจากส่วนผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าลดลง

สมมติฐานที่ 5 พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทเพศหญิง (WOMENBOD) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับ Tobin's Q ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีสัดส่วนของคณะกรรมการบริษัทเพศหญิงมาก จะส่งผลให้ Tobin's Q มีค่าเพิ่มขึ้น

สมมติฐานที่ 6 พบว่า สัดส่วนของคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอก (PHDDBOD) มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และ Tobin's Q ดังนั้น ถ้าบริษัทนั้นๆ มีสัดส่วนของคณะกรรมการที่จบการศึกษาระดับปริญญาเอกมาก จะส่งผลให้อัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม (ROA) และ Tobin's Q มีค่าเพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

นักลงทุนสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของคณะกรรมการบริษัทที่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ เพื่อใช้พยากรณ์ผลการดำเนินงานของบริษัท และเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจเลือกลงทุนในบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์เอ็ม เอ ไอ

บรรณานุกรม

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2542). ความรับผิดชอบของ

คณะกรรมการ. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 กันยายน, 2559, จาก .

https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/responsibility_p1.html

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2549). **ศูนย์พัฒนาการกำกับดูแลกิจการ
บริษัทจดทะเบียน**. สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 กันยายน, 2559, จาก .
https://www.set.or.th/sustainable_dev/th/cg/history_p1.html

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย. (2558). **คู่มือ (Manual Guides)**.
สืบค้นเมื่อ วันที่ 10 กันยายน, 2559, จาก.
https://www.set.or.th/th/market/files/SET_Formula_Glossary_Jun2015.pdf

วรกมล เกษมทรัพย์. (2553). **ความสัมพันธ์ระหว่างการกำกับดูแลกิจการ
และผลการดำเนินงานของกิจการที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์
แห่งประเทศไทย**. การค้นคว้าอิสระวิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

Adams, R.B., & Ferreira (2009). Do directors perform for pay?,
Journal of Accounting and Economics, 46(1), 154-171.

Adel Azar, et al. (2014). Board Characteristics and Firm
Performance : Malaysian Evidence. **Journal of Research in
Business and Management**, 2014:28-34.

Edem & Noor. (2014). Board characteristics and company
performance : Evidence from Nigeria. **Journal of Finance
and Accounting**, 2014:81-89.

Hanoku, B. (2008). **Board Characteristics and Firm Performance :
Evidence from New Zealand**. Doctor of Philosophy
Thesis, Auckland University.

Satirenjit, et al. (2015). Board Characteristics and Firm

Performance : Evidence from Malaysian Public Listed Firms. **Journal of Economics, Business and management, No.2; 2015:239-243.**

Thitima, S. (2013). Who's On Board? Influence Of Diversity And Network Of Thai Boards Of Directors On Firm Value. **Journal of Applied Business Research, No.6; 2013:1763-1777.**

การพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา :
กรณีศึกษาหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัด
กำแพงเพชร

Quality Development of One Tambon
One Product for Intellectual Property
Registration: A Case Study of Landokmai

พจณภา เพชรรัตน์¹

Phatchanapha Phetcharat

อรัญญารัตน์ ศรีสุพัฒนะกุล²

Aranyarat Srisuphatthanakul

กรรณิกา อุตสาสาร³

Kanika Ussasarn

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานวิเคราะห์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และเพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก

---

¹อาจารย์, สาขานิติศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²อาจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

³อาจารย์, สาขาการพัฒนาลังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ

กำแพงเพชร

และการสนทนากลุ่มย่อย กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ ผลการศึกษาพบว่า สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับของผู้ซื้อ แต่มีปัญหา คือ ไม่สามารถควบคุมปริมาณและมาตรฐานการผลิตสินค้าได้ เพราะต้องขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตของสมาชิกกลุ่ม การพัฒนาคุณภาพสินค้าของกลุ่มมาจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและการได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาคเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มได้สร้างตราสินค้าและดำเนินการจดทะเบียนชื่อทางการค้า คือ “ประภารวี” ทำให้กลุ่มได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมากขึ้น สินค้าของกลุ่มเป็นที่รู้จักของลูกค้ารายใหม่ทั้งในและต่างประเทศมากขึ้นส่งผลให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, การพัฒนาคุณภาพ, การขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

Abstract

This research aims to; study based data and analyze the quality of One Tambon One Product and study a qualitative development of the product for intellectual property registration. Data were collected by document study, in-depth interview, and focus group discussion. Sampling were the members of the One Tambon One Product, head of community, and relevant government agencies. The findings showed that the group's products were good quality and were accepted by consumers. They could not; however, conduct production volume and its standard which depended on a capability of production of the members. Product's quality development has been increased through self-learning of the members; also it was supported by both private sector and government agencies. The group members created the logo and trade name "Praparevee" which motivated them on diverse products. Products; therefore, were more well-known of new

consumers both in domestic and international market and impacted on higher income of the members.

Keywords: One Tambon One Product, Quality Development, Intellectual Property Registration

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เน้นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ และยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มุ่งพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ซึ่งเมื่อพิจารณาแนวทางการพัฒนารายภาค เพื่อสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้กระจายอย่างทั่วถึง ภาคเหนือถูกกำหนดให้เป็นฐานเศรษฐกิจสร้างสรรค์มูลค่าสูง โดยจะต้องพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพและความยั่งยืน มีธุรกิจบริการต่อเนื่องกับการท่องเที่ยว บริการ สุขภาพ และการศึกษาที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ที่สร้างมูลค่าเพิ่มสูง (สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร, 2560, หน้า 97)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีทุนทางวัฒนธรรม (Cultural capital) และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาเป็นทุนสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โดยในแต่ละชุมชนท้องถิ่นมีความแตกต่างหลากหลายและมีเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ซึ่งหน่วยงานภาครัฐของไทยได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนสร้างสรรค์สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ขึ้นบนหลักการพื้นฐานสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล 2) การพึ่งตนเอง และ 3) การคิดอย่างสร้างสรรค์และการสร้างทรัพยากรมนุษย์ (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน, 2546, หน้า 5) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจคือ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการขายสินค้า ในขณะที่ตัวกันยังส่งผลด้านสังคมคือ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มกันของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นการเสริมสร้างความรักความสามัคคีขึ้นผ่าน

กระบวนการการทำงานร่วมกัน การผลิตสินค้าหนึ่งผลิตหนึ่งตำบลยังเป็นการช่วยอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นควบคู่กันไปด้วย

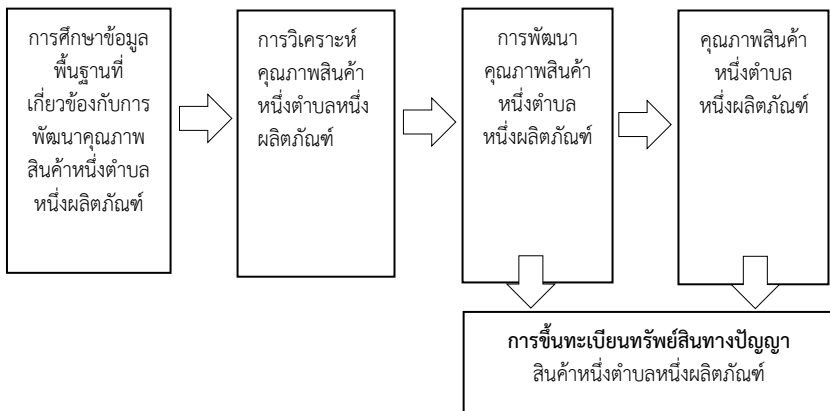
หมู่บ้านลานดอกไม้ ตำบลลานดอกไม้ตัก อำเภอโกสัมพีนคร จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนหนึ่งที่ใช้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ คือ สินค้าประดิษฐ์จากเปลือกข้าวโพด โดยภายในชุมชนมีการส่งเสริมให้ชาวบ้านปลูกข้าวโพดเพื่อนำมาจำหน่ายให้กับชาวบ้านทั้งที่เป็นวัยแรงงานและวัยผู้สูงอายุ ในการนำเอาเปลือกข้าวโพดมาสร้างสรรค์เป็นชิ้นผลงานที่มีมูลค่า อาทิ กระถาง บุหงารำไป นาฬิกา กรอบรูป แว่นตางoggles ซึ่งเป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะเจาะจง อีกทั้งในปัจจุบัน กลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หมู่บ้านลานดอกไม้ได้มีการพัฒนาสินค้าให้มีความหลากหลายและเพิ่มมูลค่ามากยิ่งขึ้น เช่น ชุดแต่งงานจากเปลือกข้าวโพด

อย่างไรก็ตาม การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาของสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ยังมีน้อย หากแต่การขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาเป็นสิทธิตามกฎหมายซึ่งได้มีการกำหนดขึ้นอันเกี่ยวกับผลผลิตจากปัญญามนุษย์ (ไชยยศ เหมะรัชตะ, 2560, หน้า 8) จึงช่วยให้ผู้ที่คิดค้นผลงานได้รับความเป็นธรรม หากมีผู้ประกอบการรายอื่นต้องการนำไปใช้ ต้องมีการขออนุญาตและจ่ายค่าผลงานให้แก่ผู้คิดค้น ในขณะเดียวกันก็ช่วยคุ้มครองสิทธิให้แก่เจ้าของผลงานที่เป็นผู้คิดและกลั่นกรองออกมาจนเป็นผลงานที่หลายคนต้องการจากการบันทึกและนำขึ้นทะเบียนในระบบเพื่อเป็นหลักฐานยืนยันว่าใครคือเจ้าของผลงานตัวจริงทำให้ไม่ถูกขโมยความคิดไปอย่างง่ายดาย นอกจากนี้ การขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญหายังช่วยให้เจ้าของผลงานมีแรงและกำลังใจในการทำงานและผลิตผลงานที่มีคุณค่า ออกมาอีก นอกจากนี้ สินค้าหนึ่งผลิตหนึ่งตำบลยังสามารถพิจารณาในฐานะที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชุมชนได้อีกด้วย ดังนั้น การศึกษาวิจัยนี้คณะผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งผลิตหนึ่งตำบลของหมู่บ้านลานดอกไม้ อันจะนำไปสู่การขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์หมู่บ้านลานดอกไม้
2. ผู้นำชุมชนหมู่บ้านลานดอกไม้
3. เจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลลานดอกไม้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่มย่อย และการสัมภาษณ์เชิงลึก

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาข้อมูลและวิเคราะห์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร

ขั้นตอนนี้ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐจำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลแบ่งเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร ได้แก่ ตำรา เอกสาร วารสาร บทความ รายงาน ทฤษฎี แนวคิด งานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่มีเนื้อหาครอบคลุมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2. การพัฒนารอบแนวคำถามการสัมภาษณ์เชิงลึกที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยผ่านประเมินเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน

3. การจัดทำหนังสือนัดหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอความอนุเคราะห์เข้าสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกในประเด็นทรัพยากร การรวมกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ กระบวนการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

4. การจัดทำหนังสือนัดหมายเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อขอความอนุเคราะห์ร่วมการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ

พัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อวิเคราะห์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้

5. การสรุปผลการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มย่อยเพื่อสามารถนำไปเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

ในขั้นตอนนี้ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐจำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่

1. การนำข้อเสนอแนะที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มากำหนดกิจกรรมและการดำเนินการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

2. การประเมินคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ร่วมกัน โดยการระดมสมองและการสนทนากลุ่มย่อยของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร

ในขั้นตอนนี้ผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ได้แก่ สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 10 คน ประกอบด้วย สมาชิกกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จำนวน 6 คน ผู้นำชุมชน 2 คน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐจำนวน 2 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ การสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา การเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การทำตราสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตสินค้า
2. การเสนอขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
3. การสรุปผลการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา โดยการสนทนากลุ่มย่อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา เพื่ออธิบายสิ่งที่ศึกษาให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันระหว่างแนวคิดและปรากฏการณ์ เพื่อการจัดจำแนกข้อมูลเป็นหมวดหมู่ การตีความในมิติต่างๆ และการนำไปสู่ข้อสรุปของการศึกษา

สรุปผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานและการวิเคราะห์คุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มบ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร

พื้นที่ของหมู่บ้านลานดอกไม้เป็นพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำไร่มันสำปะหลัง ไร่ข้าวโพด หลังจากเก็บข้าวโพดส่งขายต้องมีการแกะเปลือกออกทิ้ง คนในชุมชนเห็นว่าน่าจะนำเปลือกข้าวโพดมาประดิษฐ์เป็นสินค้าเพื่อสร้างรายได้อีกทาง จึงเกิดการรวมตัวกันของกลุ่มแม่บ้านหลายๆ จำนวนหลายกลุ่ม ในการประดิษฐ์กระถางจากเปลือกข้าวโพด ต่อมาประธานกลุ่มและสมาชิกกลุ่มอีกประมาณ 9 คน เห็นว่าเปลือกข้าวโพดน่าจะนำมาประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ได้หลากหลายรูปแบบเพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางทางการตลาดและเพิ่มรายได้ให้มากขึ้น โดยมีการทดลองนำเปลือกข้าวโพดมาทำเป็นของประดับตกแต่ง ของชำร่วย ของที่ระลึก เช่น บุหงารำไป กรอบรูป นาฬิกา ดอกไม้ โคมไฟ ปลายาร์ฟ เรือสุพรรณหงส์ สร้อยคอ และพัฒนาลวดลายรูปแบบกระถางให้มีความแตกต่างจากเดิม ซึ่งกลุ่มได้นำสินค้า

บางส่วนไปจัดแสดงสินค้าในงานต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ จึงทำให้สินค้าได้รับความนิยมทำรายได้เป็นที่รู้จัก

รูปที่ 2 สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บ้านลานดอกไม้

ในเวลาต่อมา คนในชุมชนส่วนใหญ่ได้เริ่มหันมาปลูกข้าวโพดเพิ่มมากขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อนำเปลือกข้าวโพดมาประดิษฐ์เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ส่วนฝักข้าวโพดส่งขายเป็นอาหารสัตว์ ทั้งนี้ แต่เดิมเปลือกข้าวโพดที่นำมาใช้ทำผลิตภัณฑ์เป็นเปลือกข้าวโพดจากพันธุ์ที่ไม่ทนทาน สมาชิกกลุ่มจึงได้ร่วมกันหาพันธุ์ข้าวโพดที่มีเปลือกแข็งแรงทนทานมีการทดลองปลูกข้าวโพดเริ่มแรกพันธุ์ที่ทางกลุ่มใช้สร้างผลิตภัณฑ์ คือ เปลือกข้าวโพดพันธุ์ 984 ระยะต่อมาใช้เปลือกข้าวโพดพันธุ์ 339 และในปัจจุบันนี้ใช้เปลือกข้าวโพดพันธุ์ 777 เนื่องจากเปลือกข้าวโพดพันธุ์นี้ มีลักษณะผิวขาว เงามัน สวยงาม ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าสนใจมากขึ้น และทำให้กลุ่มมีรายได้หลักจากการขายบุหราร้าไปและชิ้นส่วนกระถางเปลือกข้าวโพด รายได้เฉลี่ย 5,600 - 8,000 บาทต่อคนต่อเดือน

จากการประเมินคุณภาพสินค้า พบว่า สินค้าของกลุ่มมีคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับของตลาด แต่การผลิตสินค้าเป็นงานที่ถูกผลิตจากสมาชิกที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้บางครั้งการควบคุมมาตรฐานของสินค้าทำได้ยาก เช่น

ขนาด สี สัน ปริมาณการผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการผลิตของแต่ละบุคคล ในขณะเดียวกันปัญหาการผลิตสินค้าของกลุ่มคือ การถูกลอกเลียนรูปแบบสินค้า โดยมีชุมชนหลายพื้นที่ในหลายจังหวัด เช่น พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี เริ่มผลิตกระถางจากเปลือกข้าวโพดที่มีลักษณะรูปทรงและสีสันที่คล้ายคลึงกัน

การพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

จากการดำเนินงานวิจัยพบว่ากลุ่มมีการพัฒนาคุณภาพสินค้า ดังนี้

1) การเรียนรู้ด้วยตนเองของกลุ่ม

บทบาทของผู้นำกลุ่มพยายามพัฒนาสินค้าให้มีรูปแบบใหม่ๆ เพื่อเปิดตลาดสินค้า ที่มาจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลด้วยตนเอง เช่น จากเว็บไซต์ แล้วนำมาทดลองผลิตสินค้า ซึ่งต้องอาศัยการลองผิดลองถูกในการปรับปรุงการผลิตให้สามารถทำได้ง่าย เช่น การประดิษฐ์ตุ๊กตาเรีงระบำที่ต้องทดลองใช้วัสดุที่แตกต่างกันในการทำโครงสร้าง จากเดิมที่ใช้ไม้แล้วประสบปัญหาไม่สามารถดัดให้มีรูปร่างตามที่ต้องการได้ จึงเปลี่ยนมาใช้วัสดุจากเหล็กเส้นเล็กที่มาดัดได้ง่ายและมีความคงทนมากกว่า

2) การหนุนเสริมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานภาคเอกชน

ผู้รับซื้อสินค้าของกลุ่มเป็นผู้ให้คำแนะนำในเรื่องการออกแบบสินค้า เช่น ขนาดสินค้าควรมีขนาดเล็ก กะทัดรัดเพื่อให้สามารถนำไปบรรจุภัณฑ์เป็นของที่ระลึกและนำไปจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ซึ่งสามารถนำกลับไปได้ง่ายและสะดวกต่อการเดินทาง

หน่วยงานของภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสินค้าของกลุ่ม ได้แก่

(1) อุตสาหกรรมจังหวัด มีบทบาทในการเปิดช่องทางทางการค้าให้กับกลุ่มทั้งตลาดภายในประเทศ เช่น การตั้งร้านแสดงสินค้าของกรมอุตสาหกรรม และตลาดต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น อังกฤษ ลาว (เวียงจันทน์) จีน (สิบสองปันนา)

(2) องค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทในการประชาสัมพันธ์สินค้าของกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแพร่ข้อมูลในเว็บไซต์ของหน่วยงาน ทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย

(3) หน่วยงานการศึกษา ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มีบทบาทในการผลิตสินค้าโดยการนำวัสดุให้คุ้มค่า ในขณะที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต และมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา มีบทบาทในการรับสินค้าของกลุ่มไปจำหน่ายให้กับนักศึกษาและบุคลากรของมหาวิทยาลัย รวมถึงการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเฉพาะในเรื่องสีสันทนของผลิตภัณฑ์ที่ต้องออกแบบให้ตรงกับความต้องการของผู้ซื้อที่เป็นกลุ่มวัยรุ่นมากขึ้น เช่น การใช้สีโทนอ่อนแทนที่ใช้โทนสีที่ฉูดฉาด

(4) พาณิชยจังหวัดกำแพงเพชร มีบทบาทในการให้ความรู้การสร้างตราสินค้าของกลุ่มเพื่อให้สินค้าเป็นที่จดจำของผู้ซื้อสินค้า ทั้งนี้ ในกระบวนการวิจัย คณะผู้วิจัยได้ทำหน้าที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับความสำคัญของการมีตราสินค้าที่มีผลต่อการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยคณะผู้วิจัยได้ร่วมกับสมาชิกกลุ่มพัฒนาตราสินค้าของกลุ่มภายใต้ชื่อ “ประภารวี” (Pawaravee) และพาณิชยจังหวัดเป็นให้ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการจดทะเบียนตราสินค้า

ผลของการพัฒนาคุณภาพสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านลานดอกไม้ จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

การมีตราสินค้า “ประภารวี” ส่งผลทำให้สินค้าเป็นที่รู้จักของผู้ซื้อมากขึ้น เพราะตราสินค้าเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ซื้อสามารถรับรู้เกี่ยวกับสินค้าว่า ภายใต้ตราสินค้านี้เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ เป็นสินค้าที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีความแปลกใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากสินค้าของกลุ่มอื่น สามารถจำหน่ายได้ทั้งในและต่างประเทศ ส่งผลทำให้กลุ่มมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกัน การมีตราสินค้ายังส่งผลให้ผู้ผลิตรายอื่นไม่สามารถใช้ชื่อตราสินค้า “ประภารวี” ได้ ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเฉพาะให้กับสินค้าของกลุ่ม

มากไปกว่านั้น การมีตราสินค้ายังสามารถนำไปสู่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และ/หรือการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อไปได้ในอนาคต

ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพสินค้าของกลุ่มที่ประสบความสำเร็จนั้น เป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันของหน่วยงานต่างๆ ที่มีองค์ความรู้ที่แตกต่างกันหลากหลายทำให้กลุ่มสามารถพัฒนาศักยภาพได้อย่างเต็มที่ ซึ่งหากกลุ่มผู้ผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อื่นต้องการจะพัฒนาคุณภาพสินค้าของตนเอง จึงควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการดึงเอาทรัพยากรของแต่ละหน่วยงานมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การอภิปรายผล

การผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บ้านลานดอกไม้ ตำบลลานดอกไม้ตก อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ประดิษฐ์จากเปลือกข้าวโพดมีคุณภาพดีและเป็นที่ยอมรับของตลาด แต่การผลิตสินค้าเป็นงานที่ถูกผลิตจากสมาชิกที่ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ทำให้บางครั้งการควบคุมมาตรฐานของสินค้าทำได้ยาก เช่น ขนาด สี สัน ปริมาณการผลิตซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถ ศักยภาพ ความรู้ความเข้าใจและภาวะทางจิตใจที่ส่งผลต่อการผลิตของแต่ละบุคคล ในการศึกษาของพาขวัญ ทองรักษ์ และคณะ (2560) ที่พบว่าสมาชิกในชุมชนขาดความรู้ความเข้าใจในการผลิตและควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ซึ่งหากต้องการผลิตจำหน่ายในเชิงพาณิชย์จำเป็นต้องผลิตสินค้าให้ได้มาตรฐาน ในขณะที่เดียวกันปัญหาการผลิตสินค้าของกลุ่มคือการถูกคัดลอกสินค้าจากแหล่งผลิตอื่น กล่าวคือ มีชุมชนหลายพื้นที่ในหลายจังหวัด เช่น พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี เริ่มผลิตกระถางจากเปลือกข้าวโพดจำหน่ายเช่นเดียวกัน และในงานศึกษาของกรณิการ์ สายเทพ และพิชญา พิษไทย (2560) ที่พบว่า กลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง มีปัญหาในการกำหนดมาตรฐานสินค้าและการควบคุมระบบการผลิตให้มีความสม่ำเสมอ และผลิตภัณฑ์ของกลุ่มมีความเหมือนกันกับผลิตภัณฑ์อีกหลายกลุ่มทำให้เกิดการแข่งขันที่สูง ซึ่งกลุ่มควรต้องได้รับการส่งเสริมให้มีการ

จดลิขสิทธิ์หรือสิทธิบัตรเพื่อป้องกันการทำซ้ำและการลอกเลียนแบบ (ทิชากร เกสรบัว, 2556)

ความสำเร็จของกลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ บ้านลานดอกไม้ เป็นผลมาจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีบทบาทของผู้นำกลุ่ม และการได้รับการหนุนเสริมของหน่วยงานต่างๆ อันประกอบด้วยหน่วยงานภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐทั้งองค์กรราชการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา เช่นเดียวกับงานศึกษาของ อภิชาติ ไจอารีย์ (2559) ซึ่งพบว่าความสำเร็จของการการจัดการป่าชุมชนอย่างยั่งยืนมีปัจจัยมาจากการที่ชุมชนมีบทบาทหลักโดยการมีผู้นำที่มีศักยภาพและการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน ประกอบกับการได้รับการสนับสนุนและการยอมรับจากหน่วยงานภายนอก และวิระพล ทองมา และคณะ (2557) ซึ่งพบว่าการจัดการทรัพยากรต่างๆ ของชุมชนให้เป็นผลผลิต OTOP เพื่อการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้นไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ถ้าขาดซึ่งความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับทั้งภายในและภายนอกชุมชน โดยต้องเปิดโอกาสให้สมาชิกกลุ่มได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ภายใต้บทบาทและภาระหน้าที่ของตนเองหรือหน่วยงานและประสานสัมพันธ์เอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน

การมีตราสินค้า “ประภารวี” ส่งผลทำให้สินค้าของกลุ่มเป็นที่รู้จักของผู้ซื้อมากขึ้น เพราะตราสินค้าเป็นช่องทางในการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ซื้อสามารถรับรู้เกี่ยวกับสินค้าว่า ภายใต้ตราสินค้านี้เป็นสินค้าที่มีเอกลักษณ์ เป็นสินค้าที่ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีความแปลกใหม่ ซึ่งมีความแตกต่างจากสินค้าของกลุ่มอื่น สอดคล้องกับข้อเสนอของ Duncan (2002) ที่ระบุว่า การที่ผู้ผลิตแสดงตราสินค้าทำให้ผู้บริโภคจดจำผลิตภัณฑ์ และสามารถแยกแยะความแตกต่างจากผลิตภัณฑ์ของคู่แข่งให้กับผู้บริโภค นอกจากนี้ การมีตราสินค้ายังส่งผลให้ผู้ผลิตรายอื่นไม่สามารถใช้ชื่อตราสินค้า “ประภารวี” ได้ ซึ่งเป็นการสร้างชื่อเฉพาะให้กับสินค้าของกลุ่มมากไปกว่านั้น การมีตราสินค้ายังสามารถนำไปสู่การจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาต่อไปได้ในอนาคต Keller (2003) ยังเสนอว่าประโยชน์ของตราสินค้า เป็นสิ่งที่

มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ทั้งต่อผู้ผลิตสินค้าและผู้ซื้อ กล่าวคือ หากผู้ผลิตมีตราสินค้าที่ได้รับการจดทะเบียนตราสินค้าจะมีสิทธิได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย (Legal Protection) สำหรับคุณลักษณะหรือคุณสมบัติพิเศษต่างๆ ของสินค้า เพื่อไม่ให้ผู้อื่นทำการลอกเลียนแบบหรือนำเอาตราสินค้าไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตได้ ทั้งนี้ตราสินค้าเปรียบเสมือนสัญญาที่ผู้ผลิตมอบแก่ผู้ซื้อ ทำให้ผู้ซื้อมีความมั่นใจที่จะเลือกซื้อหรือใช้ตราสินค้าใดสินค้าหนึ่งมากขึ้น เนื่องจากตราสินค้าเป็นสิ่งที่ระบุถึงแหล่งผลิตของสินค้า คุณภาพของสินค้า ตลอดจนความรับผิดชอบต่างๆ จากผู้ผลิตสินค้า นอกจากนี้ เมื่อผู้ซื้อเกิดความชื่นชอบในตราสินค้าก็จะพัฒนาเป็นความผูกพันและความภักดีต่อสินค้าได้ในที่สุด ส่งผลให้ผู้ซื้อตัดสินใจซื้อสินค้านั้นได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาสินค้าควรพัฒนาศักยภาพของผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม บนพื้นฐานของความต้องการที่แท้จริงของกลุ่ม
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพิ่มช่องทางการตลาดโดยกระบวนการสร้างสื่อออนไลน์เพื่อประชาสัมพันธ์สินค้าเป็นภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ
3. กลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ควรสร้างเครือข่ายความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ มาช่วยหนุนเสริมการพัฒนาสินค้าของตนเอง
4. กลุ่มผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ควรตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองผลิตภัณฑ์และทำให้เกิดการผลักดันให้จดทะเบียนเครื่องหมายการค้า และ/หรือการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญา

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับการวางแผนกระบวนการผลิตสินค้า ตั้งแต่ต้นน้ำ กลางน้ำ ปลายน้ำ
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างผู้ผลิตรุ่นใหม่ (Start Up) ทดแทนเพื่อทำให้มีสินค้าอย่างต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืนให้กับท้องถิ่น

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ สายเทพ และพิชญา เพิ่มไทย. (2560). แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นเพื่อการส่งออกของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดอกไม้ประดิษฐ์ ตำบลแม่ทะ อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง. **วารสารวิทยาการจัดการ**, 10(2), 1-11.
- ไชยยศ เหมะรัชตะ. (2560). **ลักษณะของกฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม.
- ทิชากร เกสรบัว. (2556). แนวทางการพัฒนาสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการส่งออกในตลาดอาเซียน. **มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์**, 30(2), 155-174.
- พาขวัญ ทองรักษ์ และคณะ. (2560). การพัฒนากระบวนการผลิตข้าวเกรียบมันเทศสู่การผลิตเชิงพาณิชย์โดยชุมชนมีส่วนร่วม. **วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่**, 9(4), 242-256.
- วิระพล ทองมา และคณะ. (2557). รายงานการวิจัยเรื่องเครือข่ายความร่วมมือการผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) เพื่อการจัดการท่องเที่ยวตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สำนักงานจังหวัดกำแพงเพชร. (2560). **แผนพัฒนาจังหวัดกำแพงเพชร (พ.ศ. 2561 – 2564)**. วันที่สืบค้น 15 พฤษภาคม 2562 เข้าถึงได้จาก: <http://www.kamphaengphet.go.th/yuthasart/plan2561-2564/06-sec3.pdf>.
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน กรมพัฒนาชุมชน. (2546). **ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์**. กรุงเทพฯ: บริษัท เอ ที เอ็น โปรดักชั่น จำกัด.
- อภิชาติ ใจอารีย์. (2559). กระบวนการมีส่วนร่วมแบบพหุภาคีเพื่อการจัดการสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**, 36(1), 111-136.
- Duncan, T. (2002). **IMC Using Advertising & Promotion to Build Brands**. Boston: McGraw-Hill.

Keller, K.L. (2003). **Strategic brand management: Building and managing brand equity**. New Jersey: Prentice Hall.

การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

The Accounting for community business in ONTAI, San Kamphaeng District Chiang Mai Province

วาริพิน มงคลสมัย¹

Varipin Mongkolsamai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบทการทำบัญชี และเพื่อศึกษาความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชีของธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ ขณะที่ T-test ถูกใช้ในการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้ก่อนและหลังการอบรมบัญชี

ผลการวิจัยพบว่าชุมชนใช้สมุดที่เป็นกระดาษาเปล่า ในการบันทึกบัญชี ทำให้ชุมชนต้องเขียนวันที่ รายการ และจำนวนเงินรายรับและรายจ่ายด้วยตัวเองทุกวันและทุกรายการ แต่บางรายก็ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป excel ในการสรุปรายรับและรายจ่าย นอกจากนี้ผลการเปรียบเทียบความรู้ก่อนและหลังการอบรมการทำบัญชีมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการให้การอบรมการทำบัญชี ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านบัญชีเพิ่มขึ้น อีกทั้งงานวิจัยนี้เป็นการยืนยันว่าการทำบัญชีเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการดำเนินงาน

คำสำคัญ: การบัญชี, ชุมชนออนใต้

---

¹ รองศาสตราจารย์, ดร. สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

This research aimed to study; 1) the accounting of the community business in Ontai San Kamphaeng District Chiang Mai, 2) the knowledge before and after accounting training. The sample group by purposive sampling was using. The method included the test of the before and the after training. Data analysis was done by using frequency, percentage, and T-test. The results showed that the accounting of the Ontai community business had limited knowledge about accounting. Some people wrote the transaction date and the amount of income and expenses by hand in a blank sheet of paper for every item. There was a small number of the business owners used the excel program to summarize income and expenses. After the training, the business owners showed an increase in their knowledge in accounting at a statistically significant ($p < 0.05$). Moreover, this research revealed that the accounting was an important tool for operational control.

Keywords: Accounting, Ontai Community

บทนำ

“ชุมชนออนใต้” เป็นชุมชนที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ถึง 9 ครั้ง โดยทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้พิจารณาดำเนินการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำห้วยลาน อ่างเก็บน้ำดอยโตน และอ่างเก็บน้ำห้วยไร่ เพื่อส่งน้ำให้กับกิจกรรมพัฒนาด้านป่าไม้ ด้านประมง และด้านเกษตรกรรมของราษฎร เพื่อพลิกฟื้นผืนแผ่นดินแห่งนี้จากที่แห้งแล้งมาเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ด้วยป่าไม้กลายเป็นต้นน้ำที่สำคัญในการทำเกษตรของชาวบ้าน นอกจากจะเป็นเส้นเลือดของชาวออน

ได้แล้วยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ ซึ่งประโยชน์สุขเหล่านี้มาจากน้ำพระทัยที่ทรงห่วงใยประชาชนอันนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ ขณะที่ “หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์” (Creative Industry Village : CIV) เป็นหมู่บ้านที่มีการนำทุนวัฒนธรรม วิถีชีวิตมาผนวกกับความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งชุมชนออนไลน์ อำเภอสนักแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็น 1 ใน 9 ชุมชนจากทั่วภูมิภาคของไทยที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นชุมชนนำร่อง เนื่องจากชุมชนออนไลน์เป็นเมืองเก่าที่ชาวบ้านทั้ง 11 หมู่บ้าน มีน้ำใจและมีวิถีชีวิตแบบ “บ้านจုံ เมืองเย็น” หรือบ้านที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ตำบลออนไลน์มีเสน่ห์ดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาเยี่ยมเยือน (MGR Online, 2562) ซึ่งหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์มีความแตกต่างจากโครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” ตามที่ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” มุ่งเน้นผลิตสินค้าและนำออกไปจำหน่ายที่ไกลบ้าน แต่ “หมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์” มุ่งเน้นผลิตสินค้าและนำออกจำหน่ายในชุมชนของหมู่บ้าน โดยดึงให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในหมู่บ้าน ทำให้ชุมชนไม่ต้องออกจากบ้าน และสามารถใช้ชีวิตตามวิถีดั้งเดิม (ประชาชาติธุรกิจออนไลน์, 2560)

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาบริบทการทำบัญชีและศึกษาความรู้ก่อนและหลังการอบรมเพื่อพัฒนาการทำบัญชีสำหรับธุรกิจของชุมชนตำบลออนไลน์ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชนมีข้อมูลที่สำคัญในการตัดสินใจทางธุรกิจ หากชุมชนดำเนินธุรกิจในชุมชนของหมู่บ้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะทำให้ชุมชนเกิดแรงจูงใจในการใช้ชีวิตอยู่ใกล้บ้าน โดยงานวิจัยนี้จะใช้องค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมของธุรกิจชุมชนตำบลออนไลน์บูรณาการกับองค์ความรู้สากลด้านการบัญชีของธุรกิจชุมชนตำบลออนไลน์ แม้จะมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับอำเภอสนักแพงอยู่บ้าง อาทิ การพัฒนาการบริหารจัดการถนนคนเดินสนักแพงที่มีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลสนักแพง (รัชนิ เสารแก้ว, 2557, หน้า 49) แต่ในมิติด้านการบัญชีแทบไม่มี แต่ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมาก เพราะข้อมูลทางบัญชีสามารถนำมาใช้ในการควบคุมรายรับและรายจ่ายและใช้ในการตัดสินใจทางธุรกิจ เพื่อเป็นการ

สร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจอย่างสร้างสรรค์บนฐานอัตลักษณ์และทุนทางวัฒนธรรมของธุรกิจชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาประกอบด้วย

1. เพื่อศึกษาบริบทการทำบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาความรู้ก่อนและหลังการอบรมการทำบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ดำเนินการวิจัย ผ่านการศึกษาในประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยประชากร คือ ชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 5,366 คน (เทศบาลตำบลออนใต้, 2562) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยกลุ่มตัวอย่างหรือผู้ให้ข้อมูล คือ ชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่สนใจเข้าร่วมโครงการวิจัย จำนวน 10 คน

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบทดสอบ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาบริบทเกี่ยวกับการบันทึกบัญชีของธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ โดยการลงพื้นที่และบันทึกภาคสนาม

2.2 จัดทำแบบทดสอบเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ด้านบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

2.3 เก็บข้อมูลและจัดอบรมให้ความรู้ด้านบัญชีแก่ชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยนี้ แบ่งการวิเคราะห์ข้อมูล เป็น 2 ส่วน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการลงพื้นที่และบันทึกภาคสนาม จะใช้การจดบันทึกการสนทนากับชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งบันทึกเป็นแหล่งข้อมูลที่สำคัญที่สุด การจดบันทึกข้อมูลจะแยกส่วนที่เป็นข้อมูลกับส่วนที่เป็นความเห็นของผู้วิจัย นำข้อมูลมาสรุปเป็นข้อสรุปย่อๆ แล้วนำข้อสรุปเหล่านั้นมาเชื่อมโยงกัน เพื่อให้เป็นบทสรุปซึ่งจะตอบปัญหาของการวิจัย (สุรางค์ จันทวนิช, 2559, หน้า 2) คือ บริบทด้านการบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นอย่างไร

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จะวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบทดสอบ โดยใช้สถิติ ได้แก่ การคำนวณหาค่าร้อยละ และค่าความถี่ อีกทั้งใช้สถิติ T-test ในการทดสอบความแตกต่างหรือเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของความรู้ก่อนและหลังการอบรมบัญชี

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บริบทด้านการทำบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ และส่วนที่ 2 ความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการทำบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ดังนี้

ส่วนที่ 1 บริบทด้านการบัญชีของชุมชน ตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

ทีมวิจัยสอบถามเจ้าของธุรกิจในตลาดออนใต้ว่า การบัญชีหมายถึงอะไร ข้อดี และข้อเสียของการบันทึกบัญชีมีอะไรบ้าง การบันทึกบัญชีในปัจจุบันเป็นอย่างไร คำตอบที่เกี่ยวข้องโดยสรุป มีดังนี้

1. เจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ให้ทัศนคติต่อคำว่าบัญชี ไว้ดังนี้ “การบัญชี หมายถึง การทำบันทึกการใช้จ่าย เพื่อให้ทราบถึงผลประกอบการธุรกิจและผลกำไร ค่าวัสดุ วัตถุดิบต่าง ๆ” อีกทั้งเจ้าของธุรกิจ

หลายคนบอกว่า “การบัญชี คือ ความจำเกี่ยวกับรายรับ รายจ่ายของแต่ละวัน” นอกจากนี้เจ้าของธุรกิจบางคนบอกว่า “การบัญชีเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบ”

2. เจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ให้ทัศนคติเกี่ยวกับข้อดีของการบันทึกบัญชี ดังนี้ “ทำให้รู้ถึงผลประกอบการ ต้นทุน กำไร ยอดรายรับ-รายจ่าย” บางคนบอกว่า “ทำให้ได้ทราบความเคลื่อนไหวของเงินในกระเป๋า ช่วยเตือนความจำ กันลืม จ่ายไปจะได้รู้ อีกทั้งทำให้การเงินมีระบบ”

3. เจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ให้ทัศนคติเกี่ยวกับข้อเสียของการบันทึกบัญชี คือ “เป็นการเสียเวลา”

4. บริบทการบันทึกบัญชีของเจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ได้แก่ การนำสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกแยกรายรับและรายจ่าย แต่เป็นสมุดที่เป็นกระดาษเปล่า ผู้บันทึกบัญชีต้องเขียนวันที่ รายการ และจำนวนเงินรายรับและรายจ่าย ด้วยตัวเองทุกวันและทุกรายการ บางรายมีการจัดทำสรุปรายรับและรายจ่าย โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป excel

ส่วนที่ 2 ความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบทดสอบ

ผู้ตอบแบบทดสอบเป็นเจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ที่สนใจเข้าร่วมกิจกรรม ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบทดสอบ แสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 อายุของผู้ตอบแบบทดสอบ

อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
น้อยกว่า 36 ปี	2	20.0
36 – 45 ปี	1	10.0
46 – 55 ปี	1	10.0
56 – 65 ปี	4	40.0
66 ปี ขึ้นไป	2	20.0
รวม	10	100.0

ตารางที่ 1 แสดงให้เห็นอายุของผู้ตอบ พบว่าผู้ตอบแบบทดสอบส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 56 – 65 ปี มีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40 ลำดับรองลงมาได้แก่ผู้ที่มีอายุน้อยกว่า 36 ปี และผู้ที่มีอายุ 66 ปี ขึ้นไป มีจำนวนเท่า ๆ กัน คือ จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 20 สำหรับผู้ตอบแบบทดสอบที่มีอายุ 36 – 45 ปี และอายุ 56 – 65 ปี มีจำนวนเท่า ๆ กัน คือ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 10

ตารางที่ 2 เพศของผู้ตอบแบบทดสอบ

เพศ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
หญิง	6	60.0
ชาย	4	40.0
รวม	10	100.0

ตารางที่ 2 แสดงให้เห็นเพศของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 60.0 สำหรับผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นเพศชายมีจำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 40.0

2. การทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชี

ผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชี
แสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 การทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชี

	Paired Differences			t	df	Sig.
	Mean	SD	Std. Error Mean			
Pair 1 after- before	.90	1.20	.38	2.38	9	.04

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตารางที่ 3 แสดงให้เห็นผลการทดสอบความรู้ก่อนและหลังการอบรมด้านการบัญชี พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนและหลังอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการให้การอบรมด้านการบัญชีทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านการบัญชีเพิ่มขึ้น

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ มีสรุปผลการวิจัย ดังนี้

1. บริบทการทำบัญชีสำหรับธุรกิจชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เจ้าของธุรกิจขนาดเล็กในตำบลออนใต้ มีการทำบัญชีโดยการนำสมุดบัญชีที่ใช้บันทึกแยกรายรับและรายจ่าย แต่เป็นสมุดที่เป็นกระดาษเปล่า ผู้บันทึกบัญชีต้องเขียนวันที่ รายการ และจำนวนเงินรายรับและรายจ่ายด้วยตัวเองทุกวันและทุกรายการ บางรายมีการจัดทำสรุปรายรับและรายจ่ายโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป excel นอกจากนี้เจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้ ให้

ทัศนคติเกี่ยวกับข้อดีของการบันทึกบัญชี คือ ทำให้รู้ถึงผลประกอบการ ต้นทุน กำไร ยอดรายรับ-รายจ่าย บางคนบอกว่า ทำให้ได้ทราบความเคลื่อนไหวของเงินในกระเป๋า ช่วยเตือนความจำ กันลืม จ่ายไปจะได้รู้ อีกทั้งทำให้การเงินมีระบบ แต่ทัศนคติเกี่ยวกับข้อเสียของการบันทึกบัญชี คือ เป็นการเสียเวลา

2. ความรู้ก่อนและหลังการอบรมการทำบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบก่อนและหลังอบรม มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แสดงว่าการให้การอบรมด้านการบัญชี ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้ด้านการบัญชีเพิ่มขึ้น

การอภิปรายผล

การจัดทำบัญชีเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยุ่งยาก แต่สำคัญ เพราะข้อมูลทางบัญชีจะช่วยให้เจ้าของธุรกิจทราบฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของธุรกิจ โดยเจ้าของธุรกิจในตำบลออนใต้มีความเห็นว่าการบันทึกบัญชี ทำให้ทราบทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับผลประกอบการ รายได้ ต้นทุน และกำไร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิระ ประสพธรรม (2562) ที่พบว่าการบันทึกบัญชีทำให้ทราบยอดขายที่ชัดเจน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณไพรไพ มหานาม และบุษบา อารีย์ (2558) และงานวิจัยของวาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอุ่น (2561) ที่พบว่าการบันทึกบัญชีมีประโยชน์ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับกำไรและขาดทุน สำหรับผลการศึกษาความรู้ด้านบัญชีของชุมชนตำบลออนใต้ **อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่** พบว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนสอบหลังการอบรมด้านการบัญชี สูงกว่าคะแนนสอบก่อนการอบรมด้านการบัญชี แสดงให้เห็นว่าการอบรมทำให้ความรู้ของชุมชนตำบลออนใต้ **อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่** เพิ่มขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกริณา ยี่สุนัษม (2561) ที่พบว่าหลังจากอบรมด้านการบัญชีทำให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ความเข้าใจทางด้านบัญชีและการเงินเพิ่มสูงขึ้น นอกจากนี้วัชรินทร์ อรรถศรีวร และยุทธนา พรระคนันต์ (2562) และพิมพ์พิศา วรณวิจิตร และปวีณา กองจันทร์

(2560) พบว่า การอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการทำบัญชีมีผลต่อการดำเนินงานด้านการบัญชี

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา ตามที่การทำบัญชีเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการควบคุมการดำเนินงาน โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรพัฒนาองค์ความรู้ด้านการทำบัญชี ให้กับธุรกิจชุมชนทั่วประเทศไทย
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป การพัฒนาระบบบัญชีของชุมชนนักวิจัยควรศึกษาข้อมูลเดิมที่ชุมชนมีอยู่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาบัญชีร่วมกับชุมชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กิริณา ยี่สุนแซม. (2561). การจัดการความรู้ด้านการบัญชีและการเงิน โดยการประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มจัดการขยะตำบลริมเหนือ อำเภอมะหิมา จังหวัดเชียงใหม่. **วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง**, 7(1), 14-27.
- จิระ ประสพธรรม. (2562). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของผู้ประกอบการสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร จังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก. **วารสารพิบูล**, 17(2), 340-348.
- เทศบาลตำบลออนใต้. (2562). ข้อมูลและสภาพทั่วไป. สืบค้น ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2562. <https://www.go.th/ข้อมูลและสภาพทั่วไป>.
- เทศบาลตำบลออนใต้. (2562). Guide Book ออนใต้. สืบค้น ณ วันที่ 13 พฤศจิกายน 2562. <https://www.ontai.go.th/guide-book-ออนใต้>
- ประชาชาติธุรกิจออนไลน์. (2560). "ออนใต้" นำร่องหมู่บ้าน CIV จาก OEM สู่มแบรนด์ปลา 3 ตัว. สืบค้น ณ วันที่ 11 กันยายน 2560. https://www.prachachat.net/news_detail.php?newsid=1489309836.

- พิมพ์พิศา วรณวิจิตร และปวีณา กองจันทร์. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการจัดทำบัญชีของกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตในจังหวัดมหาสารคาม. *Veridian E-Journal, Silpakorn University (ฉบับภาษาไทย)*, 10(1), 1926-1942.
- รัชณี เสาร์แก้ว. (2557). การพัฒนาการบริหารจัดการถนนคนเดินสันกำแพงที่มีวัฒนธรรมและอัตลักษณ์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทศบาลสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่. สืบค้น ณ วันที่ 21 เมษายน 2563.
http://elibrary.trf.or.th/project_contentTRFN.asp?PJID=RDG57N0009.
- ลักษณประไพ มหานาม และบุษบา อารีย์. (2558). ปัญหาในการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางการบัญชีของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, 25(1), 41-62.
- วาริพิน มงคลสมัย และมานพ ชุ่มอุ้น. (2561). การสร้างตราสินค้าและการพัฒนาบัญชีต้นทุนของชนเผ่าม้ง. *วารสารบัณฑิตวิจัย*, 9(2), 201-214.
- วัชรินทร์ อรรถศรีวีร และยุพธนา พรธอนันต์. (2562). การพัฒนาเอกสารคู่มือการจัดบัญชีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน การผลิตประมงและเกษตรอินทรีย์ บนพื้นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากกรณีศึกษา กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจังหวัดจันทบุรีและจังหวัดตราด. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี*, 8(1), 55-66.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2559). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- MGR Online. (2562). เปิด “9 ชุมชนนำร่อง ท่องหมู่บ้านอุตสาหกรรมสร้างสรรค์”. สืบค้น ณ วันที่ 3 สิงหาคม 2562.
<https://mgronline.com/travel/detail/9600000023398>.

การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง
กับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการ
วิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Study of Conditions, Problems, Needs and Factors
Related to Traffic Accident Prevention of
Community in Academic Service Areas of
Kamphaeng Phet Rajabhat University

สุภาสพงษ์ ภู่านอง¹

Suphatphong Ruthamnong

โอกามา จำเภา²

Okama Jakae

บทคัดย่อ

อุบัติเหตุจราจรเป็นปัญหาสำคัญของจังหวัดกำแพงเพชรและตาก การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชน ในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 8 พื้นที่ ได้แก่ ตำบลคลองลานพัฒนา ธารานนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล สระแก้ว โป่งน้ำร้อน ท่าขุนราม ศิริราษฎร์ และวังหิน โดยกระบวนการศึกษาเอกสาร การจัดสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์ ผลการศึกษา พบว่า แต่ละพื้นที่มีปัญหาแตกต่างกันออกไป โดยช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีอุบัติเหตุจราจรเกิดขึ้น 2,618 เหตุ ผู้เสียชีวิต 60 ราย การเกิดอุบัติเหตุจราจรส่วนใหญ่เกิดในจุดอันตราย การศึกษาสภาพปัญหาด้านการกำหนดจุดอันตราย

---

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สาขาภูมิสารสนเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

²ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. สาขาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

พบว่า ประชาชนในพื้นที่ที่ทราบตำแหน่งจุดอันตราย แต่ผู้สัญจรที่มาจากต่างถิ่นนั้นไม่ทราบ การวิเคราะห์จุดอันตราย พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มีการวิเคราะห์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การแก้ไขจุดอันตราย พบว่า ส่วนใหญ่มีป้ายเตือน มีการปรับปรุงถนน แต่มีปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ และการสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจ พบว่า มีปัญหาด้านการขาดวินัยทางจราจร การศึกษาความต้องการการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พบว่า ต้องการให้มีการตรวจสอบและกำหนดจุดอันตราย การสร้างฐานข้อมูลหรือแผนที่จุดอันตราย และการจัดการเพื่อลดความอันตราย การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พบว่า ปัจจัยสำคัญคือบุคลากร งบประมาณ และเครื่องมือ มีไม่เพียงพอ

คำสำคัญ: อุบัติเหตุจราจร, จุดอันตราย, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, การศึกษาปัญหา

Abstract

A traffic accident is important problem in Kamphaeng Phet and Tak provinces. The objective of this research was to study the conditions, problems, needs and factors related to traffic accidents prevention of the community in Kamphaeng Phet Rajabhat University academic service areas of 8 areas, namely Khlong Lan Phatthana, Rahan, Thung Pho Talay, Sa Kaeo, Pong Nam Ron, Tha Khun Ram, Khirirat and Wang Hin sub districts by using literature review, group discussion and interview. The results of the study were found that each area has different problems. In the past 5 years, there were 2,618 traffic accidents, 60 deaths, most traffic accidents occurred at hazardous points. The study of the problems in hazardous points found that people in the area knew the location of the hazardous points but the passers from other area doesn't know. The hazardous point's

analysis found that most points not been performed by specialized agencies. The solving of hazardous points found that most of them have warning signs, road improvements, but not had enough budgets to solve the problems. The raising awareness and understanding, found that there was a lack of traffic discipline. The study of the needs for traffic accident prevention found that the need to inspect and determine hazards, creating a database or hazard point map, and management to reduce hazards. The study of factors related to the prevention of traffic accidents, found that the important factors were insufficient of personnel, budget and tools.

Keywords: Traffic accident, Hazardous points, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Problem study.

บทนำ

มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เป็นมหาวิทยาลัยที่มุ่งเน้นให้โอกาสทางการศึกษาแก่ประชาชน สร้างศักยภาพให้เป็นชุมพลังแห่งปัญญา พัฒนาท้องถิ่น ผลิตกำลังคนที่มีความรู้ความสามารถและมีคุณธรรม ในปี พ.ศ. 2562 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำหนดเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัย จำนวนทั้งหมด 8 แห่ง คือ ตำบลท่าขุนราม ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล และตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร ตำบลระหาน อำเภอบึงสามัคคี ตำบลคลองลานพัฒนา และตำบลโป่งน้ำร้อน อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก และตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ซึ่งทั้ง 8 พื้นที่ มีความต้องการองค์ความรู้เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาที่หลากหลาย และหนึ่งในปัญหาสำคัญ คือด้านการป้องกันด้านอุบัติเหตุจราจร (มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 2562)

อุบัติเหตุจราจรเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นขณะขับขี่ยานพาหนะทางบก โดยที่ผู้ขับขี่ไม่เคยคาดคิดมาก่อน ซึ่งเหตุการณ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการบาดเจ็บ

พิการ เสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหาย การจราจรบนถนนนับได้ว่าเป็นระบบอย่างหนึ่งที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีปฏิกริยาโต้ตอบซึ่งกันและกัน 3 ปัจจัย คือ คน รถ และถนนและสิ่งแวดล้อม จากการศึกษาของสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย พบว่า ปัจจัยด้านคน เป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุจราจรมากที่สุด รองลงมาคือปัจจัยร่วมระหว่างปัจจัยด้านคนและปัจจัยด้านถนนและสิ่งแวดล้อม (สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย, 2550) การแก้ไขปัญหาอุบัติเหตุจราจรที่ยั่งยืนจำเป็นต้องอาศัยผลการวิเคราะห์ข้อมูลอุบัติเหตุที่มีประสิทธิภาพซึ่งจะต้องเริ่มต้นจากการเก็บข้อมูลอุบัติเหตุที่ดีและการรวบรวมข้อมูลที่ดี (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2558) สุภาสพงษ์ รู้ทันอง (2554) ได้ศึกษา รวบรวม จัดเก็บ และวิเคราะห์จุดอันตราย (hazardous points) หรือจุดเสี่ยงและจุดเกิดอุบัติเหตุจราจรในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ด้วยกระบวนการจัดทำแผนที่ Hi-yari (การกำหนดจุดอันตรายโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน) จัดทำข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (Geographic Information System: GIS) และวิเคราะห์ความเสี่ยงของจุดที่ได้จัดทำขึ้น ผลการศึกษาพบว่าในพื้นที่มีจุดอันตรายรวม 27 จุด การวิเคราะห์ความเสี่ยงของจุดอันตรายจากค่าความถี่ (Accident Frequency Method) พบว่าได้ผลใกล้เคียงกับการวิเคราะห์ด้วยค่าดัชนีความรุนแรง (Severity Index Method) โดยมีค่าสถิติ Kappa เท่ากับ 0.923 ผลการวิจัยได้นำไปสู่การจัดลำดับความสำคัญของจุดอันตราย และการเสนอแนวทางป้องกันและลดอุบัติเหตุจราจรที่แตกต่างกันไปตามแต่ละจุดอันตราย ซึ่งการศึกษานี้ชี้ให้เห็นว่าการจัดทำแผนที่ Hi-yari ได้ผลดีต่อการรวบรวมข้อมูลจุดเกิดและเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร

จากการรวบรวมข้อมูลระดับจังหวัดที่เป็นเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร พบว่า ในปี พ.ศ. 2562 จังหวัดกำแพงเพชร มีการเกิดอุบัติเหตุจราจร 4,868 ครั้ง เสียชีวิต 129 ราย บาดเจ็บ 5,567 ราย รวม 5,696 ราย จังหวัดตากมีการเกิดอุบัติเหตุจราจร 2,309 ครั้ง เสียชีวิต 87 ราย บาดเจ็บ 2,572 ราย รวม 2,659 ราย ซึ่งชี้ให้เห็นว่าอุบัติเหตุจราจรเป็นปัญหาสำคัญของพื้นที่นี้ (ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ Thai RSC., 2563) อย่างไรก็ตาม

ในปัจจุบันยังขาดการรวบรวมข้อมูลสภาพและปัญหาด้านการเกิดอุบัติเหตุจราจรที่มีการจัดเก็บข้อมูลสารสนเทศอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม อีกทั้งยังขาดการศึกษาด้านความต้องการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันด้านอุบัติเหตุจราจร จากมุมมองของคนในชุมชนและหน่วยงานที่รับผิดชอบ อันจะนำไปสู่การจัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ งานวิจัยนี้ มีเป้าหมายในการศึกษา สภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง กับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยทั้ง 8 แห่ง เพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพบนฐานของการใช้องค์ความรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

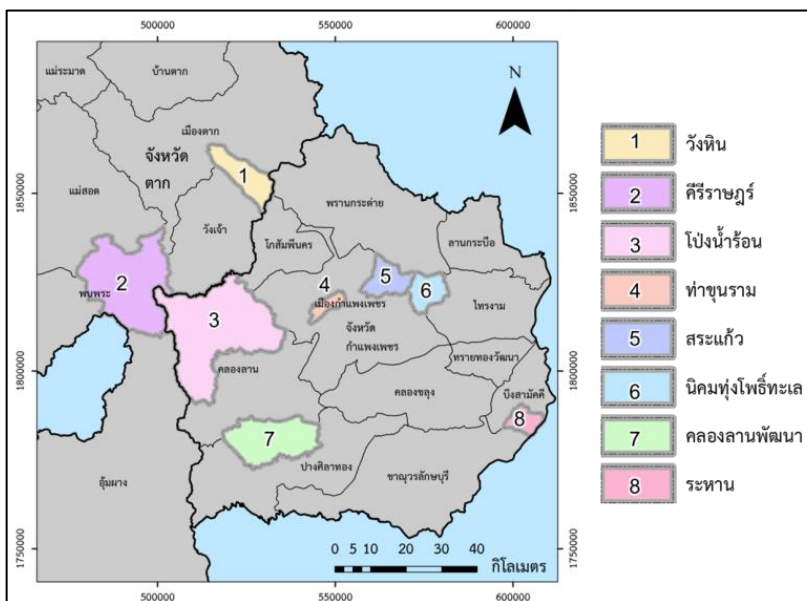
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจร ของชุมชนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดยกระบวนการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์

ขอบเขตของการวิจัย

1) ขอบเขตเชิงพื้นที่และกลุ่มเป้าหมาย

พื้นที่ชุมชนในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร มี 8 ตำบล ประกอบด้วย ตำบลท่าขุนราม ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล และตำบลสระแก้ว อำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร ตำบลระหาน อำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร ตำบลคลองลานพัฒนา และตำบลโป่งน้ำร้อนอำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ตำบลคีรีราษฎร์ อำเภอพบพระ จังหวัดตาก และตำบลวังหิน อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก ดังภาพ 1

ภาพ 1 ด้าบลที่เป้นพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัย
ราชภัฏกำแพงเพชร

2) ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตเนื้อหาการวิจัย ประกอบด้วย

ศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจร ของชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย โดยใช้กระบวนการศึกษาเอกสาร การสนทนากลุ่ม (focus group) และการสัมภาษณ์ มีกลุ่มเป้าหมาย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย (1) ผู้นำชุมชนและตัวแทนคนในชุมชน (2) สำนักงานตำรวจภูธร (3) ศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (4) สำนักงานขนส่ง (5) ศูนย์อำนวยความสะดวกความปลอดภัยทางถนน (6) แขวงทางหลวง (7) ทางหลวงชนบท และ (8) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้ มีการประชุมกลุ่มทั้งหมดจำนวน 8 ครั้ง ตั้งแต่ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 และการรวบรวมข้อมูลจุดอันตราย ใช้

วิธีการจัดทำแผนที่ Hi-yari ซึ่งเป็นการให้ชุมชนระบุจุดอันตรายของตนอย่างมีส่วนร่วม

การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย (ภาพ 2)

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรผู้นำชุมชน โดยการศึกษาเอกสาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  2. แบบบันทึกข้อมูลการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- การเก็บรวบรวมข้อมูล
1. สืบค้นและรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  2. ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งบันทึกข้อมูลลง

ในแบบบันทึกข้อมูลการทบทวนเอกสารและงานวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คัดเลือกเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์เนื้อหาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
3. ทำรายการสรุปเนื้อหาจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องสู่

การใช้ประโยชน์

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรผู้นำชุมชน โดยการสอนทนากลุ่ม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แบบนำเสนอทนากลุ่ม
2. แบบบันทึกการสอนทนากลุ่ม
3. แบบสรุปการสอนทนากลุ่ม
4. กระบวนการสอนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. วางแผนเตรียมการสนทนากลุ่ม
2. ดำเนินการสนทนากลุ่ม (ทั้งนี้การสืบค้นจุดอันตรายใช้แนวคิดการจัดทำแผนที่ Hi-yari)
3. บันทึกผลการสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหาจากการสนทนากลุ่ม โดยใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบท (context analysis)

2. บันทึกและสรุปผลจากการสนทนากลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการ และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชนในพื้นที่บริการวิชาการของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรผู้นำชุมชน โดยการสัมภาษณ์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

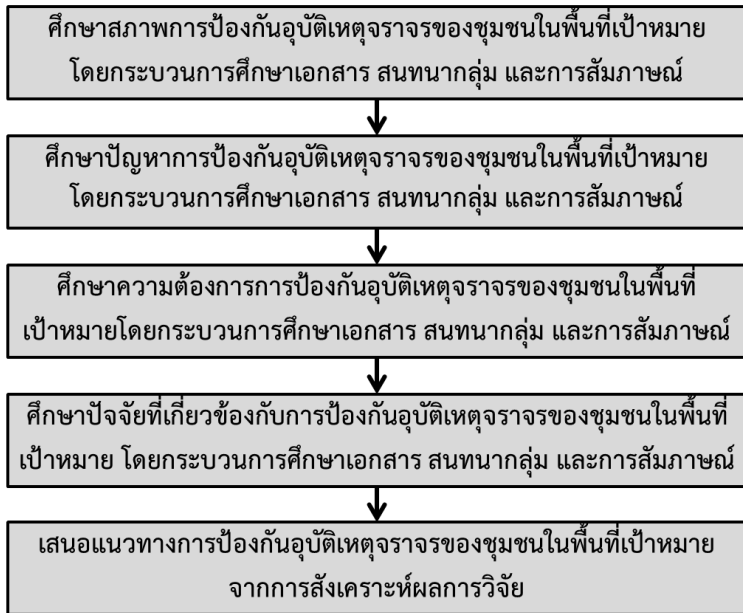
1. แบบนำสัมภาษณ์
2. แบบบันทึกการสัมภาษณ์
3. แบบสรุปการสัมภาษณ์
4. กระบวนการสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. คัดเลือกบุคคลเพื่อการสัมภาษณ์
2. ทำการสัมภาษณ์ตามประเด็นที่ได้วางไว้ตามวันเวลาและสถานที่ที่นัดหมาย
3. บันทึกผลการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์
2. บันทึกและสรุปผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์

ภาพ 2 ภาพรวมขั้นตอนการดำเนินงาน

ผลการวิจัย

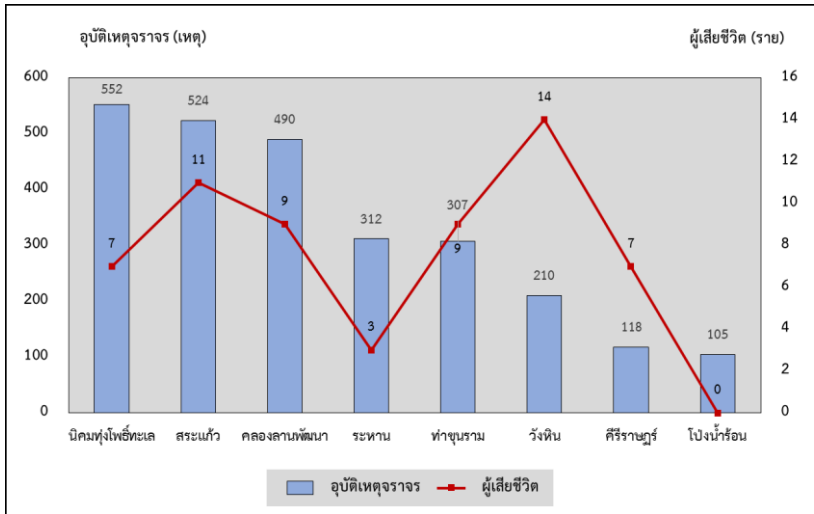
การศึกษาสภาพอุบัติเหตุจราจรทั้ง 8 พื้นที่ พบว่า แต่ละพื้นที่มีปัญหา ด้านอุบัติเหตุจราจรที่แตกต่างกันออกไป โดยในช่วง 5 ปีที่ผ่านมา มีอุบัติเหตุเกิดขึ้นรวม 2,618 เหตุ จำนวนผู้เสียชีวิตรวม 60 ราย ภาพรวมพื้นที่จังหวัดกำแพงเพชรมีความรุนแรงของปัญหามากกว่าพื้นที่ในจังหวัดตาก โดยเรียงลำดับพื้นที่ที่มีปัญหามาก 5 อันดับ ประกอบด้วย ตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล ตำบลสระแก้ว ตำบลคลองลานพัฒนา ตำบลระหาน และตำบลท่าขุนราม พื้นที่ที่มีผู้เสียชีวิตมาก 5 อันดับ ประกอบด้วย ตำบลวังหิน ตำบลสระแก้ว ตำบลคลองลานพัฒนา ตำบลท่าขุนราม และตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล ซึ่งการเกิดอุบัติเหตุจราจรส่วนใหญ่เกิดในจุดอันตราย ดังภาพ 3

การศึกษาสภาพปัญหาการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พบว่า ด้านการกำหนดจุดอันตราย ประชาชนในพื้นที่ทราบว่าจุดอันตรายของชุมชนอยู่

ตรงไหน แต่ผู้สัญจรที่มาจากต่างถิ่น ไม่ทราบถึงจุดอันตรายทำให้มีการขับซี้โดยขาดความระมัดระวังจนเกิดอุบัติเหตุจราจรในจุดอันตราย ด้านการวิเคราะห์จุดอันตราย พบว่า ส่วนใหญ่ยังไม่มีมีการวิเคราะห์จุดอันตรายจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องชาญ ด้านการแก้ไขจุดอันตราย พบว่า ส่วนใหญ่มีป้ายเตือน มีการปรับปรุงถนน แต่มีปัญหาด้านงบประมาณไม่เพียงพอ และป้ายเตือน รวมทั้งสัญญาณไฟกระพริบต่าง ๆ ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่จุดอันตรายทั้งหมด และด้านการสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอันตราย มีปัญหาด้านประชาชนขาดวินัยทางจราจร มีความประมาท และยังไม่มีกระบวนการในการสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในการป้องกันอันตรายในกลุ่มผู้สัญจรที่ไม่คุ้นเคยเส้นทาง ทั้งนี้ จากการศึกษาจุดอันตรายโดยใช้กระบวนการจัดทำแผนที่ Hiyari มีจุดอันตรายของ 8 พื้นที่ รวม 31 จุด แสดงได้ดังตาราง 1

การศึกษาความต้องการการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พบว่า มีความต้องการให้หน่วยงานที่มีความเชี่ยวชาญเข้ามาช่วยตรวจสอบและกำหนดจุดอันตรายร่วมกับชุมชน และมีความต้องการที่จะสำรวจจุดอันตราย เพื่อสร้างเป็นฐานข้อมูลหรือแผนที่ เพื่อนำไปสู่การสร้างความปลอดภัยหรือเตือนอันตรายให้กับคนในพื้นที่และผู้ขับซี้สัญจรโดยทั่วไป รวมทั้งยังมีความต้องการด้านโครงการเพิ่มวินัยจราจรให้กับคนในชุมชนรวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความระมัดระวังในจุดอันตรายอย่างทั่วถึง

การศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจร พบว่า ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องทำให้การป้องกันอุบัติเหตุจราจรขาดประสิทธิภาพ ประกอบด้วย จำนวนบุคลากรที่บังคับใช้กฎหมายไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหา งบประมาณไม่เพียงพอต่อการแก้ปัญหาอุบัติเหตุจราจร งบประมาณไม่เพียงพอต่อการนำมาจัดโครงการณรงค์หรือส่งเสริมวินัยจราจรให้กับคนในพื้นที่ ขาดเครื่องมือในการลดปัญหาจราจร เช่น เครื่องเป่าแอลกอฮอล์ กรวยจราจร และกล้อง CCTV และขาดวัสดุอุปกรณ์ด้านสัญญาณจราจร เพื่อติดตั้งให้ครอบคลุมพื้นที่ เช่น ป้ายเตือน ป้ายจำกัดความเร็ว และไฟกระพริบ เป็นต้น ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นมีความสัมพันธ์น้อยกับการป้องกันอุบัติเหตุจราจรของชุมชน

ภาพ 3 การเกิดอุบัติเหตุจราจรและผู้เสียชีวิต ในเขตพื้นที่บริการ
ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร 8 พื้นที่

ตาราง 1 จุดอันตรายในเขตพื้นที่บริการของมหาวิทยาลัยราชภัฏ
กำแพงเพชร 8 พื้นที่

พื้นที่	จุดอันตราย
คลองลานพัฒนา	- ถนนสายมุ่งหน้าไปยังน้ำตกคลองลาน บริเวณหน้าร้านไรรพระอินทร์ และไร่ถาวร - ถนนทางเข้าน้ำตกคลองลาน-บ้านกระเหรี่ยงน้ำตก บริเวณทางโค้งใกล้ร้านเฉียบนานาภัณฑ์ - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3026 บริเวณบ้านมอตะแบก ถึงบ้านคลองลาน - ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3026 บริเวณหน้าร้านครัวดาวหัน และร้านริมทางข้างเขา ก่อนถึงอุทยานแห่งชาติคลองลาน - สี่แยกคลองน้ำไหล

ตาราง 1 (ต่อ)

พื้นที่	จุดอันตราย
ระหาน	1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1074 พุ่งสนุ่น-โนนพลวง บริเวณโรงเรียนอนุบาลบึงสามัคคี (บ้านทุ่งสนุ่น) และกชน. ตำบลระหาน 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1074 พุ่งสนุ่น-ขามเฒ่ารักษบุรี บริเวณช่วงเทสโก้ โลตัส ถึง ไปรษณีย์ระหาน 3. สี่แยกทุ่งสนุ่น
นิคมทุ่งโพธิ์ทะเล	1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 บริเวณหน้าวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีกำแพงเพชร 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 ถนนสายกำแพงเพชร-พิจิตร หมู่ 5 3. ถนน อบจ. กพ. 1041 บริเวณหน้าวัดมหาโพธิ์มิ่งคล 4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 บริเวณหน้าสำนักงานเทศบาลตำบลนิคมทุ่งโพธิ์ทะเล
สระแก้ว	1. ทางหลวงชนบทหมายเลข 3010 บริเวณหน้าปั้มน้ำมัน เสริมพันธุ์รัตน์ 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 บริเวณหน้าเพชร รีสอร์ท ถึงปั้มน้ำมัน ปตท.ฮั่วเฮงหลี 3. ทางแยกทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 115 กับทางหลวงชนบท หมายเลข 3010 ซึ่งเป็นทางเข้าหมู่บ้านไร่หลักขวัญ 4. สี่แยกลำมะโกรก
โป่งน้ำร้อน	ทางหลวงชนบทหมายเลข 4049 บริเวณใกล้โรงเรียน บ้านคลองมดแดง

ตาราง 1 (ต่อ)

พื้นที่	จุดอันตราย
ท่าขุนราม	1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1116 บริเวณหน้าวัดอุทุมพร 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1116 บริเวณหน้าร้าน อีสานดับหวาน 3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1116 บริเวณหน้าร้าน กล้วยเดี่ยวไทยบ้านยายหยด 4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1116 บริเวณใกล้ปั๊มน้ำมันที่พีไอ (เขารับบริการ) 5. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1116 บริเวณโค้งตัว S ตลาดสด สุวรรณภูมิ
คีรีราษฎร์	1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1090 บริเวณโรงเรียนร่มเกล้า 2 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1090 กม 42 บริเวณทางเข้าบ้าน ชีบาโบ ถนนแม่สอด-อุ้มผาง หมู่ 6 3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1090 ถนนสายแม่สอด-อุ้มผาง หมู่ 4 บริเวณองค์การบริหารส่วนตำบลคีรีราษฎร์
วังหิน	1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 104 บริเวณหน้าเรือนจำ 2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 104 บริเวณหน้า ร้านอาหารพักกาย 3. ถนนไทยชนะ บริเวณหน้าองค์การบริหารส่วนตำบลวังหิน 4. ถนนไทยชนะ บริเวณหน้าวัดวังศิลาธรรม 5. ถนนไทยชนะ บริเวณหน้าเทคโนโลยีการเกษตร 6. ถนนสายตาก-วังเจ้าสายเก่า บริเวณสี่แยกท่าไม้แดง

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ มีประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพอุบัติเหตุจราจรทั้ง 8 พื้นที่ พบว่า แต่ละพื้นที่ที่มีปัญหาด้านอุบัติเหตุจราจรที่แตกต่างกันออกไป เนื่องจากบริบทเชิงพื้นที่ของทั้ง 8 พื้นที่ มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ ปัญหาการเกิดอุบัติเหตุจราจรจะแปรผัน

ไปตาม ระดับความเป็นเมือง การมีถนนสายหลักตัดผ่านพื้นที่ จำนวนหรือ ปริมาณรถ รวมทั้งการจัดการด้านจราจร ซึ่งในบางพื้นที่ผู้ประสบอุบัติเหตุเป็น ผู้ขับขี่สัญจรผ่าน ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่เป็นหลัก ดังนั้น การรวบรวมข้อมูลอย่าง เป็นระบบจึงมีความสำคัญต่อการวางแผนและแก้ปัญหาอุบัติเหตุจราจรอย่าง สอดคล้องกับพื้นที่

2. การเกิดอุบัติเหตุของทั้ง 8 พื้นที่ ส่วนใหญ่เกิดขึ้นบริเวณจุด อันตราย โดยเฉพาะในช่วงเวลาคับขัน การเกิดอุบัติเหตุส่วนใหญ่ในเขตชุมชน เกิดจากความประมาทและการไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ส่วนการเสียชีวิตโดย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการขับซิ่งพาหนะอย่างรวดเร็วบนเส้นทางสายหลัก หรือมี สาเหตุมาจากการดื่มแอลกอฮอล์และขับซิ่งในขณะมีนเมา

3. การระบุจุดอันตรายโดยใช้กระบวนการจัดทำแผนที่ Hiyari พบว่า สามารถระบุตำแหน่งได้ดี สอดคล้องกับการศึกษาของศูนย์ปฏิบัติการวิจัย ระบบขนส่ง มหาวิทยาลัยนิฮอน (2550); อีระชัย คมปรีชญา (2551); ชัยวุฒิ กาญจนะสันติสุข (2552); สุภาสพงษ์ รุ่งทำนอง (2554) โดยการกำหนด จุดอันตรายโดยใช้กระบวนการจัดทำแผนที่ Hiyari เป็นการระบุจุดเสี่ยง อันตรายโดยให้ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่หรือบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับงาน จราจร เช่น เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่แขวงทาง เจ้าหน้าที่ป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัยเป็นผู้ระบุ มีขั้นตอนสำคัญ ประกอบด้วย (1) สร้างความ เข้าใจในแผนที่โดยการอธิบายเรื่องเส้นทางถนนและจุดสำคัญต่างๆ บนแผนที่ เปลา่ ซึ่งจะทำให้ผู้มีส่วนร่วมระบุจุดอันตรายได้ง่ายขึ้น (2) แจกแผนที่ให้ผู้มี ส่วนร่วมแต่ละคนระบุตำแหน่งของจุดอันตรายลงบนแผนที่เปลา่ที่เตรียมไว้เพื่อ ความสะดวกและรวดเร็ว (3) รวบรวมตำแหน่งจุดอันตรายที่ถูกระบุทั้งหมดลง บนแผนที่ขนาดใหญ่ร่วมกันอีกครั้ง (4) ผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็นต่อจุดเสี่ยง อันตรายบริเวณต่างๆ พร้อมลงความเห็นว่าเป็นบริเวณดังกล่าวเป็นจุดอันตรายจริง หรือไม่ และ (5) คัดเลือกพร้อมจัดทำแผนที่จุดอันตราย ซึ่งการกำหนดจุด อันตรายรูปแบบนี้ เป็นการรวบรวมข้อมูลที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนและ เหมาะสำหรับการใช้ระบุจุดอันตรายที่ไม่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลทางสถิติ อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ มีข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย และข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการใช้ประโยชน์จากงานวิจัย

1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน สามารถนำข้อมูลจากงานวิจัยนี้ ไปใช้ในการวางแผน และบริหารจัดการด้านการป้องกันอุบัติเหตุจราจรได้ โดยการสร้างกิจกรรมและโครงการเพื่อแก้หรือลดปัญหาดังกล่าว

2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน สามารถใช้ข้อมูลด้านจุดอันตรายหรือจุดเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุจราจร ไปเผยแพร่ ให้ชุมชนและผู้สัญจรเกิดความตระหนัก หรือเกิดความระมัดระวัง ในการขับขี่ยานพาหนะ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการรวบรวมข้อมูลจุดอันตรายอย่างเป็นระบบและจัดทำเป็นแผนที่ หรือสารสนเทศเชิงพื้นที่ เช่น ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เพื่อการเผยแพร่และบริหารจัดการอุบัติเหตุจราจร

2. ควรมีการวิจัยด้านวิศวกรรมจราจร เพื่อปรับปรุงแก้ไขจุดอันตรายเฉพาะจุด เนื่องจากแต่ละจุดมีความต้องการแก้ไขที่แตกต่างกัน ดังเช่น ตำบลวังหิน ที่มีการเกิดอุบัติเหตุบ่อยแต่มีผู้เสียชีวิตในจุดอันตรายมาก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรุนแรงของการเกิด เนื่องจากมีถนนสายหลักตัดผ่านและเป็นเส้นทางลัดจากจังหวัดตากไปจังหวัดกำแพงเพชร ผ่านทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 104 ซึ่งเป็นเนินลูกฟูก มีการลดจำนวนช่องทางจราจร และมีต้นไม้สองข้างทางมาก ผู้ขับขี่มักขับช้อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะผู้สัญจรที่มาจากต่างถิ่น ทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่ายและรุนแรง

บรรณานุกรม

- ชัยวุฒิ กาญจนะสันติสุข. (2552). การวิเคราะห์และระบุจุดเสี่ยงอันตรายโดยวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชน: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ธีระชัย คมปรัชญา. (2551). การพัฒนาเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจเพื่อวิเคราะห์จุดอันตรายในโครงข่ายถนนโดยใช้ระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์: กรณีศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น. วิทยานิพนธ์วิศวกรรมศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (2562). ข้อมูลทั่วไป ปรัชญา วิสัยทัศน์ พันธกิจ คติพจน์ ค่านิยมหลัก อัตลักษณ์ เอกลักษณ์. สืบค้นเมื่อ 5 กุมภาพันธ์ 2562, จาก <https://www.kpru.ac.th/about-kpru/kpru-general-information.php>.
- ศูนย์ข้อมูลอุบัติเหตุ Thai RSC. (2563). สถิติการเกิดอุบัติเหตุจราจรจังหวัดกำแพงเพชรและจังหวัดตาก. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2563, จาก <http://www.thairsc.com/p77/index/>
- ศูนย์ปฏิบัติการวิจัยระบบขนส่ง มหาวิทยาลัยนเรศวร ประเทศญี่ปุ่น. (2550). คู่มือการสร้างแผนที่ฮิยาริ. International Association of Traffic and Safety Science. กรุงเทพฯ.
- สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. (2550). รายงานสรุปสำหรับผู้บริหารโครงการความร่วมมือในการศึกษาวิจัยอุบัติเหตุโดยการจัดตั้งศูนย์วิจัยอุบัติเหตุแห่งประเทศไทย ณ สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. กรุงเทพฯ.
- สุภาสพงษ์ รุ้งทำนอง. (2554). การวิเคราะห์จุดอันตรายในอำเภอเมืองกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร. วารสารพิบูล, 9(1), 77-92.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2558). การจัดการข้อมูลอุบัติเหตุทางถนน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), โครงการพัฒนาศักยภาพการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจจราจร

ปัจจัยที่มีส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ

Factors Affecting Life Skills and Work of Junior
High School Students under the OBEC
Northern Thailand

ขวัญนิดา บรรดิษฐภักดิ์¹

Khwannida Banditphak¹

เกียรติสุตา ศรีสุข²

Kiatsuda Srisuk²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตและการทำงานและสร้างสมการถดถอยปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ นักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ จำนวน 400 คนโดยการสุ่มหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ภายในระหว่างตัวแปรปัจจัย สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิตและการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ

ผลการศึกษาพบว่า 1) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์(A1) เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับทักษะชีวิตและการทำงานมากที่สุด รองลงมาคือ เจตคติต่อการเรียน(A2) คุณภาพครู(C1) ความสามารถในการทำงานและการปรับตัว(A4)

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

² อาจารย์ประจำภาควิชาประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

อิทธิพลของสื่อ(C3) หน้าที่การงานของครอบครัว(B3) การเลี้ยงดู(B1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว(B2) ความเชื่อมั่นในตนเอง(A3) และสภาพแวดล้อมในห้องเรียน(C2) ตามลำดับ 2) สมการถดถอยพยากรณ์ ของปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในรูปคะแนนดิบ เป็นดังนี้

$$Y = .908 + .130X_{A2} + .158X_{A4} + .161X_{C1} + .136X_{B2} + .152X_{C3}$$

และสมการพยากรณ์ ในรูปคะแนนมาตรฐาน เป็นดังนี้

$$Z = .243Z_{A2} + .204Z_{A4} + .227Z_{C1} + .212Z_{B2} + .196Z_{C3}$$

คำสำคัญ: ทักษะชีวิตและการทำงาน, นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Abstract

This research aimed to study factors related to life and work skills and to create predictions of factors affecting life skills and work of junior high school students. The samples used in this research are Junior high school students under the jurisdiction of the Office of the Basic Education Commission of Northern, 400 students by randomly multistage. The tools used are rating scale. And analyzed the data by statistics including Coefficient of internal correlation between factor variables Simple correlation coefficients between factor variables and life skills and multiple regression analysis.

The study found that 1) Achievement motivation (A1) It is the factor that is most related to life and work skills. After that attitudes towards learning (A2), teacher quality (C1), working ability and adaptation (A4), Media influence (C3), Family career (B3), parenting (B1), family relations (B2), Self-confidence (A3) and the classroom environment (C2), respectively. 2) Forecast of factors affecting the life and work skills of junior high school students by using raw scores as follows:

$$Y = .908 + .130XA2 + .158XA4 + .161XC1 + .136XB2 + .152XC3$$

And predictive equation by using standard scores as followed:

$$Z = .243ZA2 + .204ZA4 + .227ZC1 + .212ZB2 + .196ZC3$$

Keywords: Life and work skills; Junior High School Students

บทนำ

การศึกษาถือว่าเป็นหัวใจหลักของประเทศ และเป็นกระบวนการสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพ ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ในรัชกาลที่ 9 ที่ทรงพระราชทานเกี่ยวกับการศึกษาไว้ว่า “การศึกษาเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างและพัฒนาความรู้ ความคิด พฤติกรรมและคุณธรรมของบุคคล สังคมและบ้านเมืองใด ให้การศึกษาที่ดีแก่เยาวชนได้อย่างครบถ้วน พอเหมาะสมทุกๆ ด้าน สังคมและบ้านเมืองนั้นก็จะมีพลเมืองที่มีคุณภาพ ซึ่งสามารถธำรงรักษาความเจริญของชาติไว้และพัฒนาให้ก้าวหน้าต่อไปได้โดยตลอด” (พระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในรัชกาลที่ 9, วันที่ 27 กรกฎาคม 2524) และเนื่องจากสังคมปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ส่วนหนึ่งมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้วัฒนธรรมต่างประเทศได้เข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย เด็กและเยาวชน ซึมซับแนวคิดและกระแสนิยมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิต ซึ่งบางอย่างก็ไม่เหมาะสมกับสภาพสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ขึ้นมาที่ส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและเยาวชน ทำให้มีพฤติกรรม ที่ไม่เหมาะสมตามช่วงวัยและต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต เช่น ปัญหาการดื่มสุรา บุหรี่ ยาเสพติด การพนัน การติดเกม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น การตกเป็นเหยื่อการบริโภควัตถุนิยม ฟุ้งเฟ้อ เท่ของจนเกินตัว การใช้ความรุนแรง การทะเลาะวิวาท เป็นต้น จึงส่งผลให้เด็กบางส่วนต้องออกจากการศึกษากลางคัน โดยนักเรียนในสังกัด สพฐ. ที่ออกกลางคันในปีการศึกษา 2557-2558 พบว่า มีจำนวนรวม 8,814 คน แบ่งเป็นระดับประถมศึกษา 1,760 คน มัธยมศึกษา

ตอนต้น 4,092 คน และมีมัธยมศึกษาตอนปลาย 2,764 คน ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะลดลงเรื่อยๆ (สยามเอดคูนิวส์, 25 พฤษภาคม 2559) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่านักเรียนที่อยู่ในช่วงของมัธยมศึกษาตอนต้น ออกกลางคันมีจำนวนมากที่สุดเพราะเป็นวัยที่อยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ในช่วงเวลานี้เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงทางกาย ทางอารมณ์ สติปัญญาและสังคมมากมาย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ทำให้ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นช่วงที่มีความสำคัญแตกต่างจากช่วงเวลาอื่นๆ ของชีวิต ครูและผู้ปกครองจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องช่วยทำให้เด็กได้รับการพัฒนาทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ เกิดการพัฒนาทางด้านทักษะชีวิตและพร้อมที่จะเติบโตเป็นคนที่มีคุณภาพของสังคมในอนาคตต่อไป

จากสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงไปทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี อย่างรวดเร็ว ทำให้เด็กและเยาวชนที่เรียนจบออกไปหรือบางรายที่ต้องออกจากระบบการศึกษากลางคันต้องเผชิญกับการแข่งขันกันที่สูงในเรื่องของการมีงานทำ ซึ่งปัจจุบันยังคงมีเด็กจำนวนหนึ่งต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย ทั้งยังไม่มีวุฒิภาวะเพียงพอ ไม่มีความรู้ และทักษะวิชาชีพ ทำให้ต้องประสบกับปัญหาการถูกหลอกลวง เอาเปรียบ และถูกใช้แรงงานอย่างไม่เป็นธรรม ทั้งยังพบอีกว่า ความรับผิดชอบ ความมีสติสัมปชัญญะ ความมีวินัยน้อยลง (แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ, 2561 หน้า 15 -16) และนอกจากนี้สิ่งที่เขาเหล่านี้ต้องเผชิญทุกคนคือ การปรับตัวในการทำงาน ไม่ว่าจะเป็นการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร เจ้านาย เพื่อนร่วมงาน ลักษณะงานที่ทำ และสถานที่ทำงาน ความเคร่งครัด กฎระเบียบและวิธีปฏิบัติตัวต่าง ๆ รวมถึงเด็กและเยาวชนเหล่านี้หลายคนยังขาดทักษะในการทำงาน หรืออาจกล่าวได้ว่าไม่มีความอดทนในการทำงานของตนเอง จนทำให้เกิดการเปลี่ยนงานไปเรื่อยๆ โดยเว็บไซต์จ๊อบไทยดอทคอมและสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกล่าวว่า 7 ทักษะที่สถานศึกษาควรเร่งพัฒนาให้เด็กและเยาวชน คือ 1) ต้องรู้จักเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ อยู่เสมอ 2) เป็นได้ทั้งผู้นำผู้ตามและผู้ช่วยในทุกสถานการณ์

พร้อมทำงานที่ท้าทายเพื่อประโยชน์ขององค์กร มากกว่าประโยชน์ส่วนตน 3) สามารถคิดและทำได้เองโดยไม่ต้องรอคำสั่ง 4) ต้องมุ่งมั่นที่จะทำงานให้สำเร็จ และได้ผลลัพธ์ตามที่ตั้งไว้ 5) มีทักษะในการประยุกต์ ใช้ความรู้เข้าสู่การทำงาน 6) มีคุณสมบัติการทำงานอย่างมืออาชีพ ตรงต่อเวลา รักษามารยาทในการทำงานอยู่เสมอ มีความอดทนอดกลั้น สามารถแยกแยะเรื่องที่ไม่เกี่ยวกับงาน ออกได้ 7) มีความสามารถในการสื่อสารอย่างเป็นระบบ รู้จักลำดับความสำคัญ ในการสื่อสาร (เดลินิวส์, 2559)

ดังนั้นการพัฒนานคนให้มีความสมบูรณ์นั้น ควรเริ่มตั้งแต่เด็กโดยให้เขาเหล่านั้นต้องมีสุขภาพกายและใจที่ดี มีทักษะสมอง ทักษะการเรียนรู้ ทักษะชีวิตและทักษะในการทำงาน เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ ควบคู่กับการมีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย มีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคม สามารถปรับตัวให้เท่าทันกับการเปลี่ยนแปลงรอบตัวที่รวดเร็ว (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12, 2559, หน้า 4-5) ซึ่งระยะหลังมานี้พบว่าเด็กและเยาวชนของไทยเริ่มมีพัฒนาการทางทักษะชีวิตในทางที่ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับรณภทร กตตน์วงศ์ (2557, หน้า 88 – 89) ได้ศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า เด็กมีความตระหนักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีการวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีการจัดการกับอารมณ์ ความเครียด และมีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น อยู่ในระดับดี และ ชนดดา เทียนฤกษ์ (2557, หน้า 84 - 86) ได้ศึกษาการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนนักเรียนหญิงจากการวัดทักษะชีวิตและอาชีพสูงกว่านักเรียนชาย ทั้งในด้านของการสร้างสัมพันธภาพระหว่างบุคคลและการบริหารจัดการ ส่วนในเรื่องของการสื่อสารมีค่าเฉลี่ยของคะแนนวัดทักษะชีวิตและอาชีพไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงปัจจัยใดที่ส่งผลให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นมีทักษะชีวิตและการทำงาน เพื่อที่จะช่วยเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษใหม่

และสามารถพัฒนางานของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
2. เพื่อสร้างสมการณพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2561 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคเหนือ

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยนี้มุ่งศึกษาทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนในเขตภาคเหนือตอนบน โดยสิ่งที่บ่งบอกได้ว่านักเรียนเหล่านี้มีทักษะชีวิตและการทำงาน จะประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการคิด แสดงถึงการที่นักเรียนมีความคิดที่สร้างสรรค์ คิดแปลกใหม่ คิดอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการที่นักเรียนมีความสามารถในการตัดสินใจและแก้ไขปัญหาได้อย่างชาญฉลาด 2) ความสามารถส่วนบุคคลแสดงถึง การที่นักเรียนรู้จักตนเอง ชื่นาตนเองได้ มีความภูมิใจในตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์และความเครียด มีความยืดหยุ่นสามารถปรับตัวให้เข้ากับทุกสถานการณ์ได้ 3) ความสามารถระหว่างบุคคลและการทำงานแสดงถึง การที่นักเรียนมีความเป็นมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีสามารถสื่อสารและเข้าใจในความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

3. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรอิสระ คือ ปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น แบ่งได้ 3 กลุ่มปัจจัยดังนี้

1. ปัจจัยระดับบุคคล มี 4 ตัวแปรคือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (A1) เจตคติต่อการเรียน (A2) ความเชื่อมั่นในตนเอง (A3) ความสามารถในการทำงานและการปรับตัว (A4)

2. ปัจจัยระดับครอบครัว มี 2 ตัวแปรคือ การเลี้ยงดู(B1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (B2) หน้าที่การงานของครอบครัว (B3)

3. ปัจจัยระดับสิ่งแวดล้อม มี 3 ตัวแปรคือ คุณภาพครู(C1) สภาพแวดล้อมในโรงเรียน (C2) อิทธิพลของสื่อ (C3)

ตัวแปรตาม คือ ทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (Y)

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ภาคเหนือ ปีการศึกษา 2561 (ศูนย์เทคโนโลยีและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2561) กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 400 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ขนาดตัวอย่างคำนวณจากกลุ่มตัวอย่าง 10 หน่วยต่อ 1 ตัวแปร ในการวิจัยขนาดกลุ่มตัวอย่างรวมอย่างน้อย 100 คน (สุวิมล ว่องวาณิช และนางลักษณ์ วิรัชชัย, 2546, หน้า 112)

1. เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยสังเคราะห์เอกสารและสร้างแบบสอบถามปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียน โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เป็นผู้พิจารณาความเหมาะสมของข้อคำถามหลังจากนั้นคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป โดยค่า IOC ของแบบวัดอยู่ระหว่าง 0.60 -1.00 และได้ข้อคำถาม 40 ข้อคำถาม จากนั้นนำแบบสอบถามที่ได้ไปทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำข้อคำถามไปคำนวณหาค่าอำนาจจำแนก พบว่าค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง .528 ถึง .647 และค่าความเชื่อมั่น

ของชุดข้อคำถามอยู่ที่ .872 นำแบบสอบถามที่ผ่านการหาคุณภาพเสนอต่ออาจารย์ที่ศึกษารวสอบความถูกต้องเบื้องต้นและพิจารณาความครอบคลุมเนื้อหาอีกครั้ง เพื่อให้ได้แบบวัดที่มีความสมบูรณ์

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยติดต่อขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้อำนวยการแต่ละโรงเรียนเพื่อขอความอนุเคราะห์คุณครูที่ได้รับมอบหมายให้ดำเนินการเก็บข้อมูลกับนักเรียน

3.2 ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงเรียบร้อยแล้วพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลส่งไปยังแต่ละโรงเรียนทางไปรษณีย์ เพื่อเก็บข้อมูลกับนักเรียนที่เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยกำหนดระยะเวลาในการตอบแบบสอบถาม แล้วส่งกลับคืนภายใน 2 อาทิตย์หรือเร็วที่สุดเท่าที่ทางโรงเรียนจะกรุณา

3.3 ในกรณีที่โรงเรียนไม่ตอบแบบสอบถามกลับคืนภายในระยะเวลาที่กำหนด ผู้วิจัยจะใช้วิธีการติดต่อทางโทรศัพท์ โดยเว้นระยะการสอบถามทุกๆ 2 สัปดาห์

3.4 รวบรวมแบบสอบถามเพื่อเตรียมวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ค่าสถิติของข้อมูลนั้นประกอบด้วย 2 ขั้นตอนคือ

4.1 วิเคราะห์ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยการหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรปัจจัย และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิต จากนั้นวิเคราะห์ความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) โดยการทดสอบค่า Tolerance และทดสอบค่า VIF (Variance inflation factor)

4.2 วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis)

เนื่องจากปัจจัยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผู้วิจัยจึงนำตัวแปรปัจจัยมาทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร เพื่อศึกษาปัญหาเกี่ยวกับความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) โดยการทดสอบค่า Tolerance ซึ่งถ้าพบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรปัจจัยตัวใดมีค่าน้อยจนเข้าใกล้ศูนย์ แสดงว่าตัวแปรปัจจัยตัวนั้นมีความสัมพันธ์กับตัวแปรปัจจัยตัวอื่นมาก (กัลยา วาณิชยบัญชา, 2549, หน้า 370) และทดสอบค่า VIF (Variance inflation factor) ซึ่งหากพบว่าค่า VIF มีค่า 10 ถือว่าตัวแปรปัจจัยนั้นมีความสัมพันธ์กัน หรือเกิดปัญหาพหุสัมพันธ์ร่วม (วีรัช พานิชวงค์, 2545, หน้า 166) โดยพบว่าค่า Tolerance ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นอยู่ระหว่าง .552 - .807 และเมื่อพิจารณาค่า VIF ของตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น มีค่าตั้งแต่ 1.240 - 1.811 โดยผลที่ได้จากการหาค่า Tolerance และค่า VIF ให้ผลสอดคล้องกัน จึงสรุปได้ว่าไม่เกิดปัญหาความเป็นพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ขั้นต่อไปดังนี้

2. ปัจจัยเจตคติต่อการเรียน (A2) ความสามารถในการทำงานและการปรับตัว (A4) คุณภาพครู (C1) ความสัมพันธ์ในครอบครัว (B2) และอิทธิพลของสื่อ (C3) ส่งผลทางบวกต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนสมการพยากรณ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ในรูปคะแนนดิบ เป็นดังนี้

$$Y = .908 + .130X_{A2} + .158X_{A4} + .161X_{C1} + .136X_{B2} + .152X_{C3}$$

และสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน เป็นดังนี้

$$Z = .243Z_{A2} + .204Z_{A4} + .227Z_{C1} + .212Z_{B2} + .196Z_{C3}$$

โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างระหว่างปัจจัยกับทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าเท่ากับ .784 มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกำลังสองของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณระหว่างตัวแปรปัจจัยกับทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนต้นมีค่าเท่ากับ .615 ซึ่งแสดงว่าปัจจัยสามารถอธิบายความแปรปรวนของทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นได้ร้อยละ 61.50 ดังข้อมูลในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น

ปัจจัย	b	β	SE _{est}	R	t	P -value
A2	.130	.243	.418	.625	5.957	.000
A4	.158	.204	.382	.702	5.300	.000
C1	.161	.227	.362	.738	5.816	.000
B2	.136	.212	.346	.765	5.968	.000
C3	.152	.196	.334	.784	5.443	.000

a = .908

R = .784 R^2 = .615 R^2_{adj} = .610

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้แก่ 1) ปัจจัยด้านเจตคติต่อการเรียน เจตคติต่อการเรียนเป็นความรู้สึกที่นักเรียนมีต่อการเรียนทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการแสดงออกทางพฤติกรรมที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดประสิทธิภาพในการเรียนรู้ ส่งผลต่อการพยายามหาวิธีการต่างๆ เพื่อแก้ปัญหาจนประสบความสำเร็จตามที่ตั้งใจไว้ ทำให้นักเรียนแสดงออกถึง ความเอาใจใส่ อาสาทำงาน ทำงานได้ทันที ตามที่ได้รับมอบหมาย จนสามารถเผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ เรียนรู้ ดังที่ เบญจพร ภิรมย์ (2554, หน้า 4 -6) ที่ได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า เจตคติต่อการเรียน เป็นตัวแปรที่ส่งผลทางตรงกับการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน สอดคล้องกับ ปนัดดา ธนันท์กริพวงศ์ (2554, หน้า 84) ที่ว่าการมีเจตคติที่ดีต่อ

สิ่งใดสิ่งหนึ่งแล้ว ก็จะทำให้รู้สึกดี และตั้งใจทำสิ่งนั้นให้สำเร็จส่งผลให้เกิดความสามารถในการสื่อสารและการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพ 2) ปัจจัยด้านความสามารถในการทำงานและการปรับตัว เป็นความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการทำหน้าที่ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมาย และสามารถจัดการกับตนเองเมื่อได้รับคำสั่งหรือคำวิจารณ์ได้ โดยองค์กรภาคีเพื่อพัฒนาทักษะศตวรรษที่ 21 ได้กล่าวว่าในการดำเนินชีวิตประจำวัน ถ้ามีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมและสิ่งแวดล้อม ก็จะส่งผลให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาสังคมต่างๆ 3) ปัจจัยด้านคุณภาพครู ครูมีความสำคัญมากต่อการพัฒนาคุณภาพและทักษะต่างๆ ของนักเรียน เพราะครูเป็นผู้กำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำและเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวก ให้คำแนะนำพิจารณาผลงาน ให้ข้อเสนอแนะในการต่อยอดผลงาน เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกันสอดแทรกคำถามหลังกิจกรรม เพื่อฝึกและพัฒนาทักษะชีวิต สอดคล้องกับ วสนันท์ หมวดเอียด (2556, หน้า 97) กล่าวว่าครูที่มีคุณภาพ จะส่งผลให้นักเรียนมีทักษะชีวิตที่ดีขึ้นด้วย ทั้งนี้เพราะครูเป็นผู้อบรมสั่งสอนใกล้ชิด เรื่องการเรียนการสอน การให้คำปรึกษา การเข้าใจยอมรับ ในสิ่งที่ผู้เรียนเป็น 4) ปัจจัยด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว เป็นการเอาใจใส่ดูแล เชื่อมั่น ให้กำลังใจ ของคนในครอบครัว มีการพูดคุยเรื่องกิจกรรมของนักเรียน สิ่งเหล่านี้จะทำให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง สอดคล้องกับ พรพรรณ มากบุญ (2555, หน้า 119 – 120) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชน โดยพบว่า ความสัมพันธ์ในครอบครัว มีความสัมพันธ์กันในระดับที่สูง โดยทั้งนี้อาจเนื่องมาจากเด็กที่อยู่ในครอบครัวมีความใกล้ชิดผูกพันและห่วงใย มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการให้คำปรึกษากัน ส่งผลให้เด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์สามารถเผชิญกับสถานการณ์และสิ่งยั่วยุต่างๆ ภายในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม และ ศศิวิมล เกลียวทอง (2555, หน้า 454 - 456) ที่ได้ศึกษาปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่บอกว่าสัมพันธภาพในครอบครัว มีอิทธิพลทางตรงต่อ

ทักษะชีวิต ส่วนพฤติกรรมการสอนของครู การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียน เป็นปัจจัยทางอ้อมที่ส่งผลให้นักเรียนเกิดความสามารถในการคิดวิเคราะห์ได้ 5) ปัจจัยด้านอิทธิพลของสื่อ ในปัจจุบันทุกคนสิทธิที่จะรับรู้ข้อมูลข่าวสาร โดยสามารถแสวงหาข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ได้อย่างเสรี ซึ่งมีรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งสื่อสร้างสรรค์และสื่อทางลบ เช่น โทรศัพท์ วิทยุ ทีวี อินเทอร์เน็ต ซึ่งในวัยที่กำลังศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเป็นวัยที่เริ่มสนใจ ศึกษา ค้นหา ทดลองสิ่งใหม่ ที่ตนพอใจไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศตรงข้าม, แฟชั่นต่างๆ หรือ เทคโนโลยีใหม่ๆ ถ้านักเรียนได้รับการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมที่ยั่วยุก็จะมีแนวโน้มที่จะสนองตอบต่อความต้องการของตนได้ง่าย และเกิดพฤติกรรมเลียนแบบต่างๆ ตามค่านิยมของสังคมโดย Nelson-Jones (1997) ได้กล่าวว่า วิธีที่สำคัญวิธีหนึ่งในการช่วยให้เด็กมีทักษะชีวิตที่เข้มแข็งในด้านความคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม นั้นเกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมจากตัวอย่างรอบๆ ตัว เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อน ครู รวมถึงอิทธิพลของสื่อ

การที่นักเรียนมีทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนที่ดีนั้น ย่อมส่งผลนักเรียนมีแรงจูงใจ มีเจตคติที่ดี มีพลังในการทำงานและการทำสิ่งต่างๆ คุณภาพครูก็เช่นเดียวกัน ครูนอกจากจะเป็นผู้ให้ความรู้แล้ว ครูยังเป็นผู้ปลูกฝังแนวความคิด และจิตใจแก่นักเรียน ให้นักเรียนเป็นผู้ที่สามารถใช้ความสามารถให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม และพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะทำให้เกิดทักษะชีวิตแก่นักเรียนนั่นเอง ส่งเสริมให้นักเรียนสามารถทำงานและการปรับตัวร่วมกับผู้อื่นได้ การที่นักเรียนสามารถปรับตัวต่อบทบาท ความรับผิดชอบ และทำงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพในบริบทที่หลากหลายนั้นก็บ่งบอกได้ว่านักเรียนนั้นมีทักษะชีวิตและการทำงานได้เป็นอย่างดี ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ให้นักเรียนเกิดทักษะต่างๆ เพราะการอบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอดประสบการณ์ต่างๆ และสร้างเสริมประสบการณ์ต่างๆ นั้นเกิดขึ้นตั้งแต่แรกเกิด ถ้าครอบครัวเอาใจใส่ ดูแล คอยสังเกตและควบคุมพฤติกรรมของลูกก็จะทำให้ลูกสามารถควบคุมตัวเองและปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมได้ดี ส่วนอิทธิพลของสื่อ ปฏิเสธไม่ได้เลยว่า โลกปัจจุบันเป็นเป็นโลกของสื่อและ

เทคโนโลยี ซึ่งสื่อมีทั้งประโยชน์และโทษ และกลุ่มที่ส่งผลมากที่สุดคือกลุ่มวัยรุ่นหรือวัยรุ่น เพราะกลุ่มเหล่านี้ยังไม่มีประสบการณ์ ยังไม่รู้จักร่างกายและจิตใจ และยังเป็นกลุ่มที่กำลังมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ จิตใจยังไม่มั่นคงแน่นอน เป็นวัยที่อยากรู้อยากลองนั่นเอง และเจตคติต่อการเรียน เพราะหากนักเรียนมีเจตคติที่ดีหรือไม่ดีต่อการเรียนรู้สิ่งใด ก็จะส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้สิ่งนั้น และเป็นตัวบ่งบอกถึงการประสบความสำเร็จในการทำสิ่งนั้นๆ เช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยขอเสนอข้อเสนอแนะผลจากการศึกษาวิจัย โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

จากการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาตัวแปร พบว่าตัวแปรปัจจัยแต่ละตัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับทักษะชีวิต ดังนั้นผู้ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนสามารถใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเกิดทักษะชีวิตและการทำงานที่ดีขึ้นได้ดังนี้

1.1 ครู ควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้สิ่งต่างๆ เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือทำ และเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำ ให้ข้อเสนอแนะ เพื่อพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกัน สอดแทรกคำถามหลักกิจกรรม เพื่อฝึกและพัฒนาทักษะชีวิตและการทำงานของนักเรียนให้มากที่สุด

1.2 ผู้ปกครอง ควรให้ความรัก ความเอาใจใส่ สนับสนุนให้นักเรียนมีการวางแผนอนาคต ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาต่อ การดำรงชีวิตประจำวัน เพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดภูมิคุ้มกันทางด้านร่างกายจิตใจและเมื่อเจอปัญหาใดๆ ก็สามารถแก้ปัญหาได้อย่างทันที่

1.3 สถานศึกษา ควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ได้แสดงออกทางความคิด ได้เรียนรู้จากเพื่อน ได้แสดงความสามารถของตนเอง รวมถึงช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพของแต่ละคน เน้นการฝึกการเป็นผู้นำ จัด

ให้มีสถานการณ์และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายในการค้นหาคำตอบทั้งในและนอกห้องเรียน สามารถเปรียบเทียบ เชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ให้เป็นสาระที่มีความสำคัญต่อชีวิตและใช้ชีวิตประจำวัน

2. ข้อเสนอแนะด้านการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะชีวิตและการทำงานกับกลุ่มตัวอย่างหลายๆ กลุ่มที่กว้างขึ้น ทั้งมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับที่สูงขึ้นไป เนื่องจากโลกปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่นักเรียนจะต้องมีทักษะชีวิตเพื่อที่จะช่วยเป็นแนวทางในการส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนเป็นคนดี คนเก่ง สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษใหม่และสามารถพัฒนางานของตนเองได้อย่างต่อเนื่องและมีสุขภาพที่ดีทั้งด้านร่างกายจิตใจ อารมณ์และสังคม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาของ รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ภาควิชาการวัดผลประเมินผลและวิจัยการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ แก้ไข ตลอดจนชี้แนะแนวทางสำหรับการแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จเรียบร้อยด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้

บรรณานุกรม

กัลยาพร จงภัทรทรัพย์. (2554). การนำเสนองานวิจัยระดับชาติและ

นานาชาติ เครือข่ายบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

ภาคเหนือ ครั้งที่ 15. วันที่ 23 กรกฎาคม 2558 (หน้า 39-50).

นครสวรรค์: สำนักงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราช

ภัฏนครสวรรค์.

- เกียรติสุดา ศรีสุข. (2552). **ระเบียบวิธีวิจัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: ครองช่างพรินต์ติ้ง.
- คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ. (2561). **แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2560-2564**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เจ เอส การพิมพ์.
- ชนิดดา เทียนฤกษ์. (2557). **การพัฒนาโมเดลการวัดทักษะชีวิตและอาชีพของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในศตวรรษที่ 21**. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดลินิวส์. (2559). **ผลวิจัยชี้เด็กจบใหม่ขาดทักษะในการทำงาน**. เข้าถึงเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2560 จาก <https://www.dailynews.co.th/education/386265>.
- เบญจพร ภิรมย์. (2554). **ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อความสามารถคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศรีสะเกษ เขต 1**. วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, 1(1), 63-70.
- ปนัดดา ธนันท์ภีรพงศ์. (2554). **การศึกษาปัจจัยบางประการที่มีผลต่อทักษะการทำงานกลุ่มของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 1**. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พรพรรณ มากบุญ. (2555). **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทักษะทางสังคมของเด็กและเยาวชนชาย ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 2 จังหวัดราชบุรี**. วารสารวิทยบริการ, 24(4), 114 – 125.
- แผนพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559**. (2554). กรุงเทพฯ: คณะกรรมการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2564**. (2559). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี.

- รมณภัทร กตตน์วงศ์กร. (2557). การศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบางจาก(โกลนประเสริฐอุทิศ) สำนักงานเขตภาษีเจริญกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วสนันท์ หมวดเอียด. (2556). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในโรงเรียนสังกัดเทศบาล จังหวัดสงขลา. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศศิวิมล เกลียวทอง. (2555). ปัจจัยบางประการที่ส่งผลต่อทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 2. วารสารวิชาการ Veridian E-Journal, 6(3), 443 – 460.
- ศูนย์บริหารกลางจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2559). พระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับการศึกษาของ 'ในหลวง ร.9'. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2561 จาก <https://www.voicetv.co.th/read/422109>.
- สำนักข่าวการศึกษา สยามเเอดดูนิวส์. (2559). สฟฐ์สำรวจข้อมูลนักเรียนออกกลางคันปีการศึกษา 57-58. เข้าถึงเมื่อ 15 มีนาคม 2560 จาก <http://www.siamedunews.com/index.php?mo=3&art=4> 2 2 91611.
- Nelson-Jones. (1997). ปัจจัยที่สนับสนุนการเสริมสร้างทักษะชีวิต. เข้าถึงเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม 2561 จาก https://uparadigm.Blogspot.com/2017/02/life-skills-development_57.html

การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบาย: กรณีศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

The Policy Changes: A Case Study of Faculty of
Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat
University

รัชฎากร วินิจกุล¹

Russadakorn Vinijkul

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของ
ผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล
คนสำคัญจากผู้บริหาร แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา จนได้ข้อค้นพบที่สำคัญ
ในการบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร ความ
เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ในระยะแรกบุคลากรมหาวิทยาลัยและของคณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจทำให้การปฏิบัติยังพบ
ปัญหา แต่บุคลากรพยายามเรียนรู้และร่วมกันทำยุทธศาสตร์ของคณะอย่างดี
ต่อมาการบริหารนโยบายและการบริหารยุทธศาสตร์ของคณะมีความคล่องตัว
เพิ่มขึ้น เนื่องจากโปรแกรมวิชามีความตื่นตัวที่ต้องนำนโยบายและแผน
ยุทธศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะลงสู่การปฏิบัติ ต้องรายงาน
ประเมินคุณภาพการศึกษาภายในระดับหลักสูตร จึงทำให้เป้าหมายของแผน
รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลในระดับคณะเพื่อรายงานการประเมินแผน และ

---

¹ อาจารย์โปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ราชภัฏกำแพงเพชร russadagon@gmail.com

รายงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายในของคณะมีความสะดวกและบรรลุเป้าหมายมากขึ้น

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลง, นโยบาย, ผู้บริหาร,

Abstract

The purpose of this research was to study policy changes of the Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University. Qualitative methods types of research, documents and in-depth interviews key informant from the executive And then bring the information to analyze the content until receiving important findings in the administration of policies and strategies of the Faculty of Humanities and Social Sciences Is an important tool in driving the organization to achieve the vision of the organization Identity In the first phase, university personnel and the Faculty of Humanities and Social Sciences still do not have knowledge and understanding, causing the practice to encounter problems but personnel are trying to learn and collaborate to create a strategy of the faculty well Later, the administration of the policy and strategic management of the faculty has increased flexibility. Because the program of the subject is alert to adopt policies and strategic plans both university level and faculty level into practice must report educational quality assessment within the curriculum level Therefore the goal of the plan Including collecting data at the faculty level to report the plan assessment And the internal quality assessment report of the faculty is convenient and achieves more goals

Keywords: Changing, Policy, Director

บทนำ

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร เป็นสถาบันการศึกษาของรัฐและเป็นองค์การทางสังคม มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ เมื่อปีพุทธศักราช 2547 ส่งผลให้สถาบันราชภัฏกำแพงเพชรยกฐานะเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร นับตั้งแต่วันที่ 15 เดือนมิถุนายน ปีพุทธศักราช 2547 ด้วยเหตุนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จึงต้องปรับเปลี่ยนบทบาทและวิธีการดำเนินการตามความเหมาะสม ประกอบกับสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ได้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษาปีพุทธศักราช 2548 ต่อมาได้ปรับเปลี่ยนเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ทำการปรับปรุงหลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรอุดมศึกษาในปีพุทธศักราช 2548 ภายหลังจากนั้นได้รับความเห็นชอบจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.) เมื่อปีพุทธศักราช 2550 โดยโปรแกรมวิชาต่างๆ เริ่มใช้หลักสูตรใหม่เพื่อให้มีความสมบูรณ์และทันสมัยยิ่งขึ้น เนื่องด้วยจากภารกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ต้องมีการเปลี่ยนแปลงผู้นำหรือผู้บริหาร ซึ่งถือเป็นเรื่องปกติเมื่อครบวาระการดำรงตำแหน่งนั้นๆ การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายและแนวทางการบริหารงาน การพัฒนาองค์การ การพัฒนาบุคลากร วิธีการดำเนินงานภายในองค์การ เช่น การเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงาน การนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการดำเนินงาน เป็นต้น สามารถพิจารณาการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจน คือ ในช่วงปีพุทธศักราช 2545 ประเทศไทยมีการปฏิรูประบบราชการ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ทางการศึกษา และภายหลังจากมีการปฏิรูประบบราชการในปีพุทธศักราช 2548 พบว่า องค์การเกิดจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และนโยบายเปิดเสรีทางการจัดการศึกษาทำให้เกิดการแข่งขันด้านนี้สูงเพิ่มขึ้น อีกทั้งมาตรการจำกัดขนาดกำลังคนของภาครัฐ ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการ การจัดการเรียนการสอน และบุคลากร หลายส่วนขาดความรู้และทักษะเกี่ยวกับการปฏิบัติภารกิจใหม่ๆ ให้ลุล่วง สภาพปัญหาและเพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์และ

สภาพแวดล้อมขององค์การ ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงองค์การของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในประเด็นการเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย ซึ่งกำหนดทิศทางของการเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างองค์การ เพื่อรองรับนโยบายหรือการนำนโยบายไปปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์และความอยู่รอดขององค์การ การรองรับระบบการประเมินผลด้านมาตรฐานและคุณภาพการศึกษา การพัฒนาระบบราชการ นโยบายด้านการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปในสังคมปัจจุบัน การตอบโจทย์ปัญหาท้องถิ่น การสนองต่อยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นโยบายรัฐบาลและยุทธศาสตร์การวิจัยชาติ ตลอดจนอุดมการณ์ราชภัฏสถาบันอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นตามศาสตร์พระราชาและภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

วิธีการดำเนินวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพประเภทวิจัยเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารปฐมภูมิ ได้แก่ มติที่ประชุมของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะกรรมการบริหารระเบียบ ข้อบังคับ และเอกสารทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือ วิชาการที่เกี่ยวข้อง องค์การ แนวคิดและทฤษฎี หลักการบริหารองค์การ คำกล่าว รวมทั้งโอวาทในกิจกรรมปฐมนิเทศนักศึกษา ปณิณนักศึกษา รายงานผลการพัฒนา สารสนเทศต่างๆ ของแผนปฏิบัติราชการ รายงานประจำปี เอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ และเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือได้และความเที่ยงตรง จึงรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบเฉพาะเจาะจง คือผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ให้ข้อมูลคน

สำคัญ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและสถิติเชิงพรรณนา ผู้วิจัยจึงดำเนินการประมวลวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงองค์การของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ นับตั้งแต่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาได้ประกาศใช้เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2548– พ.ศ. 2559 โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงองค์การของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ด้านนโยบายในการบริหาร ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยการคัดเลือกข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบ เปรียบเทียบและวิเคราะห์ข้อมูล แล้วนำผลการวิจัยไปเขียนเป็นรายงานตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

แนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นโยบายและการพัฒนาการพัฒนากองการ

“นโยบาย” ในภาษาไทยตามที่บัญญัติไว้ใน (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, หน้า 607) ระบุไว้ว่าเป็นหลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ. (ป. นย + อุปาย). โดย“Policy” ในการดำเนินงานขององค์การทุกองค์การ ต้องมีการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินการขององค์การนั้นๆ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นว่า นโยบาย หมายถึงทิศทางหรือเป้าหมายการดำเนินงานขององค์การที่นำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์การ รวมทั้งเกี่ยวข้องกับองค์การและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน แผนอาจมีลายลักษณ์อักษรหรือไม่มีลายลักษณ์อักษรก็ได้ ทั้งนี้แผนที่มีลายลักษณ์อักษรประกอบด้วย แผนงาน (Program) โครงการ (Project) (อริสธรรม พรหมมะ, 2552, หน้า 137)

แนวคิดเกี่ยวกับผู้บริหารหรือผู้นำองค์การ

ผู้นำในการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) ได้ใช้คำว่า ผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญต่อการกำหนดกระบวนการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้ริเริ่มที่สำคัญ ในองค์การจะเปลี่ยนแปลงอะไร ผู้บริหารต้องพิจารณาจากองค์ประกอบ 3 ด้านคือ ด้านแรกด้านบุคคล เป็นการพิจารณาเพื่อเปลี่ยนแปลงด้านเจตคติ ทักษะด้านภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสาร และลักษณะสำคัญของมนุษย์ ด้าน

ที่สอง ด้านโครงสร้าง เป็นปัจจัยที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมกลไกขององค์กร เช่น นโยบาย กฎ ระเบียบ และด้านปัจจัยด้านเทคโนโลยีขององค์กร เป็นปัจจัยด้านกระบวนการในการทำงานที่ช่วยให้สมาชิกขององค์กรทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น Samuel C. Certo (อ้างถึงใน ทองใบ สุดชาติ, 2551, หน้า 377) พิจารณาได้จากองค์ประกอบในด้านต่างคุณลักษณะเฉพาะของผู้นำ ประกอบด้วย (1) การตัดสินใจ (Decision Making) เป็นบทบาทหลักและหน้าที่ที่สำคัญของผู้บริหารในองค์กร ซึ่งมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวขององค์กร การตัดสินใจเป็นกระบวนการที่มีการวางแผนในการปฏิบัติและมีการเลือกอย่างน้อยที่สุดสองทางเลือกและการตัดสินใจนั้นเกี่ยวข้องกับปัญหาหรือโอกาส โดยเฉพาะในสถานการณ์ปัจจุบันผู้นำจะต้องบริหารองค์กรในสภาพแวดล้อมที่ไม่หยุดนิ่งการตัดสินใจและการแก้ปัญหาอย่างมีคุณภาพ ย่อมเป็นสิ่งสำคัญเพื่อความอยู่รอดขององค์กร เปรียบเทียบหรือจัดอันดับทางเลือก ภายใต้เกณฑ์ในการตัดสินใจแต่ละเกณฑ์จากทางเลือกที่ดีที่สุดโดยพิจารณาจากลำดับความสำคัญ (2) การมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง รูปแบบของการบริหารจัดการที่ผู้บริหาร ได้ใช้แรงบันดาลใจร่วมกันของบุคลากรในการวางแผนกลยุทธ์โดยใช้การกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมที่เกิดจากการกำหนดร่วมกันของบุคลากรในองค์กรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ใช่เป็นวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเพียงคนเดียว ส่วนเทคนิคการมีส่วนร่วมเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์อาจใช้หลัก ฉันทามติของบุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่ต่างกำหนดวิสัยทัศน์ของแต่ละกลุ่ม แล้วนำมาอภิปรายเพื่อหาข้อตกลงร่วมกันแล้วกำหนดเป็นข้อความแสดงถึงวิสัยทัศน์และพันธกิจขององค์กร เนื่องจากวิสัยทัศน์เป็นสิ่งที่คาดหวังในอนาคตที่องค์กรต้องคำนึงถึงความคาดหวังของสังคม ความต้องการของชุมชนและ เกิดมาจากการคิดร่วมกันของบุคลากรและตัวแทนชุมชน ส่วนพันธกิจเป็นข้อความแสดงถึงจุดมุ่งหมายและแสดงถึงทิศทางที่องค์กรตั้งใจจะกระทำให้บรรลุผล โดยต้องมีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ที่ได้ร่วมกันกำหนดไว้ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2555, หน้า 112) (3) การวางแผน (Planning) กิจกรรมทุกประเภท ไม่ว่าจะเป็นระดับใดในหน่วยงาน ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่า ควรจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน โดยใคร และอย่างไร ทั้งนี้หาก

ปราศจากความคิดที่ชัดเจน การกระทำที่ตามมาคงปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจน ความคิดหรือเจตนารมณ์ก็เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกันจากนั้นค่อยๆพัฒนาชัดเจนขึ้น จนกลายมาเป็นกรอบกำหนดทิศทางและแนวดำเนินกิจกรรมต่างๆ และการดำเนินชีวิตของมนุษย์ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปตามธรรมชาติของกฎการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมก็มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะความไม่แน่นอน การตัดสินใจ ความคาดหวังในอนาคตจะเป็นไปตามที่คาดหวังหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับสถานะที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยการคาดการณ์ล่วงหน้า

พรนัชชา พุทธหนู (2559) คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์การ: กรณีมหาวิทยาลัยรามคำแหง การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงองค์การเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม สถานการณ์ของสังคมที่แปรเปลี่ยนไปและเพื่อความอยู่รอดขององค์การ โดยมุ่งศึกษาการเปลี่ยนแปลงภายใต้การบริหารของผู้บริหาร พ.ศ. 2526 ถึง พ.ศ. 2557 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพประเภทวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยพบว่าผู้บริหารแต่ละยุคมีวิสัยทัศน์แตกต่างกัน นโยบายที่ปรากฏมีทั้งเชิงรุก เชิงรับและมีการสานต่อนโยบายสำคัญและต่อเนื่อง ยุคแรกพบว่ามีนโยบายเชิงรับเพื่อแก้ไขปัญหาจำนวนนักศึกษาที่เพิ่มมากขึ้น มีการเปิดวิทยาเขตบางนามารองรับเป็นที่เรียนและมีการใช้เทคโนโลยีด้านวิทยุและวิทยุโทรทัศน์เพื่อให้โอกาสนักศึกษาที่เรียนอยู่ที่บ้านที่ไม่ได้มาฟังคำบรรยายที่มหาวิทยาลัย ยุคที่สองเป็นยุคที่มีนโยบายเชิงรุก โครงสร้างองค์การจึงซับซ้อน มีการก่อตั้งหน่วยงานใหม่ 40 หน่วยงาน เพื่อรองรับพันธกิจใหม่ของมหาวิทยาลัยและการพัฒนานวัตกรรมและเทคโนโลยีการศึกษาใหม่ขึ้นมาใช้เป็นเครื่องมืออันสำคัญเพื่อดำเนินการให้บรรลุสู่พันธกิจของมหาวิทยาลัย ยุคปัจจุบันเป็นยุคที่สืบสานนโยบายสำคัญจากยุคก่อน พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนกลยุทธ์เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงสู่สมาคมอาเซียนของไทยมีการปรับเปลี่ยนระบบเกรดจากเดิม คือ GPF ให้เป็นระบบเกรดแบบสากล คือ A B C D มีการเปิดสอนภาษาในกลุ่มอาเซียนให้นักศึกษาและประชาชนทั่วไปด้วย

ผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงองค์กรภายในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ จากสถานการณ์อดีตถึงปัจจุบัน ในช่วง พ.ศ.2548-2553 และ พ.ศ.2554-2559

สภาพปัญหาหรือต้องปรับปรุงองค์การให้ก้าวหน้าและพัฒนา ดังนี้

พุทธศักราช 2548-2553 เป็นช่วงการปรับตัวและการเตรียมการรองรับสู่การเปลี่ยนแปลง (ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุวิทย์ วงษ์บุญมาก ดำรงตำแหน่งเป็นคณบดีในขณะนั้น และต่อมาได้มีการเปลี่ยนผ่านให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์มัย ตะดียะ) โดยเหตุการณ์สำคัญที่เป็นผลทำให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรต้องมีการปรับตัวและเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ การประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏ พุทธศักราช 2547 ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสถานภาพจาก “สถาบันราชภัฏกำแพงเพชร” เป็น “มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร” ยกฐานะเป็นนิติบุคคล ระดับกรม ตั้งแต่วันที่ 15 มิถุนายน พุทธศักราช 2547

การประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ.2548

การปรับเปลี่ยนระบบการบริหารบุคลากร จากข้าราชการ เป็น พนักงานมหาวิทยาลัยและพนักงานราชการ

การประกาศใช้คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พ.ศ.2553 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาในลงสู่คณะมากขึ้น

ระบบการประเมินผลการปฏิบัติราชการ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)

ปัจจัยต่างๆ ข้างต้น ทำให้ในช่วง ปี พ.ศ.2548 – พ.ศ.2553 เป็นช่วงที่ผู้บริหารและบุคลากรของมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร จะต้องมีการปรับตัวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง และขับเคลื่อนภารกิจต่างๆ ให้เป็นไปตามแนวปฏิบัติที่เกี่ยวข้อง มีการเปลี่ยนแปลงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารด้านต่างๆ ดังนี้

การบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

การบริหารนโยบาย นโยบาย เป็นหลักการและวิธีปฏิบัติ ซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการให้องค์กรมีความก้าวหน้าและพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ นโยบายหลักที่ใช้ในการบริหาร ได้แก่ (1) บริหารคน (2) บริหารเงิน และ (3) บริหารวัสดุอุปกรณ์

การบริหารยุทธศาสตร์ การบริหารยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กร เพื่อบรรลุวิสัยทัศน์ขององค์กร ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของแต่ละองค์กร โดยในระยะแรกบุคลากรมหาวิทยาลัยและของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเพียงใด อีกทั้งยังลงสู่การปฏิบัติยังมีปัญหาตลอดเวลา ทั้งนี้บุคลากรก็พยายามเรียนรู้และร่วมกันทำยุทธศาสตร์ของคณะกันเป็นอย่างดี

ประเด็นยุทธศาสตร์ คือ 1) พัฒนาคุณภาพบัณฑิต ภายใต้เครือข่ายความร่วมมือชุมชนท้องถิ่น และ 2) สร้างและพัฒนาเครือข่ายทางวิชาการและศิลปวัฒนธรรม

การที่มหาวิทยาลัยมีการถ่ายทอดพันธกิจและการกระจายทรัพยากรต่าง ๆ มายังคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มากขึ้น รวมถึงกระบวนการกำหนดนโยบายและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์โดยการมีส่วนร่วมของคณะข้างต้น เป็นผลให้การนำนโยบายและแผนไปสู่การปฏิบัตินั้น มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น มีการกำหนดผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนภายใต้ภาระงานของรองคณบดี หัวหน้าสำนักงานคณบดี แต่ละงานได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการในการบริหารแผนยุทธศาสตร์ มีการจัดสรรงบประมาณให้ครอบคลุมตามประเด็นยุทธศาสตร์ มีระบบการกำกับ ติดตาม และประเมินผลเป็นรายไตรมาส

สำหรับการบริหารนโยบายและยุทธศาสตร์ฯ ในช่วงนี้ จะมุ่งเน้นผลงานจากระบบการประเมินต่างๆ ได้แก่ การประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา) การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก (สมศ.) การประเมินผลการปฏิบัติราชการโดยสำนักงาน

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) การติดตาม ตรวจสอบและ ประเมินผลงานของคณะ (คณะกรรมการติดตามฯ ที่สภามหาวิทยาลัยแต่งตั้ง) การประเมินระบบควบคุมภายใน (คตง.) ทำให้ผู้บริหารของคณะจะต้องจัดวาง ระบบการติดตาม และมีการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

การบริหารพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

- 1) จัดการศึกษาทางด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 2) ทำการวิจัยเพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ และแก้ปัญหาท้องถิ่น
- 3) ปรับปรุง พัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อท้องถิ่น
- 4) ให้บริการทางวิชาการแก่ท้องถิ่น

5) ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจากการเปลี่ยนแปลง จากดังกล่าวข้างต้น ทำให้การบริหารพันธกิจของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ในช่วงนี้ ทั้งการผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ งานวิจัย นวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ การเปลี่ยนแปลงด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยี เป็นลักษณะการบริหารงานประจำ ในช่วงนี้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์พยายามหาจุดเน้นที่เป็นเอกลักษณ์ของคณะฯ ได้แก่ การพัฒนาท้องถิ่น สืบสานศิลปวัฒนธรรม ทำให้คณะมีบทบาทในเรื่องดังกล่าวนี้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ได้มีความร่วมมือในการจัดการศึกษาหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต สาขาการปกครองท้องถิ่นกับกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยมหาวิทยาลัยมอบหมายให้คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เป็นผู้บริหารโครงการทำให้คณะมีความคล่องตัวในการใช้งบประมาณเพื่อการบริหารพันธกิจมากขึ้น เนื่องจากมีงบประมาณพิเศษในการบริหารพันธกิจ

พ.ศ.2554-2559 ช่วงพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง โดยผู้ช่วยศาสตราจารย์มัย ตะตียะ เป็นคนบตี และเปลี่ยนผ่านให้ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชิน รอดกำเหนิด

มีคู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน พ.ศ.2557 เปลี่ยนองค์ประกอบและตัวชี้วัดการประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน

มีการทบทวนแผนกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย พ.ศ.2556-พ.ศ.2560
มีประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับ
ปริญญาตรี พ.ศ.2558

การเร่งปรับปรุงหลักสูตร พ.ศ.2559 เนื่องจากครบรอบ 5 ปี

การบริหารนโยบายและการบริหารยุทธศาสตร์ของคณะ ช่วงนี้มีความ
คล่องตัวเพิ่มขึ้นมาก เนื่องจากความตื่นตัวของโปรแกรมวิชาที่ต้องนำนโยบาย
และแผนยุทธศาสตร์ ทั้งระดับมหาวิทยาลัยและระดับคณะลงไปสู่การปฏิบัติ
เนื่องจากโปรแกรมวิชาต่างๆ จะต้องรายงานประเมินคุณภาพการศึกษาภายใน
ระดับหลักสูตร จึงทำให้เป้าหมายของแผน รวมถึงการเก็บรวบรวมข้อมูลใน
ระดับคณะเพื่อรายงานการประเมินแผนและรายงานประเมินคุณภาพการศึกษา
ภายในของคณะมีความสะดวกและบรรลุเป้าหมายมากขึ้น

การบริหารงานของผู้บริหาร ระหว่างปี พ.ศ.2554-พ.ศ. 2559 ช่วง
ดังกล่าวคณะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารในองค์กร ทั้งคณบดี รองคณบดี และ
กรรมการบริหารคณะ (ประธานโปรแกรมวิชา) ซึ่งคณะแบ่งการบริหารงานใน
ภาพรวมของคณะ เป็น 4 ฝ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของคณะในทุกด้าน
โดยมีคณบดีเป็นผู้กำกับ ได้แก่

- 1) ฝ่ายวางแผนพัฒนาและประกันคุณภาพการศึกษา
- 2) ฝ่ายวิชาการและวิจัย
- 3) ฝ่ายกิจการนักศึกษา ศิลปวัฒนธรรมและบริการวิชาการ
- 4) ฝ่ายสำนักงานคณบดี

จากบทบาทของหลักสูตรที่ต้องมีมากขึ้น เนื่องจากมีการประเมิน
คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ทำให้ภารกิจต่างๆ ของคณะถูกถ่ายทอดไป
ยังหลักสูตรมากขึ้น การกำกับติดตามการบริหารพันธกิจจึงมีความคล่องตัว
เนื่องจากทุกหลักสูตรได้เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบการดำเนินงานพันธกิจและ
ตัวชี้วัดต่างๆ ทั้งพันธกิจด้านการผลิตบัณฑิต การสร้างองค์ความรู้ งานวิจัย
และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาท้องถิ่น การเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน การ
ทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้การ
บริหารพันธกิจในช่วงนี้เป็นลักษณะการดำเนินพันธกิจอย่างก้าวกระโดด

การเปลี่ยนแปลงปรับปรุงดังกล่าว เพื่อให้คณะมีความคล่องตัวในการบริหารงาน ภาพการบริหารงานและการกำกับติดตามงานตามพันธกิจชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้บริหารในแต่ละส่วนงานเองสามารถติดตามวางแผนการดำเนินงานได้ง่ายขึ้น

ยุคใดที่มีผู้บริหารที่ดำเนินนโยบายเชิงรุก มีการสร้างความหลากหลายให้กับโครงสร้างขององค์กร หน่วยงาน อาคารสถานที่ที่เกิดขึ้นมากมาย แต่ถ้ายุคของผู้บริหารคนต่อมาไม่สามารถบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ย่อมส่งผลเสียโดยรวมทั้งในแง่ของงบประมาณที่ท่วมเทไปและความสูญเสียทางเศรษฐกิจอีกด้วย อาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยี ซึ่งเปรียบได้เสมือนเครื่องมือที่จะช่วยให้พันธกิจหลักของมหาวิทยาลัยบรรลุ เป้าหมาย ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนการสอน การวิจัย แต่ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมด้วย ไม่ว่าจะต้องพิจารณาเรื่องทุนที่บางเทคโนโลยีต้องใช้งบประมาณในการดำเนินการจำนวนมาก แต่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มศักยภาพ และเทคโนโลยีบางประเภทล้าหลังตกยุคไปอย่างรวดเร็ว เป็นต้น

ผู้วิจัยเป็นอาจารย์ประจำโปรแกรมวิชารัฐประศาสนศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายของผู้บริหารคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงด้านนโยบาย วิสัยทัศน์ และเป้าหมาย มีการเปลี่ยนแปลง แบบแก้ไขปรับปรุงและเพิ่มเติมจากนโยบายเดิม มีการเปลี่ยนแปลง การทบทวนตามรอบ อาทิ รอบปีการศึกษาตามรอบแผนยุทธศาสตร์และรอบ การเปลี่ยนแปลงชุดผู้บริหาร โดยช่วงปีพุทธศักราช 2556-2558 มหาวิทยาลัยมีนโยบายผลักดันในเรื่องการเป็นสมาชิกอาเซียน จึงมีการทำบันทึกตกลงความร่วมมือกันระหว่างมหาวิทยาลัยต่างประเทศ โดยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ทำ MOU/ MOA กับประเทศอินโดนีเซียในปีพุทธศักราช 2557 และกับประเทศจีนในปีพุทธศักราช 2559

นอกจากนี้ ในปีพุทธศักราช 2558 คณะโดยหลักสูตรต่างๆ ที่เปิดสอนในคณะได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรพร้อมกันและดำเนินการใช้จริงในปีการศึกษา 2559 เป็นต้นมา ระหว่างปี 2555 เป็นต้นมา มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรและคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ได้ถูกผลักดันให้

ดำเนินงานอย่างเข้มข้นด้านการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านต่าง ๆ ตามที่ สกอ.กำหนด ส่งผลให้มีข้อดี คือหลักสูตรและคณะได้ตรวจสอบเกณฑ์ มาตรฐานด้านการบริหารงาน บริหารหลักสูตร การพัฒนาการเรียนการสอน การวิจัย การพัฒนาคุณภาพบัณฑิตตามเกณฑ์มาตรฐานและตามกรอบ มาตรฐานคุณวุฒิแห่งชาติ (TQF) ข้อเสีย คือบุคลากรที่ขาดความเชี่ยวชาญด้านการ จัดรายงาน SAR ต้องเข้าร่วมประชุม อบรมชี้แจงต่างๆ เกี่ยวกับการ ดำเนินงานจัดทำ SAR ในบางรายหลักสูตรที่ขาดความชำนาญด้านการจัด SAR หรือไม่ได้ดำเนินงานหรือมีการดำเนินงานแต่ขาดหลักฐานยืนยัน ทำให้รับ คะแนนต่ำจากการประเมินของผู้ประเมิน ก่อให้เกิดการขาดกำลังใจในการ ทำงาน และเกิดความเครียดในการจัดรายงาน SAR อย่างไรก็ตาม การ ผลักดันของผู้บริหารในระดับมหาวิทยาลัย และระดับคณะฯ ได้เล็งเห็นถึง ความสำคัญ จึงได้มีการจัดประชุมและอบรมเชิงปฏิบัติการร่วมกันและบ่อยครั้ง เพื่อให้การจัดทำ SAR ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน จนมีแนวโน้มและทิศทางดี ขึ้นในแต่ละรอบปีการประเมินจนถึงปัจจุบัน

สรุปผลการวิจัย

โครงสร้างองค์กรถือว่าเหมาะสมกับการบริหาร เนื่องจากแต่ละฝ่าย ปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ เพื่อให้แต่ละฝ่ายและในองค์กรมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ อาจมีการปรับเปลี่ยนเล็กน้อย เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ ปัจจุบันของยุคเทคโนโลยีและสังคม มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับปรุงองค์การให้ ก้าวหน้าและพัฒนา เนื่องจากในช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงหลายประเด็น การ บริหารงานเป็นช่วงการปรับตัวและเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ว่าจะเป็นการประกาศใช้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยราชภัฏในปี พุทธศักราช 2547 ทำให้ต้องมีการปรับตัวเรื่องโครงสร้างองค์กรและระบบ การบริหารงาน การประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง เกณฑ์มาตรฐาน หลักสูตรระดับปริญญาตรี พุทธศักราช 2548 ทำให้ต้องการมีการปรับตัว เกี่ยวกับหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และการผลิตบัณฑิตให้มี คุณลักษณะที่พึงประสงค์มากขึ้น การปรับเปลี่ยนระบบการบริหารบุคลากร

จากข้าราชการ เป็นพนักงานมหาวิทยาลัยและพนักงานราชการ ทำให้มีบุคลากรรุ่นใหม่เข้ามามากขึ้น คณะต้องเร่งการเตรียมความพร้อมและการพัฒนาอาจารย์สายพนักงานมหาวิทยาลัย การประกาศใช้คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา พุทธศักราช 2553 ที่ทำให้ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสูงส่งมากขึ้น ในช่วงนี้มีผ่านการเตรียมการและการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากช่วงที่ผ่านมา ทำให้ช่วงนี้เป็นช่วงแห่งการพัฒนาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรที่มีความเข้มงวดในเรื่องจำนวนและคุณภาพของอาจารย์ประจำหลักสูตร อาจทำให้อาจารย์จะต้องเร่งที่จะพัฒนาตนเอง กอปรกับภาระงานที่ต้องลงถึงระดับหลักสูตรทำให้อาจารย์มีภาระงานเพิ่มมากขึ้น

การบริหารนโยบายของผู้บริหารระดับสูงของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เห็นว่ามีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการบริหารงานอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพ ความสัมพันธ์ ความสามัคคี ความร่วมมือ ฯลฯ ดังนั้นในแต่ละสมัยของผู้บริหารจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนเพื่อวัตถุประสงค์ปรับปรุงองค์การให้ก้าวหน้าและพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบทและงบประมาณแต่ละปี

การบริหารยุทธศาสตร์ มีความจำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับการบริหารงาน และไม่ควรกำหนดระยะเวลายาวนานหลายปี เนื่องจากสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ให้ทันกับการเปลี่ยนไปของกระแสสังคมไทยหรือความก้าวหน้าด้านวิทยาการ

การผลิตบัณฑิต ทางคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ควรมีการพัฒนาหลักสูตรให้หลากหลายสาขาวิชาเพื่อสนองท้องถิ่นอย่างถูกต้องตลาดแรงงานที่ผู้ประกอบการต้องการ และส่งเสริมอาชีพอิสระหรือธุรกิจส่วนตัวตามกระแสเทคโนโลยีที่ทำธุรกิจทางออนไลน์

การอภิปรายผล

ผู้บริหารของคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ในยุคแรกคือช่วงระหว่างปี พุทธศักราช 2526-2536 เป็นยุคที่ได้รับผลกระทบจากการที่นักศึกษาสนใจเข้ามาศึกษาที่มหาวิทยาลัยเป็นจำนวนมากจัดว่าเป็นยุคบุกเบิก ทำให้ผู้บริหารในสมัยนั้นต้องมีการปรับตัวในลักษณะของการตั้งรับ มีการปรับนโยบายโดยตัดสินใจในการขยายสถานศึกษาเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งแห่งเพื่อรองรับจำนวนนักศึกษาที่สนใจเข้ามาเรียน สอดคล้องกับที่ ญัฐพันธ์ เชนันนันทน์ (2551, หน้า 196) ที่กล่าวไว้ว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในองค์กร มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในองค์กรหรือพยายามป้องกันการให้ก้าวหน้าโดยอาศัยการวิเคราะห์ปัญหา การวางแผน และการดำเนินการจัดสร้างวัฒนธรรมองค์การอย่างมีประสิทธิภาพ เสนอแนะจากการเปลี่ยนแปลงในองค์กร (Change in Organization) วิเชียร วิทญูตม (2554, หน้า 11-25) โดยการเปลี่ยนแปลงคือการกระบวนการที่ปรับปรุงองค์การที่มีอยู่เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรนั้น สิ่งหนึ่งที่จะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงขององค์กรคือ การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น หรือการเปลี่ยนแปลงของทิศทาง การเปลี่ยนแปลงนี้จะขึ้นอยู่กับอายุ จะสร้างความเสียหายน้อยที่สุดในบรรดาการเปลี่ยนแปลงองค์การรวมถึงเทคโนโลยีใหม่ ระบบงานใหม่ กระบวนการดำเนินงานใหม่ แม้ว่าธรรมชาติลักษณะขององค์การยังคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์ที่เหมือนเดิม การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้น ก็เกิดขึ้นบนแนวทางเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อยกระดับของการปฏิบัติงานให้ดีขึ้นหรือเป็นการขยายให้เกิดแนวทางใหม่ เป็นการปรับปรุงศักยภาพให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในแนวทางการเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มขึ้นอันเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสถานะแวดล้อมของความต้องการในทุกวันนี้ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลง (Importance of Change) ถ้าองค์กรใดขึ้นจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนารอบตัว การศึกษาเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนองค์การมีความสำคัญอย่างสูงสุด เพราะผู้บริหารทุกคนในองค์กรทุกระดับได้เผชิญกับงานที่มีการปรับเปลี่ยนองค์การอยู่แล้วตลอดชีวิตการทำงานของตน ผู้บริหารที่ตัดสินใจเลือกปรับเปลี่ยนที่เหมาะสมและ

สามารถนำแนวทางมาใช้ได้อย่างถูกต้อง จะทำให้องค์การมีความยืดหยุ่นและเปลี่ยนแปลงไปในแนวที่ดีขึ้น เพราะการปรับเปลี่ยนคือพื้นฐานส่วนหนึ่งของการอยู่รอดขององค์การ

การเปรียบเทียบกับ การเปลี่ยนแปลงขององค์การ การค้นพบสิ่งใหม่ๆ เป็นการใช้ความชำนาญและทรัพยากรเพื่อที่จะสร้างความคิดใหม่ การค้นพบสิ่งใหม่จะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง แต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถเกิดขึ้นได้โดยปราศจากการค้นพบใหม่ๆ ได้

ด้านภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยภาพรวมมีความคิดเห็นว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในองค์การเป็นการเปลี่ยนแปลงในองค์ประกอบย่อยส่วนใหญ่ กลุ่มเป้าหมายจะสามารถรับรู้ถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงาน จะสามารถปฏิบัติงานให้สำเร็จได้ ด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ภาพรวม มีความคิดเห็นว่าการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์การนั้นกลุ่มตัวอย่างจะสามารถรู้ถึงการพัฒนาประเด็นในเรื่องของกิจกรรมการฝึกอบรม (Training) ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการปรับปรุงการปฏิบัติงานในปัจจุบันให้ดีขึ้น ด้านองค์การแห่งการเรียนรู้โดยภาพรวม มีความคิดเห็นว่าองค์การแห่งการเรียนรู้ในองค์การนั้นกลุ่มตัวอย่างจะรู้ถึงการมีวิสัยทัศน์ร่วมกันที่มีระดับสูง ซึ่งมีการใช้กระบวนการมีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทิศทางการพัฒนาองค์การ โดยเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานหรือผู้เกี่ยวข้องได้มีส่วนร่วมในการกำหนดวิสัยทัศน์หรือทิศทางการพัฒนาองค์การ เพื่อให้วิสัยทัศน์มีความชัดเจนทันสมัย

ข้อเสนอแนะ

1. การดำเนินงานขององค์การ ต้องมีการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินการ แผนงานเพื่อที่จะปฏิบัติให้เป็นไปตามทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์การ ทิศทางหรือเป้าหมายในการดำเนินงานขององค์การซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการบริหารงานขององค์การ โดยการนำนโยบายไปปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ เพื่อให้การพัฒนาองค์การเป็นไปอย่างมีเอกภาพ ต้องให้ข้อมูลข่าวสารและเปิดโอกาสให้สมาชิกขององค์การมี

ส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง เป้าหมายร่วมกันไม่ใช่ปล่อยให้เป็นที่ของอธิการบดีและผู้บริหารเท่านั้น

2. ยุคใดที่มีผู้บริหารที่ดำเนินนโยบายเชิงรุก มีการสร้างความหลากหลายให้กับโครงสร้างขององค์กร หน่วยงาน อาคารสถานที่เกิดขึ้นมากมาย แต่ถ้ายุคของผู้บริหารคนต่อมาไม่สามารถบริหารความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ย่อมส่งผลเสียโดยรวมทั้งในด้านของงบประมาณที่ท่วมเทไปและความสูญเปล่าทางเศรษฐกิจอีกด้วย

3. การบูรณาการกับการเรียนสอนและความสอดคล้องของศาสตร์ต่างๆ เชิงสหวิทยา ทั้งการพัฒนาสังคมและเชื่อมโยงการบริการวิชาการกับการเรียนการสอนการเพิ่มโอกาสขยายแนวทางการศึกษาที่เหมาะสม อาทิ สถาบันการศึกษานำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ด้านการศึกษาในวิชารัฐศาสตร์ การเมืองการปกครอง การบริหารทรัพยากรมนุษย์ภาครัฐ การพัฒนาองค์กร การบริหารระบบราชการ ตลอดจนเสริมสร้างและส่งเสริมหลักธรรมาภิบาล

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยได้รับทุนจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ด้วยการสนับสนุนจากหน่วยงานและบุคลากรหลายฝ่ายความร่วมมือและความอนุเคราะห์จากทุกท่านที่เกี่ยวข้องที่ได้เสียสละเวลาในการให้ข้อมูล คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยอย่างยิ่ง ตลอดจนให้ความช่วยเหลือในการทำวิจัยฉบับนี้ ทำให้รายงานการวิจัยนี้เสร็จครบสมบูรณ์ ผู้วิจัยใคร่ขอขอบคุณคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชรที่อนุมัติเงินอุดหนุนการวิจัย ขอขอบคุณข้าราชการและเจ้าหน้าที่หากมีข้อบกพร่องในกระบวนการทำวิจัย หรือความคลาดเคลื่อนของข้อมูลหรือประเด็นที่ไม่ชัดเจนใด ผู้วิจัยขออภัยด้วยความขอบพระคุณยิ่ง และหากงานวิจัยชิ้นนี้มีข้อดีและเป็นประโยชน์ ผู้วิจัยใคร่ขอมอบให้แก่ผู้มีพระคุณทุกท่าน ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยนี้จักเป็นประโยชน์ต่อสังคมในภาพรวมนักศึกษาและผู้สนใจต่อไป

บรรณานุกรม

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

ข้อมูลพื้นฐาน. ออนไลน์ สืบค้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2561
<https://huso.kpru.ac.th/main/>.

วิเชียร วิทย์อุดม. (2554). **ทฤษฎีองค์การฉบับแนวใหม่.** กรุงเทพฯ: ธนัชการพิมพ์.

วิโรจน์ สารรัตน์. (2555). **แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารการศึกษา.** (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: ทิพย์วิสุทธิ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

ณัฐพันธ์ เจริญนันทน์. (2551). **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ ซี เอ็ดดูเคชั่น.

ทองใบ สุดซารี. (2551). **ทฤษฎีองค์การ : วิเคราะห์แนวความคิด ทฤษฎี และการประยุกต์.** อุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พรนัชชา พุทธหนู. (2559). **การเปลี่ยนแปลงองค์การ: ศึกษากรณีมหาวิทยาลัยรามคำแหง.** **คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงวารสารสังคมศาสตร์, 5(1),** มกราคม – มิถุนายน.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2559). **กรอบมาตรฐาน คุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

อรรถธรรม พรหมมะ. (2552). **การบริหารรัฐกิจเบื้องต้น.** (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

Students' Perceptions towards a Process-genre Approach to Developing Writing Competence in English

มุมมองของนักศึกษาต่อการสอนแบบเน้นกระบวนการและ
หลักฐานในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาอังกฤษ

Wisut Jarunthawatchai¹

วิสุทธิ์ จรุงธวัชชัย

Abstract

This research study investigates the students' perceptions towards a process-genre approach to teaching writing in English. The data were collected from a questionnaire, responded by 89 second-year English-major students and interview sessions with 24 of them. The findings showed that the students' perceptions towards the process-genre approach were positive, but they had some difficulties in engaging in group works. This suggested that this innovative approach was accepted in a new EFL context but the students needed some adjustments in some of the unfamiliar activities.

Keywords: process-genre approach, students' perceptions

---

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามุมมองของนิสิตต่อการสอนการเขียนภาษาอังกฤษแบบเน้นกระบวนการและอรรถฐาน ข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามโดยนิสิตเอกภาษาอังกฤษชั้นปีที่ 2 จำนวน 89 คน และการสัมภาษณ์นิสิต จำนวน 24 คน แสดงให้เห็นว่า นิสิตมีความคิดเห็นในเชิงบวกต่อการสอนการเขียนแบบเน้นกระบวนการและอรรถฐาน แต่นิสิตประสบปัญหาบ้างในการทำงานแบบกลุ่ม ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการสอนการเขียนรูปแบบนี้ได้รับการยอมรับการบริบทการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ แต่นิสิตอาจต้องมีการปรับตัวบ้างในกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นการทำงานเป็นกลุ่ม

คำสำคัญ: การสอนการเขียนแบบเน้นกระบวนการและอรรถฐาน, ทักษะการคิดของนิสิต

Introduction

It has been generally accepted that English as a Foreign Language (EFL) students at the university level in Thai context have been poor in writing as that they have encountered several difficulties in writing academic essays in English. Their problems are the inadequate repertoire of discourse structure (Noonkhan, 2012), language resources (Rodsawang, 2017), and effective writing skills (Baker & Boonkit, 2004).

A process-genre approach has been considered as an effective writing instruction dealing with the complexity of problems faced by foreign language students. There have been research studies reporting that its implementation has resulted in a dramatic improvement in students' writing performance (e.g. Jarunthawatchai, 2010, 2018; Janenoppakarn, 2016).

However, the number of published research examining the students' perceptions of this approach is small, suggesting to the need for further investigation into the students' views towards the implementation of a process-genre approach to teaching academic writing to EFL students.

Research questions

This study attempts to answer the following research questions:

1. What are the learners' perceptions towards a process-genre approach in teaching academic writing in EFL context?
2. What are the students' reactions after they engaged in classroom activities based on the process-genre approach?

Literature Review

Writing in English is the most difficult language skill to master for EFL students due to its complicated nature (Archibald & Jeffery, 2000). Tribble (1996) explains that writing is the most demanding skill and that the students need to utilize a wide range of knowledge, i.e. content, context, language features, and writing process, in order to produce successful written texts in English. Unfortunately, students at the university level are poorly prepared for the academic writing tasks (e.g. Hinkel, 2015).

A number of scholars (e.g. Hyland 2004; Tribble, 1996) as well as EFL teacher in Thai context (e.g. Tangpermpoon, 2008; Jarunthawatchai, 2010, 2018) have called for an integration of process-oriented and genre-based approaches to teaching academic writing skills in English. This approach can provide students with skills to analyze the context of writing as well as

textual structure, explicit knowledge on language resources, i.e. rhetorical structure, grammar, and vocabulary, and practice of writing strategies necessary for the process of writing.

To implement the theoretical concept into practice, Jarunthawatchai (2010), influenced by Feez and Joyce's (1998) teaching/learning cycle underpinned by Vygotsky's (1978) scaffolding theory and White and Arndt's (1991) process-oriented teaching model, proposed a process-genre teaching/learning model for foreign language students. This model consists of five stages. In the first two stages, building the context and analysis of the model text, the teacher provides explicit explanation and guidance so that the students can analyze the context of writing and rhetorical structure of the target text respectively. In the collaborative construction of the text stage, the students are guided to incorporate the knowledge from the previous two stages in the process of writing, i.e. pre-writing, writing, and revising. They are more independent and take a more active role in collaborating with peers to produce a sample text. They, later, write their own text individually at the independent construction of the text stage. The final stage is reflections on writing where students reflect on the texts they produced.

From his experimental study, it was found that the process-genre approach was effective in the development of the students' writing competence in English. The analysis of the mean scores of students written texts (letter of application) from pre-test and post-test indicated statistically significant improvement in writing quality in all aspects of writing, i.e. communicative quality,

organization, content, linguistic accuracy, linguistic appropriacy, and format of the letter (Jarunthawatchai, 2010).

Jarunthawatchai (2018) later investigated the effectiveness of the process-genre approach in teaching argumentative essay. The findings indicated that the mean scores from the post-test were significantly higher than those from the pre-test in all areas of writing, i.e. communicative quality, interestingness, organization, content, cohesion, linguistic accuracy, and linguistic appropriacy.

Additionally, Janenoppakarn's (2016) research investigating the effectiveness of the process-genre approach to teaching academic essays found similar results. The analysis of mean scores of the pre-tests and post-tests from students' narrative essays and cause-effect essays illustrated a statistically significant increase in all aspects of writing, i.e. overall task fulfillment, content, organization, and language elements.

These studies illustrated the effectiveness of the process-genre approach in development of students' writing competence in foreign language. However, the students' attitudes towards this innovative approach have not been adequately explored. The insight into this aspect is needed as Pennington, Brock, & Yue (1996) warned that innovation in EFL writing classes was not necessarily welcomed by all students due to a number of factors, e.g. local culture of learning/teaching, a requirement of groups work, students' adherent to teacher-centered approach, their openness to new teaching/learning experience, and demands in terms of efforts and difficulties in doing the tasks. They suggested that that the research into students' attitudes towards the implementation of an innovative approach in new EFL context is

needed as their voices are an important indicator suggesting whether innovation in language teaching needs any adjustments to suit their learning context.

Data collection and data analysis

Questionnaire and interview are the research instruments collecting quantitative and qualitative data for this study.

Questionnaire

Eighty-nine second-year English-major students who enrolled in the 15-week Integrated English Reading and Writing Skills writing course at a public university completed a 5-point Likert-scale questionnaire at the end of the semester to reveal their attitudes towards the process-genre approach to teaching academic writing in English.

The questionnaire examined the students' general perceptions of the teaching instruction as well as the classroom activities in five stages of teaching/learning cycle: analysis of context, analysis of the text, collaborative writing of the text, individual writing of the text, and reflections. In response to each of the questions in this 5-point Likert-scale questionnaire, 5 was coded as "very highly positive opinions" whereas 1 was interpreted as "very low positive opinions." The descriptive statistics were used to analyze the mean scores and standard deviations of the participants' responses. Following Wanchid's (2011) analysis, the data interpretations were as follows: very low positive (1.00-1.50), low positive (1.51-2.50), moderately positive (2.51-3.50), and highly

positive (3.51-4.50). Based on Cronbach's alpha, the reliability of the questionnaire was .765.

Interview

After completion of the questionnaire, twenty-four students voluntarily participated in the semi-structured interview sessions to express their views on the teaching approach in more detail.

The interview sessions were conducted in Thai and were audio-recorded. They were transcribed and, later, were translated into English. Each interview session lasted between 30 and 40 minutes. Analysis of the students' responses revealed their reactions after engagement in five stages of process-genre classroom activities.

Findings of the study

Learners' perceptions towards the process-genre approach

Table 1 below shows the mean scores of responses from the questionnaire. The results showed that the students were highly positive with the use of the process-genre approach to teaching EFL academic writing. Overall, the teaching instruction was very helpful in helping students learn how to write essays (item 1, $M=3.57$, $SD=0.95$). They, also, had strongly positive perceptions towards classroom activities of each stage of teaching. For example, analysis of the context of writing, i.e. purpose and readers, was particularly useful (item 2, $M=3.97$, $SD=0.76$). Analysis of the overall structure and parts of sample texts helped them understand how essays were organized (item 3, $M=4.08$, $SD=0.79$). They also found that writing the essay collaboratively with peers was especially advantageous (item 4, $M=4.07$ $SD=0.81$). In a later

stage, they were ready to write individual essays on their own (item 5, $M=4.20$, $SD=0.89$). Finally, reflections on the writing allowed them to review what they had done in essay writing (item 6, $M=3.81$, $SD=0.95$).

Table 1: Perceptions towards a process-genre approach

Items	Mean	S.D.	Meaning
1. Overall impression on classroom activities	3.57	0.95	Highly positive
2. Analysis of context of writing	3.97	0.76	Highly positive
3. Analysis of overall organizational structure and parts of essays, i.e. introduction, body paragraphs, conclusion	4.08	0.79	Highly positive
4. Writing essay in group	4.07	0.81	Highly positive
5. Writing individual essay	4.20	0.89	Highly positive
6. Reflections on writing	3.81	0.95	Highly positive

Students' reactions after engagements in process-genre classroom activities.

The findings were divided into five main parts, corresponding with five stages of the process-genre teaching/learning model.

Building the context

All students reported that they had never been trained to analyze the context of writing. After teacher's guidance, the majority of them said that they developed very clear ideas of the purposes of written texts and their influence on the rhetorical structure, as S11 said: "I realized the purpose, then I knew how to write introduction, body, and conclusion."

Most of them were, also, aware that the language choices of written texts were linked with the target readers of the text, for example, S14 explained: "If we knew the audience ... writing for friends, language use was not too complicated. If I sent it to the teacher, the language use should be better."

Analysis of the model text

The majority of students reported that activities for analysis of model text stage enabled them to easily grasp the sense of overall organization of the essay, as explained by S17: "It was very useful. It's like a guideline for writing, making it easier to write, knowing how to start and how to end [the essay]."

The activities also helped the students understand how each paragraph/section was organized, thus making it easier for them to write the essay following its organizational structure, for example, S13 said: "if each paragraph was analyzed, it gave me clearer picture ... better understand what the writer wanted to express to us."

Collaborative construction of the text

When asked about collaborative construction of the text stage, known as group writing activities, all students said that they had never engaged in such writing tasks before but the tasks were not too difficult for them as they could seek help from peers. However, working collaboratively with peers presented some difficulties.

Most students said that group writing activities allowed them to share ideas, learn to express ideas, organize information, and use new word choices from peers.

Half of them also stated that collaborative writing was the best practice for individual writing assignments, as S16 said: “We should have group writing. It’s the first step for writing ... to practice. We would be better when we did individual writing.”

Despite the advantages, half of them complained about the difficulties in collaboration with peers and the conflicts of ideas in doing group writing tasks. For example, S12 said: “It was problematic. When some group members didn’t help or some of the members had different ideas on the topic ... our work was a bit problematic... We couldn’t write the essay ... we had to find agreed points for writing.”

A few students said that they lacked confidence in writing after their suggestions on ideas and language use were repeatedly refused by peers during group writing tasks, as pointed out by S14: “Sometimes my friend disagreed with my ideas, it was good. But this made me lack a bit of confidence in writing.”

Despite their reservations, more than half of them reiterated that group writing activities were essential and needed. The activities

allowed them to learn from peers, and practice their writing before individual writing task, for example, S23 said: “group work also had advantages. I could learn from my friends’ different perspectives. Sometimes I thought it [my writing] was all right but peers could help improve.”

Independent construction of the text

The use of mind maps for ideas developments in the pre-writing stage and the practice of peer review in the revising stage were discussed extensively by students.

All students agreed that mind map was a very useful technique to develop ideas from writing and prevented them from writing off-topic, for example, S15 said: “If there was no mind mapping, the main point of my writing would go round and round and expressed ideas in different directions.”

All students said that peer review was a useful activity as they could learn from their peers, e.g. vocabulary, ideas organization, as illustrated by S24’s comments: “My classmates could see my work and I can see theirs. I could see the vocabulary they use ... how ideas were organized. I could use those as guidelines. Or I could help my classmates improve. When they looked at my essay, they gave comments and helped me improve as well.”

Some said that their viewpoints in writing were broadened, as S17 explained: “It [peer review] helped me view my writing from various viewpoints... It’s very useful.” Some also said that it could improve their weaknesses, as S4 described: “It helped me recognize my weaknesses. Sometimes, I misunderstood things. When many peers gave comments on my draft, it helped.”

However, some students expressed their reservations on the peer review sessions. They complained about the contradictory comments they received from peers, for example, S18 said: “Sometimes, I sent my drafts to four of my friends. Two said the organization was good... But the other two said ... the organization needed improvement.” The writer’s disagreement with peer’s ideas/suggestions was another problem, as S3 said: “I’d like to express my idea and it might cause a bit of misunderstanding.... It seemed they added their ideas. Their ideas conflicted with mine.”

A few students expressed their uncertainty about whether or not to revise their drafts following the peers' comments, as S2 stated "some students were probably not good at writing. When they gave comments, they might provide the wrong feedbacks. I didn't know if what I had written was right or wrong. It was confusing.”

Reflections on writing

Nearly all of the students reported that reflections on writing were like reviews of the lessons, as S15’ commented: “After finishing the essay when I had a look at my responses for reflection questions, I could see if my essay corresponded to what I responded in the reflections or not. If not, I made some changes to my essay.”

Some said that they had opportunities to compare different types of essays, for example, S5 said: “some questions pointed out the differences between two different types of essays, how they differed, how we could differentiate them. If we could explain it, it meant we truly understood them.”

Discussion and conclusion

The findings from the questionnaire showed that the students had highly positive attitudes of general impression and five-stage process-genre writing instruction.

From the interview sessions, the students' recognition of what they needed to do in the first two stages suggested that with teacher's guidance, the students could do challenging tasks in the analysis of context and textual features of sample texts.

In the collaborative construction of the text and independent construction of the text stages, they did not complain about the difficulties and demanding efforts of the writing the target essays. The findings seemed to suggest that the students could be able to incorporate the knowledge gained from the first two stages in the process of writing in group and on their own, corresponding with Jarunthawatchai's (2010) process-genre learning principles indicating that through the stages of teaching, the students would be well-prepared for the demanding tasks of writing the academic essays.

However, the students complained about the problems in working with classmates in writing the essays in group writing and during peer review sessions during the process of writing respectively. The students' difficulties in engagement in group work corresponded with Pennington, Brock, & Yue's (1996) warnings. They explained that the requirements of group work might be problematic for implementing innovation in a new learning context. These hurdles could be overcome by giving more time and training for students to adjust themselves to unfamiliar learning activities.

The students had positive reactions of reflections on the final stage of learning as it helped them review the lessons they learned in classes.

In conclusion, the results from questionnaire and interview suggested that the students were highly positive towards the process-genre approach in a new learning context but they needed some adjustments in some activities. This suggested that with students' openness, this innovative approach was welcomed in a new EFL context.

References

- Archibald, A., & Jeffery, G. C. (2000). Second language acquisition and writing: A multi-disciplinary approach. **Learning and Instruction**, 10, 1 - 11.
- Baker, W. & Boonkit, K. (2004). Learning strategies in reading and writing: EAP contexts. **RELC Journal**, 35(3), 299 - 328.
- Feez, S., & Joyce, H. (1998). **Text-based syllabus design**. Sydney: National Center for English Language Teaching and Research.
- Hinkel, E. (2015). **Effective curriculum for teaching L2 writing**. New York and London: Routledge.
- Hyland, K. (2004). **Genre and second language writing**. Ann Arbor: University of Michigan Press
- Janenoppakarn, C. (2016). **Effects of using process-genre approach on the teaching of writing: A case study of higher and lower proficiency EFL students**. Ph.D. Thesis, Thammasat University.

- Jarunthawatchai, W. (2010). **A process-genre approach to teaching second language writing: Theoretical perspective and implementation in a Thai university setting**. Ph.D. Thesis, University of Southampton.
- Jarunthawatchai, W. (2018). The effects of a holistic approach to developing foreign language writing competence of students at tertiary level. **FEU Academic Review**, 12(1), 46-68.
- Noonkhan, K. (2012). **EFL writing development among Thai university students: 'Do students benefit from the explicit inclusion of discourse structure to develop their writing?'**. Ph.D. Thesis, University of Southampton.
- Pennington, M. C., Brock, N. N., & Yue, F. (1996). Explaining Hong Kong students' response to process writing: An exploration of causes and outcomes. **Journal of Second Language Writing**, 5(3), 227 - 252.
- Rodsawang, S. S. (2017). Writing problems of EFL learners in Higher Education: A case study of the Far Eastern University. **FEU Academic Review**, 11(1), 268-284.
- Tangpermpoon, T. (2008). Integrated approaches to improve students writing skills for English major students. **ABAC Journal**, 28(2), 1 - 9.
- Tribble, C. (1996). **Writing**. Oxford: Oxford University Press.
- Vygotsky, L. S. (1978). **Mind in society**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wanchid, R. (2011). The use of electronic portfolios in the EFL writing class: Effects and students attitudes. **Suddhiparitad**, 25, 167-186.

Local Fiscal Disparities and Grant Allocation: Evidences from Thailand

Direk Patmasiriwat¹

Pichit Ratchatapibhunphob²

Abstract

This paper takes a case study of allocation of local fiscal resources in Thailand and highlights revenue inequality between the urban- and the rural local governance and discusses area-based distribution of local revenue. The objectives of article are divided into two parts: First, unequal distribution of local revenue between municipalities (urban) and subdistrict administrative organizations (rural) is presented and discussed. Revenue inequality is decomposed into 3 sources, namely, R1 (own-revenue), R2 (allocated taxes) and R3 (grant allocation). The results according to research objectives for granting in accordance with an inverse-formula to lessen inequality less by 0.09 under present situation. Yet, in practice grant allocation can be complicated and influenced by many factors and hence the grant may fail to perform an equalizing role. The second topic

1

---

^{1,2} School of Development Economics, National Institute of Development Administration, Bangkok 10240, Thailand
Faculty of Liberal Arts, Rajapruk University, Bangkok, Thailand

was no significant difference on students' personal factors such as sex, year of study and family incomes.

Keywords: Political socialization, Faculty of Humanities and Social Science

Introduction

Fiscal decentralization is regarded as a vehicle for reducing regional disparities and this idea has been implemented in many countries around the world (Bartolini, Stossberg and Blochliger, 2016, p 7). The OECD reports that revenue decentralization in 30 countries (mostly in Europe) had reduced regional disparities at least to a certain extent. In Thailand fiscal decentralization has gained momentum after the Decentralization Act of 1999 (BE2542) which led to major transformation in empowering local governance in Thailand during the first fifteen years (1999-2014) according to Weerasak Krueathep (2011, pp. 1-2) – yet after the military took over an elected government in 2014 (BE2557) the momentum for decentralization declined with a ban on local election and budget allocation seems to swing toward centralization. This study tries to gather empirical evidences about fiscal resources commanded by local administration to test the hypothesis regarding revenue inequality and the role of grant allocation to reduce inequality.

This paper takes a case study of fiscal resource allocation for local administration for analysis with highlight on fiscal disparity (Direk and Pichit, 2013 and Direk and Pichit, 2014). Two topics presented in this paper are: First, inequality of local revenue comparing between the

urban- versus the rural local administration. This refers to 7,774 units of local administration (of which 5,324 are rural based, i.e., subdistrict administrative organization versus municipalities). Local revenue is important as a constraint to local budget expenditure which implies unequal indirect utilities. Revenue inequality is decomposed into 3 components, namely, own-revenue (R1), allocated taxes (R2), and grant revenue (R3). The database in which this paper based on is from the Department of Local Administration, Ministry of Interior for FY2020 (October 2019 and September 2020). The Gini coefficient is adopted as a measure for inequality and, by decomposition techniques, marginal contribution to inequality can be traced. Second, an area-based inequality is carefully studied by defining 77 provinces as unit of analysis; the sum of local revenue of local administration in each province is divided by provincial population to obtain “per capita local revenue at provincial level” from which comparative analysis is based on. It is assumed that provincial inequality is due to concentration of economic activities in certain part of the country (the Bangkok and vicinities and the Eastern region) and this led to differences in local tax base; yet, the central government has a policy instrument to dampen inequality by grant allocation in accordance with equalization formula similarly to the practices in many countries (for instance Japan and China)

This paper is organized into 5 sections: Section II after an introduction briefly reviews institutional background includes short-history of decentralization in Thailand, sources of local finance, tax-sharing rule and grant allocation from central government to local administration. Brief description about revenue inequality which is linked to expenditure assignment and further indirect utility. Section III explains

data source, important variables and terminologies and empirical evidences are reported in Tables and Figures, followed by discussion. Section IV inserts ideas for policy reform to narrow fiscal gaps between urban (municipalities) and rural (subdistrict administrative organizations) and to narrow divergence in provincial inequality. Section V summary and conclusion.

Literature Review

According to North (1999, p 3) institution matters in understanding economic and political evolution. This study adopts institutional economics as an analytical tool to understand evolution of decentralization in Thailand and resource allocation. This idea is particularly true for Thailand's decentralization program: The constitution of 1997 (BE2540) has laid the foundation for decentralization in Thailand with a stipulation that there must be enactment of decentralization within two years. Without the Constitution BE2540 local administration in Thailand would be much different from today. The Decentralization Act led to big transformation for local governance evidenced in three observable variables: i) the transfer of functions from central government agencies; ii) an increase in tax-sharing (VAT is the prime example); iii) an increase in budgetary grant for local governance. Brief history: Thailand's local administration in Thailand has been established after the Revolution in BE2475 (1932), one year afterward, the Municipal Law and Provincial Councils¹ were

---

1

The Provincial Councils were established as advisory body with no administrative functions until BE2515 with administrative power and budget—yet the leadership (or chairman) was reserved for Provincial Governors, civil officers appointed by the Ministry of Interior to government provincial affair. Elected members of provincial administrative organization (commonly name in Thai

enacted in BE2476. Municipalities established in the major cities as agency to responsible for local public services with the legal status (Nitibukhkhhl)—however their roles were rather limited due to budget constraint and the narrow local tax bases; then their major public services are limited in areas such as refuse collection, water supply, city affair, citizen registry and their boundary area (in most cases) less than 10 km². Later on some municipalities had requested for boundary expansion. Bangkok has very long history as it has been the capital city since BE2325 yet the city management was under central government (the Ministry of Interior), until BE2514 (1971) when the Thanom Government ordered an amalgamation between Thonburi city (another city situated along the right-side of Chaopraya River and Bangkok city (situated along the left-side of the River) and the new organization is called Bangkok Metropolitan Administration. According to law BE2528, BMA is a special local administration with citizen election (council members and the governor). Regard to the provincial councils prior to BE2540—the councils were elected by people as district representatives and played role as advisory body to the Provincial Governors who took the chairmanship. The Provincial Administrative Organization Act were amended concurrently with the Constitution BE2540 that allows for people election for both council members and chairmen. Hence, the PAOs has about two- decade history. The Subdistrict Administrative Organizations (SAOs) evolved from subdistrict council (สภาตำบล), their

---

Smāchik sphā canghṇā) played role as advisory function. Within the same year of the Constitution BE2540, the new Provincial Administrative Organizations were established with people election of both council members and chairmen (Nāyk xngkhāār brihār sṇw canghṇā)

council members were elected by residence adult citizenry in that district (commonly each subdistrict comprises of 5-10 villages).

Local administration: Fiscal Resource Allocation

As of FY2020 there are 7,852 units of local administrations whose boundary areas in total cover the whole country. 76 PAOs are the first-tier whose boundary areas cover the whole province; their council members and chairmen are elected by people according to zone, designed by the Office of Election Commission. The second-tier local governance comprises of 7,774 units of municipality (urban) and subdistrict administrative organization (rural). Another two special local administrative organizations are the Bangkok Metropolitan Administration whose area over Bangkok Province and geographically divided into 50 administrative units (khet). Pattaya City is also a special local unit known as “city-manager form”, established in BE2521¹

Local fiscal disparities which is a subject of interest here is influenced by factors, partly economic, partly political. the revenue disparities can be understood by the revenue-decomposition. Total revenue (TR) of local administration is a derived from 3 sources of revenue, shortly referred as R1, R2, and R3

---

¹ Pattaya is a beach and tourist town situated in Tambon Naklua, Amphur Banglamung, Chonburi. It was established by law in BE2521 with similar status of “nakorn municipality”, i.e., metropolitan city. It covers 4 subdistricts of the Banglamung Amphur with 17 villages in total. Area boundary amounted to 22.2 squared kilometer inland, yet the Pattaya City is responsible for area under the sea also.

- Own-revenue (R1)
- Allocated taxes (R2)
- Grant from central government (R3)

Theoretical Note

Local governance in Thailand as in many countries now play crucial roles in public services delivery, in areas such as infrastructure, education, health promotion, promotion of local economy, cultural management. According to economic theory, people welfare may be expressed in term of utility – in general utility is individualistic subjective which is unobservable by outsiders. Economic theorists has for quite a long time devised an indirect utility function which can be linked to expenditure function to compare people well-being. Local budget expenditure is constrained by revenue and the non-budgetary fund (or simply “accumulated fund”) of the particular local unit.

Testable Hypothesis

H1: Revenue inequality between urban (municipalities) and rural (SAOs) is commonly observed and this is due to differences in a) ability to collect own-revenue and b) allocated taxes. And the local tax base in municipalities are in general larger than SAOs. Inequality may be, in principle, narrowed at least to a certain extent by the design of grant allocation according to equalization rule—yet in the practice grant allocation in Thailand tend to bias in favor of urban local governance.

H2: There is a tendency for area-based revenue inequality (proxied by 77 provincial units) due to shared taxes, tax concentration, and concentration of economic activities. In response the central government tries to close the gap between well-off provinces and less well-off provinces by adopting an inverse formula

Research Methodology

The analysis of this paper rely on quantitative methodology by using secondary data from local administration.

Research Results

Our analysis is illustrated in 2 sections: First, a comparative analysis of revenue disparity between 2 groups, namely urban (municipality) and rural (subdistrict administrative organizations) (rural) through 3 revenue sources (R1 R2 and R3 respectively), followed by notes and discussion.

Part I

Table 1 highlights the summary statistics of local revenue for the lower-tier governance. There are 30 units of nakorn municipality which are the largest in population size which averaged to 93,369 persons per municipal unit); their responsible area averaged to 48.1 square kilometer. The total revenue averaged to 1127.7 million baht per unit. The second row shows fiscal statistics of muang-municipalities that include total revenue (TR) which is a sum of R1 R2 and R3 respectively. The third row the tambon municipalities and the fourth row the total revenue and revenue sources for rural-based local governance (SAOs).

Table 1: Summary statistics of local revenue by types of organization

type	frequency	local revenue, FY2020 (BE2563)				area	population
		Total	own-	allocated	grant		
			revenue	taxes			
		million baht				km2	person
m_nakorn	30	1,127.7	223.2	471.6	432.9	48.1	93,369
m_muang	184	301.3	47.1	124.9	129.3	25.9	26,193
m_tambon	2236	64.0	5.3	29.4	29.3	45.1	7,429
Sao	5324	47.3	2.4	21.9	23.0	75.1	6,761
Average/Total	7774	62.3	5.2	28.3	28.9	65.2	7,747

Source: Department of Local Administration, Ministry of Interior

Due to differences in size of population and responsible area, it is inappropriate to compare the absolute amount of revenue, and it may be more appropriate to compare “per capita revenue”. In Table 2 exhibits comparative financial statistics differentiated by type of organization. On top (panel A) shows the per capita own-revenue plus allocated taxes, their mean values and the per capita revenue by percentiles. It is clear that the revenue per capita for the rural local units (3,874 baht per capita) are significantly lower than those of urban local units (5,326 baht per capita). In ratio the mean per capita R1+R2 of SAOs is 73% of the average figure of municipalities. Panel B shows the grant revenue per capita for both groups by mean value and their percentiles: it should be obvious that the grant amount per capita for SAOs are less than those of municipalities. This leads to a conclusion that the central grant allocation did not follow an inverse rule, in other words, urban bias. The grant allocation for local administration is

jointly determined by the budget bureau and the Decentralization Committee which are grouped under 2 headings, namely, general grant and specific grant. General grant is broken into many items, for example, capitation grant for school children.

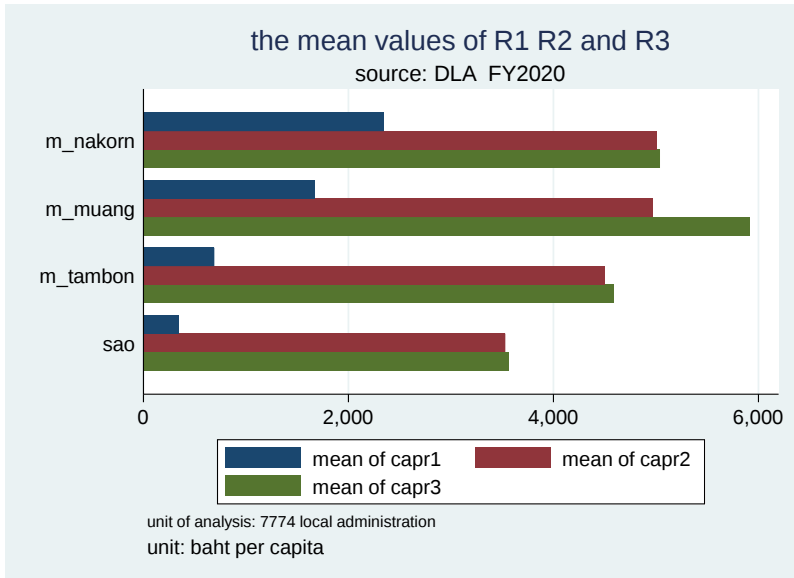
Table 2: own-revenue plus shared taxes and grant allocation for the lower-tier local administration

Panel A: per capita own-revenue plus allocated taxes							
Type	N	Mean	p10	p25	p50	p75	p90
Baht per capita							
SAO	5,324	3,874	2,639	2,928	3,343	4,269	5,684
Municipality	2,450	5,326	2,808	3,298	4,693	6,399	8,418
Total	7,774	4,332	2,674	2,985	3,542	4,976	6,746

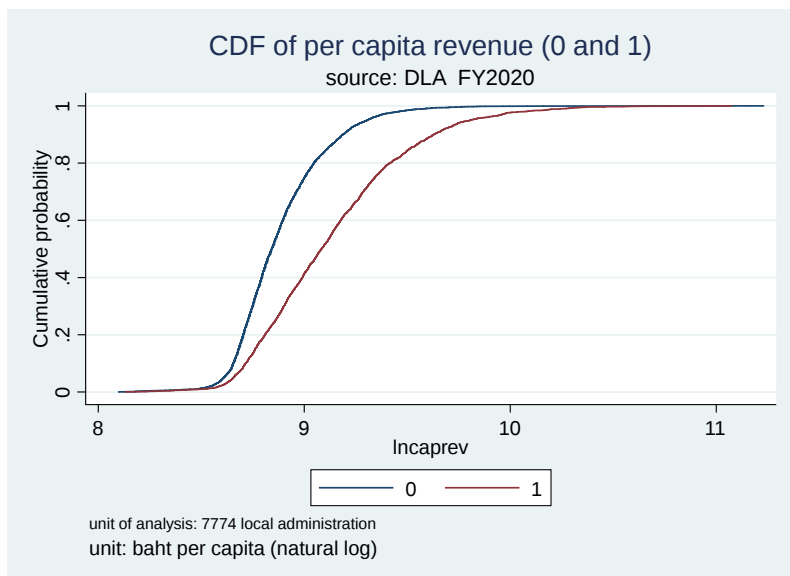
Panel B: per capita grant revenue							
Type	N	Mean	p10	p25	p50	p75	p90
SAO	5,324	3,561	2,558	2,937	3,350	3,977	4,860
Municipality	2,450	4,692	2,629	3,278	4,113	5,381	7,229
Total	7,774	3,918	2,574	2,999	3,503	4,346	5,628

Source: DLA, Ministry of Interior

Figure 1: per capita revenue compared by type of local administration

Stochastic dominance is another statistical technique to comparison sake (say A and B and the variable of interest may be income or wealth). A is superior to B or “stochastic dominance” if income per capita for group A for all percentiles are higher than B. To illustrate the case, the cumulative distribution function (CDF) is commonly used as tool to illustrated graphically the case study.

Figure 2: Cumulative distribution function of revenue per capita, compared between 2 groups: municipalities and SAOS

It should be obvious that the CDF for municipalities (abbreviated as 1) on the right-side of CDF for SAOs (abbreviated as 0) and this confirmed the hypothesis that there exists stochastic dominance in revenue comparison between 2 types of local administration.

Part II:

Local revenue for all types of local administration is collapsed into 77 provinces with the objective to analyze an area-based inequality; in other words, for each province, the total revenue is a sum of revenue of PAO, municipalities and SAOs and divided by provincial population. The per capita revenue for all 77 provinces are the basis for comparative analysis.

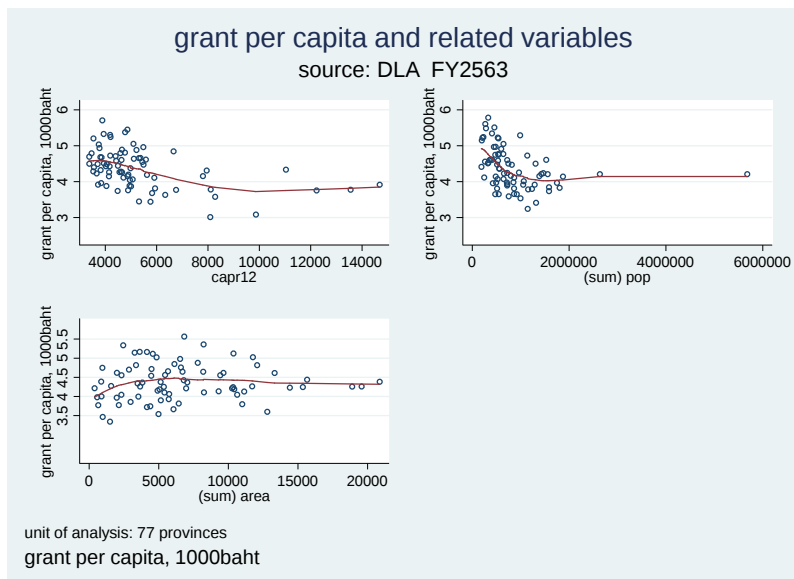
Table 3: Summary statistics of provincial local revenue

Variable	Obs	Mean	Std. Dev.	Min	Max
baht per capita					
own revenue per capita	77	816.6	838.6	222.9	5,067.6
shared taxes per capita	77	4,526.6	1,419.1	3,122.6	11,203.3
grant per capita	77	4,371.1	655.6	2,499.1	5,783.2
revenue per capita	77	9,714.3	1,981.0	7,585.6	18,209.8

Sources: DLA, Ministry of Interior

In Figure 3 shows three graphs with grant per capita on the vertical axis against 3 variables in horizontal axis which are: i) capr12 = own-revenue plus allocated tax per capita; ii) size of population; and iii) responsible area. The first chart indicates a tendency of a decline in grant per capita against capr12 – which might be interpreted that in those provinces that have higher tax revenue

Figure 3: Scatter plot of grant per capita versus three other variables

Table 4: Inequality decomposition of the “provincial local revenue”

Source	I percentage share Sk	II Gini coefficient Gk	III Correlation Rk	IV share in inequality Share	V Marginal contribution % Change
own revenue	0.0841	0.4261	0.8785	0.3328	0.2488
allocated taxes	0.4660	0.1459	0.9412	0.6768	0.2108
grant	0.4500	0.0829	-0.0243	-0.0096	-0.4596
total		0.0945			

Source: DLA, calculation by the authors

Table 4 as shown above displays the result of decomposable inequality analysis. The revenue per capita for each province is

composed of 3 items, namely per capita R1, per capita R2 and per capita R3. This exercise leads to the following interpretations: The first column indicates per centage of revenue from R1 R2 and R3. Own revenue accounted for 8.4% of 100% of total revenue whereas the allocation taxes accounted for 46.6% and grant 45%. The second column report Gini coefficient of each component, the figures indicate highest inequality in own-revenue, followed by allocated taxes and grant revenue. The third column reports correlation of each component to the total figure from which we observe a negative figure—this may be interpreted that the grant component at least has dampening effect of revenue inequality and if this component is larger, overall inequality might be dampened

Table 5: Groups of provinces according to per capita revenue

Grouping	frequency	Own-revenue	Allocated taxes	Grant revenue
baht per capita				
8000	8	287	3,276	4,225
8500	9	405	3,516	4,352
9000	16	461	3,933	4,320
9500	10	625	4,134	4,584
10000	12	704	4,443	4,510
15000	18	1,094	5,379	4,420
19000	4	3,796	9,077	3,740
Average	77 (sum)	817	4,527	4,371

Source: DLA, Ministry of Interior

In Table 6 displays the revenue per capita compared among the top 20 provinces and the bottom 20 provinces. Ranking on top is

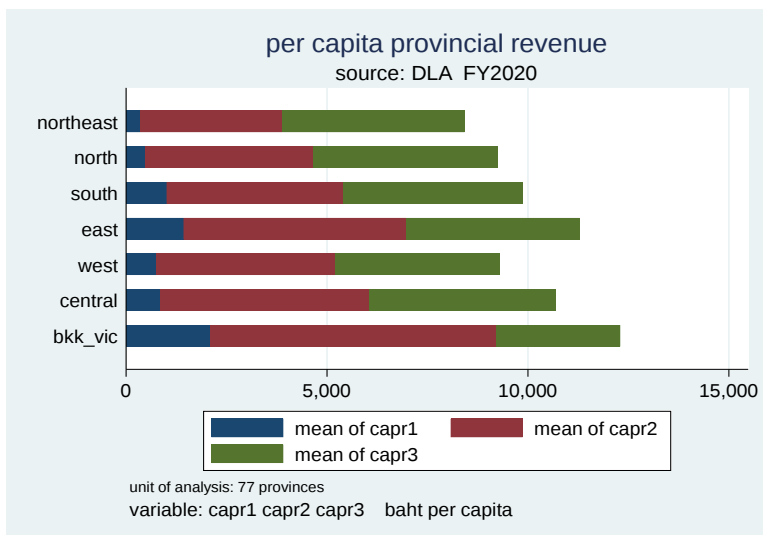
Bangkok whose revenue amounted to 18,210 baht per capita; followed by Phuket, Rayong, Chonburi whose revenues well over 15,000 baht per capita. Among the bottom provinces are Sakonnakorn, Pechabun, Buriram with the revenue per capita stood in the range of 7,500 to 8,000 baht per capita. It is clear the revenue gaps are substantial. Remind that the revenue is important for local administration as the difference in revenue would meant expenditure assignment and ultimately the magnitude or the quality of local public services. It deserves a mention that the grant allocation for top 20 provinces averaged to 4281 baht per capita, which is somewhat less than 4337 baht per capita averaged of bottom 20 provinces. This indicates that the grant design tries to close fiscal gap—yet the grant portion is too small to narrow the fiscal gap.

Table 6: Revenue inequality compared between top 20 provinces and bottom 20 provinces

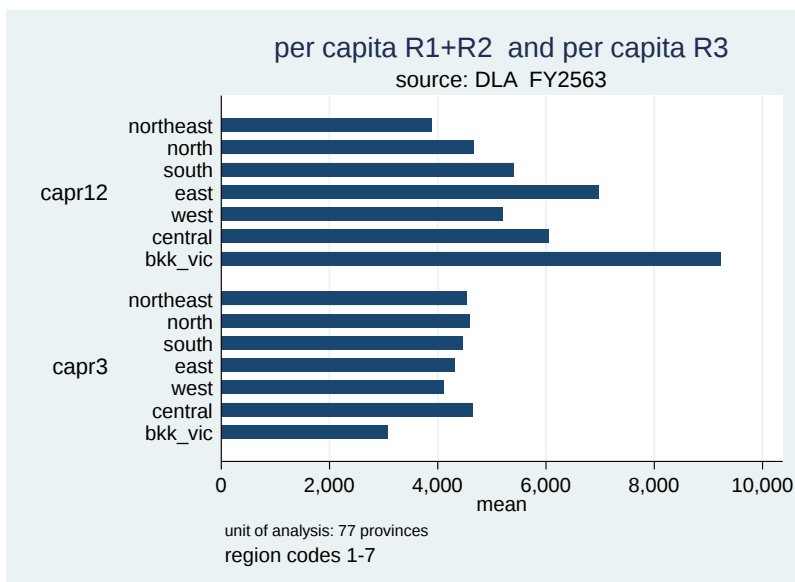
province	ranking	revenue per	own-revenue	allocated taxes	grant
top 20 provinces		Capita	unit: baht per capita		
bangkok	1	18,210	3,480	11,203	3,527
phuket	2	17,252	5,068	8,483	3,701
rayong	3	15,895	3,761	8,462	3,672
chonburi	4	15,093	2,874	8,157	4,062
samutprakan	5	12,362	2,232	7,631	2,499
saraburi	6	12,257	1,129	6,816	4,312
phangnga	7	12,021	1,348	5,307	5,366
ayutthaya	8	11,744	1,472	6,327	3,945
sumutsakorn	9	11,676	1,972	6,130	3,574
nonthaburi	10	11,210	1,688	6,587	2,935
trad	11	10,700	823	4,754	5,123

province	ranking	revenue per	own-revenue	allocated taxes	grant
top 20 provinces		Capita		unit: baht per capita	
prathumthani	12	10,650	1,806	6,278	2,566
chainat	13	10,641	644	4,214	5,783
angthong	14	10,627	629	4,849	5,149
chacheongsao	15	10,500	1,241	5,513	3,746
lamphun	16	10,485	761	4,332	5,392
uttradit	17	10,428	555	4,214	5,659
singburi	18	10,275	588	4,780	4,907
sukhothai	19	10,199	444	4,766	4,989
samutsongkram	20	10,148	757	4,682	4,709
bottom 20 provinces					
khonkaen	58	8,618	517	4,089	4,012
Roiet	59	8,526	319	3,424	4,783
Chaiyaphum	60	8,510	272	3,264	4,974
Pattani	61	8,492	245	3,526	4,721
Satun	62	8,479	464	3,351	4,664
Nongkhai	63	8,434	459	3,680	4,295
maharakam	64	8,416	279	3,571	4,566
Chiangrai	65	8,173	446	3,573	4,154
ubonratchathani	66	8,137	370	3,436	4,331
Tak	67	8,118	405	3,293	4,420
Udonthani	68	8,115	441	3,703	3,970
nhongbualamphu	69	8,090	533	3,507	4,050
Sisaket	70	7,972	227	3,234	4,511
Buengkan	71	7,937	366	3,349	4,222
nakhonpanom	72	7,864	308	3,352	4,204
Narathiwat	73	7,831	223	3,151	4,457
Surin	74	7,801	249	3,123	4,429
Buriram	75	7,667	297	3,255	4,114
Phetchabun	76	7,638	337	3,498	3,803
sakonnakorn	77	7,586	285	3,243	4,058

Figure 4: Graph of per capita provincial revenue grouped into 7 regional codes

Figure 5: regional comparative fiscal statistics

Discussion

It is quite clear from Table 2 and Figure 1 that fiscal resource allocation has been biased in favor of municipalities (urban-based). The mean value of own-tax plus allocated taxes for municipalities averaged 5326 baht per capita, against 3874 baht per capita (37% higher). This is easy to understand because the local tax base in urban area tends to be higher than the rural based administration. It is however unclear why the grant allocation is biased in favor of urban based administration against the rural-based local units. The grant per capita for municipalities averaged to 4692 baht per capita against 3561 baht per capita for SAOs. In theory and by law SAOs provides functions (local public services) similarly to municipalities although the demand for public services in reality may be different. For instances, demand for refuse collection and waste management may be more intensive in the cities with higher population density and more house and commercial settlement. On the contrary demand for infrastructure development tend to be more intensive in the rural-based administration; and the boundary area under responsibility for SAOs larger than municipalities. Functions related to child education, health promotion, welfare, elderly care for both SAOs and municipalities are similar. It may be appropriate time to rethink and redesign grant allocation formula. Proposal I: grant allocation for urban- and rural- local units on the same basis. In other word the central government provides capitation grant equally for all Thai citizenry whether or not urban or rural. Proposal II: a review of specific people needs due to differences in demand for public services, in urban-area, demand

may be higher in certain area such as refuse collection, waste water treatment, traffic management, fire brigade, etc. – in rural-area demand may be higher for infrastructure development, road maintenance, forest protection, etc. Proposal III: grant should be designed to reduce inequality or closing the gap between urban and rural.

The second issue for policy discussion is related to an area-based inequality (specifically 77 provinces). Evidences as shown in Tables 5 and 6 confirms a wide dispersion of revenue per capita. The grant allocation for the top 20 provinces is somewhat less than those for 20 bottom provinces—this may be taken to mean that the grant is designed with an intention to close the fiscal gap, but the effect is marginal.

Concluding Notes

Lessons learnt from this exercise are summarized: First, local fiscal disparities between the urban-based and the rural-based local administration is real and rather serious. Second, differences in own-tax revenue and allocated taxes in favor of urban-based local units can be easily understood—this does not mean that the rural-based administration lacks incentive or effort to collect revenue but largely due to narrow tax base in rural area. Third, the grant allocation should be carefully reviewed as it is clearly urban biased and the rationale for grant more for municipalities over SAOs is poor or at least unclear. It may be a myth that municipalities provide more public services than SAOs; it may be true that municipalities perform specific functions in certain activities. In contrary, people needs for SAOs services may be

higher in municipalities in certain activities—and perhaps rural people needs are not fulfilled due to limited budget of SAOs. Fourth, the authors are of an opinion that capitation grant for rural-citizen versus urban-citizen should be on the same basis, at the start. And a fine-tuning or specific adjustment be taken with supporting evidences or based on database that exhibit deprivation or the unmet needs of local public services in certain provinces or districts. Fifth, regarding area-based inequality (77 provinces) the grant design seem to follow an inverse rule—yet the magnitude of grant inadequate to narrow the fiscal gap.

Recommendation

The National Decentralization Committee could use our findings to adjust grant allocation to empower poor local administration and reduce inequality.

Reference

- Bartolini, D. and Santolini, R. (2012). Political yardstick competition among Italian municipalities on spending decisions. **Annals of Science**, 49(1), 213-235.
- Bartolini, D.; Stossberg, S. and Blochliger, H. (2016). Fiscal decentralization and regional disparities. **OECD Economic Department Working Papers**, 1330.
- Blochlinger, H.; Bartolini, D. and Stossberg, S. (2016). Does fiscal decentralization foster regional convergence. **OECD Economic Policy Paper**, 17.
- Boadway, R. and Shah A. (2009). **Fiscal Federalism: Principles and Practice of Multiorder Governance**. Cambridge: University Press.

- Bunyarat, Manoon. (2009). **Regional disparity and fiscal policy in Thailand**, Fiscal Policy Office, Ministry of Finance.
- Direk Patmasirivat and Pichit Ratchatapibhunphob. (2013). Fiscal Disparity and Equalizing Budget Expenditure: A Case Study of Bangkok Metropolitan Districts. **Thai Journal of Public Administration**, 11(1), 111-135.
- Direk Patmasirivat and Pichit Ratchatapibhunphob. (2014). Local Fiscal Disparity: Case Study of Thailand's Provincial Administrative Organization. **King Prajadhipok's Institute Journal**, 12(2): 52-76.
- Lessmann, C. (2014). Spatial inequality and development: Is there an inverted-U relationship?. **Journal of Development Economics**, 100, 35-51.
- North, D.C. (1990). **Institutions, Institutional Change and Economic Performance**. Cambridge: Cambridge University Press.
- Skoufias, E. and Oliveri, S. (2013). Geographic disparities in wellbeing and fiscal expenditures in Thailand 2000 versus 2009. **Journal of the Asia Pacific Economy**, 18(3), 359-381.
- Weerasak krueathep. (2011). **Fifteen year of decentralization in Thailand: research summaries and policy recommendation**. Bangkok: Chulalongkorn University Press (in Thai).
- _____. (2014). Bad luck or bad budgeting: A analysis of budgetary rules underpinning poor municipal conditions in Thailand. **Public Budgeting and Finance**, 34(3), 51-72.

การพัฒนาพฤติกรรมตามแนวทางพระโพธิสัตว์ ในคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร

Behavioral development according to the
bodhisatta approach in the Wimonkiet
Nithetsutta Scriptures

พระครูมนินท์จริยานุรักษ์¹

Phrakhrumuninchariyanuruk

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมตามหลักพระโพธิสัตว์ธรรมปิฎกในคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาพฤติกรรมของพระโพธิสัตว์ในคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตรและสรุปว่าพฤติกรรมของพระโพธิสัตว์ในธรรมปิฎก เป็นแนวคิดที่แสดงออกมาอย่างเป็นรูปธรรม ตามหลักพุทธธรรมที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกฝ่ายมหายาน การพัฒนาพฤติกรรมของพระโพธิสัตว์ตามคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร พระโพธิสัตว์เป็นบุคคลที่พัฒนาพฤติกรรมตนเอง เพื่อความเจริญก้าวหน้าแห่งตน ด้วยการตระหนักถึงปัญญาและกรุณาอย่างเสมอกัน พุทธศาสนมหายานเรียกว่า “โพธิสัตว์” เป็นแนวคิดที่ก่อตัวและพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องก่อนพุทธศตวรรษที่ 5 ประกอบด้วยหลักการตั้งปณิธาน ปฏิญญา หลักการสร้างบารมี 6 หลักการมีอุปปัมญญา 4 หรือ พรหมวิหาร 4 และหลักการ 3 อย่าง หลักการที่หนึ่งหลักมหาปัญญา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมีปัญญากว้างใหญ่และมีสติรู้แจ้งในหลักธรรม 2 ประการ คือ “บุคคลสุญญตาและธรรมสุญญ

---

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขาวิชาศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ตา” หลักการที่สองหลักมหากรุณา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องเป็นผู้มีจิตใจกรุณาต่อสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีขอบเขต และหลักการที่สามหลักมหาอุบาย พระโพธิสัตว์จะต้องมีวิธีการอันชาญฉลาดในการแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้เข้าถึงสัจธรรม

คำสำคัญ: การพัฒนาพฤติกรรม, หลักพระโพธิสัตว์ธรรมปิฎก, คัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร

Abstract

The Study The Development of Behavior Based on Scripture Bodhisattvadhamma in the Vimalakirtiniddesasutta Scripture is to study on the concept of Bodhisattva's behavior development In the Vimalakirtiniddesasutta Scripture. It was concluded that the behavior of the Bodhisattva in in the Vimalakirtiniddesasutta Scripture is the concept of materiality according to the Buddhist principles that appear in the Mahayana Tripitaka. The Bodhisattva is individual who must develop behavior for the advancement of oneself by recognizing to wisdom and compassion always equal. According to development of Mahayana Buddhism, the word that "Boddhisattva" is Formed and developed continuously before the 5th century BC. The concept of Bodhisattva's behavior development consisted of primal vow, stages of spiritual perfections achieved by a bodhisattva on 6 paths to Buddhahood, the Four Unbounded States or the Four Divine States of Mind by three Principles. Firstly, on Great Wisdom, the Bodhisattva must have great wisdom and enlightened in two SUÑÑATĀ (Emptiness), PuggalaSUÑÑATĀ and DharmaSUÑÑATĀ. Secondly, on Great compassion, he must be infinitely compassion for all living

creatures. Thirdly, on Great method, he must have wise method in introducing and teaching others to attain the Truth.

Keyword: The development of behavior, Scripture

Bodhisattvadhamma, the Vimalakirtiniddesasutta
Scripture.

บทนำ

พระวินัยปิฎกจุลวรรค พระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาท บันทึกการสังคายนาไว้ 2 ครั้ง การสังคายนาครั้งที่หนึ่ง พระมหากัสสปะเป็นประธาน เมื่อเสร็จการสังคายนาให้ผู้เข้าประชุมรับรองเนื้อหาที่ต่อมาถูกบันทึกเป็นคัมภีร์ตามที่สังคายนา แต่พระปุณณะผู้เข้ามาที่หลังปฏิเสธโดยสุภาพว่า “ข้าพเจ้าได้ฟังธรรมและพระวินัยจากพระโอษฐ์ของพระพุทธเจ้าเอง และจะขอตกลงไว้ตามที่ได้ฟังมาเป็นหลักฐานที่แสดงให้ว่า การสังคายนาครั้งแรกจึงยังไม่เกิดพระอภิธรรม มีแต่พระวินัยและพระสูตร การประชุมครั้งที่สองที่เมืองเวสาลี มีกล่าวไว้ในจุลวรรคว่า เกิดความเห็นไม่ตรงกันระหว่าง คณะภิกษุฝ่ายตะวันออกและตะวันตก ส่วนในหนังสือจดหมายเหตุวิปวงศ์ของฝ่ายลังกา ให้รายละเอียดเพิ่มเติมในการประชุมครั้งนี้ว่า คณะฝ่ายแพได้ประชุมต่างหากเรียกว่า “มหาสังคิติ รวบรวมคำสั่งสอนซึ่งต่อมาเป็นของนิกาย ‘มหาสังฆกะ’ ต่อมามีข้อสันนิษฐานว่าเป็น พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน” (Phiphob Tangkanasingha, 1964, p. 373-413) พระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน แม้จะหาข้อยุติที่แน่ชัดไม่ได้ ถึงช่วงเวลาที่ก่อกำเนิดแต่ต้องถือว่า คือ ความแตกแยกของพระพุทธศาสนากลายเป็นนิกายและสร้างฐานพุทธบริษัทของกันและกัน ภายใต้หลักธรรมวินัยของพระพุทธองค์ แม้จะแตกต่างกันด้านกระบวนการและวิธีการ แต่จุดหมายและเป้าหมายเดียวกันที่ชัดเจน คือ “ความหลุดพ้น และการดับทุกข์ พ้นทุกข์” พระพุทธเจ้าฝ่ายเถรวาทได้ดับขันธปรินิพพานไปแล้วเหลือไว้แต่หลักธรรมคำสอนเท่านั้นเป็นตัวแทนให้พุทธบริษัทน้อมนำไปประพฤติปฏิบัติ ส่วนพระโพธิสัตว์นั้น คือ มนุษย์ที่มีปณิธานแน่วแน่ว่า คือ

“พระพุทธเจ้าในอนาคต” และบำเพ็ญเพียรสร้างบารมีในแบบการประพฤติ และแนวดำเนินชีวิตที่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป สิ่งที่พระโพธิสัตว์ได้ประพฤติ ปฏิบัติในบางแง่มุมมองสะท้อนจากศาสตร์ร่วมสมัย ณ ปัจจุบัน เรียกว่า “พฤติกรรม” (behavior) และมีผู้ให้ความหมายของคำว่า “พฤติกรรม” เช่น Wade and Tavris (1999, p. 245); Zimbardo and Gerrig (1999, p. 3); Lahey, 2001, p. 5) นิยมแบ่งพฤติกรรมได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ สังเกตได้โดยชัดเจนแยกได้อีกเป็น 2 ชนิดคือ

1.1 พฤติกรรมที่สังเกตได้โดยไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การ พุด การหัวเราะ การร้องไห้

1.2 พฤติกรรมที่ต้องใช้เครื่องมือหรือการวิเคราะห์เชิง วิทยาศาสตร์ เช่น การเปลี่ยนแปลงของสารเคมีหรือปริมาณน้ำตาลในกระแส เลือด การทำงานของกระเพาะอาหารและลำไส้

2. พฤติกรรมภายในหรือ “ความในใจ” (Covert Behavior) เป็นพฤติกรรมที่เจ้าตัวเท่านั้นจึงจะรู้ดี

พฤติกรรมของพระโพธิสัตว์ในธรรมปิฎก

แนวคิดเรื่องโพธิสัตว์เป็นแนวคิดที่แสดงออกอย่างเป็นรูปธรรม ตาม หลักพุทธธรรม พระสูตรที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกและคำว่า “ธรรมปิฎก” คือ หมวดคัมภีร์ หรือ หน่วยย่อยของคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชาวพุทธทั่วไปรู้ดี อยู่แล้ว อันประกอบด้วย คัมภีร์ 3 ส่วน “ส่วนที่หนึ่งคือพระวินัย ส่วนที่สอง คือพระสูตร ส่วนที่สาม คือพระอภิธรรม” พระพุทธศาสนา มหายาน “พระ โพธิสัตว์ ใช้หลักจริยธรรมที่เป็นหลักการเชิงทฤษฎีเป็นแนวทางการดำเนิน ชีวิตจริง” แกนหลักของการดำเนินชีวิตของพระโพธิสัตว์ สามารถสังเคราะห์ ได้กับหลักจริยธรรมพระพุทธศาสนา มหายานอย่างสมบูรณ์ เมื่อนำ องค์ประกอบทั้งสองส่วนที่สำคัญของพระโพธิสัตว์ในพระพุทธศาสนา มหายาน คือ “แนวคิดเรื่องพุทธภาวะและแนวคิดพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ ประกอบด้วย บารมี 6 อุดมการณ์ มหาปัญญา มหากรุณา มหาอุบาย”

(Suwaphorn Naewchampa, 2011, p. 94) “แนวคิดเรื่องคุณค่าแห่งชีวิต หรือ แนวคิดเรื่องความเสมอภาคแห่งการบรรลุธรรม ซึ่งแนวคิดนี้สามารถ เชื่อมโยงให้เกิดข้อวัตรปฏิบัติบางประการของพระพุทธศาสนาหายานที่ แสดงออกถึงหลักการเรื่องความเมตตาตามหากรุณาและการดำเนินชีวิตของสรรพ สัตว์ซึ่งเป็นแกนหลักของระบบคำสอนของพระพุทธศาสนาหายาน คัมภีร์ “สัทธรรมปุณฑริกสูตร ได้สรุปว่า ในสหโลกธาตุนี้ ตถาคตมีพระโพธิสัตว์หลาย พันองค์ จำนวนเท่ากับเม็ดทรายใน 60 คงคาที่เรียงกันอยู่เป็นขบวน และใน จำนวนพระโพธิสัตว์มากมายดุจเม็ดทรายใน 60 คงคาที่นี้ พระโพธิสัตว์แต่ละ องค์ก็ยังมีขบวนของตนอีกเป็นจำนวนเท่ากัน” (Kumarchewa, 1994, p. 227) พระพุทธศาสนาหายานให้ความสำคัญต่อแนวคิดเรื่องความเป็นโพธิสัตว์ ต้องมีคุณธรรมมุ่งที่ความเมตตากรุณาต่อสรรพสัตว์เป็นเหตุผลหลัก แนวคิด ฝ่ายมหายานที่ยกการเข้าถึงปัญญาแห่งการบรรลุธรรมของสรรพสัตว์เท่าเทียม กับการโอบอุ้มช่วยเหลือสรรพชีวิตด้วยจิตกรุณา พระพุทธศาสนาหายานเห็นว่า ระหว่างปัญญาและกรุณานั้นไม่สามารถกล่าวได้ว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่ สูงกว่ากัน ต้องอาศัยซึ่งกันและกันเช่น “ไม่เพียงโพธิสัตว์มีโพธิจิต สัตว์ทั้งหลาย เหล่านั้นก็ประกอบอยู่ด้วยโพธิจิตเช่นเดียวกันการช่วยเหลือกันจึงเป็นเรื่องที่ ดำเนินไปตามธรรมชาติ” (Sumalee Mahanarongchai, 2007, p. 103)

การประพุดิตนของพระโพธิสัตว์ตามคัมภีร์วิมลเกียรตินิเทศสูตร

บุคคลที่พัฒนาความเจริญก้าวหน้าแห่งตนด้วยการตระหนักถึงปัญญา และกรุณาอย่างเสมอกันเช่นฝ่ายพุทธศาสนาหายาน เรียกว่า “โพธิสัตว์” ก่อ ตัวและพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องก่อนพุทธศตวรรษที่ 5 หลังจากพุทธศตวรรษ ที่ 6-9 นิกายมหายานได้แตกนิกายออกไปถึง 4 นิกาย คือ “นิกายมหายิมิกะ นิกายโยคจาร นิกายจิตตอมวาทและนิกายตันตระ” ได้เผยแผ่เข้าไปในประเทศ ต่างๆ งามมีความเจริญรุ่งเรืองในประเทศนั้นๆ แนวคิดของนิกายเหล่านี้มีความ แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดนิกายมหายิมิกะก็จะมุ่งเน้นคำสอนเรื่องทางสาย กลาง นิกายโยคจารจะมุ่งเน้นการยอมรับว่าทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเกิดมาจากจิต หรือ สรรพสิ่งคือจิต จิตเป็นตัวสร้างปรากฏการณ์ทั้งหลาย ความรู้ ความจริง

หรือแม้แต่ความหลุดพ้นแล้วเกิดขึ้นจากจิต นิกายจิตตมตวาทก็จะมุ่งเน้นไปที่จักภพมีพื้นฐานจากสมบูรณภาพ ภาวะอันเป็นแก่นเดิมของโลกเป็นความจริงแท้ ส่วนนิกายตันตระ มีคำสอนของนิกายที่เรียกว่า มันตรยาน ก็เพราะมันตระหรือมนต์อันเร้นลับมีบทบาทอย่างสำคัญที่เรียกว่า วัชรยาน ก็เพราะวัชรหรือสายฟ้าเป็นสัญลักษณ์ที่สำคัญและเรียกว่า “สัทธาน” แปลว่า ยานอันมีมาแต่กำเนิด เพราะมีคำสอนว่า “ความจริงอันสูงสุดนั้นมีมาแต่กำเนิดแล้วในชีวิตทุกชีวิตจะเห็นว่านิกายทั้ง 4 ทั้งแม้จะเป็นมหายานเช่นเดียวแต่คำสอนก็จะมี ความแตกต่างไปพระสูตรนี้มีกำเนิดราวปลายพุทธศตวรรษที่ 9 พระนาคารชุนได้รจนารรกกถามหาปรัชญาปารมิตาสูตร ปัจจุบันหายสาบสูญค้นหาไม่พบ แม้ในคัมภีร์ศึกษาสมุจจัยของพระสันติเทวะ (รจนาในราวพุทธศตวรรษที่ 13) ได้ยกข้อความในพระสูตรนี้มาอ้างไว้มากแห่ง ทำให้เราสามารถเห็นเค้าโครงพระสูตรนี้ในรูปสันสกฤต แต่มีใช้พระสูตรนี้ทั้งสูตร อย่างไรก็ตาม นับว่าเป็นโชคดีของวรรณคดีพระพุทธศาสนาหายนที่ได้มีผู้แปลถ่ายทอดรักษาไว้ในพากย์จีนพากย์ทิเบตครั้งโบราณกาล เฉพาะวิมลเกียรติในพากย์จีนแปลกันไว้ถึง 7 สำนวนด้วยกัน แต่เหลือตกทอดมาถึงปัจจุบันเพียง 3 สำนวนเท่านั้น คือ “หนึ่งฉบับแปลของอุบาสกจีเหลียน ในพุทธศตวรรษที่เจ็ด สองฉบับแปลของพระกุมารชีพ ในพุทธศตวรรษที่เก้า และสามฉบับแปลของพระสมณเฮียงจั้ง ในพุทธศตวรรษที่สิบเอ็ด” (Phrapreecha Tian-Kue (Pho-Ngern), 2018, pp. 4031-4040)

พระสูตรนี้พระพุทธศาสนาหายนนิกายเซ็นชอบและนิยมเป็นที่สุด ในพากย์จีนมีอยู่หลายฉบับ แต่ปัจจุบันมีอยู่ 3 ฉบับ ในญี่ปุ่นมีอรรถกถาอธิบายความในพระสูตรนี้เกือบทุกนิกาย ความในพระสูตรนี้เล่าว่า “ครั้งหนึ่ง วิมลเกียรติโพธิสัตว์ มิได้ไปร่วมประชุมเพราะป่วย พระพุทธองค์จึงสั่งให้ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายไปถามข่าวเกี่ยวกับความเจ็บไข้ของวิมลเกียรติโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ทั้งหลายก็อดเอื้อนไม่ยอมไป โดยอ้างเหตุว่า ตนเองมีค่าไม่สมควรจะไปให้คำแนะนำแก่วิมลเกียรติโพธิสัตว์ ตกลงพระมัญชุศรีโพธิสัตว์เป็นผู้ไปและได้ถามถึงสุขภาพของวิมลเกียรติโพธิสัตว์ ท่านได้ตอบด้วยคำพูดที่น่าจับใจว่า ความเจ็บไข้ของพระโพธิสัตว์เกิดจากมหากรุณาและมีอยู่ในเวลาที่สรรพสัตว์

ยังคงมีวิชา เมื่อใดความป่วยของสรรพสัตว์หมดสิ้นไปแล้ว เมื่อนั้นความป่วยไข้ของข้าพเจ้าจะหมดไปด้วย ข้าพเจ้าป่วยก็เพราะสรรพสัตว์ทั้งหลายป่วยจุดเด่นของวิมลเกียรติสูตรอยู่ตรงที่ว่า “การจะเป็นพระโพธิสัตว์และดำรงชีวิตตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นพระภิกษุใดๆ อาจปฏิบัติได้เหมือนกันหมด” (Sathian Podhinantha, 1973, p. t-n) พระโพธิสัตว์ในความหมายอันแท้จริงของสูตรนี้ คือ “การค้นหาคำเป็นพุทธในตัวเอง เต็มไปด้วยตณหานาประการเมื่อพบแล้วทำตัวให้บริสุทธิ์ ด้วยพลังศรัทธา บารมี 6 ปณิธาน 4 และอุตมการณ 3 เป็นหลักธรรมและข้อประพฤติตนของพระโพธิสัตว์ และสามารถนำพามนุษย์ไปสู่แนวทางความเป็นโพธิสัตว์บนฐานพุทธจริยธรรมของพระพุทธศาสนาหายานได้ ความเป็นโพธิสัตว์ในธรรมปิฎกของพระพุทธศาสนาหายานตามแนวพุทธศาสนาหายาน คัมภีร์วิมลเกียรติ ฉบับแปลเป็นไทยโดย “เสถียร โพธิ์นันทะ” จากภาษาจีนสมัยราชวงศ์ถัง มีภาพเขียนของพระโพธิสัตว์วิมลเกียรติ อยู่ในชุดแต่งกายคล้ายขุนนางอิริยาบถนั่ง ดูหน้าเลื่อมใสศรัทธาใจความในพระสูตร คือ “พระพุทธศาสนาหายานมีแนวคิดหลักอยู่ที่เรื่องความกรุณาต่อสรรพชีวิตที่จะต้องมีการแก้ปัญหาและกรุณาควบคู่กันไปจึงจะสามารถบรรลุโพธิภาวะได้ ถือเป็นเอกลักษณ์ของฝ่ายมหายาน และแนวทางการเสริมสร้างประพฤติกรรมเพื่อความเป็นโพธิสัตว์บนฐานพุทธธรรมของพระพุทธศาสนาหายานใช้กลวิธีการสอนและการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของโคเลเบิร์กมาพัฒนาตนเอง และสร้างกลไกให้เกิดกระบวนการสอน “การประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมเรื่อง ศรัทธาเป้าหมายความเป็นโพธิสัตว์ บารมี 6 ปณิธาน 4 และอุตมการณ 3 ดำเนินการสอนได้โดยอุบายและกลวิธีการสอนเพื่อให้พุทธศาสนิกชนจึงให้น้ำหนักกลับไปปฏิบัติ และ 3) ติดตามผลด้วยการประเมินการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม” (Phrapreecha Tian-Kue (Pho-Ngern), 2018, pp. 4031-4040)

ท่านวิมลเกียรติโพธิสัตว์ เป็นทั้งชื่อคนและชื่อคัมภีร์และเป็นคัมภีร์มหายานยุคต้นๆ ในพระไตรปิฎกฝ่ายเถรวาทไม่พบหลักฐานที่กล่าวถึง แต่เป็นคัมภีร์ที่บันทึกไว้โดยภาษาสันสกฤต และออกสู่ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะจีนสมัยราชวงศ์ถัง พระสูตรนี้เป็นพระสูตรฝ่ายมหายาน ไม่ปรากฏในพระไตรปิฎก

ฝ่ายเถรวาท สำหรับประเทศไทย เสถียร โพธิ์นันทะ ได้แปลไว้ รวม 14 ปริเฉท "เสถียร โพธิ์นันทะ" ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า เรื่องเศรษฐี "วิมลเกียรติ" เป็นตัวละครสำคัญในพระสูตรวิมลเกียรตินิเทศสูตรนี้มีความคล้ายคลึงกับเรื่องราวของ "จิตตคฤหบดี" ในพระสูตรฝ่ายเถรวาท และต้นฉบับพระสูตรในภาษาสันสกฤตได้หายสาบสูญไปแล้ว มีเพียงที่เหลือในภาษาจีนและภาษาทิเบต โดยฉบับภาษาจีนนั้นมีหลายสำนวน แต่ที่ได้รับการยกย่องในเชิงวรรณศิลป์ คือ ฉบับแปลของ "ท่านกุมารชีพ" วิมลเกียรตินิเทศสูตรได้รับการแปลสู่ภาษาไทยอย่างไพเราะงดงาม โดย "เสถียร โพธิ์นันทะ" ปีพุทธศักราช 2506 ครบทุกปริเฉท พระสูตรนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นพระสูตรที่แสดงคำสอนฝ่ายมหายานไว้อย่างลึกซึ้งครบถ้วน อีกทั้งมีแนวดำเนินเรื่องที่น่าสนใจ แต่ที่ไม่น่าปลื้มและยินดีสำหรับพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระสูตรกล่าวยกย่องฆราวาสไว้มากกว่า "ฆราวาสมีปัญญายิ่งกว่าพระอรหันต์สาวกทั้งหลาย มีปัญญายิ่งกว่าเอตทัคคะด้านปัญญาเช่น พระสารีบุตรเสียด้วยซ้ำ มอญในมิตติพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท คือ พระสูตรที่พระสารีบุตรถูกทำหาย พระสารีบุตรเป็นตัวแทนปัญญาแบบเถรวาท คือ มีปัญญาที่ฉลาดหลักแหลมและแหลมคม เน้นความมีเหตุผลเชิงตรรกะ หรือความแม่นยำชัดเจนในอรรถและข้อธรรม ส่วนปัญญาแบบมหายาน ต้องมาจากความเข้าใจในสุญญตาและผลสานกับกรุณาได้ เนื้อหาและความโดยรวม กล่าวถึงการเข้าใจในสุญญตา การละทิ้งข้อขัดแย้งที่เป็นไปแต่ในเชิงรูปแบบ อุดมการณ์โพธิสัตว์แบบมหายาน การให้เกียรติฆราวาสและสตรีว่าไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าพุทธสาวกนักบวช โดยเค้าเรื่องเริ่มต้นจากเศรษฐีท่านหนึ่งมีนามว่า "วิมลเกียรติ" มีคุณธรรมสูงส่ง มีความเข้าใจในธรรมอันลึกซึ้งไพศาล แต่แสดงตนอย่างคนธรรมดา วันหนึ่งวิมลเกียรติป่วยนอนอยู่กับบ้าน ผู้คนทราบข่าวจึงมาเยี่ยม วิมลเกียรติแสดงธรรมว่า ด้วยการป่วย บรรดาราชอามาตย์ สมณพราหมณ์ คฤหบดีและชาวชนจำนวนหลายพันคน ต่างพากันมาเยี่ยมเยียนถามอาการไข้ถึงคฤหาสน์ ท่านจึงถือโอกาสที่คนเหล่านี้มาเยี่ยมแสดงธรรมว่า "ท่านผู้เจริญทั้งหลาย อันสรีรกายนี้ไม่แท้เที่ยง ปราศจากความกล้าแข็ง ปราศจากพลัง ปราศจากแก่นสาร เป็นสภาพมีอันเสื่อมโทรมโดยรวดเร็ว

ไม่เป็นที่ไว้วางใจได้ สรรีกายนี้เป็นทุกข์ เป็นที่เดือดร้อน เป็นที่ประชุมของโรค ท่านผู้เจริญทั้งหลาย สรรีกายดังนี้แล

บัณฑิตผู้มีปัญญาย่อมไม่หลงไหลเพลิดเพลิน สรรีระนี้อุปมาดังฟองน้ำ จักยุบคลามีได้ สรรีระนี้อุปมาดังต่อน้ำ เพราะไม่สามารถตั้งมั่นได้นาน สรรีระนี้อุปมาดังพยับแดด ท่านวิมลเกียรติได้กล่าวถึงโทษแห่งสรรีระไว้เป็นอเนกประการ พร้อมสรุปว่า “ท่านผู้เจริญทั้งหลาย สรรีกายนี้น่าเบื่อหน่ายเห็นปานฉะนี้ เพราะเหตุนี้แล ท่านทั้งหลายพึงยินดีในพระพุทธสรรีระ ช้อนั้นเพราะเหตุดังฤๅ เพราะ ว่า อันพระพุทธสรรีกายนั้น คือ พระธรรมกายนั่นเอง ย่อมเกิดมาจากปัญญาและคุณสมบัติเป็นอันมากจักประมาณมิได้ ... ท่านผู้เจริญทั้งหลาย ผู้ใดปรารถนาจักได้พระพุทธสรรีกายแลอาจตัดเสียซึ่งพยาธิโรคอันตรายของสรรพสัตว์ได้ขาด ผู้นั้นพึงตั้งจิตปณิธานในพระอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเถิด ” ในจำนวนบุคคลมากหน้าเหล่านั้น รวมถึง “พระมัญชุศรีโพธิสัตว์” อยู่ด้วยจึงได้ถามว่า “คฤหบดี พระโพธิสัตว์ผู้อาพาธอยู่จักพึงฝึกฝนอบรมจิตใจอย่างไรหนอ?” ท่านวิมลเกียรติตอบว่า “พระโพธิสัตว์ผู้อาพาธ พึงมนสิการในใจว่า ความเจ็บป่วยของเรานี้ แต่ละล้วนมีสมุฏฐานปัจจัยจากวิกัลปสัญญาพร้อมทั้งอาสวกิเลสในเบื้องอดีตชาติ โดยความจริงแล้ว ก็ไม่มีสภาวะที่ยืนยงใดๆ ใครเล่าที่เป็นผู้เสวยทุกข์จากความเจ็บป่วย (แท้จริงไม่มีผู้เจ็บป่วยเลย) ช้อนั้นเพราะเหตุเป็นไฉน? เพราะการประชุมแห่งมหาภูตรูปสี่ จึงบัญญัติเรียกว่าสรรีระ ... อนึ่ง ความเจ็บป่วยที่บังเกิดขึ้นเล่า ก็ล้วนมาจากความยึดถือใจตัวตนว่ามี (ฉัน) ดังนั้น จึงสมควรละความยึดถือในตัวตนเสียแล” “มาตรแม้วว่าบังเกิดทุกข์เวทนาเป็นไปเนื่องในสรรีระอยู่ไซ้ พึงมนสิการถึงสรรพสัตว์ในทุกข์ทุกขุม ซึ่งต้องเสวยทุกข์อยู่เป็นอันมาก พระโพธิสัตว์นั้นพึงยังมหากรุณาจิตให้อุบัติขึ้น กล่าวคือ เมื่อตัวของตนสามารถบำราบกำจัดทุกข์ให้พ่ายแพ้สูญหายไปอย่างไรแล ก็พึงช่วยสงเคราะห์บำราบกำจัดทุกข์ภัยแห่งหมู่สัตว์ดุจเดียวกัน ” พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ได้ถามท่านวิมลเกียรติคฤหบดีว่า “พระโพธิสัตว์ผู้ไปเยี่ยมเยียนพระโพธิสัตว์ผู้อาพาธอยู่ จักพึงปลอบโยนให้อิโวาทด้วยประการฉะนี้ไฉนหนอ?” ท่านวิมลเกียรติตอบว่า “พึงให้อิโวาทถึงความอนิจจังแห่งสรรีระ แต่อย่ากล่าวให้เกิดความรังเกียจเอือมระอาในสรรีระ พึงให้อิโวาทถึงความเป็นทุกข์แห่งสรรีระ

แต่อย่ากล่าวให้เกิดความยินดีในพระนิพพาน พึงให้อโวกถึงความเป็นอนัตตา แห่งสรีระ แต่ให้กล่าวให้เกิดวิริยะในการโปรดสรรพสัตว์ พึงให้อโวกถึงความเป็นบุญญาแห่งสรีระ แต่อย่ากล่าวหาว่าโดยที่สุดสิ่งทั้งปวงเป็นสภาพดัดบอบไม่เหลือ พึงให้อโวกถึงการขมาโทษก่อน แต่อย่ากล่าวโทษเหล่านั้นว่าเป็นสิ่งที่ได้กระทำมาแล้วในอดีต พึงอาศัยความเจ็บป่วยของตนเอง เปรียบเทียบไปถึงความป่วยเจ็บของสรรพสัตว์ แล้วแลเกิดความกรุณาต่อสัตว์เหล่านั้น พึงย้อนระลึกถึงความทุกข์ที่ตนได้เสวยมาแต่เบื้องอดีตชาติดินานไกล นับด้วยหลายอสงไขยกลับไปแล้วตั้งจิตให้มั่นอยู่ในกิจ ที่จักบำเพ็ญหิตานุหิตประโยชน์โปรดสรรพสัตว์ พึงระลึกถึงกุศลสมภารที่ตนได้สร้างสมมา ตั้งจิตอยู่ในวิสุทธิสมาอาชีวปฏิบัติ อย่าให้เกิดความทุกข์โศกเศร้า พึงตั้งอยู่ในวิริยภาพดำรงตนเป็นจอมแพทย์ในอันจักรักษาบำบัดพยาธิภัยแก่ปวงสัตว์ พระโพธิสัตว์จึงพลอบโยนให้อโวกแก่พระโพธิสัตว์ผู้อุปาธ ยังพระโพธิสัตว์ผู้อุปาธนั้นให้มีธรรมปิติบังเกิดขึ้นเป็นอยู่” (Khomkrit Ouitekeng, 2020, Online)

พุทธศาสนานิกายมหายาน มีแนวความคิดเรื่องพุทธภาวะหลังปรินิพพานว่า “พระพุทธเจ้าเมื่อได้แสดงตนว่า ปรีนิพพานแล้วนั้น ที่จริงหาได้เป็นการสิ้นสุดของพุทธภาวะไม่ การปรีนิพพานเป็นเพียงอุบายแห่งการสั่งสอนสรรพสัตว์เท่านั้น พระองค์ยังคงมีพุทธภาวะอยู่โดยสมบูรณ์ในรูปของสัมโภคกายสามารถที่จะรับรู้เรื่องราวต่างๆ ได้ และจะดำรงอยู่เช่นนี้ตลอดชั่วกาลนาน จนกว่าจะช่วยเหลือสรรพสัตว์ได้หมด พระองค์จึงจะเสด็จเข้าสู่พระนิพพาน” (Phrarachadammdiet (Rabaeb Thitayano), 1993, p. 75) ผลของการรวมตัวกันของคณะสงฆ์นิกายต่างๆ ในฝ่ายมหาสังฆิกะที่ตั้งเป็นลัทธิ นิกายใหม่ เพื่อจะปรับปรุงคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้ทันสมัยทันเหตุการณ์ สามารถที่จะแข่งขันกับศาสนาพราหมณ์-ฮินดู เริ่มกลับมาเฟื่องฟูขึ้นอีกครั้ง การปรับปรุงคำสอนของมหายานนั้น เป็นไปในสองแนว คือ แนวคิดที่ให้คนทุกคนปรารถนาพุทธภูมิ บำเพ็ญตนเป็นพระโพธิสัตว์ โดยมีพระบรมโพธิสัตว์เป็นที่พึ่ง และแนวแห่งการอธิบายพุทธธรรมโดยวิธีทางตรรกวิทยาและปรัชญาอันลึกซึ้งไพศาล ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนามหายานได้

กล่าวถึงยานในคัมภีร์สัทธรรมปุณฑริกสูตรและวิมลเกียรติที่ถูกกล่าวอ้างสรุปประเด็น 3 ประการ เพื่อมุ่งสู่ความหลุดพ้น ได้แก่

1. สวากยานหมายถึง ยานของพระสวากที่มุ่งสู่อรหัตตภูมิ ซึ่งรู้แจ้งในอริยสัจ 3 เพื่อข้ามพ้นวัฏสงสารเท่านั้น ไม่ได้หวังพุทธภูมิแต่อย่างใด มหายานจึงถือว่าสวากยานเป็นการทำประโยชน์เฉพาะตนในวงแคบและช่วยเหลือสรรพสัตว์ไปได้น้อย และที่สำคัญพระสวากที่จะหลุดพ้นได้จะต้องอาศัยคำชี้แนะสั่งสอนจากพระพุทธเจ้าก่อน เพราะไม่อาจหลุดพ้นได้ด้วยความสามารถของตนเพียงลำพัง

2. ปัจเจกยาน หมายถึง ยานของพระปัจเจกพุทธเจ้า ผู้รู้แจ้งด้วยตนเอง แต่ไม่อาจแสดงธรรมสั่งสอนผู้อื่นได้ เพราะมิได้สั่งสมจริตในการโปรดสรรพสัตว์อื่น

3. โพธิสัตว์ยาน หมายถึง ยานของพระโพธิสัตว์ผู้มีน้ำใจกว้างขวางประกอบด้วยพระมหากรุณาในสรรพสัตว์ ก้าวล่วงอรหัตตภูมิ จึงกล่าวได้ว่าโพธิสัตว์ยานเป็นการสร้างเหตุอันมีพุทธภูมิเป็นผล หรือกล่าวได้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในนิคายมหายานนั้น คือ พระโพธิสัตว์ที่ได้สร้างบารมีมาด้วยการช่วยสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์นั่นเอง (Sathian phantharangsri, 2000, p. 89)

ในบรรดายานทั้งสามอย่างนี้ แม้ว่าจะมีเป้าหมายอันเดียวกัน คือ “การหลุดพ้นจากกิเลสอาสวะ” แต่สำหรับพุทธศาสนิกชนฝ่ายมหายานยังคงถือว่า “โพธิสัตว์ยาน” เป็นทางที่สำคัญที่สุด ควรยกย่องไว้ในฐานะมหายานหรือ ยานที่ยิ่งใหญ่กว้างขวาง และควรยกย่องว่าเป็น อนุตตรยาน หรือ ยานที่ประเสริฐสูงสุด โดยมีข้ออุปมาที่นำฟังว่า เหมือนสัตว์ 3 ตัวคือ “กระต่าย ม้า และช้าง” ที่กำลังว่ายน้ำข้ามแม่น้ำคงคา กระต่ายไม่อาจหยั่งถึงพื้นดินได้จึงลอยน้ำข้ามไป ส่วนม้าบางครั้งก็หยั่งถึงบางครั้งก็หยั่งไม่ถึง ส่วนช้างนั้นย่อมหยั่งถึงพื้นดิน แม่น้ำคงคาเปรียบได้กับปฏิจจสมุปบาทซึ่งเป็นธรรมอันลึกซึ้ง วิธีข้ามไปของกระต่ายเปรียบได้กับสวากยาน ม้าข้ามเปรียบได้กับปัจเจกยาน ส่วนช้างข้ามเปรียบได้กับโพธิสัตว์ยาน ซึ่งเป็นยานของพระตถาคตเจ้าทั้งหลาย แนวคิดเรื่องตริยาน สะท้อนให้เห็นรากฐานความเชื่อของมหายานที่มองว่า ทางหลุดพ้น สายเดิมหรือสายเถรวาทนั้นเป็นทางแคบที่มุ่งเน้นเฉพาะคนบางกลุ่ม

กล่าวคือผู้ที่หุดพันด้วยสาวกยานได้จะต้องเป็นพระอรหันต์ผู้มีปัญญาและประกอบความเพียรมาแล้วอย่างยิ่งยวดเท่านั้น อีกทั้งผลสำเร็จที่เกิดจากความหลุดพ้นดังกล่าว ก็เป็นไปเพื่อประโยชน์แก่บุคคลผู้นั้น เพียงผู้เดียว ฉะนั้นจึงดูเหมือนว่าได้ละเลยคนส่วนใหญ่ที่ยังดำรงอยู่ในโลกไปเสีย ในขณะที่โพธิสัตว์ยานของฝ่ายมหายานกลับเป็นเหมือนพาหนะใหญ่ที่สามารถรับคนทุกประเภท ทุกชนชั้นวรรณะ ทุกเพศทุกวัย ทุกสาขาอาชีพ โดยไม่เคยปฏิเสธ หรือจำกัดว่าเป็นผู้ใด จึงควรยกย่องว่าเป็นยานอันสูงสุดเพราะสามารถช่วยเหลือสรรพสัตว์ไปได้มากที่สุดนั่นเอง”(Sathian phantharangsri, 2000, p. 95)

สัทธรรมปุณฑริกสูตรเป็นพระสูตรที่สำคัญในพระพุทธศาสนาฝ่ายมหายาน เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนิกชนมหายานโดยเฉพาะชาวจีนและประเทศในเอเชียตะวันออก เวลาการแต่งพระสูตรนั้น ไม่มีมติที่แน่นอน บ้างก็ว่าหลายร้อยปีหลังพุทธปรินิพพาน บ้างก็ว่าแต่งขึ้นในราวพุทธศักราช 300 เป็นอย่างรวดเร็ว แต่ต้นฉบับสันสกฤตที่ค้นพบในเนปาลล้วนมีอายุหลังพุทธกาลราว 1,500 ปีทั้งสิ้น แม้ฉบับแปลของทิเบตก็มีอายุประมาณพุทธศตวรรษที่ 15 วินเตอร์นิตซ์ได้เสนอความเห็นว่ พระนาคราชได้อ้างถึงข้อความจากสัทธรรมปุณฑริกสูตรอยู่หลายตอน เพราะฉะนั้นต้นฉบับเดิมย่อมต้องมีอยู่แล้วในพุทธศักราช 693 จึงสันนิษฐานได้ว่า “สัทธรรมปุณฑริกสูตรน่าจะมีความเก่าแก่กว่าพุทธศตวรรษที่ 6 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ความคิดแบบมหายานพัฒนาขึ้นอย่างสมบูรณ์แล้วในอินเดีย” พระสูตรนี้มีด้วยกัน 3 ภาค หรือยาน ได้แก่ “สาวกยาน (ศรวกยาน) ปัจเจกพุทธยาน (ปรตเจกพุทธยาน) และโพธิสัตว์ยาน (โพธิสตถวยาน)” แต่มีใช้หนทางที่ต่างกัน 3 สาย อันจะนำไปสู่เป้าหมาย 3 อย่างต่างกัน ทว่าเป็นหนทางหนึ่งเดียวที่จะนำไปสู่เป้าหมายหนึ่งเดียวในสัทธรรมปุณฑริกสูตรได้กล่าวถึงพระศรีอริยเมตไตรยว่าเป็นพระมาโนจิตพุทธเจ้า คือ พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่เสด็จมาตรัสรู้ในโลกมนุษย์ เป็นผู้ซึ่งได้สำเร็จพระโพธิญาณ โดยอาศัยที่ได้สวैयाพระชาติเป็นพระโพธิสัตว์มาแล้วเป็นลำดับ ซึ่งโดยแท้ที่จริงแล้วพระมาโนจิตพุทธเจ้านี้ คือพระฌานิพุทธะที่แบ่งภาคลงมาเกิดเพื่อการแสดงธรรมโปรดสัตว์โลกนั่นเอง การที่ท่าเช่นนี้เป็นเพียงแต่มายาแสดงให้เห็นและเข้าใจว่าเป็นเช่นนั้นจริง เพื่อช่วยส่งเสริมสรรพสัตว์ที่ย่อหย่อนความ

เพียรให้มีมานะที่จะปฏิบัติธรรมมากยิ่งขึ้นเท่านั้น ตัวอย่างของพระมานุชิพุทธเจ้าได้แก่ พระศรีศากยมนีพุทธเจ้าหรือพระสมณโคตม พระกัสสปพุทธเจ้า พระโกนาคมนพุทธเจ้า และพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งหลายที่มาตรัสรู้ในมนุษยโลกนี้ สัทธรรมปุณทริกสูตรกล่าวถึงพุทธภาวะหลังปรินิพพาน เนื่องจากพระพุทธศาสนาหายานมีความเชื่ออยู่ว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้อุบัติขึ้นในมนุษยโลก เพื่อทำหน้าที่สั่งสอนธรรมแก่สรรพสัตว์ทั้งหลายนั้นจะอยู่ในรูปของนิรมาณกาย ยังมีการเกิด แก่ เจ็บและตาย เหมือนมนุษย์ธรรมดาทั่วไปที่ตกอยู่ในไตรลักษณ์ เมื่อพระองค์ได้สั่งสอนสรรพสัตว์เป็นระยะเวลาอันเหมาะสมแก่ยุคกาลแล้ว ร่างกายก็จะแตกดับ เหมือนสังขารแห่งปุถุชนทั่วไป และมหายานยังมีความเชื่อว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ปรินิพพานไปนั้น หาได้เป็นการสิ้นสุดพุทธภาวะไม่ พระองค์ยังคงทรงดำรงอยู่ตลอดกาล ปรากฏเรื่องราวอยู่ในคัมภีร์ สัทธรรมปุณทริกสูตร “แต่เพื่อสร้างพืชกุศลในสรรพสัตว์ ผู้มีวิถีการดำเนินชีวิตที่ต่างกัน และประพฤติกปฏิบัติตามความเข้าใจที่ต่างกัน พระองค์ทรงแสดงธรรมบรรยายต่างๆ ด้วยหลักพื้นฐานที่แตกต่างกันพระตถาคตเจ้า ผู้ได้ตรัสรู้พระสัมโพธิญาณนานแล้วทรงมีพระชนมายุกาลอันไม่จำกัด พระองค์ทรงเป็นอยู่ตลอดไป โดยไม่ดับสูญ แต่ทรงแสดงว่ามีการเสด็จดับขันธปรินิพพานเพื่อสั่งสอนผู้ที่ยังศึกษาอยู่กุลบุตรทั้งหลาย แม้ขณะนี้ตถาคตก็ยังมีได้ทำโพธิสัตว์มรรค แต่อดีตให้สมบูรณ์ และพระชนมายุกาลของพระตถาคตก็ยังไม่เต็ม กุลบุตรทั้งหลาย ตถาคตยังมีพระชนมายุกาลอีก 2 เท่าของหลายร้อยพันหมื่นโกฏิกลีบ ก่อนที่อายุของตถาคตจะเต็ม ตถาคตประกาศการเสด็จดับขันธปรินิพพาน กุลบุตรทั้งหลาย ทั้งๆ ที่ตถาคตเองยังไม่ดับขันธฯ กุลบุตรทั้งหลายตถาคตสามารถน้อมนำสรรพสัตว์ทั้งหลายให้ถึงพร้อมด้วยเหตุนี้ตถาคตจึงประกาศการดับขันธ ปรินิพพาน ทั้งๆ ที่พระองค์มิได้ทรงดับขันธฯ จจริง เพื่อประโยชน์ของสรรพสัตว์ทั้งหลายที่ยังศึกษาอยู่ กุลบุตรทั้งหลายนี้เป็นวิธีการสอนของพระตถาคต” (Chatsumalaya Kabilasingha, 1982, pp. 274-275) ตามคติมหายาน บุคคลผู้ต้องการสร้างบารมีเพื่อเข้าสู่พุทธภาวะจะต้องดำเนินตามโพธิสัตว์ จริยา ที่เรียกว่า “โพธิสัตว์มรรค” เมื่อปฏิบัติโพธิสัตว์มรรคได้อย่างสมบูรณ์ก็ย่อมจะเข้าถึงพุทธภูมิ ซึ่งลักษณะของการบำเพ็ญบารมี จะต้อง

ประกอบไปด้วยหลักการปฏิบัติ ดังนี้ “หลักการตั้งปณิธาน หรือปณิญา หลักการสร้างบารมี 6 หลักการมีอุปปณิญา 4 หรือ พรหมวิหาร 4 หลักการ 3 อย่าง

1. การตั้งปณิธาน หรือปณิญา คือความตั้งใจอันแน่วแน่มั่นคงในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันเป็นเป้าหมายแห่งพระโพธิสัตว์ผู้มุ่งสู่พุทธภูมิ มี 4 ประการ คือ

- 1.1 เราจะต้องโปรดสัตว์ทั้งหลายให้หมดสิ้น
- 1.2 เราจะต้องทำลายกิเลสให้สิ้นไป
- 1.3 เราจะต้องศึกษาพระธรรมทั้งหมดให้เจนจบ
- 1.4 เราจะต้องบรรลुพุทธภูมิให้จงได้

2. การสร้างบารมี 6 บารมี หมายถึง คุณธรรมหรือคุณสมบัติเป็นเหตุให้ถึงฝั่ง คือ ความสำเร็จต่างๆ ตามที่บุคคลได้ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ทศชนะฝ่ายมหายาน 6 ประการ ดังนี้ “ประการที่หนึ่ง ทานบารมี หมายถึง พระโพธิสัตว์มีภาวะทางจิตใจที่ยินดีในการเสียสละตั้งแต่ทรัพย์สินภายนอกสิ่งที่ตนเองมีอยู่จนกระทั่งบุตร ภรรยา และชีวิตของตนเอง เพื่ออุดมการณ์อันสูงสุด ประการที่สอง ศีลบารมี หมายถึง การที่พระโพธิสัตว์มีความตั้งใจแน่วแน่ในการรักษาศีลหรือข้อปฏิบัติของตนเอง และยอมอุทิศแม้กระทั่งชีวิตเพื่อการทำศีลให้บริสุทธิ์ ประการที่สาม ขันติบารมี หมายถึง การที่พระโพธิสัตว์ ย่อมเป็นผู้มีสภาวะของจิตใจที่สามารถจะอดทน อดกลั้นต่อภาวะแห่งการยั่วยุจากภายนอก สามารถอดทนต่อความทุกข์ทรมานทุกอย่าง และในขณะที่มีความอดกลั้นนั้น พระโพธิสัตว์ย่อมมีแต่ความเมตตา การถ่อมตน ไม่โกรธตอบ ไม่มีความพยายาบาป และเป็นผู้ให้อภัยได้เสมอ ประการที่สี่ วิริยบารมี หมายถึง การที่พระโพธิสัตว์ ย่อมเป็นผู้มีความเพียรกล้าไม่ย่อท้อในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ สามารถแบกภาระหน้าที่ตามอุดมการณ์ของตนได้ตลอดชีวิต ประการที่ห้า ฌานบารมี หมายถึง การที่พระโพธิสัตว์จะต้องเป็นผู้ฝึกจิตของตนให้เป็นสมาธิอย่างสูง จนทำให้เกิด “ฌาน” สามารถที่จะใช้เป็นเครื่องขจัดอารมณ์ร้ายต่างๆ ในจิตใจของตนได้ และประการที่หก ปัญญาบารมี หมายถึง การที่พระโพธิสัตว์จะต้องมีความสามารถทางสติปัญญาเข้าใจสภาวะของสรรพสิ่งต่างๆ ได้ตามความเป็นจริง โดยจะต้องทำให้แจ้งในบุคคลสุญญตาและธรรมสุญญตา คือ เห็นบุคคล

และธรรมทั้งปวงเป็นของว่าง ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น” และความคิดในเรื่องการบำเพ็ญบารมีตานี้ก่อให้เกิดการเรียกพระโพธิสัตว์ว่า “เป็นวีระบุรุษเพราะเป็นผู้มีความวิริยะอุตสาหะในการที่จะทำในการต่างๆ โดยไม่สนใจตนเองว่าเป็นอย่างไร” (Suvín Ruksat, 2009, p. 74)

3. การมีอุปปมัญญา 4 หรือ พรหมวิหาร 4 คือ การอบรมจิตให้มีคุณสมบัติอันประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยแผ่ไปยังสรรพสัตว์ทั้งหลายไม่มีขอบเขตจำกัด ไม่มีประมาณ มีความเสมอกันในสัตว์ทั้งปวง ซึ่งคุณธรรมนี้เรียกว่า อุปปมัญญา หรืออุปปมาณ หฤทัย ดังนี้ “หนึ่งเมตตา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมุ่งการให้ความสุข ความปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์โดยไม่เลือกหน้า สองกรุณา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมุ่งการปลดปล่อยความทุกข์ของผู้อื่นให้หมดสิ้น โดยเห็นความทุกข์ผู้อื่นเสมอกับทุกข์ของตน หรือยิ่งกว่าของตน สามมุทิตา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมีจิตใจชื่นชมยินดีต่อความสุข และความสำเร็จของผู้อื่นไม่มีจิตอิจฉาริษยา สี่อุเบกขา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมีใจเป็นกลาง ไม่มีอคติใดๆ และไม่ยึดถือความดีที่ตนได้ทำแล้ว และไม่ปรารถนาการตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้น” และหลักการ 3 อย่าง ถือว่าเป็นหลักการประจำชีวิตในการดำเนินงานตามคติมหายาน อันประกอบด้วย

1. หลักมหาปัญญา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมีปัญญากว้างใหญ่ ประกอบด้วยสติ เป็นผู้รู้แจ้งในหลักธรรม 2 ประการ คือ บุคลุสญญตาและธรรมสุญญตา ไม่ตกอยู่ในอำนาจของกิเลสตัณหาแม้กระทั่งนิพพานก็ไม่ควรยึดมั่นถือมั่น

2. หลักมหากรุณา คือ พระโพธิสัตว์จะต้องเป็นผู้มีจิตใจกรุณาต่อสัตว์ทั้งหลายอย่างไม่มีขอบเขต พร้อมทั้งยินดีสละตนเองเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากทุกข์ แม้บางครั้งจะตกนรกแทนสรรพสัตว์เพื่อช่วยให้เขาพ้นทุกข์ก็ต้องทำ

3. หลักมหาอุบาย คือ พระโพธิสัตว์จะต้องมีวิธีการอันชาญฉลาดในการแนะนำสั่งสอนผู้อื่นให้เข้าถึงสัจธรรม (Wasin Intasara, 1998, pp. 9-33)

วิเคราะห์สรุปแนวทางการพัฒนาพฤติกรรม

พระโพธิสัตว์เป็นบุคคลที่มีความสำคัญแก่มวลมนุษยชาติ เพราะเป็นผู้มีศักยภาพทางสติปัญญา มีใจฝึกใฝ่จดจ่ออยู่ในคุณธรรมและบำเพ็ญเพียรในการสร้างบารมีเพื่อบรรลุปุริญาณและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้ามีปณิธานในการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้พ้นจากความทุกข์ จึงมีชีวิตอยู่ด้วยการพัฒนาตนให้บรรลุเป้าหมายและเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขของสรรพสัตว์อยู่เสมอซึ่งบุคคลที่จะบรรลุเป้าหมายอันสูงส่งนี้ได้ จำเป็นจะต้องบำเพ็ญคุณงามความดีอย่างยิ่งยวดมาก่อน ทั้งทาน ศีล เนกขัมมะ ปัญญา วิริยะ ขันติ สัจจะ อธิษฐาน เมตตา และอุเบกขา จำแนกออกเป็นบารมี 10 ทศ อุปบารมี 10 ทศ และปรมัตถบารมี 10 ทศ รวมเป็นบารมี 30 ทศ และบุคลิกภาพเป็นส่วนสำคัญของมนุษย์ในการที่จะช่วยส่งเสริมความสำเร็จในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียน การทำงาน การเข้าสังคม การยอมรับจากสังคม รวมถึงการบรรลุเป้าหมายสูงสุดของชีวิต ต้องอาศัยส่วนประกอบที่สำคัญนั่นคือบุคลิกภาพ ในมิติและทัศนะจิตวิทยาแล้วบุคลิกภาพหมายถึงรูปแบบพฤติกรรมการแสดงออกที่เป็นลักษณะเฉพาะตัว อันเป็นภาพสะท้อนความเป็นปัจเจกบุคคล รวมทั้งรูปแบบทางความคิดและอารมณ์ในการปรับตัวต่อสังคมสิ่งแวดล้อม ที่มีความคงตัวชัดเจน เป็นรูปแบบเฉพาะตัวทางด้านจิตวิทยา และเป็นกระบวนการทำงานของร่างกายที่ควบคุมพฤติกรรมและความคิด ทำให้บุคคลมีความแตกต่างจากคนอื่น บุคลิกภาพตามทัศนะพุทธศาสนานั้น คือ พฤติกรรม เป็นการกระทำของบุคคล ทั้งที่ปรากฏและไม่ปรากฏออกมา ภายนอก ซึ่งเป็นไปตามเจตจำนงหรือเจตนา ปัจจัยที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพพระโพธิสัตว์ หมายถึงสาเหตุที่ทำให้พระโพธิสัตว์แสดงออกทางพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจ อันเป็นลักษณะเฉพาะตัว การเห็นทุกข์ภัยในวัฏฏะสงสารการเน้นวิธีการหลุดพ้นด้วยปัญญาการได้เห็นลักษณะของพระพุทธเจ้าและได้รับพุทธพยากรณ์การมีจุดมุ่งหมายอันยิ่งใหญ่ การมีธรรมสโมสราน 8 การมีพุทธภูมิธรรมการมีอธิษฐานธรรมและการมีอชฌาสัย 6

วิมลเกียรติินิทเทศสูตร นับว่าเป็นพระสูตรสำคัญยิ่งสูตรหนึ่ง เพราะพระสูตรนี้ได้รับรวบรวมคำสอนที่เป็นแก่นแท้ของพระพุทธศาสนากายมหายานไว้ ทั้ง

ธรรมชั้นสูง (ปรมัตถธรรม) และธรรมทั่วไป (สมมติธรรม) ทั้งยังแสดงถ่ายทอดออกมาด้วยรูปบุคคลาธิฐาน มีลีลาชวนอ่านให้เกิดความเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้รับธรรมรสซึมซาบเข้าไปโดยมิรู้ตัว พระสูตรนี้ไม่ปรากฏมีในพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี แต่ผู้ศึกษาพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทก็ไม่ได้ปฏิเสธคุณค่าของพระสูตรนี้ เนื่องจากหลักธรรมที่ประกาศในพระสูตรนี้ ก็คงดำเนินไปตามแนวพระพุทธพจน์ คือ ในเรื่องของความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความไม่ทนอยู่ในสภาพเดิม (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตนหรือแก่นแท้ (อนัตตา) นั้นเอง แม้จะมีข้อแตกต่างบางประการก็เป็นเรื่องปลีกย่อยและเป็นสิ่งธรรมดาที่ต้องเป็นไปเช่นนั้น พระสูตรนี้มี 14 ปริเฉท ดังนี้ปริเฉทที่ 1 พระพุทธเกษตรวรรค ปริเฉทที่ 2 อุปายโกศลวรรค ปริเฉทที่ 3 สาวกวรรค ปริเฉทที่ 4 โพธิสัตว์วรรค ปริเฉทที่ 5 คิลานปฏิกขณวรรค ปริเฉทที่ 6 อจินไตยวรรค ปริเฉทที่ 7 สรรพสัตว์วิพัสสนาวรรค ปริเฉทที่ 8 พุทธภูมิวรรค ปริเฉทที่ 9 โอทวตธรรมทวารวรรค ปริเฉทที่ 10 สุกันโธปจิตพุทธรวรรค ปริเฉทที่ 11 โพธิสัตว์จริยาวรรค ปริเฉทที่ 12 อักโขภยะพุทธเกษตรพหุสณนวรรค ปริเฉทที่ 13 ธรรมปฏิบัติบูชาวรรค ปริเฉทที่ 14 ธรรมทนายาตวรรค (Sathian phantharangsri, 2000, pp. 124-125) พระสูตรนี้เป็นสูตรสำคัญในนิกายฉานหรือนิกายเซน มีการแปลจากภาษาสันสกฤตเป็นภาษาจีน 7 ฉบับ ในภาษาญี่ปุ่น มีหลายฉบับทั้งที่เป็นฉบับดั้งเดิมและคำอธิบาย โดยเฉพาะส่วนที่เป็นอรรถาธิบายนั้นเจ้าชายโชโตกุเป็นผู้นิพนธ์มากกว่าคนอื่น วิมลเกียรติินทพสูตรมีเนื้อหาเช่นเดียวกับอวตังสกลสูตรหลายอย่าง โดยมี คำสอนว่า การหลุดพ้น (ทางแห่งพุทธภาวะ) ไม่ได้เป็นทางเฉพาะของพระภิกษุหรือภิกษุณีซึ่งเป็นผู้ประพาศพิภพธรรมเท่านั้น แต่พุทธภาวะย่อมมีอยู่ในบุคคลทั่วไป (ผู้ครองเรือน) ด้วย บุคคลเมื่อจะทำจิตใจให้ผ่องแผ้วเพื่อเข้าสู่พุทธภาวะได้ ถ้าหากได้ใช้ความพยายามขจัดกิเลสได้ พุทธภาวะจึงมีอยู่ได้ทั้งในหมู่ผู้ครองเรือนและไม่ ครองเรือน เนื้อหาของพระสูตร กล่าวถึงอุบาสกคนหนึ่งมีชื่อว่า วิมลเกียรติ เป็นพระโพธิสัตว์ผู้ครองเรือน (ไม่ได้ออกบวช) วันหนึ่งเมื่อมีการประชุมพระสาวกโดยมีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน วิมลเกียรติอุบาสกป่วยจึงไม่ได้เข้าร่วมประชุมด้วย พระพุทธเจ้าจึงรับสั่งให้อุบาสกอื่นและพระโพธิสัตว์อื่นๆ ที่ประชุมกันอยู่ออกไปดูอาการและถามอาการป่วย

ของวิมลเกียรติ ปรากฏว่าไม่มีผู้ใดกล้ารับคำสั่ง โดยได้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ตนเป็นผู้ไม่สมควร เพราะปัญญาและบารมีไม่สามารถสู้วิมลเกียรติได้ ที่สุดพระมัญชุศรีโพธิสัตว์เป็นผู้รับคำสั่งไปเยี่ยมอาการของวิมลเกียรติ วิมลเกียรติโพธิสัตว์เมื่อถูกไต่ถามถึงอาการป่วย ได้ตอบพระมัญชุศรีโพธิสัตว์ว่า ความเจ็บป่วยของพระโพธิสัตว์ เนื่องมาจากการบำเพ็ญเมตตาธรรมแก่สรรพสัตว์ เพราะความไม่รู้ (อวิชชา) อย่างเดียวเท่านั้น สรรพสัตว์ทั้งหลายจึงต้องมีโรคภัย (พยาธิ) เบียดเบียนอยู่ ถ้าหากสรรพสัตว์หมดโรคภัย (พยาธิ) เบียดเบียนเมื่อใด เมื่อนั้น ข้าพเจ้าก็จะหมดโรคภัย (พยาธิ) เบียดเบียนด้วย การที่ข้าพเจ้าต้องมีการเจ็บป่วยอยู่ เพราะสัตว์ทั้งหลายยังมีภาวะเช่นเดียวกับข้าพเจ้า

จุดเด่นของวิมลเกียรตินิทเทศสูตร ได้แก่ การจะเป็นพระโพธิสัตว์และดำรงชีวิตตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์นั้น ไม่จำเป็นต้องเป็นพระภิกษุ ใครๆ ก็อาจปฏิบัติได้เหมือนกันหมด ความเป็นพุทธะนั้นอาจค้นพบได้แม้ในกระทั้งในชีวิตที่มีต้นเหตุ ความหมายอันแท้จริงของสูตรนี้ก็คือการค้นหาความเป็นพุทธะในตัวเอง ซึ่งเต็มไปด้วยต้นเหตุอันน่าประหลาดใจให้พบแล้ว ทำตัวให้บริสุทธิ์ เมื่อพระผู้มีพระภาคแสดงพระธรรมบรรยายนี้แล้วสานลง “ท่านวิมลเกียรติ พระมัญชุศรีโพธิสัตว์ พระสารีบุตรเถระเจ้า พระอานนทเถระเจ้า เป็นต้น” พร้อมทั้งบรรดาทวยเทพ อสูรที่ประชุมกันอยู่นั้น เมื่อได้สดับพระพุทธภาษิต ต่างก็มีโสมนัสปริตราเรงในธรรม มีศรัทธาปราสาทะ น้อมรับปฏิบัติตาม พระโพธิสัตว์คือ ผู้ที่ยึดถือเอาพระพุทธเจ้าเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตพระพุทธเจ้าคือ บุคคลในอุดมคติของพระโพธิสัตว์ที่พระโพธิสัตว์จะต้องบำเพ็ญบารมีธรรมให้ครบถ้วนบริบูรณ์ เพื่อก้าวเข้าสู่ฐานะอันเป็นความสำเร็จสูงสุดเช่นเดียวกับพระพุทธเจ้าทุกพระองค์แล้วดำเนินตามพุทธกิจที่พึงปฏิบัติ คือ การกระทำตามปณิธานที่ได้วางไว้ กล่าวคือ จักได้เป็นพระพุทธเจ้าแล้วทำการช่วยเหลือสรรพสัตว์ให้ข้ามพ้นวิภังขาร การที่บุคคลได้บรรลุถึงพระโพธิญาณ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การอุบัติขึ้นของพระพุทธเจ้านั้นเกิดขึ้นได้ยาก บุคคลผู้จะบรรลุ พระโพธิญาณได้นั้นจึงจำต้องบำเพ็ญบารมีธรรมเป็นเวลานานยิ่ง เมื่อบุคคลผู้นั้นได้ชื่อว่า เป็นพระโพธิสัตว์ นั้นหมายความว่าเขาย่อมต้องประสบกับความลำบากในชีวิตนานัปประการ นับตั้งแต่การต้องจำยอมสละทรัพย์สินภายนอกร่างกายเป็น

เบื้องต้น จนถึงการยอมสละชีวิตของตนเข้าแลกเป็นที่สุดและการปฏิบัติ เช่นนั้นก็ต้องประกอบไปด้วยความเต็มใจของตน หากไม่สามารถปฏิบัติได้ ความหมายของคำว่าพระโพธิสัตว์ในตัวบุคคลนั้นก็ไม่สามารถเกิดขึ้นตามมา แม้พระโพธิสัตว์จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องแลกด้วยชีวิตแต่พระโพธิสัตว์ก็เชื่อว่าหว่านหว่านต่อสถานการณ์เช่นนั้นไม่ ตรงกันข้ามพระโพธิสัตว์กลับมีใจ มุ่งมั่นเด็ดเดี่ยวพร้อมที่จะเผชิญกับสถานการณ์ที่ประสบอย่างเต็มที่ และยินดี ด้วยมุ่งมั่นที่จะอุทิศตนเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น โดยหวังให้คุณธรรมความดีที่บำเพ็ญนั้นเป็นปัจจัยให้ได้บรรลุพระสัพพัญญุตญาณในกาลเบื้องหน้า

bibliography

- Arthur Wright. (1954). **“Biography and Hagiography Hui-chiao’s Lives of Eminent Monks”**. in Silver Jubilee Volume of the Zinbun-Kagaku-Kenkyu-syo (Kyoto, 1954): 383-432.
- Albert Dalia. (1987). **“The ‘Political Career’ of the Buddhist Historian Tsang-ning”**. in David Chappell, ed., **Buddhist and Taoist Practice in Medieval Chinese Society**, Asian Studies at Hawaii, no. 34. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Conze, Edward. (1973). **Buddhist Scripture**. London: Penguin Book.
- Chatsumalaya Kabilasingha. (1982). (Translate). **Saddharmapundarikasūtra**. Bangkok: Prayoonwong Company Limited.
- D.T. Suzuki. (1973). **Outline of Mahayana Buddhism**. New York: Schocken Book.
- Davids, Rhys. (1973). **Buddhism India**. Patna: Indological Book House.

- Dayal H. (1970). **The Bodhisattva Doctrine in Buddhist Sanskrit Literature**. Delhi: Motilal Banarasidass.
- Dutt, Nalinaksha. (1977). **Mahayana Buddhism**. Delhi: Motilal Banarasidass.
- David M. Waterhouse, ed. (2005). **The Origins of Himalayan Studies: Brian Houghton Hodgson in Nepal and Darjeeling 1820-1858**. New York: Routledge Curzon.
- John Maraldo. (1985). “A Review of Some Approaches to Hermeneutics and Historicity in the Study of Buddhism”. Shin Buddhist Comprehensive Research institute Annual Memoirs.
- John R. McRae. (1986). **The Northern School and the Formation of Early Chan Buddhism, Studies in East Asian Buddhism, no.3**. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Khomkrit Ouitekeng. (2020). **Wimonkiet Nittes sutta: When the Bodhisattva visited his sick Bodhisattva friend**. Matichon Weekly Journal. (No. 3 - April 9, 2563). [Online]: https://www.matichonweekly.com/column/article_294263.
- Kenelm Burridge. (1969). **New Heaven New Earth: A Study of Millenarian Activities**. New York: Schocken Books.
- Kimura, Ryukan. (1978). **History of Term Hinayana and Mahayana and The Origin of Mahayana Buddhism**. Patana: Indological Book.
- Lahey, B. (2001). **Psychology an introduction**. New York: McGraw-Hill.
- McGovern, W. M. (196). **An Introduction to Mahayana Buddhism**. Vanarasi: Sahityaratan Malakarijalaya.

- Nariman Gushtaspshah Kaikhushro. (1992). **Literary history of Sanskrit Buddhist**. Delhi: Motilal Banarasidass.
- Sathian phantharangsi, (2000). **Mahayana Buddhism**. Bangkok: SukhapapJai Publishing House.
- Suvin Ruksat. (2009). **Mahayana Buddhism**. Bangkok: Bangkok Block.
- Suwaphorn Naewchampa. (2011). "Studying the development of the concept of the Bodhisattva's ideals". **A Dissertation Degree of Doctor of Department of Buddhism**. Graduate School: Mahachulalongkorn rajavidyalaya University.
- Sumalee Mahanarongchai. (2007). **Mahayana Human-Language**. Bangkok: Amarin Publishing.
- Phrapreecha Tian-Kue (Pho-Ngern). (2018). A Strengthening guideline of the Bodhisattva on the Ethical base of Mahayana Buddhism On Buddhist Psychology. **A Dissertation for the Degree of Doctor of Philosophy (Buddhist Psychology)**. Graduate School: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.
- Phrarachadammadiet (Rabaeb Thitayano). (1993). **History of Buddhism**. Bangkok: Mahamakut Buddhist University Press.
- Wade, C. & Tavis, C. (1999). **Psychology**. New York: McGraw-Hall.
- Wasin Intasara. (1998). **Mahayana Buddhism**. (4th). Bangkok: Ramkhamhaeng University.
- Zimbardo, P. & Gerrig, R. (1999). **Psychology and Life**. (5th). New York: Harper-Collins.

แนวทางการนำอัตลักษณ์สู่การสื่อความหมายเพื่อ ส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

Guidelines for Bringing Identity to Interpret to Promote Community-based Tourism

เมธาวี จำเนียร¹

Methawee Chamnian

กรกฎ จำเนียร²

Korrakot Chamnian

ทัศนาวดี แก้วสนิท³

Thatsanawadi Kaeosanit

บทคัดย่อ

ธุรกิจการท่องเที่ยวถือเป็นธุรกิจที่ช่วยสร้างรายได้ให้แก่ประชาชน และสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่ประเทศตลอดมา ซึ่งประเทศไทยมีทรัพยากรทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่สามารถดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวจากทั่วทุกมุมโลกให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศ ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือ community-based tourism ถือเป็นลักษณะการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวที่ต้องการเข้าไปเรียนรู้อัตลักษณ์ และเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวจากวิถีชีวิตของชุมชนที่ได้ไปท่องเที่ยวอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตาม นักท่องเที่ยวจะไม่เกิดความรู้ความเข้าใจหรือเกิดการเรียนรู้เลย หากไม่ได้รับรู้เรื่องราว ความหมาย ความเป็นมาของสิ่งที่ได้ไปท่องเที่ยวพบเจอ บทความชิ้นนี้จึงต้องการสื่อสารแนวทางการสื่อความหมายของการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชุมชนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ โดยการเข้าใจ

---

^{1, 2} ผู้ช่วยศาสตราจารย์, ดร. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช

³ ดร. หลักสูตรนิเทศศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

วิธีการสื่อความหมายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ การสนใจและความต้องการเข้ามาเที่ยวในชุมชน ซึ่งการสื่อความหมายควรคำนึงถึงทุกองค์ประกอบของการสื่อสาร การสื่อความหมายควรดำเนินการทั้งก่อนระหว่าง และหลังการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว และแนวทางในการพัฒนาใจความเนื้อเรื่องเพื่อสื่อความหมาย อัตลักษณ์ชุมชนดังกล่าวควรประกอบด้วยการศึกษารายละเอียดข้อมูลการท่องเที่ยวที่ต้องการนำเสนอ วิเคราะห์หาความโดดเด่นของข้อมูล จากนั้นค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม และระบุเนื้อเรื่องใจความสำคัญ นำเสนอที่สำคัญที่สุดโดดเด่นที่สุดไปยังนักท่องเที่ยว จากนั้นการเขียนหรือนำเสนอเนื้อเรื่องควรเชื่อมคุณค่าและความสำคัญที่นักท่องเที่ยวควรจะได้รับทราบและเรียนรู้ และนำข้อมูลเชิงลึกมานำเสนอให้ครอบคลุมทุกด้านตามที่นักท่องเที่ยวต้องการ

คำสำคัญ: อัตลักษณ์, สื่อความหมาย, การท่องเที่ยวโดยชุมชน

Abstract

Tourism business has always been a business that generate income for people and generate economic value for the country. Thailand has natural and cultural resources that are unique and attract tourists' interest from all over the world to travel in the country. At present, community-based tourism is a popular tourism style from tourists who want to learn identity and gain experience tourism from the way of life of the community. However, tourists will not have any knowledge, understanding, or learning if they do not know the story, meaning, or history of things that have been traveled. This article therefore wants to present approaches for interpreting community-based tourism that can be utilized by the community. They will understand the approaches to interpret to tourists to perceive interest and

demand to travel in the community. Interpretation should be aware of all elements of communication and it should be carried out in pre-travel plan process, travelling process and post travel process. The approaches to develop story to interpret are to analyze the outstanding data, do more research and state the best main story which is most outstanding to tourists. Then, writing or presenting the story should connect the values and importance that tourists should know and learn and present all insight story aspects as the traveler needs.

Keywords: Identity, Interpretation, Community-based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีพื้นฐานมาจากการดำเนินการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน เพื่อคนในชุมชนนั้น ควรดึงเอาเสน่ห์ความเป็นชุมชนออกมาขายนักท่องเที่ยวให้มีความต้องการเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ซึ่งเสน่ห์ที่ตัวนี้ มาจาก “อัตลักษณ์” หรือความเป็นตัวตนของแต่ละบุคคลหรือสถานที่ รวมถึงสิ่งของแต่ละชนิด ชุมชนสามารถนำความเฉพาะตัวมาใช้ในสร้างมูลค่าในเชิงพาณิชย์หรือคุณค่าทางสังคมได้ หากอัตลักษณ์เหล่านั้น สามารถดึงดูดความสนใจของกลุ่มเป้าหมายได้ ผ่านการสื่อความหมายที่ชัดเจน ถูกต้อง และ น่าสนใจ

ในเชิงการท่องเที่ยว การสื่อความหมายที่ดีได้รับการกล่าวถึงมากขึ้นเรื่อยๆ หน่วยงานที่ส่งเสริมการด้านการท่องเที่ยว หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นต่างให้ความสำคัญกับการสื่อความหมายการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่กำลังอยู่ในกระแสความสนใจของนักท่องเที่ยวปัจจุบัน ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ตัวนี้ คือ การนำเสนอความเป็น “ท้องถิ่น” (local) การดึงเอาเสน่ห์ของสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ความคิด ความเชื่อ ภูมิปัญญา รวมถึง

วิถีชีวิตของท้องถิ่นนั้นๆ เอามานำเสนออย่างน่าสนใจเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเรียนรู้และสร้างประสบการณ์การท่องเที่ยวของตนเอง ผ่านการได้สัมผัสความเป็นท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆ

อัตลักษณ์ : จุดเริ่มต้นความน่าสนใจ

ในเบื้องต้น คณะผู้เขียนขอเสนอความหมายของอัตลักษณ์ ซึ่งตามความหมายของคณะกรรมการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติว่า คำดังกล่าว ประกอบด้วยคำว่า อัต (อัต-ตะ) ซึ่งหมายถึง ตน หรือ ตัวเอง กับ ลักษณะ ซึ่งหมายถึง สมบัติเฉพาะตัว คำว่า อัตลักษณ์ ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า identity หมายถึง ผลรวมของลักษณะเฉพาะของสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งทำให้สิ่งนั้นเป็นที่รู้จักหรือ จำได้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, ม.ป.ป.)

ไพโรจน์ วิไลสุข (2557, หน้า 39) ให้ความหมาย อัตลักษณ์ขององค์การ ซึ่งในที่นี้คือ ชุมชน (identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะซึ่งทำให้แตกต่างจากคนอื่นหรือสิ่งอื่น ความเป็นเอกลักษณ์ซึ่งทำให้คนอื่นจดจำได้ อัตลักษณ์ขององค์การจึงหมายถึงลักษณะเฉพาะขององค์การหรือตัวตนอันเป็นคุณลักษณะพิเศษซึ่งไม่เหมือนองค์การอื่น

กาญจนา แก้วเทพ (2557, หน้า 157-158) อธิบายว่า คำว่าเอกลักษณ์ หรืออัตลักษณ์ (Identity) เป็นเรื่องของ “ฉัน” และ “พวกเขา” ในส่วนที่เกี่ยวข้องประสบการณ์ชีวิต อุดมการณ์ สำนึก กฎเกณฑ์ พิธีกรรม ฯลฯ ที่ทำให้แตกต่างไปจาก “คนอื่นๆ” และ “พวกเขา”

อัตลักษณ์ของชุมชนจากข้อมูลข้างต้น จึงเป็นความเข้าใจตัวตนของตนเองของชุมชน จากนั้นจึงจะได้แสดงความเป็นตัวตนออกไป เพื่อสื่อสารให้ทุกคนเห็นว่า ชุมชนเรามีลักษณะอย่างไร ทำให้เกิดการรับรู้ของคนภายนอกที่มีต่อชุมชน

อัตลักษณ์สู่การสื่อความหมาย

จากความหมายของอัตลักษณ์ข้างต้น เนื่องจากอัตลักษณ์เป็นเรื่องของการสื่อสารเพื่อเกี่ยวโยงปัจเจกบุคคลเข้ากับความสัมพันธ์ระหว่าง “ความ

เป็นเรา” (Us) กับ “ความเป็นอื่น” (Them) ดังนั้น อัตลักษณ์จึงเกี่ยวข้องกับ “ความเป็นชุมชน” โดยตรง รวมทั้งยังเป็นตัวแปรสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน (สมสุข หินวิมาน, 2560, หน้า 15-21) โดยในแง่ของการท่องเที่ยว การจะทำให้นักท่องเที่ยวต้องการเข้าไปสัมผัสชุมชนได้อย่างแท้จริง ชุมชนจะต้องนำ “อัตลักษณ์” ไปสู่การ “สื่อความหมาย” หรือการสื่อสารเรื่องราวความเป็นเฉพาะของชุมชนอย่างน่าสนใจและต่อเนื่อง โดยเฉพาะหากต้องการนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนหรือการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

ทั้งนี้ เพราะการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ ของนักท่องเที่ยว อันประกอบด้วย การเรียนรู้ การสัมผัส การชื่นชมกับเอกลักษณ์ความงดงามของวัฒนธรรม คุณค่าทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ของกลุ่มชนอื่น ความแตกต่างทางวัฒนธรรมของชนต่างสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน โบราณวัตถุ เรื่องราวและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ รูปแบบวิถีชีวิต ภาษา การแต่งกาย การบริโภค ความเชื่อ ศาสนา จารีตประเพณี (นรินทร์ สังข์รักษา, 2559, หน้า 153)

การสื่อความหมายของอัตลักษณ์ชุมชนยังสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ หรือ Creative tourism ที่พัฒนาต่อยอดมาจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมถือเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่าสนใจสำหรับชุมชนที่มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรม อันงดงามและต้องการนำเสนอความสวยงามทางวัฒนธรรมนี้ให้กับนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่มีความสนใจและต้องการจะเสพวรรณกรรมผ่านการมีส่วนร่วม และมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชน นำไปสู่การสร้างประสบการณ์จากการท่องเที่ยว ซึ่งการจะทำให้นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เกิดความเข้าใจถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ศิลปวัฒนธรรม ภูมิปัญญาของท้องถิ่นได้นั้น จะต้องอาศัยการสื่อความหมายจากคนในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจและเกิดประสบการณ์ที่ถูกต้อง (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน, 2561, หน้า 2)

การสื่อความหมายที่ใช้ในเชิงการท่องเที่ยวข้างต้นนี้ หมายถึงขั้นตอนความรู้ความเข้าใจพื้นฐานของการประกอบกันของความจริง เป็นสิ่งที่แต่ละบุคคลรับรู้ได้ แต่ละบุคคลมีความสามารถส่วนบุคคลในการสื่อความหมายที่จะตอบสนองความต้องการและความสนใจของพวกเขา (Tilden, 1967 อ้างใน Dumbraveanu, Craciun & Tudoricu, 2016, หน้า 59)

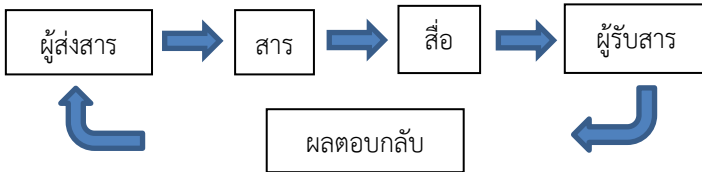
การสื่อความหมาย จึงหมายถึง การถ่ายทอดข้อมูล ความคิด เรื่องราวต่างๆ อย่างมีวัตถุประสงค์ ในที่นี้ การสื่อความหมายการท่องเที่ยวคือการสื่อสารเรื่องราวที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ของชุมชน เพื่อชุมชน เพื่อถ่ายทอดเรื่องราวที่น่าสนใจของชุมชนในแง่มุมต่างๆ ที่เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวสู่นักท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเกิดการรับรู้ ความเข้าใจ การสนใจ และตัดสินใจเข้ามาเที่ยวในชุมชน

ทั้งนี้ UNESCO (n.d., 6) ให้ข้อมูลว่า การสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยว มี 2 วิธีคือ แบบความจริง (Factual style) และแบบสื่อความหมาย (Interpretive style) ซึ่งความแตกต่างไม่ได้อยู่ที่ข้อมูลที่จะถูกนำเสนอ แต่อยู่ที่วิธีที่จะนำเสนอ ซึ่งแบบสื่อความหมายจะเปิดเผยเรื่องราวและสารเชิงลึกกว่าแบบความจริงที่มักนำเสนอแค่ข้อเท็จจริงทั่วไปเท่านั้น

การสื่อความหมายจึงมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าการสื่อสารเพื่อสร้างเข้าใจทั่วไป แต่การสื่อความหมายจะต้องก่อให้เกิดความเข้าใจของนักท่องเที่ยวอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ความเข้าใจชุมชน เข้าใจประวัติศาสตร์ความเป็นมา ความคิดความเชื่อ ภูมิปัญญา สถานที่ท่องเที่ยว รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน

แนวทางการสื่อความหมายจากอัตลักษณ์ชุมชน

เมื่อนำการสื่อสารความหมายมาอยู่ในแบบจำลองการสื่อสาร จะพบว่าในการสื่อสารความหมายนั้นจะต้องอาศัยทุกองค์ประกอบของการสื่อสาร ได้แก่

แผนภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบของการสื่อสาร

จากแผนภาพ สามารถอธิบายได้ว่า ผู้ส่งสารหรือในที่นี้คือชุมชนนักสื่อความหมาย จะต้องสื่อสารเรื่องราว ความเป็นมาของสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนได้อย่างถูกต้อง และน่าสนใจ

สาร หรือสาระเรื่องราว (story) ของสิ่งต่างๆ ในชุมชน เช่น สถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว ที่ผู้สื่อสารจะต้องหยิบยกมานำเสนอ “สื่อความหมาย” ไปยังผู้รับสารหรือนักท่องเที่ยว การสื่อความหมายเป็นการถ่ายทอดเรื่องราวข้อเท็จจริงเกี่ยวกับสินค้าทางการท่องเที่ยว (ธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม) ไปสู่นักท่องเที่ยว โดยใช้เทคนิคและวิธีการที่ง่ายต่อการเข้าใจ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกซาบซึ้งและภาคภูมิใจในคุณค่าความเป็นเอกลักษณ์ของธรรมชาติ วัฒนธรรม อีกทั้งได้รับความเพลิดเพลินและประสบการณ์ที่มีคุณค่าจากการไปเยือนพื้นที่แห่งนั้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561, หน้า 2)

สื่อ คือ ช่องทางการที่ผู้ส่งสารหรือนักสื่อความหมาย ต้องการให้สารผ่านช่องทางดังกล่าวไปสู่ผู้รับสารหรือนักท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชน มักใช้สื่อบุคคล หรือคนในชุมชน สื่อออนไลน์ที่สามารถเผยแพร่ไปได้ในวงกว้าง หรือสื่อเฉพาะกิจในการสื่อสาร ได้แก่ แผ่นพับ โบรชัวร์ เป็นต้น

ผู้รับสารในที่นี้คือ นักท่องเที่ยว ถือเป็นเป้าหมายของการสื่อความหมายการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวควรเป็นผู้ที่มีความรู้หรือความสนใจในสิ่งที่ผู้ส่งสารสื่อความหมายเป็นทุนเดิม หรือเป็นผู้ที่ผู้ส่งสารหรือชุมชนเห็นว่าควรได้รับการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ปฏิกิริยาตอบกลับ คือ ผลจากการสื่อสารของผู้ส่งสารหรือชุมชนสื่อสารเรื่องราวชุมชนผ่านสื่อไปยังนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวจะมีปฏิกิริยาต่างๆ เช่น รับรู้ เข้าใจ สนใจ มีการตัดสินใจ การเดินทางเข้ามาเที่ยว เป็นต้น

แนวทางในการสื่อความหมายจึงควรพิจารณาจากองค์ประกอบการสื่อสาร และให้ความสำคัญกับทุกองค์ประกอบทั้ง ผู้ส่งสาร สาร สื่อ ผู้รับสาร และปฏิกิริยาตอบกลับ เพื่อจะทำให้การสื่อความหมายประสบความสำเร็จจากการที่แต่ละองค์ประกอบดำเนินการไปในทิศทางเดียวกันหรือส่งเสริมซึ่งกันและกัน

แนวทางการสื่อความหมายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การสื่อความหมายมีความสำคัญต่อธุรกิจการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งหมายถึง ข้อมูล เรื่องราว เรื่องเล่า สถานที่ วิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จัก จะสื่อความหมายอย่างไรให้นักท่องเที่ยวที่เลือกมาท่องเที่ยวในชุมชนเกิดความเข้าใจ และเรียนรู้เรื่องราวของชุมชนกลับไปให้มากที่สุด ดังนั้น การสื่อความหมายจึงมีความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ดังนี้

นักท่องเที่ยวปัจจุบัน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหาความรู้ การเรียนรู้ อยากค้นหาประสบการณ์จากการเดินทาง และการเข้าใจถึงความแตกต่างกันของสังคมมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

จากการวิจัยที่ผ่านมาของผู้เขียนพบว่า ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะทอนความรู้ ประสบการณ์จากการท่องเที่ยวได้นั้นได้ชุมชนต้องเข้าใจก่อน หลังจากนั้นชุมชนต้องสื่อสารเป็น เพื่อสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว ในการสื่อความหมายจึงต้องดำเนินการ 3 ระยะ (เมธี ทองดี และณัฐินี ทองดี, 2562, หน้า 70-73) ดังนี้

1. การสื่อความหมายข้อมูลก่อนการเดินทาง (Pre-travel plan process)

เป็นการนำเสนอข้อมูลของชุมชนที่น่าสนใจ เป็นจริง และข้อมูลทันต่อเหตุการณ์ เพื่อนักท่องเที่ยวจะได้ใช้ในการวางแผนการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวโดยชุมชน ยังมีนักท่องเที่ยวจำนวนมากที่อาจยังไม่เข้าใจ จึงต้องเสริมความเข้าใจและมั่นใจก่อนการเดินทางมาเที่ยวของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลดังกล่าว เช่น ข้อมูลกลุ่ม ชุมชน วิสาหกิจชุมชน ที่นักท่องเที่ยวต้องการติดต่อ ข้อมูลกิจกรรมการท่องเที่ยว แผนที่การเดินทางไปชุมชน ภายในชุมชน โดยวิธีการนำเสนอ ภาพถ่าย วิดีโอ สื่อเสมือนจริง ที่มีช่องทางเชื่อมต่อกับสื่อสังคมออนไลน์อื่นๆ เพื่อการสอบถามข้อสงสัย

2. การสื่อความหมายการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน (Travelling process)

ชุมชนควรคำนึงถึงหลักการของการสื่อความหมาย การสร้างเรื่องเล่าทางการท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อวางแผนการเดินทางในวันต่อไป และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเพื่อนและญาติพี่น้อง

3. การสื่อความหมายหลังการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน (Post travel process)

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวเสร็จ ควรมีการแชร์ภาพ การทำกิจกรรมของนักท่องเที่ยวกลุ่มนั้นๆ ลงโซเชียล (Social) เพื่อแสดงความขอบคุณ หรือติชม แนะนำ แชร์ประสบการณ์ ชุมชนควรส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวแชร์ประสบการณ์ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ เพราะเป็นมุมมองที่เจ้าของชุมชนอาจมองไม่เห็น หรือมีการรักษาลูกค้าด้วยการส่งและสื่อสารข้อมูลที่มีการเปลี่ยนแปลงให้ทราบ หรือชุมชนอาจจะมีการเขียนบล็อกเกอร์ (Blogger) เขียนเรื่องราว เรื่องเล่าผ่านประสบการณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน

ในการสื่อความหมายการท่องเที่ยวโดยชุมชน จึงควรดำเนินการทั้งระยะก่อน ระหว่าง และหลังการเดินทางของนักท่องเที่ยว เพื่อจะสร้างความมั่นใจ สร้างความเข้าใจ และสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวตลอดระยะเวลาในการเดินทางท่องเที่ยวในชุมชน

แนวทางในการพัฒนาใจความเนื้อเรื่องเพื่อสื่อความหมาย

ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการนำการเล่นพื้นบ้านในอดีตซึ่งปัจจุบันเป็นการแสดงพื้นบ้าน ได้แก่ รำโทนนกพิติด มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวทางการพัฒนาใจความเนื้อเรื่องเพื่อสื่อความหมาย เพื่อให้เห็นภาพการสร้างเรื่องราวเพื่อสื่อความหมาย

ทั้งนี้ รำโทนนกพิติด เป็นการเล่นพื้นบ้านถิ่นของตำบลกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พื้นที่ที่แวดล้อมไปด้วยธรรมชาติและอยู่ในหุบเขาของเทือกหลวง ที่เคยเป็นดินแดนคอมมิวนิสต์มาก่อน รำโทนนกพิติดได้รับการเผยแพร่วัฒนธรรมมาจากภาคกลางในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ซึ่งอยู่ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อเป็นเครื่องบันเทิงใจในยามที่ประเทศประสบปัญหาเศรษฐกิจฝืดเคืองและในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมือง ทหารใช้รำโทนมาสร้างความสัมพันธ์กับชาวบ้าน ผู้คิดค้นรำโทนนกพิติด ได้แก่ ครูแนบล่องลือฤทธิ์ ครูโรงเรียนวัดเปียน ท่านได้รับวัฒนธรรมการเล่นนี้มาจากในเมือง แล้วเอามาเผยแพร่ในตำบลกรุงชิง โดยท่านมีพื้นฐานด้านการรำโนราห์และหนังตะลุง จึงได้คิดทำรำและเนื้อร้องขึ้นเป็นร้อยๆ เพลง โดยอิงธรรมชาติและวิถีชีวิตของตำบลกรุงชิง ทั้งนี้ทำรำจะมีลักษณะสอดคล้องกับเนื้อร้อง ลักษณะเนื้อร้องจะสั้นๆ นักร้องหรือผู้ร้องมักร้องเป็นภาษาใต้ทองแดง เครื่องดนตรีที่ใช้ประกอบด้วยโทน ฉิ่ง และฉาบ โดยมีเพลงเอกคือ เพลงนกพิติด ซึ่งบทเพลงและทำรำเลียนแบบนกพิติด หรือนกถิตทือ นกในตระกูลนกฮูก นกเค้าแมวที่มีลักษณะเกี่ยวพาราสีกันระหว่างตัวผู้และตัวเมีย เน้นความตลกขบขันถือเป็นบทเพลงที่ได้รับความนิยมและทำให้การเล่นนี้ได้ชื่อว่า รำโทนนกพิติด

เมื่อนำรำโทนนกพิติด ซึ่งเป็นการเล่นพื้นบ้านที่ได้รับการพัฒนามาเป็นการแสดงเฉพาะถิ่นมานำเสนอนักท่องเที่ยว หรือหากจะต้องการสื่อสารเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวต้องการเกิดความรับชมการแสดงพื้นบ้านดังกล่าว จึงต้องมีการสื่อความหมาย โดยนำแนวทางการสื่อความหมายขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (2561, หน้า 17) มาเป็นกรอบเพื่ออธิบาย ซึ่งควรประกอบด้วย

1. ศึกษารายละเอียดข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวที่นำเสนอ (บุคคล สถานที่ และสิ่งของ) ข้อมูลควรมาจากทีมงานที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขาที่มีความเข้าใจต่อคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่มีมุมมองแตกต่างกันไปในกรณีของรำโทนนกพิติด ซึ่งเป็นเรื่องราวเฉพาะถิ่น ผู้สื่อความหมาย ซึ่งในที่นี้คือ ชุมชน จะต้องรู้จัก รู้จริงก่อนสื่อความหมาย ด้วยการค้นคว้าหาข้อมูลเกี่ยวกับรำโทนนกพิติด โดยข้อมูลสำคัญคือ ข้อมูลจากแหล่งบุคคล ซึ่งได้แก่ ปราชญ์ชาวบ้าน ศูนย์การเรียนรู้ สื่อต่างๆ ที่ปรากฏอยู่

2. การตั้งประโยคคำถามว่า แหล่งท่องเที่ยวที่กำลังศึกษามีเรื่องราวอะไรที่โดดเด่น น่าสนใจ แตกต่างจากที่อื่นอย่างไร และทำไม ในกรณีของรำโทนนกพิติด จะต้องหาจุดเด่นเพื่อสื่อความหมายให้มีความแตกต่างจากศิลปะการแสดงของท้องถิ่นอื่น เช่น การเป็นการละเล่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 สมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม การแสดงเพลงนกพิติดที่มีความตลกขบขัน ชุดที่ใช้ในการแสดงเน้นความแปลก มีหัวนกพิติดใส่ประกอบ และทุกคนสามารถร่วมรำได้ เป็นต้น

3. การแสวงหาคำตอบที่เป็นเหตุเป็นผลจากการศึกษา ค้นคว้าวิจัยจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ การเมื่อได้ประเด็นว่าจะสื่อสารรำโทนนกพิติดในประเด็นการเป็นการละเล่นพื้นบ้านสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็จะต้องไปหาข้อมูลประกอบจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ว่าเป็นช่วงสมัยใด แล้วเหตุใดจึงเกิดขึ้นในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเมื่อศึกษาจะพบว่า ในสมัยจอมพล ป.พิบูลสงครามอยู่ในภาวะสงครามโลก เศรษฐกิจฝืดเคือง ท่านจึงดำริให้มีความบันเทิงขึ้นในสังคม รำโทนจึงเผยแพร่มาจากภาคกลางและไปทั่วประเทศ ต่อมาปราชญ์ตำบลกรุงชิงได้นำมาสร้างสรรค์บทเพลงและทำรำใหม่ ๆ จนได้ชื่อว่า “รำโทนนกพิติด” สำหรับในประเด็นเพลงนกพิติดที่เน้นความสนุกสนาน ผู้สื่อความหมายก็ต้องไปสอบถามปราชญ์ชาวบ้านที่เคยร้องรำในสมัยแรกๆ ซึ่งจะพบว่า เพลงนกพิติดได้เลียนแบบนกพิติด นกตระกูลนกฮูก อาศัยในป่าลึกของตำบลกรุงชิง ปราชญ์ชาวบ้านได้แต่งเพลงนี้ขึ้นจากการเห็นนกพิติดตัวผู้ตัวเมียเกี่ยวพาราสักัน จึงแต่งเพลงในแนวตลกขบขัน ทะลึ่งตึงตัง แตกต่างจากเพลงอื่นๆ เลยนำอัตลักษณ์ดังกล่าวมาเป็นชื่อการละเล่น “รำโทนนกพิติด”

4. การระบุเนื้อเรื่องใจความสำคัญ ซึ่งอาจนำเสนอด้วยเรื่องราวที่มีแนวคิดสากลที่น่าสนใจ ได้แก่ "ความคิด" "ความสัมพันธ์" "ความต้องการ" "กระบวนการ" "ระบบ" "คุณค่า" "ความท้าทาย" "การดิ้นรน" "ครองครัว" "การอยู่รอด" และ "การค้นพบ" ในที่นี้ ผู้สื่อความหมายจะต้องใส่คุณค่าของการได้มาชม และมาร่วมร้องรำไทบนกพิทิต ซึ่งจะได้สัมผัสสรวงชิงในมุมของการเป็นพื้นที่ที่เคยมีความขัดแย้งด้านการเมืองมาก่อน และทหารได้เข้ามาปราบปรามโดยใช้รำไทบนกพิทิตเป็นสื่อเชื่อมความสัมพันธ์ชาวบ้าน และชาวบ้านก็ใช้รำไทบนกพิทิตเป็นเครื่องสร้างความบันเทิง ความรักความสามัคคีขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งหากผู้สื่อความหมายสามารถใส่ความสำคัญ มุมมอง ความน่าสนใจ ก็จะทำให้มีนักท่องเที่ยวที่สนใจเข้ามาเยี่ยมชมมากขึ้น

5. การเลือกแนวคิด ประเด็น เรื่องราวที่สำคัญที่สุดที่ผู้นำเสนอต้องการสื่อสารไปยังนักท่องเที่ยว พฤติกรรมผู้บริโภคในปัจจุบันมีความสนใจสั้น ดังนั้นการเลือกประเด็นที่สำคัญที่สุดนำเสนอจึงมีความสำคัญ ผู้สื่อความหมายจะต้องดึงจุดสุดยอดของประเด็นที่จะนำเสนอขึ้นก่อน เช่น รำไทบนกพิทิต การละเล่นสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ใช้เชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างทหารและชาวบ้านในพื้นที่ เป็นประเด็นสำคัญ ประเด็นรองลงมาเช่น รำไทบนกพิทิตเป็นการละเล่นพื้นบ้านในสมัยก่อนเมื่อยามว่างจากการทำงาน เพื่อสร้างความบันเทิงร่วมกันในหมู่บ้าน เป็นต้น

6. การเขียนเนื้อเรื่องใจความสำคัญโดยเชื่อมกับคุณค่าและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว การเขียนหรือพูดนำเสนอเพื่อสื่อความหมายในประเด็นการท่องเที่ยว ควรมีการแสดงให้เห็นคุณค่าหรือความโดดเด่น ความสำคัญ ความจำเป็นที่นักท่องเที่ยวควรจะได้รับทราบและเรียนรู้ ในกรณีของรำไทบนกพิทิต คือ การนำเสนอเนื้อหาและทำให้เห็นคุณค่าของความเป็นอดีตที่อิงกับประวัติศาสตร์ชาติไทย ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 การย้อนไปในความอุดมสมบูรณ์ของป่ากรุงชิงที่มีความอุดมสมบูรณ์ตลอดจนวิถีชีวิตของคนตำบลกรุงชิงที่อยู่กับธรรมชาติ และสามารถปรับตัวกับทหารที่เข้ามาปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์ได้โดยใช้ความบันเทิงเข้าเชื่อมความสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอยกตัวอย่างศิลปะการต่อสู้ของมวยไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้เห็นแนวทางในการพัฒนาใจความเนื้อเรื่องเพื่อสื่อความหมาย

มวยไชยา ศิลปะหมัดคาดเชือก เป็นศิลปะการป้องกันตัวแบบไทยที่ได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องหลายยุคหลายสมัย นับเป็นสายหนึ่งในมวยโบราณที่มีที่มาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งถูกแบ่งออกเป็นแต่ละสายตามท้องที่มีสายสำคัญ คือ มวยท่าเสา (ภาคเหนือ) มวยโคราช (ภาคอีสาน) มวยลพบุรีและมวยพระนคร (ภาคกลาง) และมวยไชยา (ภาคใต้) โดยมีคำกล่าวไว้ว่า "หมัดหนักโคราช ฉลาดลพบุรี ท่าดีไชยา ไวกว่าท่าเสา" ซึ่งศิลปะการป้องกันตัวมวยไทยนั้นถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สื่อถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทยหรือความเป็นชาติได้อย่างชัดเจน

ความนิยมในกีฬามวยไทยสามารถดึงดูดความสนใจจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติได้หลายรูปแบบ ทั้งการเข้ามาชมการจัดการแข่งขันคู่ชกมวยไทย และการเดินทางเข้ามาประเทศไทยเพื่อศึกษาและฝึกฝนมวยไทย ดังนั้นมวยไทยจึงถูกจัดอยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ วัฒนธรรมและบริการที่มีมูลค่า รวมถึงสามารถพัฒนาให้มีมูลค่าที่เพิ่มมากขึ้นได้อย่างมีศักยภาพ แต่รูปแบบการอนุรักษ์เหล่านั้นก็ถูกจำกัดพื้นที่บนเวทีมวยในงานแข่งขันหรือประเภทของการประกวดเท่านั้น (ทัศนาวดี แก้วสนิท, 2563)

แนวทางการพัฒนาใจความเนื้อเรื่องสู่การสื่อความหมายของมวยไชยา จึงควรนำคุณค่าของมวยไชยา ไม่ว่าจะเป็นมิติด้านการต่อสู้ป้องกันตัว มิติด้านการออกกำลังกายและมิติด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม ออกมาสื่อสารนำเสนอ นำข้อมูลเชิงลึกให้ครอบคลุมทุกด้านตามที่นักท่องเที่ยวที่มีความแตกต่างกันต้องการ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องประวัติศาสตร์ความเป็นมา ลักษณะของมวยไชยา เพื่อใช้ในการป้องกันตัว และการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ซึ่งนับเป็นศักยภาพที่สามารถพัฒนาขยายผลให้เกิดเป็น รูปแบบการออกกำลังกายที่สอดคล้องกับวิถีความเป็นไทย แหล่งเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ตลอดจนทำให้เกิดสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มทางการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงไปถึงธุรกิจอื่นๆ ได้ เช่น ธุรกิจแหล่งเรียนรู้ฝึกฝนศิลปะมวยไชยา ธุรกิจที่พักระยะยาว ธุรกิจสินค้าที่

ระลึก และบริการที่เกี่ยวข้อง เช่น ธุรกิจนวดและสปา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดและลูกค้าทั้งในและต่างประเทศ

แนวทางในการพัฒนาใจความเรื่องราวของชุมชนเพื่อนำมาสื่อความหมาย ผู้สื่อความหมายจะต้องมีความเข้าใจในเรื่องราวดังกล่าวในเชิงลึก โดยการศึกษาหาข้อมูล การเข้าไปสัมผัสอย่างถ่องแท้ เพื่อนำมาคิดสรรเพื่อการสื่อสาร สื่อความหมายได้ถูกต้อง น่าสนใจ อันจะเป็นประโยชน์แก่นักท่องเที่ยวจากการได้มาท่องเที่ยวชุมชน

บทสรุป

ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวมีความสนใจดังเอา “อัตลักษณ์” ไปสร้างมูลค่าเพิ่มในสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวหรืออื่นๆ มากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะเสน่ห์ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่เน้นการแสดงอัตลักษณ์เฉพาะพื้นถิ่นเป็นจุดขายให้นักท่องเที่ยวหรือผู้สนใจเข้ามาเที่ยวชมและศึกษาเรียนรู้ผ่านอัตลักษณ์เหล่านั้น การจะนำอัตลักษณ์ไปสู่นักท่องเที่ยวจะต้องผ่านการสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนักท่องเที่ยวเกิดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกิดความสนใจ เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้อัตลักษณ์เหล่านั้น และการบอกต่อไปยังนักท่องเที่ยวคนอื่นๆ กล่าวคือ จะต้องสื่อความหมายไปยังนักท่องเที่ยวตั้งแต่ก่อนเดินทางท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลก่อนการเดินทาง ระหว่างการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อให้ข้อมูล ให้ความรู้ สร้างประสบการณ์ และการสื่อความหมายหลังเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวเหล่านั้นได้บอกต่อทั้งนี้ในการพัฒนาใจความเนื้อหาของการสื่อความหมาย จะต้องเข้าใจความต้องการของนักท่องเที่ยว การรู้อัตลักษณ์ความน่าสนใจของสิ่งที่จะนำเสนอ การหาคำตอบความน่าสนใจนั้น การเลือกแนวคิดและประเด็นที่สำคัญที่สุดไปยังนักท่องเที่ยว และการนำเสนอเนื้อหาให้มีความเชื่อมโยงกับอัตลักษณ์ คุณค่า ความสำคัญ และความน่าสนใจของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกับนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (ม.ป.ป.). **อัตลักษณ์สร้างอย่างไร ให้ปัง! (ตอนที่ 1).** เข้าถึงเมื่อ ธันวาคม 20, 2563, จาก <https://bsc.dip.go.th/th/category/marketing2/sm-buildingegosteals1>
- ทัศนาวดี แก้วสนิท. (2563). รายงานการวิจัยการสื่อสารอัตลักษณ์ของทุนทางวัฒนธรรมมวยไชยา: จิตวิญญาณการต่อสู้แห่งลุ่มน้ำตาปี. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- นรินทร์ สังข์รักษา. (2559). การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 5). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพโรจน์ วิไลสุข. (2557). การบริหารการสื่อสารขององค์กร: การสื่อสารกับกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย. กรุงเทพฯ: แอคทีฟ พรินท์.
- เมธี ทองดี และณัฐินี ทองดี. (2562). การเพิ่มคุณค่าผ่านเทคโนโลยี คู่มือพัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน. กรุงเทพฯ : ปาร์ตบุ๊ก.
- สมสุข หินวิมาน. (2560). หน่วยที่ 15 การผลิตและการใช้สื่อเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ใน เอกสารการสอนชุดวิชา การวางแผนการออกแบบ และการผลิตสื่อชุมชน หน่วยที่ 9-15. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). (2561). **คู่มือการพัฒนาผู้สื่อความหมายเบื้องต้น.** เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- Dumbraveanu, D., Craciun, A. & Tudoricu, A. (2016) Principles of interpretation, tourism and heritage interpretation-the experience of Romanian museams. **Journal of Studies and Research in Human Geography**, 10(1), 59-75.

UNESCO. (n.d.). A manual for interpreting community heritage for tourism. Retrieve October 13, 2020, from <https://icrtourism.com.au/wp-content/uploads/2012/09/interpreting-manual.pdf>

วิกฤติการเมืองไทยกับประชาธิปไตยที่คนไทย คาดหวัง

Political Crisis in Thailand and Expected Democracy by Thais

ศุภฤทธิ ธาราธิพนธ์¹
Supharit Tarathipnara

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการที่จะชี้ให้เห็นถึงวิกฤติการเมืองไทยที่ทำให้ประชาชนต้องได้รับผลกระทบอย่างต่อเนื่องอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และให้เห็นภาพถึงวงจรอุบาทว์ทางการเมืองไทยที่มีการปฏิวัติ รัฐประหาร และมีการออกมาเรียกร้องหาความเป็นธรรมจากประชาชน ต้องการชี้ให้เห็นถึง คำว่าประชาธิปไตยแบบไทยๆที่มีการใช้รัฐธรรมนูญที่เปลี่ยนแปลงที่สุดอีกประเทศหนึ่งในโลก โดยในบทความนี้ได้กล่าวถึงวิวัฒนาการทางการเมืองไทยแต่ละช่วงสมัย ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อยุธยา ธนบุรี รัตนโกสินทร์ การเมืองยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 24 มิถุนายน 2475 และกรณีเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 แล้วเชื่อมโยงมาถึงเหตุการณ์ปัจจุบันทางการเมืองไทยที่มีการปลุกระดมออกมาเรียกร้องต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรม รวมถึงการออกมาต่อต้านการเลือกตั้ง ภายหลังจากเลือกตั้งไปแล้วทิศทางการเมืองนั้นจะเป็นอย่างไรต่อไป และชี้ให้เห็นว่าแท้ที่จริงประชาธิปไตยที่คนไทยเราคาดหวังนั้นต้องการให้มีลักษณะเป็นอย่างไร ผู้เขียนได้ชี้ให้เห็นภาพของกรณีตัวอย่างการเมืองของกลุ่มประเทศต่างๆ ที่ผู้เขียนได้กล่าวอ้าง อาทิ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศ

---

¹ อาจารย์, สาขารัฐประศาสนศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ฝรั่งเศส ประเทศจีน ประเทศอินโดนีเซีย ผลของการใช้การเมืองระบอบประชาธิปไตยในสังคมไทย และเมื่อถึงที่สุด ประชาชนจะเป็นผู้ชนะ

คำสำคัญ : วิกฤติการเมืองไทย, ประชาธิปไตย

Abstract

This article aims at revealing 1) political crisis in Thailand which continually and unceasingly affects Thai citizens and 2) vicious cycles of Thai political which is revolution, coup d'état, and campaigning for justification. Moreover, the writer aims to demonstrate Thai style of democracy which has been squandered prodigally; Thai is one of most wasteful democratic countries. In this article, evolution of Thai political is also respectively illustrated: Sukhothai, Ayutthaya, Thonburi, and Rattanakosin. Politics in the eras of 'Siamese Evolution – 24th June, 1932' and 'Thai Popular Uprising, 14th October, 1973, are mentioned as well. The current events which inciting unrest has been happened to oppose 'Amnesty' are stated. Including going up against election, the writer questions 1) what will be happen with politic and 2) how politic will be after the election is concluded. The author points out how truly expected democracy is. The writer, furthermore, discloses political instantiations of some countries: the United States of America, France, China, and Indonesia. The outcomes of employing democracy will eventually lead Thai people to triumph.

Keywords : political crisis, democracy, revolution, coup d'état

บทนำ

กรุงโรมไม่ได้สร้างเสร็จเพียงแค่วันเดียวฉันใด การใช้ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยคงไม่สามารถใช้ให้บรรลุเป้าหมาย สมบูรณ์แบบได้เพียงแค่ชั่วคำคืน ต้องใช้เวลาอีกยาวนาน ยิ่งต้องใช้กับในประเทศไทยประเทศหนึ่งที่มีพื้นฐานการปกครองแบบศักดินา เจ้าขุนมูลนาย สังคมระบบอุปถัมภ์ เมื่อพูดถึงวิชารัฐศาสตร์หรือศาสตร์วิชาที่ว่าด้วยการเมืองการปกครอง นักวิชาการมักจะนึกถึงการเมืองในยุคสมัยกรีก ยุคโรมัน ที่เป็นต้นกำเนิดของการเมืองการปกครองอย่างเป็นลายลักษณ์อักษร โดยในยุคนี้ได้มีนักคิดนักทฤษฎีที่มีชื่อเสียงโด่งดังหลายท่าน ผู้เขียนขอยกตัวอย่างบุคคลเหล่านี้ไว้ 3 ท่าน ด้วยกัน คือ (1) โซเครตีส มีแนวคิดว่า ผู้ปกครองต้องมีความรู้คู่คุณธรรม คนที่มีความรู้ควรเป็นผู้ปกครอง รัฐที่ดีคือรัฐที่ทำให้คนมีความรู้ (2) เพลโต มีแนวคิดว่า ผู้ปกครองต้องมีคุณธรรมและเสียสละเป็นพื้นฐาน และกลุ่มสังคมต้องมีโครงสร้างที่ชัดเจน และคนสุดท้าย (3) อริสโตเติล มีแนวคิดว่า ต้องใช้หลักกฎหมายในการปกครอง รัฐต้องมีการจัดการศึกษาแก่ประชาชน และรัฐต้องส่งเสริมให้ประชาชนมีคุณธรรม ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้ถ่ายทอดศาสตร์องค์ความรู้มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในประเทศไทย ซึ่งบางคนเข้าใจว่าเป็นประชาธิปไตยแบบไทยๆ แต่แท้ที่จริงแล้วประชาธิปไตยไม่ใช่ว่าประเทศใดรับมาแล้ว มาตั้งเนื้อหา วิธีการปฏิบัติกันเอง แต่ต้องเป็นลักษณะสากล คือ มีวิถีคิด แนวปฏิบัติที่เหมือนกัน ซึ่งหากพูดถึงการเมืองการปกครองของไทย ต้องกล่าวว่าการเมืองการปกครองของไทยเรานั้น มีวิวัฒนาการมาอย่างยาวนาน เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศต้นแบบทางด้านการปกครองแบบประชาธิปไตยอย่างประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหรัฐอเมริกาก่อตั้งมาได้ประมาณ 200 ปี หลังจากได้อิสระภาพจากเจ้าอาณานิคม อย่างอังกฤษ และฝรั่งเศส ก่อนอื่นอยากให้อนย้อนกลับไปถึงวิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย ดังนี้

1. การเมืองการปกครองสมัยสุโขทัย (พ.ศ. 1781 – 1981) (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2545, หน้า 3-7) สุโขทัยเป็นอาณาจักรที่ไม่ใหญ่โตและมีจำนวนประชากรไม่มากนัก พระมหากษัตริย์ของสุโขทัยในระยะเริ่มต้นจึงทรงปกครองดูแลประชาชนได้อย่างใกล้ชิดเสมือนพ่อปกครองลูก แต่ในขณะเดียวกันกษัตริย์

ย่อมมีสิทธิขาดเหนือชีวิตของอาณาประชาราษฎร์ด้วยเช่นกัน ลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครองจึงเป็นไปในรูปแบบของการใช้ระบบเครือญาติเป็นกรอบพื้นฐาน อันถือเป็นบ่อเกิดของกษัตริย์แบบ “ปิตุราชา” หรือการปกครองแบบพ่อปกครองลูก (Paternalism) ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ พระมหากษัตริย์ในยุคต้นของสุโขทัยจะใช้คำนำหน้าพระนามว่า “พ่อขุน” อันเป็นการเน้นย้ำถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างพระมหากษัตริย์กับประชาชนว่ามีความใกล้ชิดกันเยี่ยงพ่อปกครองลูก ผู้เขียนเองก็มองว่าแท้ที่จริงการปกครองแบบประชาธิปไตยน่าจะแฝงด้วยการปกครองรูปแบบนี้ ดังที่เห็นคือ การที่พระมหากษัตริย์นำกระดิ่งมาแขวนไว้หน้าประตูพระราชวัง (สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช) เพื่อให้ประชาชนได้มาร้องทุกข์หรือมาแลกเปลี่ยนแนวคิดร่วมกัน

2. การเมืองการปกครองสมัยอยุธยา (พ.ศ. 1893 – 2310) (จักร์พันธุ์ชูเพชร, 2545, หน้า 13-14) สมัยอยุธยามีการปกครองในลักษณะของระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolute Monarchy) ที่มีรูปแบบนายปกครองบ่าว บทบาทของพระมหากษัตริย์จึงมีลักษณะของนายกับบ่าว อันเป็นวัฒนธรรมความเชื่อที่รับมาจากอาณาจักรขอม ซึ่งขอมได้รับความเชื่อเกี่ยวกับการปกครองแบบนี้มาจากสองแหล่งอารยธรรม นั่นคือ จากอินเดีย ที่เชื่อว่าพระมหากษัตริย์ทรงเป็นเสมือนสมมติเทพ หรือเทวราชา (Divine King) ซึ่งเป็นภาคหนึ่งของเทพเจ้า (Incarnation of God) และจากชนชาติมอญในคัมภีร์พระธรรมศาสตร์อันเป็นมรดกความเชื่อที่มอญรับมาจากตำราพุทธศาสนาของอินเดีย ซึ่งในคัมภีร์นี้ก็มี ความเชื่อเกี่ยวกับสถาบันกษัตริย์ว่าทรงเป็นเทวราชาเช่นกัน การที่อยุธยาับเอาคติความเชื่อเรื่องเทวราชาเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตทำให้บทบาทของพระมหากษัตริย์ถูกดึงขึ้นสูงกว่าประชาชนยิ่งขึ้น หากเทียบกับในสมัยสุโขทัยเป็นเหตุให้ความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันกษัตริย์กับประชาชนถูกแยกออกจากกันอย่างมาก บทบาทแห่งกษัตริย์ในสมัยอยุธยาจึงทรงอยู่ในฐานะที่เป็นทั้ง เจ้าชีวิต เจ้าแผ่นดิน และธรรมราชา ประการแรก บทบาทในฐานะทรงเป็นเจ้าชีวิต หมายความว่า พระองค์มีพระราชอำนาจเหนือชีวิตของคนทุกคนในราชอาณาจักร ประการที่สอง ทรงเป็นเจ้าแผ่นดิน

หมายความว่าพระองค์ทรงถือสิทธิเหนือแผ่นดินอันเป็นราชอาณาจักรที่พระองค์ทรงครอบครอง และประการสุดท้าย ทรงเป็นธรรมราชา คือพระองค์จะต้องให้ปกป้องและอุปถัมภ์ต่อพระพุทธศาสนา ตลอดจนประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม หรือกล่าวได้ว่า พระมหากษัตริย์ทรงมีพระราชอำนาจเป็นล้นพ้นเหนือสิ่งอื่นใดในอาณาจักร แต่ในความเป็นจริงพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ถูกจำกัดด้วยหลักพุทธศาสนาตามหลักธรรมราชา อันเป็นวัฒนธรรมที่ตกทอดมาตั้งแต่สมัยอาณาจักรสุโขทัย และยังถูกจำกัดจากลักษณะของอำนาจการเมืองการปกครอง เพราะในสังคมสมัยอยุธยาถือว่า การปราบดาภิเษกเป็นการก้าวสู่บัลลังก์โดยชอบธรรม โดยเชื่อว่าใครก็ตามที่ได้เป็นกษัตริย์เป็นเพราะผู้นั้นได้สร้างสมบุญบารมีมาอย่างมากมาย ในขณะที่กษัตริย์พระองค์เดิมที่ถูกแย่งราชบัลลังก์เป็นเพราะหมดกรรมดีที่ได้สะสมไว้ เพราะฉะนั้นพระมหากษัตริย์จึงต้องระมัดระวังการปกครองอาณาจักรเพื่อให้เกิดความสงบสุข ราษฎรไม่เดือดร้อนหรืออดอยาก อันรวมไปถึงการเอาใจใส่ในกิจการบ้านเมือง มิฉะนั้นอาจถูกเจ้านายในพระราชวงศ์หรือพวกขุนนางก่อการขบถต่อราชสำนักเพื่อล้มอำนาจเดิมแล้วปราบดาภิเษกตนขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์

ดังนั้น ความคิดเห็นผู้เขียนเองมองว่า การที่อาณาจักรอยุธยาได้ปรับเปลี่ยนรูปแบบการปกครองอันเนื่องมาจากที่อาณาจักรอยุธยามีพื้นที่เพิ่มมากขึ้น และมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น ถ้าไม่ปรับเปลี่ยนการปกครองที่เข้มงวดแล้ว อาจจะยากต่อการควบคุมและการปกครอง

3. การเมืองการปกครองสมัยธนบุรี (พ.ศ. 2310 – 2325) (จักษ์ พันธ์ชูเพชร, 2545, หน้า 33-35) การเมืองการปกครองในสมัยธนบุรีจะมีลักษณะที่แตกต่างไปจากในสมัยอยุธยาบ้างในบางประเด็น ในเบื้องต้นสมเด็จพระเจ้าตากสิน ทรงใช้อำนาจการปกครองโดยการสร้างความชอบธรรมและความศรัทธาให้แก่สถาบันพระมหากษัตริย์ ที่มีลักษณะเป็นการมุ่งเน้นไปที่องค์พระมหากษัตริย์ในลักษณะที่เป็นตัวบุคคลมากกว่าจะมุ่งเน้นในลักษณะของการเป็นสถาบัน ดังจะเห็นได้จากการที่สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงยึดมั่นในความเป็นธรรมราชาหรือจักรพรรดิราชที่มีคติความเชื่อว่กษัตริย์ผู้เป็นจักรพรรดิราชเป็นผู้ปกครองจักรวรรดิอันกว้างใหญ่ และทรงเป็นใหญ่เหนือกษัตริย์พระองค์ใด

พระองค์ทรงใช้กุศโลบายในการสร้างความชอบธรรมโดยการชำระพงศาวดาร ในปี พ.ศ. 2322 เนื้อหาสาระเป็นการเสนอภาพพจน์ของราชวงศ์พลุลวงแห่ง กรุงศรีอยุธยาว่า ไม่มีความเหมาะสมที่จะดำรงตนอยู่ในฐานะพระมหากษัตริย์ อันถือเป็นศูนย์กลางแห่งบรมเดชาานุภาพ โดยมีเป้าหมายใช้เป็นเครื่องยืนยันถึง สิทธิอันชอบธรรมของพระองค์ในการปราบดาภิเษกเป็นราชวงศ์ใหม่ จากความ พยายามเสนอแนวความคิดว่าพระมหากษัตริย์ที่ดีจะต้องยึดมั่นในหลักธรรม ราชา พระองค์จึงดำเนินนโยบายฟื้นฟูพุทธศาสนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่ สังคมกำลังประสบความระส่ำระสาย ไร้ระเบียบ ขาดที่ยึดมั่นทางจิตใจ ศาสนา จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดระเบียบทางสังคม และในปี พ.ศ.2321 พระองค์ทรงยกทัพไปตีเมืองเวียงจันทร์และได้อัญเชิญพระแก้วมรกตจากเวียง จันทร์มายังกรุงธนบุรี เพื่อให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวทางจิตใจของประชาชน ใน ด้านการบริการการปกครองพระองค์ทรงยึดแบบมาจากอาณาจักรอยุธยาตอน ปลาย คือ ภายหลังการปฏิรูปการเมืองการปกครองในรัชสมัยของสมเด็จพระ บรมไตรโลกนาถ

ในความเห็นของผู้เขียนมองว่า เหตุผลที่สมัยกรุงธนบุรีนั้นไม่ได้มีการ เปลี่ยนแปลงการปกครองที่แตกต่างไปจากสมัยอยุธยา เพราะว่าเป็นขณะนั้นมี แต่ศึกสงคราม และประเทศไทยยังคงเป็นเมืองขึ้น (ภายใต้การปกครองของ พม่า) ของประเทศพม่าอีกด้วย ดังนั้น การใหญ่ที่พระมหากษัตริย์จะต้องคิดทำ เป็นอันดับแรกคือ การกอบกู้เอกราชเสียก่อน ผนวกกับการที่กรุงธนบุรีมีอายุ เพียงช่วงสั้นๆ (ประมาณ 14 ปี) จึงทำให้ไม่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมา กนัก

4. การเมืองการปกครองภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 การเมืองการปกครองในยุคนี้ อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งภายใน และภายนอกประเทศ กล่าวคือได้มี เชื้อพระวงศ์ หรือราชฎร ได้มีการไปศึกษาต่างประเทศและได้เห็นการ เปลี่ยนแปลงในโลกของเสรีประชาธิปไตยที่ทำให้เกิดการพัฒนายที่ยั่งยืนและ มั่นคง และทันสมัย มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่าง แท้จริง โดยมีคณะราชฎรเป็นผู้ทำการยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์ ซึ่งมี

แกนนำทั้งฝ่ายทหาร (พระยาพหลพลพยุหเสนา) และฝ่ายพลเรือน (หลวงประดิษฐมนูธรรม) ได้ทำการปรับเปลี่ยนการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

5. การเมืองการปกครองในยุคเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 (ยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน) (ลิขิต ธีรเวคิน, 2553, หน้า 29-31) ในยุคนี้เป็นยุคที่ประชาชนได้ตระหนักถึงบทบาทหน้าที่การมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มหนุ่มสาว เยาวชน นิสิต นักศึกษา ที่พยายามที่จะเข้ามามีบทบาททางการเมือง เนื่องด้วยการเมืองยุคนั้นเป็นการเมืองลักษณะ “คนฉิบไทย” ที่มีกลุ่มอำนาจเข้ามาครอบครองประเทศนี้โดยคนเพียงไม่กี่คน ประกอบด้วย (1) จอมพลถนอม กิตติขจร (2) จอมพลประภาส จารุเสถียร และ (3) พันเอกณรงค์ กิตติขจร ทำให้กลุ่มนิสิต นักศึกษาได้มีการรวมตัวกันอย่างเงียบๆ และมีการออกมาเรียกร้องประชาธิปไตยกันอย่างต่อเนื่อง โดยใช้พื้นที่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบริเวณถนนราชดำเนิน บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ผลของการเรียกร้องครั้งนั้นทำให้ คนฉิบไทยทั้งสามต้องหนีออกนอกประเทศไป แต่กลุ่มนิสิต นักศึกษาก็ก่อกบฏบาดเจ็บกันเป็นจำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว

จากเหตุการณ์วิวัฒนาการทางการเมืองไทย โดยคร่าวๆ ที่ผู้เขียนได้นำมาทบทวนความหลังเพื่อให้ตระหนักถึงเหตุการณ์ทางการเมืองไทยในปัจจุบันว่า “ประวัติศาสตร์ไม่ควรที่จะซ้ำรอย” และเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นมาของการเมืองไทย โดยเฉพาะในยุคที่มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญในการปกครองประเทศ ทำให้สังคมไทยเรามีความเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก ได้มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการ นักธุรกิจ พ่อค้า ประชาชน แต่ด้วยเหตุที่ว่าพื้นฐานทางการศึกษาหรือการเรียนรู้รูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นยังรับรู้กันเฉพาะในกลุ่มของชนกลาง หรือ ข้าราชการ หรือผู้ที่ได้รับการศึกษา แต่กลับกันกับสังคมในชนบทที่ประชาชนยังไม่รู้ว่าประชาธิปไตยนั้นคืออะไร (ถ้าเป็นยุคหนึ่ง คนไทยเรายังเข้าใจว่า ประชาธิปไตยคือลูกของพระยาพหลฯ)

แท้ที่จริงแล้วเป็นอย่างไร ได้แต่เชื่อผู้นำท้องถิ่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน อบต. จึงทำให้ความเป็นประชาธิปไตยนั้นยังไม่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

ย้อนกลับมาถึงการเมืองในปัจจุบันที่เกิดความขัดแย้งทางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มคนเสื้อเหลือง กลุ่มคนเสื้อแดง กลุ่มคนหน้ากากขาว ฯลฯ ต่างก็ออกมาเรียกร้องทางการเมือง เรียกร้องสิทธิของตนเอง เรียกร้องความชอบธรรมในสังคม ฯลฯ และแล้วการเมืองก็หมุนวนกลับมาอยู่บนความตึงเครียดและวิกฤติรุนแรงอีกครั้งหนึ่ง หลังจากที่คนไทยทั่วประเทศเพิ่งจะเริ่มหายใจคล่อง ได้เห็นไม่กี่เดือน การชุมนุมใหญ่ก็กลับมาอีกครั้ง แต่เปลี่ยนจากการชุมนุมของกลุ่มคนเสื้อเหลือง กลุ่มคนเสื้อแดง มาเป็นกลุ่มที่ออกมาต่อต้านกฎหมายนิรโทษกรรม (กฎหมายว่าด้วยการยกโทษให้กลุ่มผู้ที่เคยกระทำความผิดทางการเมือง) แต่จะสังเกตเห็นได้ว่าจะมีลักษณะที่เหมือนๆ กัน คือเป็นการชุมนุมที่เกิดขึ้นในขณะที่รัฐบาลนางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ได้นำเสนอร่างกฎหมายนิรโทษกรรมให้กับผู้กระทำความผิดทางการเมือง โดยกลุ่มคนเหล่านี้มารวมตัวกันโดยใช้ชื่อย่อว่า “กปปส.” (คณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข) โดยการนำของนายสุเทพ เทือกสุบรรณ อดีตรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย โดยได้เรียกร้องให้ยกเลิกการนำเสนอร่างกฎหมายฉบับนี้ และเรียกร้องให้มีการยุบสภา และให้รัฐบาลลาออก แล้วให้มีการปฏิรูปทางการเมืองใหม่ จึงค่อยมีการเลือกตั้ง มีการประกาศปลุกระดมประชาชน โดยเฉพาะในเขตกรุงเทพมหานคร และในเขตจังหวัดพื้นที่ภาคใต้ให้ออกมาชุมนุมเพื่อวัตถุประสงค์สำคัญ 3 ประการ คือ ฟันฟุประชาธิปไตยที่แท้จริงให้มีการปฏิรูปทางการเมือง และ ล้มระบอบทักษิณ แต่มีการเรียกร้องไม่เอาการเลือกตั้ง นับเป็นครั้งแรกที่มีข้อเรียกร้องในลักษณะนี้ ทางต่างประเทศหลายๆ ประเทศก็ไม่เข้าใจว่าตกลงแล้วจะให้ทำอย่างไรกับการเมืองไทยในรูปแบบประชาธิปไตย ซึ่งถ้าหากเราติดตามจากสื่อต่างประเทศเราจะเห็นว่า หลากๆ ประเทศออกมาเรียกร้องทางการเมือง เพื่อให้ได้มาซึ่งการเลือกตั้ง ล้มรัฐบาลเผด็จการ หรือรัฐบาลที่ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครอง

รัฐธรรมนูญทุกฉบับ และตามประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ระบอบการเลือกตั้ง หรือการลงคะแนนเลือกตั้ง เพื่อเลือกตัวแทนมาทำหน้าที่ทางการเมือง จะไม่เอากการเลือกตั้ง ได้ด้วยหรือ?

จากการสังเกตของผู้เขียนเองมองว่า ฝ่ายตรงข้ามรัฐบาลพยายามที่จะสร้างให้เกิดสถานการณ์ให้ทหารออกมาปฏิวัติ หรือรัฐประหาร (เหมือนครั้งเหตุการณ์ปฏิวัติ 19 กันยา 2549 สมัยรัฐบาล ทักษิณ ชินวัตร) เพราะจะเป็นอีกช่องทางหนึ่ง ที่จะได้มาซึ่งผู้นำ(นายก)ที่มาจากการแต่งตั้ง โดยคำนียามของผู้ชุมนุม คือ นายกที่เป็นคนดี มีคุณธรรม และเป็นกลาง หาได้จริงหรือ?

ประเพณีการปกครองระบอบประชาธิปไตยของไทย ยอมรับว่าถ้าคณะปฏิวัติ หรือรัฐประหารยึดอำนาจโค่นล้มรัฐบาลสำเร็จจะกลายเป็น “รัฐาธิปัตย์” คือมีการกุมอำนาจเบ็ดเสร็จในทางพฤตินัย มีอำนาจที่จะออกประกาศหรือคำสั่งเป็นกฎหมาย รวมทั้งยกเลิก และประกาศใช้รัฐธรรมนูญใหม่

ส่วนการยุบสภา นายกรัฐมนตรีมีอำนาจยุบได้แค่สภาเดียว คือสภาผู้แทนราษฎร ถ้าใครต้องการยุบวุฒิสภา ก็อาจจะต้องทำการรัฐประหาร หรือมิฉะนั้นก็ใช้เสียงข้างมากของสองสภา เพื่อยกเลิกรัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้วุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรสิ้นสภาพในทันที ส่วนการเรียกร้องให้ประชาชนออกมาต่อสู้ หรือเรียกในการเรียกร้องทางการเมืองว่า “ยุคมีอบนกวีด” ซึ่งก่อนหน้านี้มีมีอบมีถือ มีอบหน้ากากขาว มีอบสวนยาง ฯลฯ ให้ออกมาต่อสู้เพื่อฟื้นฟูประชาธิปไตย ปฏิรูปการเมือง และล้มระบอบทักษิณ เป็นหัวข้อที่จะต้องมีการถกเถียงกันต่อไปว่า อะไรคือการปฏิรูปทางการเมือง คำว่าการปฏิรูปคือการปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ทางการเมือง เกือบทั้งหมด และในช่วงเวลาเพียงสั้นๆ เราจำได้จริงหรือ อะไรคือปฏิรูปการเมือง อะไรคือระบอบทักษิณ?

ย้อนหลังกลับไปดูประวัติศาสตร์การเมือง คำว่า ประชาธิปไตย (Democracy) มีมากมายหลายแบบ เพราะแต่ละประเทศ หรือแต่ละกลุ่มการเมือง มักจะตีความว่า “ประชาธิปไตย” เข้าข้างตนเอง หรือตีความเพื่อให้ประโยชน์แก่ตนเอง มีทั้งประชาธิปไตยแบบอังกฤษที่เป็นระบอบประชาธิปไตย

แบบรัฐสภา โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำสูงสุดทางการบริหาร แบบสหรัฐอเมริกาที่เป็นประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี ที่มีประมุขสูงสุดของประเทศคือประธานาธิบดี และที่น่าสนใจคือประชาธิปไตยแบบไทย!

สาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งปกครองด้วยพรรคคอมมิวนิสต์เพียงพรรคเดียว เรียกระบอบการปกครองของตนว่า “ประชาธิปไตยของประชาชน” ที่มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคเดียวพรรคเดียวในการปกครองบริหารกิจการอันกว้างใหญ่ไพศาลของจีน โดยจะเน้นผู้ที่จะมาเป็นผู้นำในรุ่นต่อไปว่าจะต้องมีความรู้ความสามารถแบบยิ่งยวด ไม่ใช่ได้มาเพราะการสร้างทายาททางการเมืองที่ขาดวิสัยทัศน์และมีอาชีพ อดีตประธานาธิบดีหูจิ่นเทา ของอินโดนีเซีย ซึ่งปกครองประเทศด้วยอำนาจเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เรียกระบอบการปกครองว่า “ประชาธิปไตยนำวิถี” คือการที่ประชาชนนำเอาหลักการและความเชื่อ ในระบอบประชาธิปไตยมาประพุดิปฏิบัติตน ทั้งในครอบครัว ในโรงเรียน ในชุมชน ตลอดจนการประกอบ อาชีพและการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อพัฒนาความเจริญของชุมชน ส่วนประชาธิปไตยแบบไทยๆ เคยมีมาหลายรูปแบบ มีทั้งประชาธิปไตยเต็มใบ ประชาธิปไตยครึ่งใบ เริ่มตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 โดยคณะราษฎร รัฐธรรมนูญ 2475 ให้มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2 ประเภท (นักชาภิบาล อุนตรงจิตร, 2548, หน้า 212-214)

ส.ส. ประเภทที่ 1 คือ ผู้ที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ส่วน ส.ส. ประเภทที่ 2 มาจากการแต่งตั้งโดยคณะราษฎร ซึ่งเป็นรัฐธำธิปัตย์ในขณะนั้น แบบนี้เป็นประชาธิปไตยหรือไม่? ระบบที่ให้ ส.ส. มาจากการเลือกตั้งบ้าง มาจากการแต่งตั้งบ้าง ได้รับการสืบทอดมาหลายยุค หลายสมัย และบางยุค บางสมัยได้เปลี่ยนแปลงเสียใหม่ ให้ ส.ส. มาจากการเลือกตั้งหมดทั้งสภา แต่ให้มีวุฒิสภาหรือสภาสูง ที่สมาชิกมาจากการแต่งตั้ง และมีอำนาจเทียบเท่ากับ ส.ส. แบบนี้กระมัง ที่นักวิชาการบางคนเรียกว่า “อมาตยาธิปไตย” หรือ “อำมาตยาธิปไตย” เพราะอำนาจการปกครองประเทศที่แท้จริงอยู่ในมือของคณะปฏิวัติรัฐประหาร ซึ่งเกือบทั้งร้อยเปอร์เซ็นต์เป็นข้าราชการ มีคณะทหารเป็นแกนนำ จึงถือว่าเป็นการปกครองโดยข้าราชการ หรืออมาตยาธิปไตย

รัฐธรรมนูญไทยเคยมีหลายฉบับ ที่ให้ประชาชนมีอำนาจปกครองตนเองมากขึ้น ด้วยการเลือกตั้งทั้ง ส.ส. และ ส.ว. แต่ขณะเดียวกันก็ยังมีข้อโหว่ให้ผู้มีอำนาจแทรกแซงและครอบงำ ส.ส.และ ส.ว. ที่มาจากการเลือกตั้ง รวมทั้งองค์กรอิสระผู้มีอำนาจในการตรวจสอบทำให้ระบบการตรวจสอบพิการ

ส่วนการเลือกตั้งที่ผ่านมา วันที่ 24 มีนาคม 2562 ผลปรากฏว่าพรรคพลังประชารัฐได้เข้ามาเป็นรัฐบาล โดยคะแนนเสียงของฝ่าย ส.ส. และ ส.ว. ที่มีจำนวนที่นั่งเพียงพอที่จะจัดตั้งเป็นรัฐบาล โดยหลังจากมีการเว้นว่างจากการเลือกตั้งมาอย่างยาวนาน ซึ่งโดยเฉพาะการใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี 2560 มาเป็นกฎกติกาในการเลือกตั้งครั้งนี้ ยังเป็นที่สังเกตของประชาชนโดยทั่วไปเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในส่วนของ ส.ว. ที่มีมาจากการแต่งตั้งและสามารถโหวตเสียงการเป็นนายกรัฐมนตรีได้อีกด้วย ความคิดของผู้เขียนมองว่า ทุกวันนี้ได้มีกระแสการปลุกระดมที่หลากหลายรูปแบบ ประจวบกับที่รัฐบาลได้มีนโยบายประกันราคาข้าวที่มีปัญหาไม่ได้จ่ายราคาข้าวให้กับชาวนาตามที่กำหนด จึงทำให้ชาวนาออกมาเรียกร้องอีกเป็นจำนวนมาก ไม่แตกต่างจากมือบสวณยาง แต่มีจำนวนมากกว่าหลายสิบเท่า เพราะอาชีพหลักของสังคมไทยทางภาคการเกษตรถือว่าชาวนา เป็นผู้ผลิตที่มากที่สุด และจากปัญหาดังกล่าวก็ทำให้ชาวนาฆ่าตัวเป็นรายวันกันเลยทีเดียว เพื่อหนีปัญหาหนี้สินที่รกรุงรัง จึงทำให้รัฐบาลรักษากราณในขณะนี้ต้องเจอกับวิกฤตการณ์อย่างหนัก ยังไม่เพียงเท่านั้นกลุ่มผู้ชุมนุมเองก็ได้จัดหะในการระดมชาวนาให้ออกโรงมาขับไล่รัฐบาลด้วยการตีตัวปฏิรูปประเทศไทยถ้าไม่มีการเมืองทั้งในระบบและนอกระบบเข้ามาแทรกแซง บริบทของการปฏิรูปจะเป็นโอกาสที่สำคัญของประเทศไทย ซึ่งทั้งฝ่ายค้านและฝ่ายรัฐบาลต่างก็ตระหนักดีว่า ประชาชนคนไทยอยู่ในช่วงกระหายการปฏิรูป ที่เป็นดาบสองคม หากการนำไปสู่การปฏิรูป มีการหมกเม็ด แอบแฝง จะทำให้สังคมติดลุ่มจมปลักกับดักวิกฤตการณ์เมืองหยังรากลึก แต่ถ้าเป็นการปฏิรูปแบบโปร่งใส ประชาธิปไตยของประเทศไทยจะมีการพัฒนาไปสู่หลักสากลยิ่งขึ้น เวลานี้มีการอ้างปัญหาของชาวนา ที่เป็นนโยบายประชานิยมของรัฐบาลชุดนี้มาเป็นจุดอ่อนโหวตทางการเมือง เพราะยุทธศาสตร์ถือว่ารัฐบาลเพื่อไทย เกิดจากนโยบายประชานิยม เพราะฉะนั้นจะต้องลุ่มจมเพราะนโยบาย

ประชาณิยมที่ไม่ได้รับความนิยมอีกต่อไป โครงการรับจำนำข้าวถูกยกมาเป็นประเด็นโจมตีรัฐบาล และเป็นข้ออ้างในการปฏิรูป โดยมุ่งไปที่ตัวบุคคลมากกว่าตัวนโยบาย ดังนั้นจึงไม่ได้หมายความว่า นโยบายประชานิยมล้มเหลว แต่เป็นความล้มเหลวของบุคคลที่เข้ามาบริหารจัดการนโยบายประชานิยมมากกว่า ประชาณิยมก็ไม่ต่างจากรัฐสวัสดิการเท่าไรนัก แตกต่างกันที่วิธีการจัดการ การควบคุม และการตรวจสอบ ความล้มเหลวของโครงการรับจำนำข้าว ไม่ใช่ความล้มเหลวของโครงการโดยตรง แต่เป็นความล้มเหลวของกระทรวงพาณิชย์มากกว่า เพราะการกล่าวอ้างเรื่องของการทุจริตคอร์รัปชัน การส่งออกสต็อกข้าว ล้วนแต่เป็นเรื่องของขั้นตอนและการปฏิบัติการของกระทรวงพาณิชย์ทั้งสิ้น ประเทศที่กำลังพัฒนามีช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจน ชาวนามักจะถูกจับเป็นตัวประกัน ในการชิงอำนาจทางการเมือง อ้างปัญหาความยากจน ความเหลื่อมล้ำระหว่าง คนรวยคนจน เมื่อมีบทสรุปออกมา คนรวยมีข้าวกินทุกมือ แต่ชาวนายังอดมือ กินมือ นักการเมืองเอ็นจีโอ นักวิชาการ ปัญญาชนมีโอกาสแสวงหาชื่อเสียงและผลประโยชน์จากชาวนาอย่างสมหวัง พ่อค้าข้าว โรงสี ผู้ส่งออก นายทุน ใช้กลยุทธ์ทางธุรกิจ สูบผลประโยชน์จากชาวนาจนใจหัวไม่ขึ้น รัฐบาลเกือบจะทุกรัฐบาลที่ประเทศไทยเคยมีมา ประกาศจะแก้ไขปัญหาคความยากจน ปัญหาปากท้องของประชาชนเป็นอันดับต้นๆ แต่พอสมผลประโยชน์ หรือขัดแย้งผลประโยชน์ ก็ทิ้งเอาปัญหาเอาตื้อๆ โดยความเห็นของผู้เขียนเองมองว่า ทั้งรัฐบาลและกลุ่มผู้ชุมนุม กปปส. ควรมีความจริงจังกับชาวนาที่เป็นกระดูกสันหลังของชาติ ถ้าไม่มีชาวนาแล้วใครจะมาปลูกข้าวให้เรากิน ไม่ต้องนำชาวนามาเป็นเครื่องมือ ไม่ควรทำนาเป็นหลังคน ควรช่วยกันหาทางออกให้กับชาวนา ไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างโยนความผิดให้แกกัน

สังคมไทยเป็นสังคมที่ชอบพูดมากกว่าทำ คนที่ชอบพูดจึงมีต้นทุนสูงในสังคม คนที่ชอบทำไม่เคยได้รับความชอบธรรม เป็นสังคมที่ชอบตำหนิ ชอบติมากกว่าชอบก่อก่อ สะท้อนได้จากปัญหาวิกฤติทางการเมืองไทย คำก็ปฏิรูป สองคำก็ปฏิรูป ที่อ้างเป็นคนกลาง ได้รับการยอมรับเป็นอย่างดีอย่างนี้ ก็ขึ้นอยู่กับว่าจะเป็นคนกลางของฝ่ายไหน กองทัพ กปปส. หรือ รัฐบาล เมื่อเป็นสังคมระบบอุปถัมภ์ จะไปหาคนกลางได้ที่ไหน

การเลือกตั้งทั่วไปผ่านไปมาแล้ว แม้ยังมีเรื่องราวให้ต้องระทึกอีกมากกว่าจะล่องไปสู่ความเป็นปกติได้หรือไม่ อุปสรรคของประชาธิปไตยไทยยังยวบยาบ กลไกของอำนาจนอกระบบยังทำงานอย่างเข้มแข็งเข้มข้นอย่างครบถ้วนทุกองค์กร ไม่มีประนีประนอมกับความรู้สึกชอบธรรมหรือหรือไม่ของใครทั้งสิ้น เหมือนกับว่ามีเพียงชัยชนะของฝ่ายตัวเองเท่านั้นที่เหมาะสมสำหรับควบคุมความเป็นไปของประเทศนี้ ผิดจากนี้ไม่ได้อีกต่อไปแล้ว เพื่อชัยชนะเพื่อประกาศความเป็นเจ้าของประเทศ จะต้องทำทุกอย่างเพื่อเดินไปให้ถึงเป้าหมาย ไม่ว่าจะต้องเสี่ยงกับความสูญเสียมากมายแค่ไหน ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับชีวิตเลือดเนื้อของประชาชน ความเสียหายต่อประเทศชาติ ความคิดที่จะนำประเทศถอยหลังกลับจากประชาธิปไตยที่พัฒนามาพอสมควรแล้ว อัดแน่นอยู่ในความพยายามของคนกลุ่มใหญ่ที่เชื่อในความเป็นเจ้าของประเทศของตัวเองมีเหนือกว่าคนอื่น ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ ความรู้สึกหมั่นแกล้งความรู้ ความคิดและสำนึกของเพื่อนร่วมชาติส่วนใหญ่ จัดวางตัวเองไว้ในฐานะผู้เหนือกว่า พยายามมุ่งสู่ฐานะผู้ปกครองให้คนส่วนใหญ่จำยอมที่จะลดสิทธิและเสียงของตัวเองให้ลดสถานะเป็นเพียงชนชั้นผู้ถูกปกครอง สวนทางกับหลักสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่ประกาศกันมานานก่อนหน้านี้ว่า ไทยเราจะก้าวไปสู่สำนักแห่งความเท่าเทียมกันให้จงได้ และที่สำคัญในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ โรคระบาด covid -19 ก็ยิ่งทำให้รัฐบาลชุดนี้มีความยากในการบริหารขึ้นมาอีกเป็นทวีคูณ เราคนไทยจึงต้องร่วมมือช่วยกันต่อไป

ปัญหามันอยู่ที่ว่าคนไทยเราพัฒนาสำนึกประชาธิปไตยมายาวนาน ยิ่งในช่วงหลังที่เข้าสู่โหมดของการกระจายอำนาจ (การเมืองการปกครองส่วนท้องถิ่น อบจ. เทศบาล อบต. กทม. และเมืองพัทยา) พัฒนาการด้านประชาธิปไตยยิ่งก้าวไปอย่างรวดเร็ว คนในชนบทต่างจังหวัดเรียนรู้สิทธิของตัวเองในกรอบประชาธิปไตยกันทั่วถึง ด้วยการสัมผัสว่าการรักษาสิทธิเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อตัวเอง ในด้านต่างๆ โดยเฉพาะความได้เปรียบเสียเปรียบในโอกาสต่างๆ การเข้าถึงโอกาสจะต้องมากับการรักษาสิทธิของตัวเอง ใช้สิทธิของตัวเองเป็นเครื่องมือ หรือเป็นอาวุธในการต่อสู้เพื่อลดความเสียเปรียบใน

สังคม การเรียนรู้ที่เป็นไปอย่างรวดเร็วดังกล่าว เมื่อเกิดมีกระบวนการทางความคิดว่าจะลิดรอนสิทธิของประชาชนในภาพใหญ่ไปให้กับบางกลุ่ม บางพวก ความตื่นตัวในการต่อสู้จึงเกิดขึ้น ไม่มีใครที่ยอมกลับไปสู่สภาพของผู้เสียเปรียบในสังคมอีกต่อไป ความรักในสิทธิของตัวเองกำลังเป็นสำนึกหลักของคนส่วนใหญ่ที่ไม่ยอมให้ใครมาคุกคาม และเรื่องราวดังกล่าว จึงเป็นจุดเปลี่ยนของการเมืองการปกครองของไทย

ก่อนหน้านั้นเมื่อเกิดการปฏิวัติรัฐประหารเพื่อนำอำนาจไปไว้ที่คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งประชาชนไม่รู้สิทธิอะไรมากนัก เพราะเห็นเป็นเรื่องปกติ เนื่องจากเกิดขึ้นบ่อยจะเกิดขึ้นก็ครั้งประชาชนส่วนใหญ่ก็ยอมจำนน แต่ช่วงหลังนี้ ความยินยอมเช่นนั้นเริ่มหายไปมากแล้ว ไม่มีใครยอมให้ใครมาลิดรอนสิทธิของตัวเอง สำนึกเช่นนี้จะทำให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อต่อสู้ ดังนั้น เมื่อขณะนี้มีคนกลุ่มหนึ่งพยายามที่จะพาประชาธิปไตยไทยถอยหลังเข้าคลองกลับไปมอบอำนาจให้คนกลุ่มเดียว การลุกขึ้นต้านจึงเกิดขึ้น กระแสรักสิทธิของตัวเองกำลังก่อตัวเป็นพลังที่จะต้านความไม่ชอบธรรมอันเกิดจากการละเมิดหลักการการอยู่ร่วมกันอย่างเท่าเทียมกัน และนี่กำลังจะเป็นสงคราม เนื่องจากฝ่ายที่พยายามให้ความเป็นเจ้าของประเทศไม่เท่าเทียมกันจะต้องถูกท้าทายจากอำนาจประชาชน แม้ว่าฝ่ายอำนาจนิยมจะกุมกลไกหลักของประเทศไว้ แต่ในที่สุดแล้ว อำนาจของประชาชน อำนาจของสำนึกเท่าเทียมกัน จะมีพลังที่เหนือกว่า เป็นไปได้ที่ฝ่ายอำนาจนิยมจะชนะ แต่มันจะเป็นชัยชนะในระยะสั้น ด้วยมองไม่เห็นหนทางที่จะเหนือกว่าอำนาจประชาชน ซึ่งเป็นสำนึกร่วมกันของโลก “เกมยาว เป็นเรื่องที่ต้องเล่น ขอเพียงรักษาสมาธิไว้ ไม่ให้เกิดความสูญเสียมากไป ที่สุดแล้วประชาชนจะเป็นฝ่ายชนะเสมอ”

บทสรุป

เมื่อเรามองการเมืองไทยแล้ว เราจะสังเกตเห็นอะไรบางอย่าง คือ เป็นการเมืองที่ไม่เหมือนใคร และไม่มีใครเหมือน ดังคำกล่าวที่ว่า “การเมืองแบบไทยๆ” นั่นเอง ประเทศไทยนับว่าเป็นอีกประเทศหนึ่งที่ใช้รัฐธรรมนูญได้สิ้นเปลืองที่สุด อีกประเทศหนึ่ง หลังจากที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ

วันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2475 ถึงปัจจุบันเราใช้รัฐธรรมนูญไปถึง 20 ฉบับ รัฐธรรมนูญฉบับแล้วฉบับเล่าที่พวกเราเขียนขึ้นมาแล้วฉีกทิ้ง มีการรัฐประหาร ปฏิวัติ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ว การเมืองไทย ยังต้องวนเวียนอยู่กับวงจรอุบาทว์ทางการเมือง และต้องมีการเปลี่ยนแปลงอีกมากมาย トラบไตที่ประชาชนทั่วทั้งประเทศยังไม่เข้าใจ คำว่า ระบอบการเมือง การปกครองแบบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยจาก บทวิพากษ์การเมืองดังกล่าวข้างต้นนี้ เราสามารถมองเห็นภาพได้ว่าการ เมืองไทยในอดีตยังวนเวียนอยู่กับกลุ่มชั้นสูง กลุ่มทหาร ข้าราชการ ต่อมาได้ เข้ามาสู่ยุคของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (ในรัฐธรรมนูญฉบับปี 2540 ที่คนไทยเราคาดหวังว่าเป็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุด หรือที่คนไทยใช้เรียก รัฐธรรมนูญฉบับนี้ว่า “รัฐธรรมนูญฉบับประชาชน” เพราะมีกลุ่มบุคคล หน่วยงานเกือบทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการการร่าง) แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ประชาชนก็ยังไม่สามารถที่จะจัดการกับอำนาจ ผลประโยชน์นั้นให้ลงตัว ดัง เจตนารมณ์ของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ตอนหนึ่งว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละราชอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม ให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า ให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร”

นี่คือพระราชดำรัสที่ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 มีความตั้งใจที่จะให้อำนาจนั้นเป็นอำนาจของประชาชนอย่างแท้จริง ก่อนที่เรา จะได้อำนาจหรืออธิปไตยนั้นมาต้องแลกด้วยเลือดเนื้อของผู้นำแต่ละยุคแต่ละ สมัย มิใช่น้อย ดังนั้นเราจึงควรมีการบริหารจัดการกับอำนาจนั้นให้ลงตัว เพื่อ ไม่ให้เกิดปัญหาอย่างกรณีของหลายๆประเทศที่มีการต่อสู้เรียกร้องสิทธิ จน นำไปสู่สงครามกลางเมืองที่ทำให้ประชาชนต้องล้มตายกันเป็นจำนวนมาก (ดัง เช่น กรณีการปฏิวัติของฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 16) สุดท้ายนี้ผู้เขียนตั้งข้อสังเกต ไว้ให้ตระหนักและจรรโลงใจไว้ว่า “การต่อสู้แม้จะเป็นลักษณะอย่างไร มีกล ยุทธ์ ยุทธศาสตร์แยบยลเพียงใด แต่ท้ายที่สุดแล้ว ผู้ที่จะชนะเสมอ คือ ประชาชน” ดังคำกล่าวสุนทรพจน์ที่ยิ่งใหญ่ของอดีตประธานาธิบดีของ

สหรัฐอเมริกาท่านหนึ่ง ที่ผู้เขียนมีความชื่นชอบในตัวบุคคลคนนี้เป็นพิเศษ ใต้โอกาสหน้าจะได้มาเขียนบทความถึงชีวประวัติของท่านผู้นี้อย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง ท่านคือ ประธานาธิบดีคนที่ 16 ของประเทศสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น โดยท่านได้กล่าวสุนทรพจน์ก้องโลกตอนหนึ่งไว้ว่า “ประชาธิปไตยคือการปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”

ข้อเสนอแนะจากบทความนี้และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การเมืองในประเทศไทยควรมีลักษณะสากลเป็นที่ยอมรับของนานาชาติโดยทั่วไป
2. การเมืองไทยควรลดบทบาทข้าราชการลงโดยเฉพาะบทบาทของข้าราชการทหารที่เข้ามาแก้ไขปัญหหรือวิกฤติทางการเมืองด้วยการรัฐประหาร
3. นักการเมืองหรือพลเรือนควรมีอุดมการณ์ทางการเมืองให้มาก และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนมากกว่าการใช้ระบบอุปถัมภ์
4. การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทั่วไป และลดความเลื่อมล้ำของกลุ่มคนในสังคมในการเข้าสู่กระบวนการทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
5. บทความนี้จะเป็นบทเรียนในการดำเนินการทางการเมืองเพื่อลดประวัติศาสตร์ซ้ำรอย
6. บทความนี้ให้การเมืองไทยมีเข้มแข็งมากยิ่งขึ้นโดยเฉพาะเป็นการสะท้อนถึงกลุ่มคนชั้นนำในสังคมไทย

บรรณานุกรม

- จักร พันธ์ชูเพชร. (2545). การเมืองและการปกครองไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: บริษัทพายด์ พับลิชชิง จำกัด.
- ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร. (2548). รัฐศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ทวี ทองสว่าง. (2546). **การเมืองการปกครองไทย**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ศุ น ย์ ส่งเสริมวิชาการ.
- ลิขิต อีร์เวคิน. (2553). **การเมืองการปกครองไทย**. (พิมพ์ครั้งที่ 8).
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิเชียร รักการ. (2529). **วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย**. กรุงเทพฯ:
โอเอสพรีนติ้งเฮาส์.
- สุขุม นวลสกุล. (2544). **ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพจน์ บุญวิเศษ. (2547). **หลักรัฐศาสตร์**. ชลบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Dollery, Brian E., Wallis, Joe L. (2001). **The political economy The
The political economy of local government:
Leadership, reform and market failure**. Massachusetts:
Edward Elgar Publishing.
- Dryzek, John., Dunleavy, Patrick. (2009). **Theories of the
democratic state**. New York: Palgrave Macmillan.
- Harrigan, John J., Nice, David C. (2006). **Politics and policy in
states and communities**. (9th ed). New York: Pearson
Longman.

หลักเกณฑ์และข้อแนะนำสำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ

วารสารพิกุล เป็นวารสารที่ตีพิมพ์เผยแพร่เป็นราย 6 เดือน (ปีละ 2 ฉบับ: ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน) และฉบับที่ 2 (กรกฎาคม – ธันวาคม) โดยมีข้อกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความ

1.1 บทความทางวิชาการ เป็นบทความที่เขียนขึ้นในลักษณะวิเคราะห์วิจารณ์ หรือเสนอแนวคิดใหม่ ๆ จากพื้นฐานทางวิชาการหรือเป็นบทความทางวิชาการที่เขียนขึ้นเพื่อเป็นความรู้แก่บุคคลทั่วไป

1.2 บทความวิจัย และบทความวิทยานิพนธ์ เป็นบทความที่มีรูปแบบของการวิจัยตามหลักวิชาการ กล่าวคือ มีการตั้งสมมติฐานหรือมีการกำหนดปัญหาที่ชัดเจนระบุวัตถุประสงค์ที่แน่นอน มีการค้นคว้าอย่างมีระบบรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลตีความและสรุปผลตรงตามวัตถุประสงค์

2. รูปแบบของบทความ

2.1 ลักษณะโดยทั่วไป ต้นฉบับของบทความควรมีความยาว 15-20 (รวมภาพประกอบ) หน้าขนาดกระดาษ A5 แบบอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 15 ระยะขอบด้านบน 2.41 ซม. ด้านล่าง 1.70 ซม. ด้านซ้าย 2.41 ซม. ด้านขวา 1.70 ซม. (สามารถดาวน์โหลดแบบฟอร์มได้ที่เว็บไซต์คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ <http://huso.kpru.ac.th/>)

2.2 ภาษา เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษต้องผ่านการตรวจสอบความถูกต้องจากผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาก่อนส่งบทความมายังกองบรรณาธิการ

2.3 ชื่อเรื่อง ควรกะทัดรัด ไม่ยาวเกินไปชื่อเรื่องให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษต้นฉบับ ให้พิมพ์ชื่อเรื่องภาษาไทย ตามด้วยภาษาอังกฤษตัวอักษร TH Sarabun PSK ขนาด 20 ตัวหนา

2.4 ชื่อผู้เขียนและหน่วยงานสังกัด ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้เขียนทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่ต้องระบุตำแหน่งหรือคำนำหน้าชื่อ แต่ให้ระบุงานประจำและหน่วยงานสังกัดที่เชิงอรรถ

2.5 บทคัดย่อ ให้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ บทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ให้มีจำนวนคำควรอยู่ระหว่าง 200-250 คำ ควรเป็นบทคัดย่อที่สั้น ใช้คำกระชับและให้สาระสำคัญตรงประเด็น ไม่ควรเขียนตามบทคัดย่อตามแบบที่เขียนในงานวิทยานิพนธ์หรือรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

2.6 คำสำคัญ กำหนดคำสำคัญที่เหมาะสมสำหรับการนำไปใช้เป็นคำค้นในระบบฐานข้อมูล ที่ผู้ค้นหามหาวิทยาลัยได้ง่าย ให้ระบุคำสำคัญ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ใส่ไว้ท้ายบทคัดย่อของแต่ละภาษาอย่างละไม่เกิน 5 คำสำคัญ

2.7 บทนำ อธิบายถึงที่มาและความสำคัญของปัญหา กรณีที่เป็นบทความวิจัยให้แสดงเหตุผลที่นำไปสู่การศึกษาวิจัยพร้อมทั้งจุดมุ่งหมายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.8 วิธีการวิจัย เครื่องมือการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้อธิบายกระบวนการดำเนินการวิจัยวิธีการศึกษาสิ่งที่นำมาศึกษา จำนวน ขนาด ลักษณะเฉพาะของตัวอย่างที่ศึกษา ตลอดจนเครื่องมือและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการศึกษาอธิบายแบบแผนการวิจัย การเลือกตัวอย่างวิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

2.9 ผลการวิจัย (สำหรับบทความวิจัย) ให้เสนอผลวิจัยอย่างชัดเจนตรงประเด็น ตามลำดับขั้นตอนของการวิจัย โดยต้องมีการแปลความหมายและวิเคราะห์ผลที่ค้นพบและสรุปเทียบกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ (ถ้ามี)

2.10 การอภิปรายผล การวิพากษ์วิจารณ์ สรุป และข้อเสนอแนะ (สำหรับบทความวิจัย) ให้ชี้แจงผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ สมมติฐาน หรือข้อคำถามวิจัย อภิปรายให้เห็นถึงความสอดคล้องหรือขัดแย้งกับผลวิจัยของผู้อื่นที่มีอยู่ก่อนหรือไม่ อย่างไร เหตุผลใดจึงเป็นเช่นนั้น และให้จบด้วยบทสรุปและข้อเสนอแนะที่จะนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์หรือตั้งประเด็นคำถามการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางสำหรับการทำวิจัยต่อไป เป็นต้น

2.11 กิตติกรรมประกาศ (ถ้ามี) ให้ระบุสั้น ๆ ถึงผู้ให้การสนับสนุน หรือผู้มีส่วนช่วยให้งานวิจัยหรือบทความสำเร็จสมบูรณ์

3. การเขียนเอกสารอ้างอิงและบรรณานุกรม

ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบ นาม-ปี (Author-Year Format)

3.1 การอ้างอิงในเนื้อหา (In text citation)

ภาษาไทย (ชื่อ นามสกุล, ปีพ.ศ., หน้า)

ภาษาอังกฤษ (นามสกุล, ปี ค.ศ.)

3.1.1 อ้างอิงในเนื้อหาจากสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือ ตำรา เอกสาร)

ผู้แต่งคนเดียว

การอ้างอิงให้ระบุ ชื่อ-นามสกุล ผู้แต่ง (ภาษาไทย) หรือ นามสกุลผู้แต่ง (ภาษาอังกฤษ) ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่พิมพ์ เครื่องหมายจุลภาค (,) ตามด้วยหมายเลขหน้าเอกสารที่อ้างอิง ใส่ไว้ในวงเล็บท้ายข้อความที่อ้างอิง เช่น

(ปทีป เมธาคุณวุฒิ, 2544, หน้า 57)

- กรณีที่สรุปเนื้อหามาหมดทั้งเล่ม ไม่เฉพาะส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ต้องระบุเลขหน้า เช่น

(บุญศักดิ์ แสงระวี, 2546)

- กรณีที่ผู้แต่ง ใช้ฐานันดรศักดิ์ บรรดาศักดิ์ สมณศักดิ์ นำหน้าให้คงไว้เหมือนที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ เช่น

(พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, 2540)

- กรณีผู้แต่งมียศทางทหาร ตำรวจ ตำแหน่งทางวิชาการ คำเรียกทางวิชาชีพไม่ต้องใส่ เช่น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี เป็น

(ประเวศ วะสี, 2540)

- การอ้างอิงเอกสารหลายเรื่อง แต่ผู้แต่งคนเดียวกัน ให้เขียนชื่อผู้แต่งครั้งเดียว แล้วเรียงปีที่พิมพ์จากน้อยไปหามาก

(ประเวศ วะสี, 2544; 2545)

ผู้แต่ง 2-3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ นามสกุล ของผู้แต่งทั้ง 2-3 คน เช่น

(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และสุชาติ กิจพิทักษ์, 2545)

(Shah & Ratcliffe, 2003)

(วันทยา วงศ์ศิลปภิรมย์, อมรรัตน์ พันธงาม และชนาธิป ทั้ยแป,

2545)

(Kotler, Bowen & Makens, 1999)

Page & Dowling (2002) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ได้อย่างน่าสนใจว่า.....

ผู้แต่งมากกว่า 3 คน

ให้ลงรายการด้วยชื่อ-นามสกุลของผู้แต่งคนแรกและตาม

ด้วยคำว่า “คนอื่น ๆ” หรือ “et al” ในภาษาอังกฤษ เช่น

(พลฤทธิ ศิริบริวรรณพิทักษ์ และคนอื่น ๆ, 2545)

(Shah, et al, 2003)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

ให้ลงรายการด้วยหน่วยงานระดับสูงก่อน และตามด้วย

หน่วยงานระดับรอง ลงมา เช่น

(มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, บัณฑิตวิทยาลัย, 2544)

เอกสารไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

ให้ลงชื่อเรื่องแล้วตามด้วยปีที่พิมพ์ และเลขหน้า เช่น

(การค้าชายแดน, 2544, หน้า 15)

กรณีไม่ใช่ผู้เขียน แต่เป็นผู้รวบรวม เรียบเรียง ผู้แปล หรือ

บรรณาธิการ

ให้ลงรายการด้วยชื่อ ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และ
บอกต่อท้ายว่าเป็น “ผู้รวบรวม” “เรียบเรียง” “บรรณาธิการ” หรือ “ผู้แปล”
เช่น

(ดวงสมร อรพินท์, บรรณาธิการ, 2546)

(Fraser & Rose, editor, 1980)

3.4 อ้างอิงในเนื้อหา จากโสตทัศนวัสดุ

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบหรือผู้ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ผลิต ตามด้วยเครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) และลักษณะของโสตทัศนวัสดุ

(สำนักงานพลังงานปรมาณูเพื่อสันติ, 2544: CD-ROM)

3.5 การอ้างอิงในเนื้อหาจากระบบสารสนเทศออนไลน์ (www.)

ให้ลงรายการชื่อผู้รับผิดชอบ หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ปีที่ค้นข้อมูล

(มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, 2547)

(Singh, 2002)

3.6 การอ้างอิงเสริมความ

ในกรณีที่อธิบายหรือขยายความเนื้อหาตอนใดตอนหนึ่งเพื่อให้รายละเอียดขยายความเพิ่มเติม ให้ใส่เครื่องหมายดอกจัน (*) หรือตัวเลขยก (1 2 3 ...) ไว้ท้ายข้อความนั้น และอธิบายหรือขยายความเพิ่มเติมไว้ในเชิงอรรถท้ายหน้านั้น เช่น

การค้าชายแดนที่มีรอยต่อกับประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขง¹ ในปี 2540 ที่
ผ่านมา.....

¹การค้าชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านด้านจังหวัด
เชียงรายที่ผ่านพิธีการทางศุลกากร ในปี 2540 มีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 3,306.17
ล้านบาท

3.2 บรรณานุกรม/ เอกสารอ้างอิง

บรรณานุกรม ประกอบด้วย ชื่อผู้แต่ง ปีที่พิมพ์ ชื่อเรื่อง สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ มีแบบแผนการลงรายการอ้างอิงโดยใช้ระบบแบบ American Psychological Association (APA) ดังนี้

ภาษาไทย

ชื่อ นามสกุล./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./

////////ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

ภาษาอังกฤษ

นามสกุล./อักษรย่อชื่อแรก./ตัวอักษรย่อชื่อย่อกลาง./ (ปีที่พิมพ์)./

////////ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์)./ชื่อเมืองที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

3.2.1 การใช้ลงรายการชื่อผู้แต่ง

ผู้แต่งที่เป็นบุคคล

- สำหรับผู้แต่งคนไทย ให้ใส่ชื่อ-นามสกุล ไม่ว่าผลงานจะเป็นภาษาไทยหรือภาษาต่างประเทศ ไม่ต้องใส่คำนำหน้านาม เช่น นาย นางสาว ศาสตราจารย์ นายแพทย์ ดร. ฯลฯ ยกเว้นราชทินนาม ฐานันดรศักดิ์ ให้คงไว้ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) เช่น

แม่น้ำมาส ขวลิขิต, คุณหญิง.

- สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อต้น ตามด้วยตัวอักษรแรกของชื่อย่อกลาง (ถ้ามี) คั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ระหว่างนามสกุล และชื่อต้น เครื่องหมาย (.) และชื่อย่อกลาง เครื่องหมาย (.) เช่น

Hackett, D. A.

- สำหรับหนังสือที่ผู้แต่งใช้นามย่อ หรือ นามแฝง ให้ใช้ตามที่ปรากฏในหน้าปกใน หากทราบชื่อจริงให้วงเล็บต่อท้าย เช่น

ทมยันตี (วิมล ศิริไพบูลย์)

ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน

- ผู้แต่งที่ปรากฏชื่อเป็นหน่วยงานราชการ สถาบันการศึกษา หน่วยงานเอกชน รัฐวิสาหกิจ สมาคม โรงพยาบาล ธนาคาร ฯลฯ ให้ลงรายการชื่อหน่วยงานใหญ่ก่อนและตามด้วยหน่วยงานย่อย โดยให้ลงชื่อตามด้วยประเภทหน่วยงาน เช่น

แม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัย. สำนักวิชาวิทยาศาสตร์.

มหาดไทย, กระทรวง. กรมการปกครอง.

ไม่ทราบผู้แต่ง

- ให้ลงรายการแรกด้วยชื่อหนังสือหรือชื่อบทความแทน

3.2.2 การลงรายการปีที่พิมพ์

ให้ใส่ปีที่พิมพ์ล่าสุดที่ปรากฏในหนังสือในวงเล็บตามหลังชื่อผู้แต่ง และตามด้วยเครื่องหมายจุด (.) ถ้าหนังสือไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ม.ป.ป. (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หรือ n.d. (no date) เช่น

(2446).

(ม.ป.ป.).

(n.d.)

3.2.3 การลงรายการชื่อหนังสือ ตำรา เอกสาร

ให้เขียนตามที่ปรากฏในหน้าปกในของหนังสือ ทั้งชื่อเรื่องหลักและชื่อรอง จบข้อความให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) และให้ทำตัวเป็นตัวอักษรเข้ม เช่น

ศาสตร์-ศิลป์ การเขียนผลงานทางวิชาการ.

3.2.4 สถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์

ให้ระบุเมืองที่พิมพ์ตามที่ปรากฏในหนังสือ ตามด้วยสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์ หากมีทั้งสำนักพิมพ์และโรงพิมพ์ให้ใส่นักพิมพ์แต่ถ้ามีโรงพิมพ์อย่างเดียว ใส่ชื่อโรงพิมพ์ ถ้าไม่ปรากฏทั้งสถานที่พิมพ์และสำนักพิมพ์ ให้ใส่ว่า ม.ป.ท. (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์) หรือ N.P. (No Place) และ ม.ป.พ. (ไม่ปรากฏ

สำนักพิมพ์) หรือ n.p. (no publisher) หลังสถานที่พิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายมหัพภาคคู่ (:) หลังสำนักพิมพ์ให้ใส่เครื่องหมายจุด (.) เช่น

กรุงเทพฯ: นานมีพับลิชชิง.

London: Financial Times.

New York: n.p.

กรุงเทพฯ: ม.ป.พ. หรือ ม.ป.ท.: ม.ป.พ.

กรณีที่เป็นภาษาอังกฤษใช้ N.P.: n.p.

ตัวอย่างการลงรายการอ้างอิงบรรณานุกรม

1. อ้างอิงจากหนังสือ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์). /ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์). /สถานที่พิมพ์:/
/////////สำนักพิมพ์. เช่น

ศักดิ์ดา ธนิตกุล. (2544). **กฎหมายกับเศรษฐศาสตร์: ทรัพย์สิน สัญญา และละเมิด.** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: นิติธรรม.

Marek, P. (1996). **Simulation-based Reliability Assessment for Structural Engineers/ Pavel Marek, Mialan Gubstar, Thalia Anagnos.** New Delhi: New light.

2. อ้างอิงจากบทความในวารสาร

ชื่อผู้แต่ง./ (ปี,/เดือน,/วัน)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร,/ปีที่(ฉบับที่),
หน้า. เช่น

มฤตดี ใจม่วง. (2555, สิงหาคม 5). มะเร็ง. วารสารหมอชาวบ้าน,
2(112), 21-30.

Bekerian, D. A. (1993, June). In search of the typical
eyewitness. *American Psychologist*, 48, 574-576.

3. อ้างอิงจากรายงานการประชุม

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่ประชุม)./ชื่อเรื่อง./วันที่ เดือน พ.ศ.(หน้า)./สถานที่พิมพ์:
////////สำนักพิมพ์. เช่น

นิทัศน์ ภักทรโยธิน. (2540). ตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าใน
การประชุมนักบัญชีทั่วประเทศ ครั้งที่ 15. วันที่ 27-28 มิถุนายน
พ.ศ. 2540 (หน้า 19-35). กรุงเทพฯ: สมาคมนักบัญชี.

Sinlarat, P. (1995). Success and failure of faculty in Thai
University. In Somwang Pitiyanuwat, et al. (Eds),
Preparing teachers for all the World's children:
An of Transformation Proceedings of International
Conference, Bangkok 1992 (pp. 217-233). Bangkok:
UNICEF.

4. การอ้างอิงจากเว็บไซต์ (WWW.)

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่เผยแพร่ข้อมูล)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงเมื่อ/เดือน/วันที่,/ปีพ.ศ./
/////จาก <http://www>. เช่น

การเพาะเลี้ยงกล้วยไม้, ศูนย์. (2555). กล้วยไม้. เข้าถึงเมื่อ
สิงหาคม 5, 2556, จาก <http://www.orchidtropical.com>.

Education, Ministry of. (2005,). **The Regional Seminar
on Higher Education in Southeast Asian
Countries**. Retrieved January 5, 2012, from
<http://www.inter.mua.go.th/>.

5. อ้างอิงจากหนังสือพิมพ์

ชื่อผู้แต่ง หรือชื่อคอลัมน์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./
/////วันที่/เดือน/ปี./หน้า.

ดิเรก นำชัย. (2556). การเมืองการปกครองของไทยในยุคปัจจุบัน. **ไทยรัฐ**,
20 สิงหาคม 2556. หน้า 5.

Krishman, E. (2007,). Rebuilding self-esteem. **Bangkok Post**,
26 June 2007. pp. 12.

6. อ้างอิงจากจุลสาร

ชื่อผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต./(ปี)./ชื่อเรื่อง./[แผ่นพับ]./สถานที่พิมพ์:
////////ผู้แต่งหรือหน่วยงานที่ผลิต. เช่น

สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ. (2556). **หลักการดูแลสุขภาพสำหรับผู้
ผู้สูงอายุ**. [แผ่นพับ]. กำแพงเพชร: สมาคมผู้สูงอายุตำบลท่าเรือ.
Research and Training Center on Independent Living. (1993).
**Guidelines for reporting and writing about people
with disabilities**. [Brochure]. Lawrence: Research and
Training Center on Independent Living.

7. การอ้างอิงจากการสัมภาษณ์

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์./(ปี,/เดือน/วัน)./ตำแหน่ง./สัมภาษณ์. เช่น

วิทยา นาคสม. (2556, มกราคม 9). นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
ท่าพุทรา. สัมภาษณ์.
Page, O. (1991, March 5). President, Austin Peary State
University. Interview.

ระเบียบการตีพิมพ์วารสารพิบูล

กองบรรณาธิการวารสารพิบูลได้กำหนดหลักเกณฑ์สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติสำหรับผู้เขียนไว้ เพื่อให้การพิจารณาบทความที่จะตีพิมพ์ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย ดังต่อไปนี้

1. ต้องเป็นบทความวิชาการ บทความวิจัย บทความวิทยานิพนธ์ หรือ บทความหนังสือ สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่รวมถึง บทความด้าน การศึกษา เศรษฐศาสตร์ การบริหารจัดการ เป็นต้น

2. ต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์ที่ไหนมาก่อน หรือไม่อยู่ในระหว่างการเสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารอื่น

3. ต้องเป็นบทความที่มีรูปแบบเป็นไปตามหลักเกณฑ์และข้อแนะนำ สำหรับการเขียนบทความและการส่งต้นฉบับวารสารพิบูล กรณีกองบรรณาธิการ ได้รับบทความและได้ตรวจสอบพบว่ายังไม่ถูกต้องตามรูปแบบ กองบรรณาธิการ จะส่งคืนให้ผู้เขียนไปทำการแก้ไขให้ถูกต้องก่อนการตีพิมพ์

4. กรณีที่กองบรรณาธิการเห็นว่าบทความมีความถูกต้องตามรูปแบบวารสารพิบูลแล้ว กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปยังผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณากลับกรองและประเมินคุณภาพตามเกณฑ์การประเมิน ที่กองบรรณาธิการกำหนด

5. เมื่อกองบรรณาธิการได้รับบทความคืนจากผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา กลับกรองและประเมินคุณภาพเสร็จแล้ว หากมีการแก้ไขใด ๆ กองบรรณาธิการจะส่งบทความนั้นไปให้ผู้เขียนดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดระยะเวลาภายใน 7 วัน

6. กองบรรณาธิการจะตอบรับให้ผู้เขียนทราบภายใน 7 วัน นับแต่วัน ที่กองบรรณาธิการได้รับบทความที่ได้ดำเนินการแก้ไข ตามข้อ 5. เรียบร้อย แล้ว และกองบรรณาธิการจะตีพิมพ์บทความนั้นในฉบับปัจจุบันหรือฉบับถัดไป ตามลำดับของการได้รับบทความที่สมบูรณ์

แบบเสนอบทความเพื่อลงตีพิมพ์ในวารสารพิรุณ
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

สำหรับบุคคลภายใน

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สังกัดคณะ/สำนัก.....
โปรแกรมวิชา/หน่วยงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

สำหรับบุคคลภายนอก

ข้าพเจ้า.....ตำแหน่ง.....
วุฒิการศึกษาสูงสุด.....ชื่อปริญญา.....
สถานที่ทำงาน.....
ที่อยู่ติดต่อได้สะดวก เลขที่.....หมู่ที่.....ซอย.....ถนน.....
อำเภอ.....จังหวัด.....รหัสไปรษณีย์.....
โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอเสนอ

- ( ) บทความทางวิชาการ
( ) บทความวิทยานิพนธ์

- ( ) บทความวิจัย
( ) บทความวิจารณ์หนังสือ

ชื่อเรื่อง (ไทย) .....

ชื่อเรื่อง (อังกฤษ) .....

สิ่งที่แนบมาด้วย

1.ต้นฉบับบทความ พร้อมประวัติผู้เขียนบทความในรูปแบบเอกสาร จำนวน 1 ชุด

ข้าพเจ้าขอรับรองว่าบทความที่เสนอมานี้

- ( ) เป็นผลงานของข้าพเจ้าแต่เพียงผู้เดียว
( ) เป็นผลงานของข้าพเจ้าและผู้ร่วมตามชื่อที่ระบุในบทความจริง

ลงชื่อ.....
(.....)
วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

วารสารพิรุณ ยินดีต้อนรับบทความจากอาจารย์ นักวิชาการ นิสิตนักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป
โดยสามารถส่งบทความไปที่เว็บไซต์วารสารพิรุณ
<https://huso.kpru.ac.th/phikun-journal/index.php>
ติดต่อสอบถามรายละเอียด โทรศัพท์/โทรสาร 055-798-087 มือถือ 062-246-8441
E-mail: Pjkpru@gmail.com

ใบสมัครสมาชิกวารสารพิบูล

ข้าพเจ้า.....

ที่อยู่.....

โทรศัพท์.....โทรสาร.....E-mail.....

ขอสมัครเป็นสมาชิกวารสารพิบูล

- ☐ ปีที่..... พ.ศ. .... อัตราค่าสมาชิก 1 ปี (2 เล่ม) เป็นเงิน 250 บาท
- ☐ เล่มที่ 1 พ.ศ. .... อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท
- ☐ เล่มที่ 2 พ.ศ. .... อัตราค่าสมาชิก 1 เล่ม เป็นเงิน 130 บาท

โดยข้าพเจ้าได้จัดส่ง

- ☐ ผ่านบัญชีธนาคาร เลขที่บัญชี.....
- ☐ ธนาณัติ เลขที่.....
- ☐ เงินสด ให้กับผู้รับชื่อ.....

การจัดส่งใบเสร็จรับเงินในนาม

- ☐ ข้าพเจ้า
  - ☐ หน่วยงานราชการ/ นิติบุคคล
- ชื่อ.....
- ที่อยู่.....

การจัดส่งวารสารในนาม.....

ที่อยู่.....

ลงชื่อ.....ผู้สมัครสมาชิก
(.....)/ .....

PHIKUN JOURNAL

FACULTY OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES,
KAMPHAENG PHET RAJABHAT UNIVERSITY

Vol. 19 No. 2 July – December 2021

Print ISSN 0858-527X Online ISSN 2730-3152

A Semantic Cognition comparative study of "Heart" in Chinese-Thai Idioms.

SU ZHAOWEI and Norrarat Pumpaisanchai

Guidelines for Resolving Family Conflicts According to the Four Gharavasa-dhammas of Din Daeng Sub-district, Phibun-Rak District, Udon Thani Province

Phra Phromritk Phrommachoto (Somsanook), Phramaha Prariya Wareyano
Phrakrujiradhammahus and Phramaha Jumseng Sriwanno (Pompai)

Model Law for the implement of specific city plan for the conservation of archaeological sites

Parichat Saichandee and Sunee Mallikamart

Satisfaction of Entrepreneurs Towards The Thong Fah Pracharat Project In Pathum Thani Province

Thanachart Veerachattamee and Kavalin Silphiphat

Public policy to promote Thailand's cosmetic industry

Natarin Ruangsombat

An Evaluation of the Curriculum for the Elderly School of Huai Ngu Subdistrict Municipality, Hanka District, Chai-Nat Province

Chutima Phechrak, Sirichai Phechrak and Phitsanu Boonnyom

The study of community potential in the development of digital tourism development In Khao Din Subdistrict Kao Liao District Nakhon Sawan Province

Nattachat Nimmual

Online Customer Relationship Management and Service Quality Influencing Customer Loyalty on Independent Petrol Stations

Nathanan Teerachit and Sangthong Boonying

Problem of Personnel Administration in School Network 22 under Bangkok District, Bangkok Metropolis

Nattanan Rajthararon and Patumphon Platanom

Relationship Between Board Characteristics and Performance of Listed Firms in Market for Alternative Investment (mai)

Nisanart Keeratwasin, Chaiwuth Tangsomchai and Suchanphol Suwanphan

Quality Development of One Tambon One Product for Intellectual Property Registration: A Case Study of Landokmai Village in Kamphaeng Phet Province

Phatchanapha Phetcharat, Aranyarat Srisuphatthanakul and Kanika Ussasarn

The Accounting for community business in ONTAI, San Kamphaeng District Chiang Mai Province

Varipin Mongkolsamai

Study of Conditions, Problems, Needs and Factors Related to Traffic Accident Prevention of Community in Academic Service Areas of Kamphaeng Phet

Rajabhat University

Suphatphong Ruthamnon and Okama Jakae

Factors Affecting Life Skills and Work of Junior High School Students under the OBEC Northern Thailand

Khwannida Banditphak and Kiatwada Srisuk

The Policy Changes: A Case Study of Faculty of Humanities and Social Sciences Kamphaeng Phet Rajabhat University

Russadakorn Vinikul

Students' Perceptions towards a Process-genre Approach to Developing Writing Competence in English

Wisut Jarunthawatchai

Local Fiscal Disparities and Grant Allocation: Evidences from Thailand

Direk Paimasriwat and Pichit Rajchataapibhumpol

Behavioral development according to the bodhisatta approach in the Wimonketi Nitheisutta Scriptures

Phrakhtumunichaiyanukul

Guidelines for Bringing Identity to Interpret to Promote Community-based Tourism

Methawee Chamnan, Korakot Chamnan and Thaisanawadi Kasornrat

Political Crisis in Thailand and Expected Democracy by Thais

Supharit Tarathipnara